লঙ্কা মহাবিদ্যালয়
স্থাপিত : ১৯৭৬
তমসো মা জ্যোতির্গময়

লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক আলোচনী

ৰংমহলা জেউতি

২১ সংখ্যক প্ৰকাশ ❋ ২০১৮-১৯ বৰ্ষ

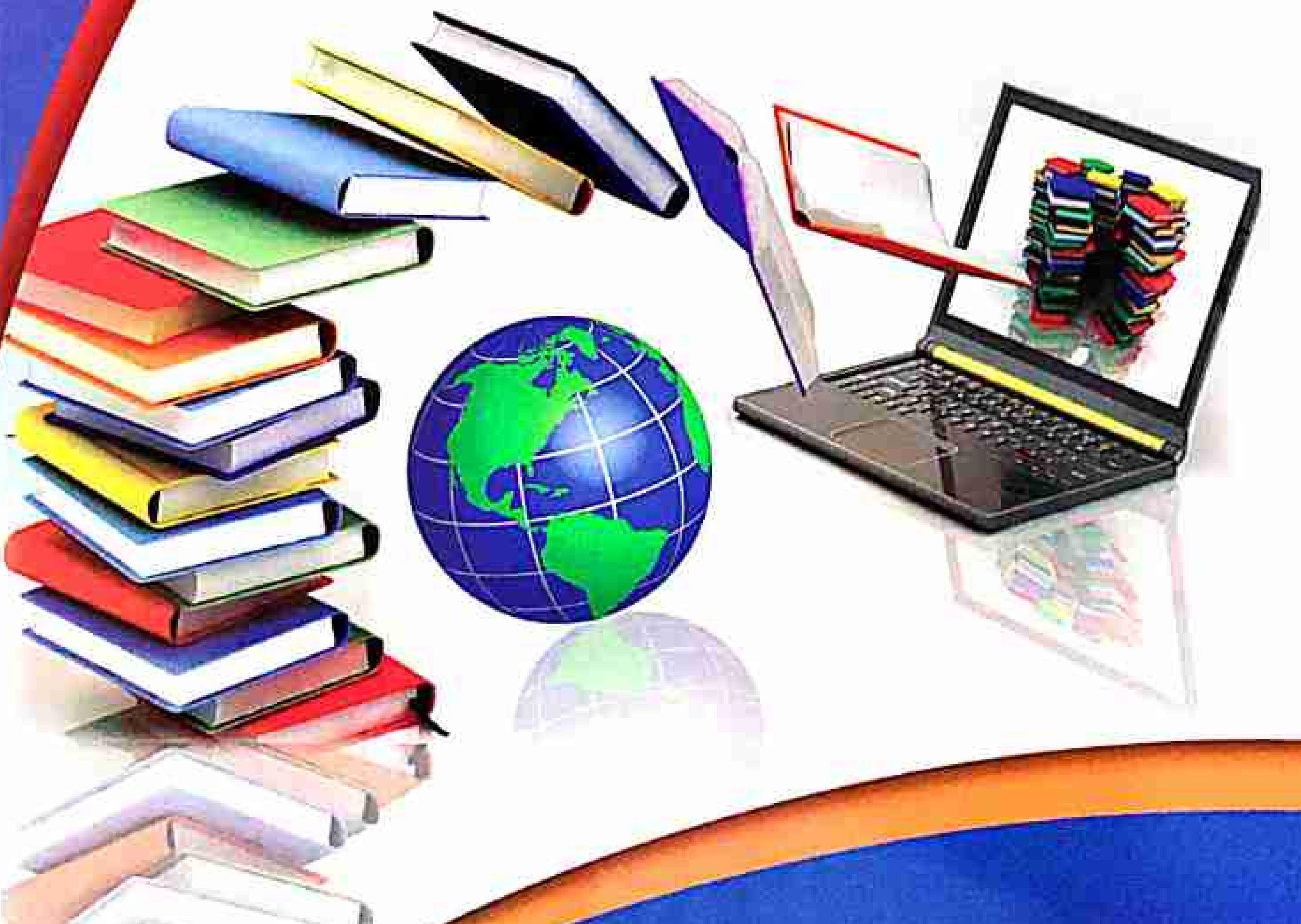

তত্ত্বাৱধায়ক অধ্যাপক
কমলেশ্বৰ কলিতা

সম্পাদক
ৰোহন পাল

মহাবিদ্যালয়ৰ স্মৰণীয় মুহূৰ্তৰ কিয়দংশ দৃশ্যপট

শুভ লগনত....

দক্ষতা বিকাশৰ পথত.... (এটা প্ৰস্তুতি)

গৱেষণা আৰু উন্নয়নৰ প্ৰস্তুতিৰে....

'দেশ বুলিলে নালাগে আদেশ....'

শিক্ষা, সজাগতা সংহতিৰে....

ভক্তি অঞ্জলি

'স্বামী বিবেকানন্দৰ জন্ম দিৱসত বন্তি প্ৰজ্বলন

মানৱতা.... (বাটৰ নাট)

ৰংমহলা জেউতি

লঙ্কা মহাবিদ্যালয় আলোচনী

২১ সংখ্যক প্ৰকাশ, ২০১৮-১৯ বৰ্ষ

লঙ্কা মহাবিদ্যালয় • স্থাপিত : ১৯৭৬ •

तमसो मा ज्योतिर्गमय

তত্ত্বাৱধায়ক অধ্যাপক

শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ কলিতা

সম্পাদক

শ্ৰী ৰোহন পাল

আন্তৰিক শুভকামনাৰে—

শ্ৰী / শ্ৰীমতী..

....

২১ সংখ্যক 'ৰংমহলা জেউতি'ৰ সংখ্যাটো আগবঢ়ালো।

ৰংমহলা জেউতি ঃ ২১ সংখ্যক বাৰ্ষিক আলোচনী, লঙ্কা মহাবিদ্যালয়, প্ৰকাশক - লঙ্কা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ একতা সভা, লংকা, হোজাই, অসম

সভাপতি	ঃ	ড° অমৰজিৎ সিং ভূই
উপ-সভাপতি	ঃ	ড° গুণেশ্বৰ শইকীয়া
তত্বাৱধায়ক	ঃ	শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ কলিতা
সম্পাদক	ঃ	শ্ৰী ৰোহন পাল
শিক্ষক সদস্য / সদস্যা	ঃ	শ্ৰীযুত ইন্দ্ৰমোহন হাজৰিকা (অসমীয়া বিভাগ) শ্ৰীযুতা নাহিম মজুমদাৰ (বাংলা বিভাগ) শ্ৰীযুতা অনুৰাধা চৌধুৰী (ইংৰাজী বিভাগ) শ্ৰীযুত কে. থাবুংজাও মিতৈ (মণিপুৰী বিভাগ) শ্ৰীযুতা সবিতা পাঠক (নেপালী বিভাগ)
ছাত্ৰ সদস্য	ঃ	শ্ৰী ভবেশ দাস শ্ৰী অভিজিৎ মণ্ডল
অক্ষৰ বিন্যাস	ঃ	শ্ৰী চিত্ৰজিৎ বৰুৱা
প্ৰচ্ছদ পৰিকল্পনা	ঃ	শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ কলিতা
অলঙ্কৰণ	ঃ	শ্ৰী শিবু বণিক শ্ৰী সৌৰভ চৌধুৰী
মুদ্ৰণ	ঃ	পপুলাৰ প্ৰেছ নগাওঁ ৰোড, লংকো ফোন ঃ ০৩৬৭৪-২৫৬১১১

বিঃ দ্ৰঃ - সম্পাদনা সমিতিয়ে মৌলিক ৰচনাবোৰ প্ৰকাশৰ বাবে আহ্বান কৰিছিল। কিন্তু কোনোবাই যদি অন্য কোনো ৰচনাৰ পৰা নকল কৰি প্ৰকাশৰ বাবে যোগান ধৰিছে তাৰ বাবে সম্পাদনা সমিতি দায়ী নহয়।

—সম্পাদনা সমিতি, 'ৰংমহলা জেউতি'

উচৰ্গা

অতি দুৰদৰ্শিতাৰে লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিটো দিশত
নিজকে নিয়োজিত কৰি ভালপোৱা পৰিচালনা
সমিতিৰ প্ৰতিষ্ঠাপক উপ-সভাপতি ডাঃ ছামচুদ্দিন
আহমেদ ডাঙৰীয়া, অৱসৰ প্ৰাপ্ত সহযোগী অধ্যাপক
মাছুদ আহমেদ চৌধুৰী, সহযোগী অধ্যাপক জিতেন
বুঢ়াগোহাঁই আৰু চতুৰ্থ বৰ্গৰ কৰ্মচাৰী হৰেন্দ্ৰ কুমাৰ
দাসৰ বিয়োগত আমি মৰ্মাহত হৈছো। আমি
তেখেতসৱৰ পৱিত্ৰ স্মৃতিত লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ
২১ সংখ্যক 'ৰংমহলা জেউতি' উচৰ্গা কৰিলো।

— সম্পাদনা সমিতি

শ্ৰদ্ধাঞ্জলি

°ঝুমা দাস

°চন্দ্ৰশেখৰ চৌহান

লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ত অধ্যয়নৰত ছাত্ৰী ঝুমা দাস আৰু ছাত্ৰ চন্দ্ৰশেখৰ চৌহানৰ অকাল বিয়োগত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ পৰিয়ালবৰ্গই মৰ্মাহত হৈ বি:দহী আত্মাৰ চিৰশান্তি কামনা কৰি শ্ৰদ্ধাঞ্জলি জ্ঞাপন কৰিছো। লগতে— চলিত বৰ্ষত আমাৰ মাজৰ পৰা যিসকল ব্যক্তি দেশ আৰু সমাজৰ ভিন্নধৰ্মী ক্ষেত্ৰত অৰিহনা যোগাই আতৰি গ'ল সেইসকল ব্যক্তিৰ বিদেহী আত্মাৰ সদ্‌গতিৰ বাবে আমি যাঁচিলো আন্তৰিক শ্ৰদ্ধাঞ্জলি।

— সম্পাদনা সমিতি

Sarbananda Sonowal

सत्यमेव जयते

Chief Minister, Assam
Guwahati

Dispur
18.3.2019

MESSAGE

I am happy to know that Lanka Mahavidyalaya, Lanka, Hojai is going to publish its annual college magazine 'Rangmahala Jeuti".

Since college magazines serve as a medium to satiate the creative yearnings of the students of the college and also act as a plateform to express opinion on different topics by both teachers and students; it is important to use this platform for honing one's creative writing skills and for exploring newer horizons to nurture talent.

I extend my best wishes to all the stakeholders of Lanka Mahavidyalaya on this special occasion of publishing the college's annual magazine that would help cherish the joyous moments and preserve the success stories created by the college.

(SARBANANDA SONOWAL)

Tonmoy Pratim Borgohain

Deputy Commissioner,
Hojai, Sankardev Nagar

MESSAGE

I am glad to know that Lanka Mahavidyalay, Lanka, Hojai is going to publish its annual college magazine 'Ramgmahal Jeuti'.

The college magazine act as a mirror of a college and provides a platform for constructive views on different topics by both teachers and students, through their creative writings.

I extend my best wishes to all especially the teachers and students communities of Lanka Mahavidyalaya on this special occasion of publishing the college annual magazine and hope that this magazine will also inspire others to come forward with creative writing and out of box ideas for the benefit of our society.

Dated – 31st July, 2019

(Tonmoy Pratim Borgohain)

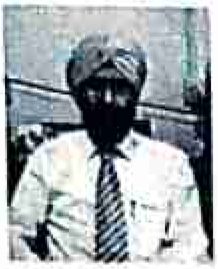

MASSAGE

"If you are planning for a year, sow rice; if you are planning for a decade, plant trees; if you are planning for a lifetime, educate people". – Chinese proverb

The founder members of Lanka Mahavidyalaya might have this type of mind set up. Lanka Mahavidyalaya was established out of the sweat, toil and vision of its founders. With a long cherished deep desire to give quality education to the students of thie area, an enthusiastic group of people of Lanka sowed the seed in 1979. At the height of adversity these visionaries has only thought of creating a temple of knowledge. The tiny seed, now growing into a mighty tree, has been very fondly offering numberless education lovers its calm shade throughout years. Our endeavour, year after, has been to keep adding to the temple so as to create wonderful windows of opportunity for all who pass out from this institution.

I, along with my team of teachers and office staff, intend to build on this strong foundation and raise the standards in all spheres, to the zenith. Since its acquisition of the NAAC-accreditation (Grade B) in 2015, Lanka Mahavidyalaya has been looking to further enhance the quality and scope of its educational initiatives and to increase and improve its infrastructural facilities. Recently a well equipped indoor stadium and a language lab and two class rooms are completed and ready for use of the students. The college has started the construction of KKHSOU office building in the campus.

The students of Lanka Mahavidyalaya has participated in the Independence Day March pass in Hojai district and retained the first position in 2019. The college has participated in the youth festival events on regular basis. The results of major students are almost 100% pass in most of the departments.

I appreciate the guidance of the Governing Body and participation of teaching, office staff and students in the endeavour towards excellence. The college is focused on its vision and the strategies for carrying it out for the socio-economic development of the greater surrounding areas of Lanka.

Last but not list I congratulate Prof. Kamaleswar Kalita, in-charge, Sri Rohan Paul, secretary of college magazine 'Rangmohala Jeuti' and entire team of editorial board for publishing the magazine in time.

Dr. Amarjit Singh Bhui. M.A., Ph.D., LLB
Principal
Lanka Mahavidyalaya

উপাধ্যক্ষৰ একাষাৰ

শিক্ষা হ'ল জ্ঞানৰ আধাৰ আৰু জ্ঞানেই হৈছে মানৱীয়ত্বৰ বাহক। ই হৈছে এক জীৱন ব্যাপি চলা প্ৰক্ৰিয়া। মানুহ পৃথিৱীত ভূমিষ্ঠ হোৱা দিনৰে পৰা এই শিক্ষাৰ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হয় আৰু জীৱনৰ সমাপ্তিৰ মূহূৰ্তলৈকে ই অবিৰাম গতিত চলি থাকে।

শিক্ষা, সাহিত্য হৈছে একোখন সমাজৰ দাপোন। সাহিত্য, সংস্কৃতি - এনে এটা বিষয়, যাৰ মাধ্যমেৰে এজন ব্যক্তিৰ, এখন সমাজৰ, এটা জাতিৰ আনকি একোখন দেশৰ আদৰ্শ, চিন্তাধাৰা প্ৰতিভা আদি জনমানসত প্ৰতিফলিত হয়। সাহিত্য সৃষ্টিৰ প্ৰতি থকা আগ্ৰহে যুৱ সম্প্ৰদায়ৰ চিন্তাশীল, সৃজনীশক্তিৰ বিকাশত অবিহনা যোগায়।

কোনো অনুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠানৰ মুখ পত্ৰখনেই হৈছে সেই অনুষ্ঠানখনৰ দাপোন স্বৰূপ, এখন মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ -ছাত্ৰীসকলৰ সুপ্ত প্ৰতিভা বিকাশত মুখপত্ৰ বা আলোচনী এখনৰ দায়িত্ব অপৰিসীম। এটা জাতিক সঠিকভাৱে জানিবৰ বাবে বুৰঞ্জীৰ যিদৰে প্ৰয়োজন, ঠিক একেদৰে এটা অনুষ্ঠানৰ এখন মুখ পত্ৰ অতীৱ প্ৰয়োজন। এখন দেশ আৰু এটা জাতিৰ বৌদ্ধিক আৰু সাংস্কৃতিক বিকাশত আলোচনী এখনৰ ভূমিকা অতিকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ ।

উক্ত উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই ১৯৮৭-৮৮ চনত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী বৃন্দই সাহিত্যচৰ্চাৰ উপৰিও সমাজখনক সঠিক পথে পৰিচালিত কৰোৱাৰ মানসেৰেই "ৰংমহলা জেউতি" ক সৃষ্টি কৰিছিল আৰু তেতিয়াৰ পৰাই অবিৰতভাৱে এই প্ৰচেষ্ঠা চলি আহিছে। এইবাৰো শিক্ষা বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক সু-কবি, সু-সাহিত্যিক মোৰ ভাতৃ প্ৰতীম সহকৰ্মী শ্ৰীকমলেশ্বৰ কলিতাক তত্বাৱধায়ক অধ্যাপকৰ দায়িত্ব অৰ্পন কৰা হয়। তেখেতে আমাৰ মৰমৰ ছাত্ৰ আলোচনী সম্পাদক শ্ৰীৰোহন পালৰ সৈতে অশেষ কষ্ট আৰু ত্যাগ স্বীকাৰ কৰি "ৰংমহলা জেউতি"ক প্ৰকাশ কৰাৰ দায়িত্ব ভাৰ গ্ৰহণ কৰে। এইখিনিতে মই সম্পাদনা সমিতিৰ সমূহ বিষয়ববীয়া, লেখক-লেখিকাৰ লগতে আলোচনীখনৰ লগত জড়িত সমূহ শুভাকাংক্ষী আৰু অধ্যক্ষ মহোদয়ক অশেষ ধন্যবাদ আৰু শুভেচ্ছা যাচিছো। আশা কৰিছো - এনে এজন অভিজ্ঞতা পুষ্ট তত্বাৱধায়ক আৰু কৰ্মঠ আলোচনী সম্পাদকৰ প্ৰচেষ্টাত এইবাৰ এখনি ব্যতিক্ৰমধৰ্মী সুন্দৰ আলোচনী প্ৰকাশ হৈ ওলাব।

জয়তু লঙ্কা মহাবিদ্যালয় - "ৰংমহলা জেউতি"।

ড° গুণেশ্বৰ শইকীয়া
উপাধ্যক্ষ
লঙ্কা মহাবিদ্যালয়

ছবি-ছায়া

সাহিত্যত যুগচেতনাৰ পৰা জাতীয় চেতনালৈকে এক অনন্যভাৱৰ ছবি-ছায়া থাকে। জীৱনক মুকলিমুৰীয়াকৈ চোৱাৰ এক প্ৰয়াস থাকে। এনে প্ৰয়াসবোৰে গল্প, উপন্যাস, কবিতা, প্ৰবন্ধৰ মাধ্যমত সাকাৰ ৰূপ লৈ মানুহৰ হৃদয় স্পৰ্শ কৰে। গতিকে সাহিত্যৰ সৃষ্টিক আৰু গ্ৰহণযোগ্যতাক কোনোপধ্যেই নুই কৰিব পৰা নাযায়। এফালে যদি সাহিত্য জাতিৰ দাপোন হৈ জিলিকি উঠে আনফালে সাহিত্য আত্ম পৰ্যালোচনাৰ নান্দনিক শৈলীৰে সমুজ্জ্বল হৈ জীৱনৰে বাট বান্ধে। সাহিত্য সেইবাবেই যুগে যুগে সমাজ জীৱনৰ দ্বাৰা সমাদৃত হৈ আহিছে। সাহিত্য সুন্দৰ, সাহিত্য সত্য, সাহিত্য মানুহৰ অন্তৰ আত্মাৰ সঁচা বহিঃপ্ৰকাশ। বৰ্তমানৰ শৈক্ষিক ক্ষেত্ৰখনত সঘন উচ্চাৰিত হোৱা দক্ষতাৰ বিকাশ আৰু বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ উত্তৰণৰ সমান্তৰালকৈ জীৱনবোধক উপলব্ধি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সাহিত্য চৰ্চা আৰু অধ্যয়নৰ স্পৃহা দুয়োটাই প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। ইতিবাচক আচৰণ গঢ়াৰ পৰা যুক্তি-যুক্ততাৰ সঠিক উপস্থাপনেৰে নৱ চিন্তাৰ সৰ্বদিশতে এক উন্নয়নমুখী পৰিকল্পনাৰো প্ৰয়োজন হৈ পৰিছে। এনে এটা সময়ত শিক্ষাৰ্থীৰ বৌদ্ধিক বিকাশৰ লগত সাঙোৰ খাই থকা সাহিত্যৰ বিভিন্ন দিশসমূহ নিশ্চয়কৈ প্ৰসাৰ আৰু প্ৰচাৰ হোৱাটো অতিকৈ প্ৰয়োজন। এনে প্ৰয়োজনীয়তাৰ ভিত্তিৰেই আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ২১ সংখ্যক বাৰ্ষিক আলোচনী 'ৰংমহলা জেউতি'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সাধ্যানুযায়ী লিখা লেখনিসমূহক ঠাই দি চিন্তা প্ৰকাশৰ পথ সুগম কৰাৰ বাবে প্ৰয়াস কৰা হৈছে। এক ইতিবাচক আৰু অনুকৰণীয় উদ্দেশ্য আগত ৰাখি আলোচনীখনত অধ্যাপক-অধ্যাপিকাৰ লেখনি আৰু 'অতিথি কলম'ৰ শিতানত দুগৰাকী বিশিষ্ট সাহিত্যিকৰ লেখনিও সংযোজন কৰা হৈছে। এই হেঁগতে অতিথি লেখক আৰু আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ মাননীয় অধ্যক্ষ, উপাধ্যক্ষ, অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকলৰ লগতে এনে এক পদক্ষেপত হাত উজান দিয়া প্ৰিয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকললৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা যাঁচিছো।

কৈ থোৱা ভাল হ'ব যে সাধ্যানুযায়ী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে প্ৰকাশ কৰিব খোজা লিখনিবোৰৰ ওপৰত কেঁচি নচলাই আলোচনীখনত প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছে। সেয়ে হয়তো সুধী সমাজে আশানুৰূপভাৱে উৎকৃষ্টতাৰ সোৱাদ নাপাবও পাৰে। আশাকৰো, শিক্ষাৰ্থীৰ সৃজনশীলতাক উদ্বুদ্ধ কৰিবলৈ পঢ়ুৱৈ সমাজে এনে প্ৰাথমিক প্ৰচেষ্টাক আদৰি ল'ব। অতি একাগ্ৰতা আৰু আগ্ৰহেৰে আলোচনীখনৰ প্ৰকাশত মনোনিৱেশ কৰা শ্ৰীমান ৰোহন পাললৈ স্নেহ যাঁচিলো।

কমলেশ্বৰ কলিতা
তত্ত্বাৱধায়ক, ৰংমহলা জেউতি

আলোচনী সম্পাদকৰ একাষাৰ

'ৰংমহলা জেউতি'ৰ সম্পাদক হিচাপে সৰ্বপ্ৰথমে মই শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিব খুজিছো সেইসকল ব্যক্তিক যিসকলৰ অসীম ত্যাগ আৰু প্ৰচেষ্টাত আজি লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ গৌৰৱৰ কথা সমাজৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰলৈকে বিয়পি আছে। মোৰ ওপৰত বিশ্বাস ৰাখি আলোচনী আৰু সাহিত্য সম্পাদক পদত মোক নিৰ্বাচিত কৰাৰ বাবে সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো।

আলোচনী আৰু সাহিত্য সম্পাদক হোৱাৰ যাত্ৰা পথত সন্মুখীন হোৱা সকলো চিত্তাকৰ্ষক মুহূৰ্ত মোৰ জীৱনৰ এক অভিজ্ঞতা হৈ ৰ'ব। মোৰ বাবে অতি সৌভাগ্যবান কথা যে সহকাৰী অধ্যাপক কমলেশ্বৰ কলিতা মহোদয়ক মই 'ৰংমহলা জেউতি'ৰ তত্বাৱধায়ক হিচাপে পাইছো লগতে আলোচনী আৰু সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত নানা কামৰ জৰিয়তে তেখেতে সু-দিহা-পৰামৰ্শৰে মোক অনুপ্ৰাণিত কৰি সম্পাদনাৰ কাম উজু কৰাত সহায় কৰাৰ বাবে ধন্য হৈছো।

আলোচনী এখন হ'ল মহাবিদ্যালয়ৰ দাপোন আৰু এই দাপোন প্ৰস্তুত কৰা কামটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু কঠিন। কিন্তু কামটো সহজ যেন হৈ পৰিল যেতিয়া মোৰ কিছুমান বন্ধুবৰ্গই মোক নিঃস্বাৰ্থভাৱে সহায়ৰ হাত আগবঢ়াই দিলে। ইয়াত মই কেইজনমানৰ নাম উল্লেখ কৰিব বিচাৰো — সৰ্বশ্ৰী পাৰ্থ দাস, দিপন দাস, ৰত্নদ্বীপ দে আদি। তদুপৰি আলোচনীখন প্ৰস্তুত কৰাৰ বাবে মোক Editorial Board ৰ শ্ৰদ্ধেয় সদস্য-সদস্যা আৰু আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শ্ৰদ্ধেয় অধ্যাপক-অধ্যাপিকাসকলে নিঃস্বাৰ্থভাৱে সহায় কৰিছে। এইসকল সদাশয় ছাৰ-বাইদেউ আৰু মোৰ বন্ধুবৰ্গলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা থাকিল।

মোৰ কাৰ্য্যকালত এইবাৰ সাহিত্যৰ প্ৰসাৰ আৰু সৃষ্টিৰ কেইটামান ক্ষেত্ৰত নতুন চিন্তাৰ উন্মেষ ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিছিলো। সেইমৰ্মে লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ্থীৰ মাজত পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে সাহিত্য প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰি আমি আশানুৰূপ সঁহাৰিও পাইছিলো। তাৰ উপৰিও সাহিত্যৰ সজাগতা সৃষ্টি কৰিবলৈ আমি একাংশ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সৈতে গুৱাহাটী কলাক্ষেত্ৰত অনুষ্ঠিতব্য Brahmaputra Literary Festival নামৰ এটা আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় উৎসৱত যোগদান দি বুটলি আনিছিলো অভিজ্ঞতাৰ মননশীল ভাণ্ডাৰ।

আলোচনীখনৰ সম্পাদক হিচাপে মই পৰিপক্ব নাছিলো যদিও লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মোৰ ওপৰত থকা আস্থাৰ বাবে সেয়া সম্ভৱ হৈ উঠিল। আলোচনীখনক পূৰ্ণতা প্ৰদান কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সকলো প্ৰকাৰে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মাননীয় ড° অমৰজিৎ সিং ভুঁই মহোদয়, উপাধ্যক্ষ ড° গুণেশ্বৰ শইকীয়া মহোদয় আৰু আলোচনীখনৰ তত্বাৱধায়ক পদত থাকি মোক সহায় কৰা সহকাৰী অধ্যাপক শ্ৰীযুত কমলেশ্বৰ কলিতা মহোদয়ৰ ওচৰত মই চিৰকৃতজ্ঞ হৈ ৰ'ম। অতি কম সময়ৰ ভিতৰত আলোচনীখন ছপা আকাৰত প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত অতি তৎপৰতাৰে কাম হাতত লোৱাৰ বাবে পপুলাৰ প্ৰেছৰ স্বত্বাধিকাৰ সৌৰভ চৌধুৰী আৰু কৰ্মকৰ্তাৰ শলাগ ল'লো।

শেষত আলোচনীখনত অজ্ঞাতে বৈ যোৱা ভুল-ক্ৰটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা-প্ৰাৰ্থনা কৰি সম্পাদকৰ প্ৰতিবেদন ইয়াতে সামৰণি মাৰিলো।

"জয়তু লঙ্কা মহাবিদ্যালয়"

জয় আই অসম

বন্দে মাতৰম

ৰোহন পাল

আলোচনী আৰু সাহিত্য সম্পাদক

সূচীপত্ৰ

অসমীয়া বিভাগ

■ অতিথিৰ কলম

আবেগিকভাৱে আমি কিমান সক্ষম ◎ ড° তপতী বৰুৱা কাশ্যপ ১৪

মই ◎ তপন দত্ত ১৭

■ প্ৰবন্ধ

গুৰু চৰিত কথা-ৰ আধাৰত মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তি বিচাৰ ◎ ইন্দ্ৰমোহন হাজৰিকা ২১

নাৰীৰ অৱস্থিতি ঃ ঐতিহ্য আৰু বিৱৰ্তন ◎ কোকিল ডেকা ২৭

লোককথাৰ সঁফুৰা ঃ সাঁথৰ, ফকৰা যোজনা আৰু প্ৰবচন ◎ প্ৰণামী শইকীয়া ৩২

নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা ◎ শ্যামলীমা ভট্টাচাৰ্য্য ৩৪

অন্ধবিশ্বাসমুক্ত সমাজ ◎ ললিতা ডেকা ৩৫

স্বাস্থ্য আৰু ম'বাইল ফোনৰ ব্যৱহাৰ ◎ লোকজিৎ দাস ৩৭

দি সাইক্ৰোনিক হিন্দু ◎ মৰম চৌধুৰী ৩৯

■ কবিতা

সময় সমীপেষু ◎ বৰ্ণালী পাটৰ ৪১

লুণ্ঠিত সমাজ ◎ অনামিকা পালিত ৪২

ঠিকনা বিহীন কংকাল ◎ লক্ষীৰাম দাস ৪৩

লঙ্কা মহাবিদ্যালয় ◎ চিন্ময় শইকীয়া ৪৪

আমাৰ লঙ্কা মহাবিদ্যালয় ◎ গুৰপ্ৰিত সিং ৪৪

এযোৰ শান্তিকামী চৰাই ◎ য়াছমিন বেগম ৪৫

অতীত ◎ বিজুবালা আনচাৰী ৪৬

মোৰ মা ◎ শ্বনম চুলতানা ৪৭

কল্পনা ◎ মুফিদা ফিৰদৌছ ৪১

স্বদেশ প্ৰেম ◎ দ্বীপশিখা দাস ৪২

মই শাৰদীয় জোনাক হ'ব নোৱাৰো ◎ অভিজিত ৰাজবংশী ৪৩

অন্য নাম কবিতা ◎ নাৰ্গিচ ফাৰুক ৪৫

স্বাধীনতা ◎ মিছ মাফৰুজা খানম মুফতি ৪৬

নাৰী ◎ শ্বাহিনাৰা বেগম ৪৭

■ গল্প

মানুহৰ বাবে মানুহ ◎ মিছঃ ছালমা বেগম ৪৮

'মা' তুমি অনন্যা ◎ পিংকু নাথ ৫১

যেনে কুকুৰ তেনে টাঙোন ◎ জাকাৰিয়া আহমেদ ৫২

এটি সপোনৰ মৃত্যু ◎ ৰশ্মিৰেখা শইকীয়া ৫৫

উজ্জ্বল ভবিষ্যৎ ◎ ৰজত দাস ৫৭

সঁচা প্ৰেমৰ সদায় জয় ◎ সীমা বিশ্বাস ৫৮

শ্ৰেষ্ঠ উপহাৰ ◎ মানস প্ৰতিম চক্ৰৱৰ্তী ৫৯

■ ৰম্য ৰচনা

মই অযোগ্য ◎ মৃগাংক বৰা ৬০

■ ভ্ৰমণ কাহিনী

লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ৰাজস্থানলৈ ◎ শ্বামিম আখতাৰ ৬১

বাংলা বিভাগ

■ গল্প

যৌতুক ◎ অনুবাদ ঃ নাহিম মজুমদার ৬৫

সাহিত্যকারের ভূতুনীর গল্প ◎ মানসপ্রতিম চক্রবর্ত্তী ৯২

অমূল্য রতন ◎ মৈত্রেয়ী চক্রবর্তী ৯৩

■ প্রবন্ধ

স্বাধীনতা সংগ্রামে নেতাজীর ভূমিকা ◎ ড° সাথী দে ৬৯

অন্নদামঙ্গল কাব্যে পৌরাণিক উপাদান ঃ একটি নিবিড় পাঠ ◎ নিত্যানন্দ দাস ৭২

পৌরাণিক নাটকের আদলে মন্মথ রায়ের কারাগার নাটক ◎ ঝিন্টু পাল ৭৭

ভারতরত্ন ড° ভূপেন হাজরিকার সংক্ষিপ্ত জীবনী ◎ সুমিত্রা সিংহ ৮২

রবীন্দ্রনাথ ও বিবেকানন্দের সংক্ষিপ্ত প্রতিভাপরিচয় ◎ অনিন্দিতা শীল ৮৪

নরেন্দ্রনাথ থেকে বিবেকানন্দ হওয়ার প্রেক্ষাপট ◎ সুমী পাল ৮৬

■ কবিতা

বাংলা ভালবাসি ◎ মনীষা চৌধুরী ৯০

একটু আশা ◎ পৌষালী চক্রবর্ত্তী ৯০

আমার প্রিয় শিক্ষয়িত্রী ◎ মাম্পী দাস ৯১

যাও পাখি অধর দূরে ◎ মেঘালী দাস ৯১

ইংৰাজী বিভাগ

Netaji : The unsung hero of Indian Independence Movement ◎ Joy Paul ৯৫

Chature Ramalingam And His Happy Life ◎ Sri Rohon Paul ৯৭

Miracle Happens ◎ Sreepali Dutta ৯৮

A Soul Among Souls ◎ Mousumi Mallah ৯৯

Everything Mom ◎ Harpreet Kaur ৯৯

Nature ◎ Dipika Malakar ৯৯

PLENTY OF ANGER ◎ Seema Biswas ১০০

My Father ◎ Mema Devi ১০০

MY NATION-MY PRIDE ◎ Bornali Dey ১০০

Friends ◎ Deboshree Mazumder ১০০

হিন্দী বিভাগ

भक्ति आन्दोलन में शंकरदेव का योगदान ◎ डॉ॰ गुणेश्वर शइकीया ১০২

सबक एवं अभ्यास द्वारा जीवन में उन्नति कार्य ◎ सागर छेत्री ১০৫

ए वतन ◎ Mousumi Mallah ১০৬

संगति का प्रभाव ◎ Pinki Chauhan ১০৭

झोपड़ी का मुल्य ◎ Nargis Faruk ১০৮

सीख ◎ Anjalee Sahu ১০৯

'बेटी: देश का मान' ◎ Ankita Paul ১০৯

जय जवान ◎ सीमा बिस्वास ১০৯

हमारा देश ◎ Roshan Chauhan ১১০

दाता की खोज ◎ Rohan Paul ১১০

मैं गिनती रह गई दिन ◎ Mousumi Mallah ১১১

जिन्दगी क्या है ? ◎ Nargis Faruk ১১১

নেপালী বিভাগ

एउटा बगैचाको फूल हामी ◎ श्री जमुना देवी ১১৩

अर्पण ◎ Nargis Faruk ১১৩

यो जीवन ◎ पूजा पौड़ेल ১১৩

आमा ◎ Yam Kumari Chetry ১১৪

हाम्रो जीवन ◎ वन्दना लिम्बु ১১৪

जिवनको पाठ ◎ Sheema Thapa ১১৫

स्वार्थको दुनिया ◎ मिताली छेत्री ১১৫

तिहार ◎ Puja Poudel ১১৬

ABOUT LANKA MAHAVIDYALAYA ১১৭

সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন ১১৮

উপ-সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন ১২০

২০১৮-১৯ বৰ্ষৰ কলেজ সপ্তাহ সমাৰোহৰ প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ ফলাফল ১২১

LIST OF EDITOR'S AND PROF. IN-CHARGE OF 'RONGMAHALA JEUTI' ১২৪

LIST OF SECRETARIES AND PROFS. IN-CHARGE OF VARIOUS OTHER DEPARTMENTS OF STUDENT'S ASSOCIATION (2018-19) ১২৫

LIST OF TEACHING STAFF ১২৬

OFFICE STAFF ১২৮

"মাতৃভাষাত এটা যাদু আছে। সেই যাদুৰ স্পৰ্শ যিজনে অনুভৱ কৰিব নোৱাৰে, তেওঁতকৈ দুৰ্ভগীয়া এই পৃথিৱীত কোনো নাই।"

— মুস্তাফিজুৰ ৰহমান (কানাডা)
(৩মে, ২০১৫ দৈনিক অগ্ৰদূত)

অসমীয়া বিভাগ

"সকলো সাহিত্যই শেষ বিচাৰত কিয়, প্ৰথম বিচাৰতে পন্য নহয়। জীৱিকাৰ কাৰণে যিবিলাকে কিতাপ লিখে সেই বিলাকৰ লেখা অৱশ্যেই পণ্য। সেই লেখা— সুখৰ বিষয়— সাহিত্য নহ'বও পাৰে।"

— অজিৎ বৰুৱা (কবি)

অতিথিৰ কলম ...... (লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ্থীৰ সৃজনশীলতাৰ উন্মেষত সহায় হওঁক বুলি অবিৰতভাৱে বিভিন্ন শিতানত থকা সাহিত্যৰ বিষয়শৈলীৰ লগত শিক্ষাৰ্থীক চিনাকী কৰাই দিয়াৰ প্ৰচেষ্টা অব্যাহত ৰখা হৈছে। তেনে এক উদ্দেশ্যৰে এই সংখ্যাৰ বাৰ্ষিক আলোচনী 'ৰংমহলা জেউতি'ত 'অতিথিৰ কলম' শীৰ্ষক শিতান এটাৰ সংযোজন কৰা হ'ল। আশাকৰো শিক্ষাৰ্থীৰ চিন্তা-মননশীলতা আৰু সৃজনশীল প্ৰয়াসত ন-কৈ সংযোজন কৰা এই শিতানে নিশ্চয় প্ৰেৰণাৰ সমল যোগাব।— সম্পাদনা সমিতি)

আৱেগিকভাৱে আমি কিমান সক্ষম

ড° তপতী বৰুৱা কাশ্যপ

আমি বাৰু জীৱনৰ কোন কোন মুহূৰ্তত আৱেগিক হৈ পৰো ? দুখ-বেদনাত ভাগি পৰাৰ লগে লগে নিজকে জানো নিজেই আয়ত্বত ৰাখিব পাৰো ? আমাৰ নিজৰ আৱেগ-অনুভূতিৰ বিষয়ে আমি বাৰু উপলব্ধি কৰিব পাৰোনে ? সেইদৰে বাৰু আমি আন আন ব্যক্তিৰ আৱেগ-অনুভূতিক উপলব্ধি কৰিব পাৰোনে? আন আন ব্যক্তিৰ আৱেগ-অনুভূতিক আমি নিজেই অনুভৱ কৰাটো হৈছে সম-অনুভূতি। কিন্তু দৈনন্দিন জীৱনত আমি বাৰু সম-অনুভূতিৰে সমাজত বাস কৰোনে ?

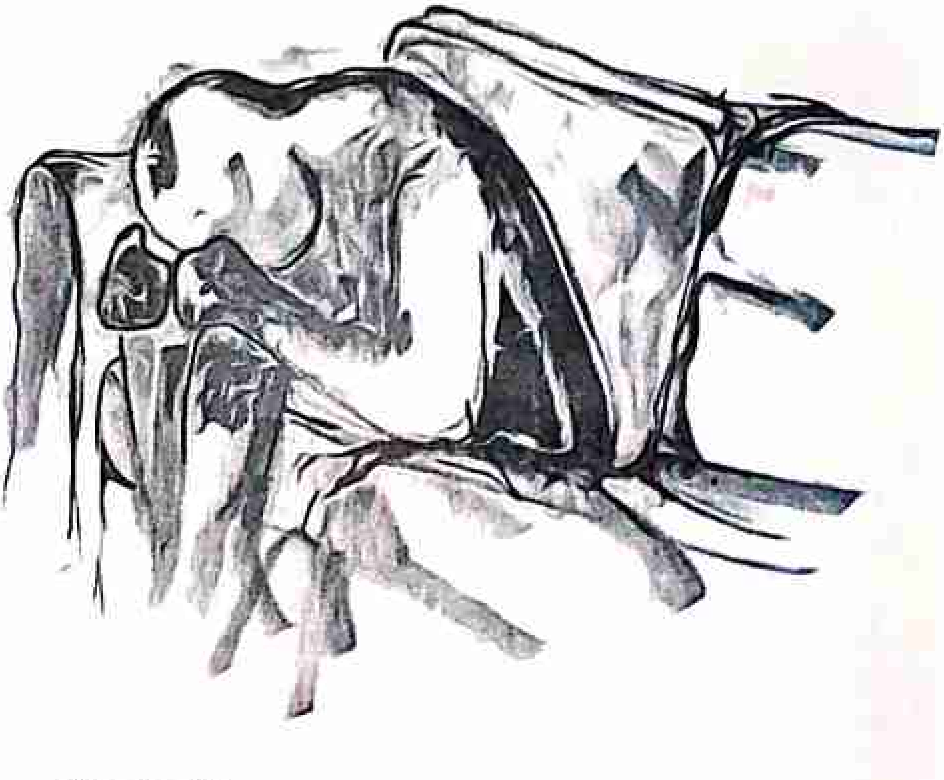

দৈনন্দিন জীৱনত আমি প্ৰায়েই লক্ষ্য কৰো যে আমি কেৱল নিজৰ আৱেগ-অনুভূতিকহে বিচাৰ কৰো আৰু সেই আশাৰে আমি আন আন ব্যক্তিৰ পৰা সহায় আৰু সমৰ্থন বিচাৰো। আমি আন আন ব্যক্তিৰ সুখ-দুখৰ কথাবোৰ নিজস্ব দৃষ্টিকোণৰ পৰাহে পৰ্যবেক্ষণ কৰো। তাৰ ফলস্বৰূপে সেইসকল লোকৰ ভাব, চিন্তা আৰু আৱেগ-অনুভূতিৰ বিষয়ে প্ৰকৃতপক্ষে

অনুভৱ কৰিবলৈকো চেষ্টা কৰো, তেতিয়া আমি প্ৰায়েই সহানুভূতিহে দেখুৱাওঁ।

বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে বহুজনে নিজৰ অৱস্থাতকৈ নিম্নস্তৰত থকা ব্যক্তিজনক পুতৌ অথবা সহানুভূতি দেখুৱাই সহায়ৰ হাত আগবঢ়ায়। কিন্তু কেতিয়াবা এনে পৰিস্থিতিৰো উদয় হয় যে সেই বিশেষ ব্যক্তিজনে নিজৰ আত্মসন্মানত আঘাত অনুভৱ কৰে। আমি আৰ্থিকভাৱে সহানুভূতি দেখুৱালে কেতিয়াবা সেই বিশেষ ব্যক্তিজনে অপমানিতও অনুভৱ কৰে।

কিন্তু সম-অনুভূতি দেখুওৱা অথবা আনৰ অৱস্থাত নিজৰ স্থিতি দৃঢ় কৰাটো জানো সহজ কথা ? আমাৰ চিন্তা-চৰ্চাসমূহ দেখোন নিজস্ব দৃষ্টিভংগীৰে গঢ়ি তোলাৰ ফলত আনৰ মতামত আৰু আনৰ অৱস্থাৰ কথা আমাৰ মনলৈ কেতিয়াও নাহে। কেৱল নিজৰ আৱেগ-অনুভূতিক অনুভৱ কৰাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আমি প্ৰায়েই সম-অনুভূতি প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰো। আমি অধিকভাৱে নিজস্ব আৱেগ-অনুভূতিক গুৰুত্ব দিয়াৰ ফলস্বৰূপে আৱেগিকভাৱে প্ৰায়েই আমি সক্ষম নহওঁ। কেতিয়াবা আনকি কোনো কোনো নিজৰ আৱেগ অনুভূতিক দমন কৰিব নোৱাৰাৰ অৱস্থাও সৃষ্টি হয়। আৰু সেই অৱস্থাৰ ফলত আমাৰ জীৱনযাত্ৰাৰ মসৃণ গতিত নেতিবাচক প্ৰভাৱে গা কৰি উঠে।

"ৱৰ্কিং উইথ ইম'চনেল ইণ্টেলিজেন্স" নামৰ গ্ৰন্থখনত সেয়ে ডেনিয়েল গ'লমেনে এই সম-অনুভূতিৰ প্ৰসঙ্গক উল্লেখ কৰি কৈছে — "আৱেগিকভাৱে সক্ষম হ'লে আমি সমাজ আৰু পৰিয়ালৰ বহুতো মূল সমস্যাক নিজৰ দৃষ্টিকোণেৰে বিচাৰ কৰিব পাৰো। গভীৰভাৱে উপলব্ধি আৰু অনুভৱো কৰিব পাৰো।"

আধুনিক জীৱনৰ কৰ্মব্যস্ততাৰ চাপে আমাক সাধাৰণতে যিকোনো বিষয় অথবা কথাকে অনুভৱ কৰিবলৈ নিদিয়ে। আমি গভীৰভাৱে কোনো কথাকেই চিন্তা নকৰো। আন আন ব্যক্তিৰ বিষয়ে বুজ ল'বলৈকো সময় নোহোৱা হয়। তেওঁলোকৰ বিষয়ে চিন্তা কৰাৰো কোনো অৱকাশ নাথাকে।

কিন্তু আমাৰ সমাজখনত আৰু এনে কোনো ব্যক্তি আছেনে, যিসকলে নিজৰ লগতে আনৰ বিষয়েও অতিশয় চিন্তা কৰে অথবা তেওঁলোকে আন আন ব্যক্তিসকলৰ চিন্তা, দৃষ্টিকোণ আৰু ভাৱ-অনুভূতিক অতি সহজতেই অনুমান কৰি সম-অনুভূতি দেখুৱাব পাৰে।

অৱশ্যে আমাৰ সমাজত এনে কিছু ব্যক্তি আছে, যিসকল ব্যক্তিৰ প্ৰভাৱে সমাজত ইতিবাচক পৰিবৰ্তনৰ জোৱাৰ আনিব পাৰে। আৰু সেইসকল ব্যক্তিৰ মন শান্তি আৰু সন্তুষ্টিৰে ভৰপূৰ হৈ থকাৰ বাবে আনকো সহায় কৰিব পাৰে। সেইসকল ব্যক্তিয়েই আমাৰ সমাজ জীৱনত ইতিবাচক শক্তিৰ উৎস হৈ পৰে। তেওঁলোকৰ সান্নিধ্য লাভ কৰিলে আমি অধিকভাৱে উৎফুল্লিত হৈ পৰো। আমি যেন জীৱনযাত্ৰাত আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাবে অনুপ্ৰাণিত হওঁ। তেওঁলোকৰ কাষত থাকিলে আমি শক্তি পাওঁ আৰু আনন্দিত হওঁ। তাৰ প্ৰধান কাৰণ হৈছে

যে ইতিবাচক শক্তিয়ে অতি সহজতেই সকলোৰে মনত ক্ৰিয়া কৰিব পাৰে। তাৰ বিপৰীতে এনে কিছু ব্যক্তি আছে, যিসকলে আমাক সেইদৰে সহায় কৰিব নোৱাৰে। তেওঁলোকৰ কাষত থাকিলে অথবা তেওঁলোকৰ লগত কথা-বতৰা পাতিলে আমি হতাশা, খং, অভিমান, ক্ৰোধ আদি নেতিবাচক আৱেগসমূহহে যেন আয়ত্ত কৰো। তাৰ অন্যতম কাৰণ হৈছে — সেইসকল ব্যক্তিয়ে নিজ আৱেগ-অনুভূতিক নিজৰ আয়ত্বত ৰাখিব নোৱাৰে। তেওঁলোক আৱেগিকভাৱে সক্ষম নহয়। তেওঁলোকৰ মনত সম-অনুভূতিৰ অভাৱহে পৰিলক্ষিত হয়।

সমাজখনক যিহেতু আমি সকলোৱেই সমানেই ভাল পাওঁ, সেয়ে কোনোৱেই কাকো আঘাত দিয়াৰ প্ৰয়োজন নাই। এইক্ষেত্ৰত সকলোৱেই সম-অনুভূতিৰেহে প্ৰত্যেকজন বক্তিক বিচাৰ কৰাটো অতি প্ৰয়োজন। সম-অনুভূতি প্ৰকাশ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত আমি হয়তো সকলোৱেই যত্নপৰ হোৱা উচিত।

অৱশ্যে এয়ে হয় — আমাৰ মনৰ মাজত সম-অনুভূতিৰ বিকাশ কৰাটো জানো সহজ বিষয় ? এই ক্ষেত্ৰত প্ৰয়োজন হোৱা প্ৰথম আৰু প্ৰধান উপাদানটো হৈছে — সচেতনতা। আমি সচেতন হ'লে জীৱনৰ সকলো দিশতেই কিছু পৰিমাণে হ'লেও আমি লাভবান হ'ব পাৰো। আমাৰ সচেতনতাই আমাৰ নিজৰ লগতে সমাজৰ আন আন ব্যক্তিৰো সহায় তথা উপকাৰ সাধন কৰে। কিন্তু এই সচেতনতাক বাৰু আমি সদায়েই সকলো কামতেই মানি চলিব পাৰোনে ? সচেতনতা যদি আমাৰ বাবে সদায়েই প্ৰয়োজন হয় অথবা জীৱনৰ প্ৰতিটো পদক্ষেপতে আমি মানি চলা উচিত, তথাপি আমি বাৰু কেতিয়াবা কিয় আৱেগ-বিহ্বল হৈ পৰো। সুখ-দুখ সকলো পৰিস্থিতিতে আমি কিয় অপ্ৰয়োজনীয়ভাৱে

আমাৰ আৱেগসমূহ প্ৰদৰ্শন কৰো ? আমি আমাৰ আৱেগসমূহক নিজৰ আয়ত্বত ৰাখিব নোৱাৰো নেকি ? আমি আত্মবিশ্লেষণ কৰিব নাজানো নেকি ?

এই প্ৰসঙ্গতে উল্লেখ কৰিব পাৰি যে বিশ্ববিখ্যাত কবি পাবলো নেৰুডাৰ এটি কবিতা। তেওঁৰ 'কিপিং কোৱাইট' নামৰ কবিতাত পৃথিৱীৰ সমূহ জনসাধাৰণকে দৈনন্দিন জীৱনৰ কাৰ্যাৱলীৰ মাজতে কিছু সময় নীৰৱে থাকি আত্মবিশ্লেষণ কৰাৰ অভ্যাস কৰিবলৈ কৈছে। কবিতাটোৰ জৰিয়তে এই কথাই উপস্থাপন কৰিছে যে আত্মবিশ্লেষণৰ জৰিয়তে সকলোৱেই এই কথা গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিব যে তেওঁলোকৰ কামসমূহ সমাজৰ বাবে হিতকৰ হৈছেনে নাই ?

দৈনন্দিন জীৱনৰ কেইটামান মুহূৰ্তত যদি আমি সচেতন আৰু মৌন হৈ আত্মবিশ্লেষণ কৰিব পাৰো, তেতিয়া আমি সকলোৱেই আমাৰ অন্তৰ্নিহিত আত্মশক্তি আৰু আত্মজ্ঞান লাভ কৰো। আৰু সেই জ্ঞানেই আমাক আমাৰ ব্যক্তিগত আৰু সামাজিক দিশত উপকাৰ সাধন কৰে। আমি যেন আমাৰ আৱেগ তথা আমাৰ অনুভূতিক নিজৰ আয়ত্বত ৰাখি সম-অনুভূতি বিকাশ কৰিব পাৰো।

লিখকৰ পৰিচিতি ঃ ড° তপতী বৰুৱা কাশ্যপ ঃ ড° তপতী বৰুৱা কাশ্যপে ইতিমধ্যে ইংৰাজী ভাষাত তিনিখন কবিতা পুথি, নাৰী-অধিকাৰ শীৰ্ষক এখন গ্ৰন্থ আৰু লগতে অসমীয়া মহিলা কবিৰ বিষয়ে ইংৰাজী ভাষাত এখন গৱেষণামূলক গ্ৰন্থ লিখি পঢ়ুৱৈ সমাজত সমাদৃত হৈছে। কেইখনো মানবিশিষ্ট বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীৰ নিয়মীয়া লেখিকা ড° কাশ্যপে ২০০৪ চনত কুঞ্জবালা দেৱী স্মাৰক বঁটা আৰু ২০১০ চনত পপুলেচন ফাষ্ট আৰু ইউনাইটেড নেচনছ পপুলেচন ফাণ্ডৰ লাড়লি মিডিয়া পুৰস্কাৰ লাভ কৰিছে। পেছাত তেখেত এগৰাকী ইংৰাজী বিষয়ৰ প্ৰবক্তা।

মই

তপন দত্ত

মই বাৰু প্ৰকৃততে কোন ? মোৰ আশে-পাশে থকা মানুহবোৰে মোক কেনে দেখে ? কেনে দেখাৰ আশা কৰে ? মোক কোনেও নেদেখেই চাগে, মানে মোক লৈনো কোন ব্যস্ত হৈ থাকিব যে তেওঁলোকে কিবা আশা কৰিব ? মই নিজেনো মোৰ আশে-পাশে থকা মানুহবোৰক লৈ কিমান ব্যস্ত হৈ থাকো ? কিন্তু মই মোৰ নিজৰ বাবে অন্ততঃ এজন মই।

ৰুম অন্ধকাৰ। চকু মুদি বহি আছো। মোৰ আগত চকী পাৰি বহি ৰৈছে মোৰ নিজৰেই দ্বিতীয় সত্তা। মোৰ চকুত চকু থৈ প্ৰশ্ন কৰিছে মই বাৰু প্ৰকৃততে কেনে ?

আচ্ছা, মানুহেতো নিজৰ বিষয়ে খুব কমেই জানে। গতিকে ভবা যাওক, মোৰ অতি ওচৰৰ নিকট যিসকল আত্মীয় তেওঁলোকৰ পৰা আৰম্ভ কৰি চৌপাশৰ বন্ধু-বান্ধৱীবোৰে মোক কেনে দেখে ? এই দেখাবোৰৰ সন্মিলিত

ভাসমান যিটো অৱয়ৱ এয়াই মোৰ জীৱন নেকি? ইয়াৰ ৰূপ কি ? ইটো অখণ্ড নহয়। হ'ব নোৱাৰে। কাৰণ মই সম্পূৰ্ণ মানুহটো, যাৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপটো মোৰ নিজৰ বাবেও অসম্পূৰ্ণ, এই অসম্পূৰ্ণ ৰূপটো মই বিভিন্নজনৰ সন্মুখত দাঙি ধৰিব লগা হয় ভিন্ন ধৰণে হয়তো পৰিস্থিতিৰ তাগিদাত। পত্নীৰ সন্মুখত, মাতৃৰ সন্মুখত, পুত্ৰৰ সন্মুখত, শত্ৰুৰ সন্মুখত, অফিচৰ 'বছ'ৰ সন্মুখত .... এই সকলোৱে মোক নিশ্চয় একে ধৰণে নেদেখে। মই মানুহটো এটাই, কিন্তু ভিন্নজনৰ বাবে মই ভিন ভিন মানুহ। এজন মানুহৰ ভিতৰতেই বহুত মানুহ। কাৰোবাৰ বাবে জেকিল্ আৰু কাৰোবাৰ বাবে হয়তো হাইড্। এই জেকিল্ আৰু হাইড্‌ৰ মাজত কোনটো 'মই' প্ৰকৃততে সত্য ? তেওঁলোকে মোৰ যিখিনি অংশ দেখে সেইখিনি নিশ্চয় আংশিক সত্য। মই নিজেনো তেওঁলোক সম্পৰ্কে কিমান নিশ্চিতভাৱে জানো ? মানুহে নিজকেই ভালকৈ চিনি নাপায়, আনক কেনেকৈ চিনি পাব। অথচ আমি নিজকে চিনি পোৱাৰ ভাও জুৰো। এই ভ্ৰান্ত আত্মবিশ্বাস বুকুত লৈ সম্পৰ্কৰ আৱৰ্তত থকা দুজন নিকট ব্যক্তিয়ে পৰস্পৰক নিজৰ ধৰণে পোৱাৰ আশা কৰে যিটো অসম্ভৱ। দুয়োজনে পৰস্পৰক নিজৰ ধৰণে পাব খুজিলে সংঘাত হ'বই। কাৰণ আমাৰ স্বাধীনতা স্বাধীন। ফলত সৃষ্টি হয় পাৰস্পৰিক অভিযোগবৰ্ষণ, দ্বন্দ্ব, মানসিক টনা-আজোৰা আৰু পাৰস্পৰিক উৎপীড়ন। সকলো অথন্তৰৰ বাবে আনৰ ওপৰত দোষ জাপি দি আমি নিজেই স্বাচ্ছন্দ্য

শিশুৰ সৈতেই আমি ডাঙৰসকলে এটা খেল খেলো, তুমি কাক বেছি ভালপোৱা ? মা নে দেউতাক? এনেবোৰ প্ৰশ্নই শিশুৰ মনস্তত্ত্বৰ ওপৰত কি ধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলায় আমি নাজানো, জানিবও নোখোজো। স্বাভাৱিকতেই তাৰ মনস্তত্ত্বই লক্ষ্য কৰে দুই ভিন্ন ব্যক্তিক। এই কথা অজানিতে আমি জানো বাবেই বোধকৰো তাক সোধো, আচলতে আমি গোপনে নিজকে প্ৰশ্ন কৰো কোন ভাল ? মই নে তেওঁ ?

অনুভৱ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰো। কিন্তু মনৰ নিভৃতত লুকা থকা সত্যৰ চোকা ধাৰৰ পীড়নৰ পৰা আমি কাহানিও মুক্তি নাপাওঁ। কোনেও বুজিব নুখোজে যে আমি সকলোৱেই কঢ়িয়াই লৈ ফুৰো হাতে হাতে একো একোখন নিজৰ জীৱন-পৰিক্ৰমাৰ সংবিধান। এই সংবিধানৰ সাৰ্বভৌমত্বক খামোচি ধৰি থাকি কোনেও একো এৰিব নোখোজে। আমি সকলো ধৰি ৰাখিব খোজো, অথচ সকলো আমাৰ পৰা আঁতৰি যোৱাটোৱেই নিয়ম।

আচ্ছা, এই যে মোৰ পত্নীৰ সন্মুখত তিল তিলকৈ মই এটা নিৰ্দিষ্ট ভাৱমূৰ্তিৰ পোছাক পিন্ধি লৈছো, নিজকে প্ৰক্ষেপ কৰিবলৈ যত্ন কৰিছো অহৰহ এজন বিশেষ মানুহ হিচাপে, এইবিলাকৰ সত্যতা কিমান ? সত্য মোৰ নিজৰ বাবে গোপন অংগৰ দৰে যাক মই ঢাকি ৰাখো। এই সত্যৰ ভাগ জানো সকলোকে দিব পাৰি ? যদি পাৰি এজনে আন এজনক এই সত্যৰ কিমানখিনি দিব পাৰে ? ময়েইবা কিমান জানিব পাৰিছো মোৰ পত্নীৰ অভ্যন্তৰৰ গোপন সত্যৰ কথা ? ফ্ৰয়ড চাহাবে হেনো চল্লিশ বছৰ ধৰি পত্নীক আধাৰ হিচাপে লৈ কৰা মনস্তত্ত্বৰ গৱেষণাৰ অন্তত স্বীকাৰোক্তি দি থৈ গৈছে যে তেওঁ পত্নীকেই ভালকৈ বুজিব নোৱাৰিলে। আচ্ছা, মই কি পৰিবেশৰ সন্তান ? তেনেহ'লে দেখোন মোৰ জীৱন এখন খোলা কিতাপ। পৃষ্ঠা লুটিয়াই পাতবোৰ পঢ়ি গ'লেই হ'ল। কিন্তু মোৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ অভিমান হ'ল যে মই নিজে এখন

খোলা কিতাপ হ'বলৈ নাৰাজ। সকলোৱে যদি মোক পঢ়ি পেলাব পাৰে, তেনেহ'লে ক'ত মই মই হৈ থাকিলো। আচ্ছা, এই মই, যাক মই নিজেই চিনি নাপাওঁ তাৰ চালিকা শক্তি প্ৰকৃতিয়ে ক'ত লুকুৱাই ৰাখে? মানুহৰ চালিকা শক্তি কি লুকাই থাকে জন্মসূত্ৰে লাভ কৰা তাৰ ডি এন এত। হাজাৰ চেষ্টা কৰক ডি এন এত যি লিখা আছে সেয়াই হ'ব। জেনম্ বিজ্ঞানৰ অগ্ৰগতিয়ে এদিন আমাৰ হাতত জন্মতে তুলি দিব নেকি আমাৰেই ডি এন এ প্ৰিন্ট আউট। তেতিয়াহ'লেতো মিছা-মিছি সময় নষ্ট কৰি, পিছে পিছে লাগি থাকি একো লাভেই নহ'ব। কাৰণ এই প্ৰিন্ট আউট চাই শিশু অৱস্থাতে কৈ দিব পৰা যাব তেওঁ ভৱিষ্যতে কি হ'ব। এজন গায়ক হ'বনে, লেখক হ'বনে, বৈজ্ঞানিক হ'বনে, এজন চোৰ হ'ব।

শিশুৰ সৈতেই আমি ডাঙৰসকলে এটা খেল খেলো, তুমি কাক বেছি ভালপোৱা ? মা নে দেউতাক? এনেবোৰ প্ৰশ্নই শিশুৰ মনস্তত্বৰ ওপৰত কি ধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলায় আমি নাজানো, জানিবও নোখোজো। স্বাভাৱিকতেই তাৰ মনস্তত্বই লক্ষ্য কৰে দুই ভিন্ন ব্যক্তিক। এই কথা অজানিতে আমি জানো বাবেই বোধকৰো তাক সোধো, আচলতে আমি গোপনে নিজকে প্ৰশ্ন কৰো কোন ভাল ? মই নে তেওঁ ? মোৰ মনত এটা গোপন অহংকাৰ আছিল যে অন্ততঃ মোৰ পুত্ৰৰ চকুত মই এজন শ্ৰেষ্ঠ পুৰুষ। এই ক্ষেত্ৰত এখন গোপন যুদ্ধত তাৰ মাকক পৰাভূত কৰাৰ এটা আনন্দ মোৰ অৱচেতন সত্তাত সদায় আছিল। থাকিবই, কাৰণ পিতৃ হিচাপে তাৰ আব্দাৰসুলভ সকলোবোৰ কাণ্ডৰ পাছতেইতো মই। মাকৰ সদায় বকনি, এইটো নকৰিবি, সেইটো নকৰিবি, আইচক্ৰীম - নাঃ, কেতিয়াও নাখাবি; চৰ্দী হ'ব .... মই মনে মনে এইবোৰ কৰিবলৈ দি তাক বুজিবলৈ দিছো যে মই তাৰ বন্ধু। গতিকে নিতান্তই তাৰ প্ৰিয় ব্যক্তি ময়েই হ'ব লাগে। কিন্তু মই জানো সি মোৰ পৰা ক্ৰমান্বয়ে আঁতৰি গৈছে। মই জানো, কোনোবাই তাক যেতিয়া প্ৰশ্ন কৰে - বাবা, তুমি কাক বেছি ভাল পোৱা ? সি উত্তৰ দিয়ে - মাক। অন্ততঃ তাৰ মাকৰ হাতত হোৱা মোৰ এনে পৰাজয় মোৰ সহ্য নহয়। মই ব্যথিত হৈ ভাবিবলৈ যত্ন কৰিছো কেতিয়াৰ পৰা অতি চিনাকি এজন বন্ধু লাহে লাহে দুৰৈত নেদেখা হৈ যোৱাৰ দৰে অচিন হৈ যায় ? মোৰ দৰে নিশ্চয় সকলো গৰ্বিত পিতৃৰে এই অৱস্থা হয় আৰু মোৰ দৰে আচৰিত হৈ ভাবিবলৈ যত্ন কৰে কেতিয়াৰ পৰা এয়া হ'ল আৰু কেনেকৈ ঘটিল?

ভীষণ ব্যস্ত হৈ থাকিব লগা হয় দিনটো। অনবৰতে ইফালৰ পৰা সিফাললৈ দৌৰি ফুৰিব লগা হয়। তাৰ উপৰি, এই বোলে বাৰ মাহত তেৰখন ৰাজহুৱা সভা। মোৰ এই মধ্য বয়সৰ জীৱন পৰিক্ৰমাত চাঞ্চল্যকৰ একো ঘটাৰ সম্ভাৱনা নাই। তথাপি চৌপাশৰ এই সামাজিক দৈনন্দিকতাৰ প্ৰতি দেখোন উদাসীন হৈ ৰ'ব আজিলৈকে নোৱাৰিলো। অজানিতেই গৈ সমদলৰ

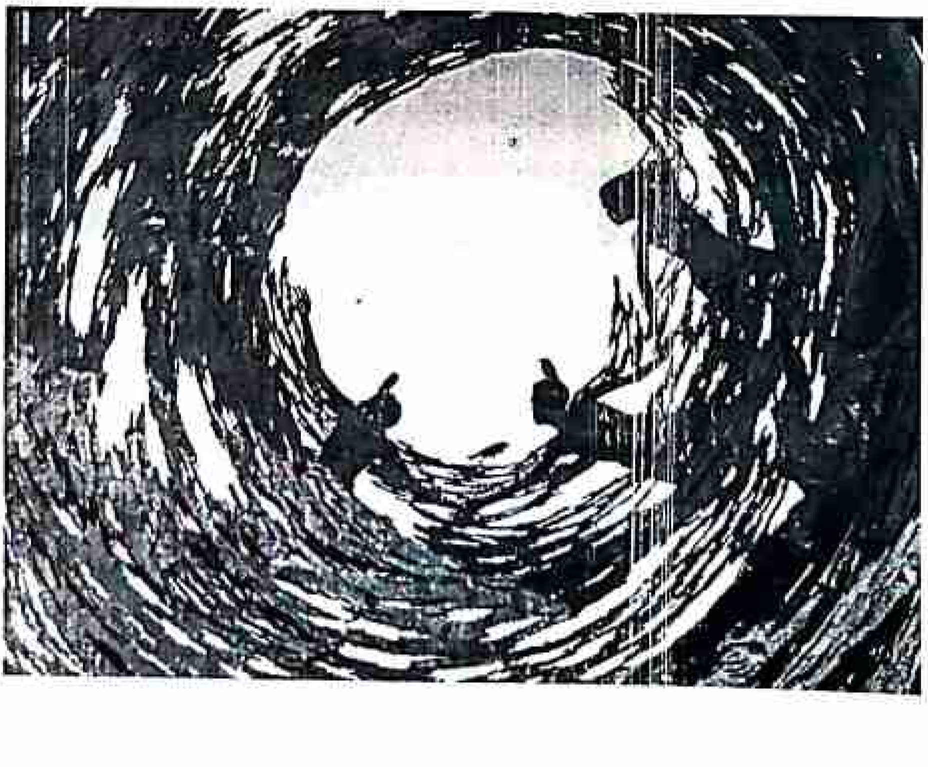

শেষত থিয় হওঁ। সন্ধিয়া ঘৰমুখী যাত্ৰাৰ বিলম্ব ঘটে। কাকো সময় আৰু সংগ দিয়াৰ ইচ্ছা কোনোটোৱেই নাথাকেগৈ।

এইবোৰৰ ফাঁকে-ফাঁকেও যেন সমগ্ৰ জীৱন মোহগ্ৰস্ত হৈ বিচাৰি ফুৰিছো কিবা এটা গ্ৰেইট্‌নেছ। অদ্যাপি নিজেও নাজানো কি সেই অলব্ধ লক্ষ্য। কিন্তু প্ৰকৃতিয়ে আমাৰ মনৰ ভিতৰতে কি যেন সৃষ্টি কৰি ৰাখিছে সুখ আৰু দুখ, আশা আৰু আশাভংগৰ বেদনা ঠিক যেনেকৈ আছে প্ৰকৃতিত দিন আৰু ৰাতি, মেটাৰ আৰু এণ্টিমেটাৰ। আমাৰ জীৱনক নিয়ন্ত্ৰণ কৰা অদেখা এখন জগত নিশ্চয় আছে। সেয়েহে আমি চিনি নাপাওঁ নিজকে। যেনেকৈ আমি বুজি নাপাওঁ প্ৰকৃতিৰ বুকুত লুকাই থকা অদৃশ্য পদাৰ্থ কণাবোৰক। এই অদৃশ্য কণাই বিশ্বচৰাচৰ লগতে হয়তো আমাৰ জীৱনো আমাৰ অজানিতে নিয়ন্ত্ৰণ কৰি আছে।

যদিও উন্নাসিকৰ দৰে মূৰত কিলবিলাই আছে অজস্ৰ পৰিকল্পনা কিন্তু হঠাৎ সন্মুখত আহি পৰে কিছুমান অলংঘনীয় সমস্যা। মোৰ সকলোবোৰ সময় খৰচ হৈ যাব ধৰিছে কিছুমান তুচ্ছ কথাত মই একো কৰিব পৰা নাই। অসহায় প্ৰকৃতিয়ে যেন মোৰ বিৰুদ্ধে ষড়যন্ত্ৰত লাগিছে যাতে মই একো কৰিব নোৱাৰো। মই যেন ঠিক মই হৈ থকা নাই। মই কি এডাল জীৱন শলিতা জ্বলাই ৰখা মমবাতি? হু এম আই? মই কোন?

আন্ধাৰত চুপ মাৰি বহি ভাবিছো ...... কিন্তু কথাবোৰতো আবত্তণিতে তেনেকুৱা নাছিল। ব্যস্ততাৰ মাজত নতুন নতুন সময়ৰ জন্ম হোৱাটোৱেই নিয়ম। এই নিয়ম ভঙ্গ হৈছে। কিয় এই পৰিবৰ্তন? পৰিবৰ্তন কেতিয়া হ'ল? পদাৰ্থ বিজ্ঞানৰ সূত্ৰ অনুসৰি পদাৰ্থৰ কোনো মৌলিক পৰিবৰ্তন নহয়। থিংকছ্ ড'নট চেঞ্জ। বুই চেঞ্জ। আমি নিজেই হয়তো পৰিবৰ্তন হৈ গৈছো। এটা খোলাৰ ভিতৰত নিজকে আবদ্ধ কৰি কাকো আমি অতিৰিক্ত সময় দিবলৈ নাৰাজ। যি উৎসাহ আৰু আন্তৰিকতাৰে মোৰ বন্ধু-বান্ধৱী, আত্মীয় মোৰ ওচৰলৈ আহে সিহঁতক তাৰ সামান্যতমো প্ৰতিদান দিব নোৱাৰো। নিজেই ক্ৰমান্বয়ে সকলোৰে পৰা দূৰৈত অৱস্থান কৰাৰ গোপন কৌশল বিচাৰি লৈছো। নিজক ক্ৰমান্বয়ে বেৰি পেলাব ধৰিছো। বিচ্ছিন্ন কৰি পেলাইছো চৌপাশৰ সংযোগ। প্ৰত্যেক পুৰুষেই হেনো মনৰ ভিতৰত গোপনে কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে এটা অদৃশ্য গুহা। প্ৰত্যেক পুৰুষেই হেনো এই গোপন গুহাটোত সোমাই পৰাৰ এক ইচ্ছা হাতত লৈ ঘূৰি ফুৰে। অজানিতেই মনৰ নিভৃতত এই গোপন গুহাটোত প্ৰৱেশ কৰি কল্পনাতে সৃষ্টি কৰি লৈছো এখন নিজস্ব ভাৰ্চুৱেল পৃথিৱী। মই আচৰিত হৈ লক্ষ্য কৰিছো যে মোৰ পুত্ৰৰ সৈতে কম্পিউটাৰসৃষ্ট এখন ৰাৰ্চুৱেল পৃথিৱীৰ সহজ সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠিছে। যাক চুব নোৱাৰি, যাক দেখা পোৱা নাযায় তেওঁৰ সৈতে বন্ধুত্বৰ নিৰাপদ আমেজ উপলব্ধ। যি ওচৰত থাকে, যি সম্পৰ্কই আমাক সৰ্বক্ষণ আবৰি ৰাখে তাক আমি মনেই নকৰো। আমি দিগন্তৰ সিপাৰৰ এখন অদেখা গোলাপৰ বাগিচাৰ স্বপ্ন দেখো। আজিকালি দেখোন সকলোবোৰ সম্পৰ্কই 'ভাৰ্চুৱেল'। এই যে এই তৰুণ প্ৰজন্মটো, হয়তো সিহঁত আৰু আমি দুখন সমান্তৰাল পৃথিৱী। আমি বাস কৰি আছো অতীতৰ পৰম্পৰা আৰু বৰ্তমানৰ মাজত। কিন্তু ইহঁতে বাস কৰে অতীতবিহীন কেৱল বৰ্তমানৰ মাজত। সিহঁত ভোগবাদ আৰু বিশ্বায়নৰ সন্তান। সিহঁত আমাৰেই সন্তান যদিও সিহঁত আমাৰ সন্তান নহয়। সিহঁত ভৱিষ্যতৰ সন্তান। সেইখন পৃথিৱীত আমাৰ প্ৰৱেশ নিষেধ।

লিখকৰ পৰিচিতি : তপন দত্ত : গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ভূতত্ত্ব বিজ্ঞান বিভাগৰ প্ৰথম শ্ৰেণীৰ স্নাতকোত্তৰ লগতে সাংবাদিকতাৰ স্নাতকোত্তৰ ডিপ্লমাধাৰী তপন দত্ত বৰ্তমানে আকাশবাণীৰ অনুষ্ঠান শাখাৰ বিষয়া। ২০১৬ চনত আকাশবাণীৰ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰতিযোগিতাত চীনা আক্ৰমণৰ পটভূমিত তেখেতে ৰচনা কৰা আৰু প্ৰযোজনা কৰা '১৯৬২, তেজপুৰ : দি আনট'ল্ড ষ্টৰী' নামৰ আলেখ্যখনে দ্বিতীয় পুৰস্কাৰ পোৱাৰ লগতে ২০১৭ চনত তেখেতে পৰিকল্পনা আৰু প্ৰযোজনা কৰা 'ট্ৰিলবেল ৰ'ড', 'মেমৰী অফ এ ফৰগ'টন ৰাব' নামৰ আলেখ্যখনে দেশৰ ভিতৰতে শ্ৰেষ্ঠ পুৰস্কাৰ লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেখেতৰ গল্প সংকলন দুখন— 'এটা প্ৰেমৰ গল্পৰ দ্বিতীয় অধ্যায়' আৰু 'নিশব্দ বাৰ্তালাপ'।

গুৰু চৰিত কথা-ৰ আধাৰত মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তি বিচাৰ

ইন্দ্ৰমোহন হাজৰিকা
সহযোগী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

মহাপুৰুষ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱৰ শিষ্যসকলৰ ভিতৰত অন্যতম প্ৰধান শিষ্য আছিল শ্ৰীমাধৱদেৱ। গুৰুজনাৰ ছত্ৰছায়াত থাকি গুৰুজনাৰ পদাংক অনুসৰণ কৰি গুৰুজনাই প্ৰৱৰ্তন কৰা একশৰণ নামধৰ্মৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰৰ ক্ষেত্ৰত মুখ্য দায়িত্ব বহন কৰা মাধৱদেৱ সেয়েহে গুৰুজনাৰ অনুগামী শিষ্যসকলতকৈ এখোপ ওপৰত আছিল। চিৰ কৌমাৰ্যব্ৰত ধাৰণ কৰা মাধৱদেৱে সাংসাৰিক জীৱনৰ সকলো বিষয়-সুখ পৰিত্যাগ কৰি শঙ্কৰদেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ বৈষ্ণৱ ধৰ্মকে জীৱনৰ মূলমন্ত্ৰ হিচাপে শিৰোধাৰ্য কৰি শঙ্কৰদেৱৰ সান্নিধ্য লাভ কৰা ক্ষণৰে পৰা জীৱনৰ অন্তিম সময়লৈকে অসমত ভক্তি আন্দোলনটিক পৰিপক্ক কৰি তোলাত যি জোৱাৰ আনিলে, এক কথাত মাধৱদেৱৰ অবিহনে শঙ্কৰদেৱৰ ধৰ্মমতে সাফল্যৰ বিৰাট ঝংকাৰ তুলিব নোৱাৰিলেহেঁতেন। সন্দেহ নাই, সুদূৰ পঞ্চদশ-ষোড়শ শতিকাতে শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱে যাইকে অসমত যি ভক্তি আন্দোলনৰ প্ৰচাৰ-প্ৰসাৰ কৰি অসমত এখন সাম্যবাদী সমাজ গঠনত গোটেই জীৱন উছৰ্গা কৰিলে, তেনে দৃষ্টান্ত হয়তো বিশ্ব ইতিহাসত ক'তো বিচাৰি পোৱা নাযাব।

শঙ্কৰদেৱৰ দৰে মাধৱদেৱো এগৰাকী বহুমুখী প্ৰতিভা সম্পন্ন ব্যক্তিৰ উৰ্দ্ধত এক প্ৰতিষ্ঠান আছিল। গুৰুজনাৰ লগতে মাধৱদেৱো আছিল "একাধাৰে শাস্ত্ৰজ্ঞ, পণ্ডিত, গীতিকাৰ, নাট্যকাৰ, কবি, বিশিষ্ট কলাকাৰ আৰু প্ৰখ্যাত ধৰ্মগুৰু। মাধৱদেৱ আছিল এজন সু-গায়কো।" এনে এগৰাকী বিৰল প্ৰতিভাৰ অধিকাৰী মাধৱদেৱৰ সম্পৰ্কে শঙ্কৰী সংস্কৃতিত বিস্তৃত অধ্যয়ন হোৱা নাই। এনেকি শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ তিৰোধানৰ পিছত সৃষ্টি হোৱা চৰিত সাহিত্যবোৰতো মাধৱদেৱক সিমান সম্ভালনি ৰূপত দাঙি ধৰা নাই। কোৱা বাহুল্য, যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে বিবাহৰ কন্যাক জোৰোণ পিন্ধাইয়ো পিছত বিবাহ পাশত আৱদ্ধ নহ'ল; যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে শঙ্কৰদেৱৰ ওচৰত শৰণ লৈ জীৱনৰ নতুন অৰ্থ আৱিষ্কাৰ কৰিলে; যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে শঙ্কৰদেৱৰ লগতে ছাঁৰ দৰে থাকি শঙ্কৰদেৱৰ আমৃত্যু পৰ্যন্ত গুৰুসেৱা আৰু ভক্তি ধৰ্মমত প্ৰচাৰ-প্ৰসাৰত আত্মনিয়োগ কৰিলে আৰু যিগৰাকী ব্যক্তিয়ে গুৰুৰ আজ্ঞা শিৰত লৈ শঙ্কৰদেৱৰ পাছত মূল ধৰ্মাচাৰ্যৰ গুৰু দায়িত্ব বহন কৰি জীৱন নিপাত কৰিলে, সেইগৰাকী মহানুভৱ, মহাপুৰুষ মাধৱদেৱৰ জীৱন আৰু কৰ্মৰাজি ব্যাপকভাৱে চৰ্চা নোহোৱাটো জাতিটোৰ বাবে ভাল নহয়। তেনে এটি উদ্দেশ্য লৈয়েই এই চমু লিখনিটোৰ সূত্ৰপাত। লিখনিটোত শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱৰ 'মণিকাঞ্চন সংযোগ' ঘটা দিন ধৰি শঙ্কৰদেৱৰ নৰনাট সম্বৰণৰ সময়লৈকে মাধৱদেৱৰ গুৰুসেৱাৰ এটি চমু বিৱৰণ দাঙি ধৰিবলৈ বিচৰা হৈছে।

প্ৰকৃতাৰ্থত মাধৱদেৱে যিদিনা প্ৰথম শঙ্কৰদেৱক লগ পাই শঙ্কৰদেৱৰ লগত 'তিনি প্ৰহৰ' তৰ্কযুদ্ধত লিপ্ত হৈছিল আৰু শেষত শঙ্কৰদেৱে উপস্থাপন কৰা "তৰুমূল শ্লোক"ৰ অৰ্থ দৃষ্টান্তত হাৰ মানি শঙ্কৰদেৱক গুৰু মানি ("এতিয়া জি কৰিচো অভই পাদপঙ্কজত বিক্ৰই জীৱ কৰি গুৰু মানি।") সেৱা কৰিছিল। সেই দিনাৰে পৰাই বৈষ্ণৱ ধৰ্ম পৰম্পৰাত দুটা নতুন বস্তুৰ সংযোজন

ঘটিছিল। — এটা হৈছে 'গুৰু' আৰু আনটো হৈছে গুৰু-শিষ্যৰ ভূমিকা। শঙ্কৰদেৱে নিজেই কৈছে— "এতেকে বৰাবপো শিষ্যগুৰু ভাও দেখালেহে ধৰিব আভুবা জিত্র।। সেব্য (হ'ল গুৰুজন ঃ) সেৱকৰ ভাও ললে ছেটি আতা ঃ।"

মাধৱদেৱে প্ৰৱৰ্তন কৰা 'গুৰু' ধাৰণাটোত মাধৱদেৱ ইমানেই নিমজ্জিত হৈছিল যে নৱিয়াত পৰা মাকৰ আৰোগ্যৰ বাবে দুৰ্গাপূজাত ছাগলী বলি দিয়াৰ কামনা তথা সমস্ত শাক্তধৰ্মৰ মানসিকতা পৰিহাৰ কৰি শঙ্কৰদেৱে দেখুওৱা একশৰণ নামধৰ্মত একান্ত সেৱকৰূপে দীক্ষিত হৈ ভক্তি আন্দোলনটিত যি ভূমিকা পালন কৰিলে, সি সম্ভৱ কেৱল মাধৱদেৱৰ বাবেহে। শঙ্কৰদেৱক লগ পাই পিছদিনাই "মাহ-চাউল জৰা পুৰা গুৱা পান বস্ত্ৰ হৰিচে গৈ বস্ত্ৰ লভি" মাধৱদেৱে ঘোৰা-কীৰ্ত্তন (দেৱীপূজাৰ ঠাইত বিষ্ণু পূজা কৰে) কৰি গুৰুৰ ওচৰলৈ যি বিষ্ণুনৈবেদ্য 'চৰুথৈকে' আনি গুৰুৰ লগতে সকলো ভকতে ভোজন কৰিছিল। সি বৈষ্ণৱ পৰম্পৰাত অভূতপূৰ্ব। ইয়াৰ পৰা বুজাত টান নহয় যে মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তিৰ পৰাকাষ্ঠা কিমান তীব্ৰ আৰু বিদ্যুৎ সঞ্চাৰিত; নহ'লে নিতৌ শঙ্কৰদেৱৰ ওচৰলৈ "দূত বেলা আহি গৈ" মাধৱদেৱে কৃষ্ণ কথা শ্ৰৱণ নকৰিলেহেঁতেন। এদিন শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক ভাত খোৱাৰ বাবে দিয়া প্ৰস্তাৱত সন্মত হৈ ("–তোম্ৰা ঠাইং নলৈ কথনো নম জাৱ প্ৰসাদত সেৱাকৈ সংসাৰ তৰিবলৈ আশা কৰিচো"[৫])। "মাধৱদেৱে আমি ভিতৰ চাঞ" বুলি পাকঘৰলৈ সোমাই যি দেখিলে সেই "ঘৰদেউতি"ৰ থাপনা "মৰিয়াই ভাঙ্গি পাচি ভৰি কলাকটাত" উটাই দি গুৰুপত্নীক — " বোলে মাত্ৰ পাগপত্ৰ দুৰকৈ বস্ত্ৰ ধুই খাৱে টেঙ্গা স্নানকৈ উপাসে থাকি চাউল সিজাবা"[৯] — বুলি যি শিক্ষা দিলে, তাৰ অন্তৰালত মাধৱদেৱৰ অন্তৰত প্ৰচ্ছন্ন হৈ উঠা 'এক সেৱ এক সেৱ একত বিনে নাই কেৱ' — ৰ মূলমন্ত্ৰেৰে একান্ত সেৱকৰ মূৰ্তিমান ছবিটি জিলিকি উঠে।

গুৰু শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰতি থকা মাধৱদেৱৰ গুৰু ভক্তি ধ্ৰুৱ তৰাৰ দৰে স্থিৰ, অলৰ-অটল। তাৰ নিদৰ্শন 'গুৰু চৰিত' কথাৰ পাতে পাতে বিদ্যমান। এদিন মাধৱদেৱে গুৰুপত্নীক সুধিলে — "মোৰ গুৰুজনক কি বুলি মানিবা ঃ" গুৰুপত্নীয়ে ক'লে 'স্বামী' বুলি। তেতিয়া মাধৱদেৱে ক'লে যে গুৰু পূৰ্ণ ঈশ্বৰো ঈশ আৰু তুমি লক্ষ্মী। সেই মতেই জ্ঞান কৰিবা। মাধৱদেৱে আকৌ সুধিলে 'মাতা' কি বুলি ? গুৰুপত্নীয়ে ক'লে যে 'ৰামানন্দ বাপ' বা 'হৰিচন' বাপ বুলি। তেতিয়া মাধৱদেৱে ক'লে যে, এইটো সামান্য লোকৰহে সম্বন্ধ। গুৰুজনা বৈকুণ্ঠৰ বস্ত্ৰ হয়, সেয়ে 'গোঁসাই' বুলিবা। মাধৱে আকৌ সুধিলে যে শয়ন কেনেকৈ কৰে ? উত্তৰত গুৰুপত্নীয়ে ক'লে — "বোলে একে শয্যাপাটি গাৰুএ ঃ" তেতিয়া মাধৱে ক'লে — "তেনেকৈ কৰা নাযাব ঃ নাভিৰ সমে মাথা থৈ কৰিবা।" বুলি কৈ আৰু এযাব যোগ দিলে যে ৰাতি শোৱাৰ সময়ত সেৱা কৰি শুব লাগে আৰু পুৱা ভৰিৰ ধূলা লৈ উঠিব লাগে। এনেদৰে মাধৱদেৱে গুৰুভক্তিৰ নমুনা দেখুৱাই গুৰুপত্নীক যি 'শীলাদিক্ষা' দিলে তাত শঙ্কৰদেৱৰ আপত্তিৰ প্ৰশ্নই নুঠিছিল। বৰং কোনোক্ষেত্ৰত শঙ্কৰদেৱে — " আমি কলে নলই এতিয়া পাইচে কাজিএ" — বুলি পত্নীক ভৰ্ৎসনাহে কৰিছিল। আন এদিনাখনৰ কথা। শঙ্কৰদেৱৰ পত্নীয়ে জীয়েক বিষ্ণুপ্ৰিয়াক মাধৱদেৱলৈ বিয়া দিব লাগে বুলি জোৰকৈ খাটনি ধৰাত গুৰুৱে মাধৱদেৱক ক'লে — "এখানি বাক্য" ক'ব খুজিছো তুমি "কৰা কি নকৰা।" তেতিয়া মাধৱদেৱে তাৰ অভিপ্ৰেত অৰ্থ বুজি — "সবেখিনি কৰা জাব ঃ এটিহে ৰাখিব নপাৰিম ঃ জীৱৰ কুশলৰ হেতুকে আপোনাক গুৰু মনা হৈছে ঃ মায়ামই বিসই পশু-পক্ষী শৰীৰতো পাই আৰু লাগি আশা ভৱৰা কৰা নাই বাপ"

বুলি কলে। তেতিয়া শঙ্কৰদেৱে অভয় দি মাধৱদেৱক কলে — "গঢ় বান্ধি যুজিলে সজ প্ৰাণৰ সংশই নাই ঃ বিনা গৰে যুজিলে ভই।" তেতিয়া প্ৰত্যুৎপন্নমতি মাধৱদেৱে টপৰাই উত্তৰ দিলে — "বোলে বাপ গৰ বান্ধি যোঝাক একা ঃ ক্ষেতৃত্ব বোলে কোনে ঃ বিনা গৰে যুজিলেহে যুদ্ধাৰু।" এনেদৰে সংসাৰ বন্ধনত বান্ধ অস্বীকাৰ কৰা মাধৱদেৱে — "তোক্ষাৰ অভই দুই চৰণত ধৰি।। স্বৰ্গ মোক্ষ নৰকক মানে তুল্য কৰি ...." বুলি শঙ্কৰদেৱক যিখিনি ক'লে তাৰ পৰা মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তি পৰাকাষ্ঠা সুন্দৰকৈ জিলিকি উঠিছে। মাধৱদেৱৰ অবিচলিত গুৰুভক্তি দেখি শঙ্কৰদেৱে আকৌ কৈছিল যে মাধৱদেৱক কেইদিনমানৰ আগতে লগ পোৱাহ'লে শঙ্কৰদেৱে বিয়াই নাপাতিলেহেঁতেন। ("— দিনা চাৰি ঃ আগে লাগ পালোহতে তোমাক ঃ এ আমিও ৰামানন্দৰ মাকক বিবাহ নকৰালোহতে")। বয়সত মাধৱদেৱ শঙ্কৰদেৱতকৈ প্ৰায় ৪০ বছৰে সৰু যদিও মাধৱদেৱৰ পৰা শঙ্কৰদেৱৰ শিকিবলগীয়া বহু ঘটনাৰে বৃত্তান্ত পোৱা যায় গুৰু চৰিত কথাত।

মাধৱদেৱে বৈৰাগ্য জীৱন কটাইছিল যদিও সাংসাৰিক গৃহস্থালিৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ একো কামেই নাজানিছিল, এনে নহয় বৰঞ্চ মাধৱদেৱ সকলো কামতেই পাৰ্গত, দূৰদৰ্শী, তীক্ষ্ণ বুদ্ধিসম্পন্ন ব্যক্তি আছিল। গুৰুজনাই গৃহস্থালি জীৱনৰ য'তেই সমস্যাৰ সন্মুখীন হৈছিল, ত'তেই অন্তৰ্যামী পুৰুষৰ দৰে মাধৱদেৱে বিদ্যুৎসঞ্চাৰে আহি গুৰুজনাৰ সকলো সমস্যা দূৰ কৰিছিলিহি। তাৰে নমুনা গুৰু চৰিত কথাত পোৱা যায়। এদিন বৰষুণৰ বতৰত শুকান উখুৱা ধান নথকাৰ বাবে উপবাসে থাকিবলগীয়া হ'ল বুলি শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক কোৱাত পাছদিনা মাধৱদেৱে আহি গুৰুপত্নীৰ পৰা "দুকুবিমান ধান" উলিয়াই — "মুকলিত চৌকা খনাকৈ সিজাই ধনু ধৰি সুকাই উপৰ চাঙ্গে ডুলি ভৰাই থৈ" গুৰুপত্নীক ক'লে যে এই ধান "ডাৱৰত উলিয়াব ঃ এতেকে গৃহস্থৰ উপবাস" কেতিয়াও নপৰে বুলি শঙ্কৰদেৱক সকাহ দিয়ে। আন এদিনৰ কথা। শঙ্কৰদেৱৰ ঘৰত ভাত ৰন্ধা খৰিবোৰ বৰষুণত ভিজাৰ কাৰণে সিদিনাও লঘোনে থাকিবলগীয়া হোৱা বুলি শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক কোৱাত মাধৱদেৱে হালোৱাসকলক লগত লৈ "ঠাইতে জাৱণি গছ কাটি ফালি দলকৈ সুকালে ঃ গৃহকৈ চাঙ্গ পাতি চকুৰি ভাৰ ভৰাই" থৈ বৰষুণৰ বতৰত উলিয়াবলৈ দিহা কৰি দিয়ে — যাতে গুৰুজনৰ লঘোন নপৰে। মাধৱদেৱৰ কৰ্মৰ এই আৰ্হিৰ পৰাই পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া সামাজিক জীৱনত খৰিথোৱা ঘৰ আৰু উখুৱা ধান থোৱা 'ডুলি'ৰ প্ৰৱৰ্তন হ'ল বুলি গ্ৰন্থখনিত বৰ্ণিত হৈছে। এনেদৰে মাধৱদেৱে গুৰুজনাৰ কাৰণে আহু ধানৰ পৰিৱৰ্তে 'সালি' (শালি) ধানবো দিহা কৰি দিয়ে। আৰু এদিনৰ কথা, গুৰু শঙ্কৰদেৱে গা ধুই থাকোতে ভৰিত বালি-মাটি-পানী চিটিকি পৰি ভৰিৰ পানী যিফালে গৈছে তাৰ ওপৰেদি মানুহে অহা-যোৱা কৰি থকা দেখি মাধৱদেৱে ভাৱি-গুনি — "যি বস্ত্ৰ মহেশে জটা পাতি ধৰে ঃ বলিএ সবংশে সুতল পালে ঃ দেএ নপাই ঃ এই বুলি কোৰ-দা লৈ বাঁহ আনি গাত খানি দলঙ্গ বৈ গৃহকৈ বেৰি ভাৰ দি" যি কাম সমাপন কৰিলে, তাৰে পৰা অসমীয়া ঘৰত কাপোৰ মেলা ডাৰ বাৰি সৃষ্টি হ'ল। আগতে "চালৎহে থৈছিল চুৰিয়া গমচা" বুলি গ্ৰন্থখনিত পোৱা যায়। আৰু এদিনাখন মাধৱদেৱে "কলসহৰাৰ" পৰা "কট" এখন সাজি ধুই-পখালি গুৰুজনাক দিলেহি হৰিকথা চৰ্চা কৰিবলৈ। শঙ্কৰদেৱৰ প্ৰশ্নত মাধৱদেৱে এই নতুন বস্তুটিৰ নাম "কট" বুলি কোৱাত শঙ্কৰদেৱে ক'লে — "আতে বহি হৰিগুণ শ্ৰৱণ-কীৰ্ত্তন কৰিব দেহৰ কটমট বাসনা দূৰ হব ভকতৰ"। ইয়াৰ পৰাই বৈষ্ণৱ ভকতসকলে বহা "কঠ"ৰ প্ৰচলন হ'ল — আগতে চালপীৰাহে আছিল বুলি গ্ৰন্থখনিত পোৱা যায়। উল্লেখ্য যে গুৰুজনে বহা এই কঠত লাগি থকা ধূলি-মাকতিৰ পৰাই গুৰুসেৱাত ব্যৱহৃত"ধূলা" ৰ প্ৰচলন হয়।

মাধৱদেৱ আছিল শঙ্কৰদেৱৰ মৰণপৰ্যন্ত নৱনাটৰ সহযাত্ৰী পৰিপূৰক ভাঁৱৰীয়া। ইগৰাকী নহ'লে সিগৰাকীৰ অভিনয় যেন অসম্পূৰ্ণ। ড০ কৰবী ডেকা হাজৰিকাই ঠিকেই কৈছে — "মাধৱ অবিহনে শঙ্কৰদেৱ

অসম্পূৰ্ণ। বিশাল প্ৰতিভা আৰু পাণ্ডিত্যৰ আকৰ শঙ্কৰদেৱে পূৰ্ণতা লাভ কৰিছিল মাধৱদেৱৰ সান্নিধ্যত।" এনে প্ৰসঙ্গত ড০ মহেন্দ্ৰ বৰাৰ একাষাৰ প্ৰণিধানযোগ্য — "দৰাচলতে ইগৰাকীয়ে সিগৰাকীৰ ধ্যান-ধাৰণাক, সিগৰাকীয়ে ইগৰাকীৰ ৰুচি-অভিৰুচিক এনে ধৰণেৰে সমৃদ্ধ কৰি তুলিছে যেন সেয়া একোটি ধ্বনিৰ বহু বিচিত্ৰ অনুৰণন, যেন সেয়া একোটি পোহৰ ৰেখাৰ বহু ৰূপময় বিচ্ছুৰণ।" শঙ্কৰদেৱে যেতিয়াই ন ন সৃষ্টিৰ বাবে মাধৱদেৱক প্ৰেৰণা যোগাইছে, তেতিয়াই মাধৱদেৱে গুৰুজনাৰ মনৰ খোৰাক যোগাই ন ন সৃষ্টিকৰ্মত হাত দিছে। এনেকি শিষ্যজনৰ প্ৰভাৱতো গুৰুজনাই পদচয়ন কৰিছে। ইয়াৰো আভাষ "গুৰু চৰিত কথা" ত পোৱা যায়। এদিন শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱ, ঠাকুৰ আতা, জইন্তি মধাই আৰু অন্য ভকতসকলৰ লগত ব্ৰহ্মপুত্ৰইদি ভটিয়াই গৈ থাকোতে "পালংদিঘাট" ত "চাণ্ডালৰ চৰা" ৰ মুখত কৃষ্ণ নাম শুনি "এই দেশত নামধৰ্ম বস্তু প্ৰকাস হব" বুলি নাও চপাই এই ঠাইতে শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱকো "কতা কবিতা" কৰিবলৈ ক'লে। মাধৱদেৱে — "গুৰু বাক্য শিৰে ধৰি জয় গুৰু শঙ্কৰ জগত প্ৰখ্যাত স্বৰ্গ মৰ্ত্ত্য পাতাল অনন্ত অচুত —" বুলি যি চমকপ্ৰদ কবিতা ৰচিলে তাকে শুনি শঙ্কৰদেৱে — "সাত পাতাল স্বৰ্গ সাত বৈকুণ্ঠ ভেদি গ'ল —" বুলি মাধৱদেৱৰ যশ পালে। উল্লেখ্য যে, মাধৱদেৱৰ এই গুৰু প্ৰশস্তিমূলক কবিতাটোৱেই হৈছে — গুৰু ভটিমা আৰু এই ভটিমাক ধৰি শঙ্কৰী সংস্কৃতিৰ চাৰি ভটিমা পৰিপূৰ্ণ হয়।

আন এদিনৰ কথা, শঙ্কৰদেৱ, মাধৱদেৱ আৰু ভক্তসকলে নাঁৱেৰে ভটিয়াই গৈ থাকোতে "গজিয়াঘাট"ত মৰা শ এটা পৰিয়ালৰ লোকে খৰি দি থকা দেখা পালে আৰু স্ত্ৰীয়ে কাষতে বহি ইনাই-বিনাই কান্দি থকা দেখি শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক সুধিলে যে মৰা মৈল কিয় কান্দিছে? মাধৱদেৱে উত্তৰ দিলে — "বোলে বাপ ঃ জিহে মৰিছে সি জিয়াবে পৰা মৰা ঃ এই জি কান্দিছে ইও সপ্ৰাই মৰাহে —"। তেতিয়া শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱকো "এফেৰি" কান্দিবলৈ ক'লে। লগে লগে মাধৱদেৱে আত্মাক মনে ধৰি — "পৰমগুৰু চৰণত বিনাই কান্দিছে ঃ কাকুতিকৈ ঃ কিমতে ভকতি কৰিবো তোমাত হৰি এ ঃ মই মূঢ়মতি নাজানো তাৰ উপাই ৰাম ৰাম।" — বুলি যি 'কাকুতি ঘোষা' ৰচিলে তাকে শুনি শঙ্কৰদেৱৰ শৰীৰ 'ৰোমাঞ্চ' হৈ দুধাৰি প্ৰেমৰ চকুলো নিগৰিলে আৰু মাধৱদেৱক ক'লে — বোলে বাপো কি মোৰ অমৃত পিয়াই সন্তোষ কৰালো আজি।" আন এদিনৰ কথা, শঙ্কৰদেৱে মাধৱক এটি পশু আনিবলৈ ক'লে। পশুটি কাঁড়বিদ্ধ কৰি মাৰিও আনিব নোৱাৰিব বা জীৱন্তেও আনিব নোৱাৰিব, লগতে খালী হাতেও ঘৰলৈ আহিব নোৱাৰিব। গুৰুৰ আজ্ঞা শিলৰ বচন। সেইদিনা গোটেই নিশা মাধৱৰ টোপনি নাহিল। কেনেকৈনো গুৰুদেৱক এনে পশু আনি দিব। পাছদিনা গুৰুৱে সুধিলে পশু পালেনে? তেতিয়া মাধৱদেৱে ক'লে — "গুনিভাবি বিচাৰি সপ্ত দিক ছৈধে ব্ৰহ্মাণ্ড তিনি ভূৱন স্বৰ্গ মৃত্যু পাতাল চালো ঃ মোত পৰে নৰাধম পশু নাপালো বিচাৰি —।" মাধৱদেৱৰ উপযুক্ত উত্তৰ শুনি শঙ্কৰদেৱে "নিমি-নৱ-সিদ্ধ-সংবাদ" ৰ পদ ৰচনা কৰি চলচলীয়া নেত্ৰে মাধৱদেৱক উপদেশ দিছে — "তোম্মাৰ ভৃত্যৰ ভৃত্যৰো ভৃত্যৰ তাৰো ভৃত্য ভৈলো আমি ঃ মোক জগন্নাথ নকৰা অনাথ নেড়িবা মাধৱ স্বামি" বুলি মাধৱদেৱকো ঐশ্বৰিক পুৰুষত্ব আৰোপ কৰিছে আৰু এদিন শঙ্কৰদেৱ-মাধৱদেৱে নাঁৱেৰে গৈ থাকোতে "মাঘনোৱাঘাট"ত কপাহৰ ব্যৱসায় দেখি শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱকো "নৱতনু নৌকাত মন বুদ্ধি কহ্বালিকৈ পৰমাত্মা সদাগৰ চৰণত বেসা" কৰিবলৈ কোৱাত গুৰুবাক্য সিৰে ধৰি মাধৱদেৱে ভাটিয়ালী গীত কৰিলে —" বেৰসা কৰিয়ো আলো মনাই হৰিৰ চৰণে ধন সাৰ।" এইয়াই হৈছে গুৰু-শিষ্যৰ সেব্য-সেৱকৰ, ভৃত্য-স্বামীৰ মাজত পৰসূৰৰ আকুলতা, আত্মানুসন্ধান আৰু বৈষয়িক চৌৱে চুকি নোপোৱা সচ্চিদানন্দময় পৰমদ্বীপৰ ৰহস্যময়তা।

শঙ্কৰদেৱে দ্বিতীয়বাৰ তীৰ্থভ্ৰমণ কৰিবলৈ যাওঁতে মাধৱদেৱ শঙ্কৰদেৱৰ ছাঁৰ দৰে আছিল। এই সময়ছোৱাত মাধৱদেৱে গুৰুসেৱাৰ যি নিদৰ্শন দেখুৱালে, সঁচাকৈ ইয়াত সৰ্বসাধাৰণ মানুহেও শিকিবলগীয়া বহু উপকৰণ আছে। প্ৰসঙ্গত ড০ কৰবী

ডেকা হাজৰিকাৰ এষাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি — "গুৰুৰ সৰ্বাধিক দুখ-স্বাচ্ছন্দ্যৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখাই আছিল তেওঁৰ প্ৰধান কাম। গুৰুজনৰ মন যোগাই মনে বিচৰা গীত-মাত ঠাইতে ৰচি গাই শুনাব পৰা, কথাৰ আঁট ধৰি জটিল ধৰ্মালোচনাক সৰল কৰিব পৰা, সংকটৰ সময়ৰ উপস্থিত বুদ্ধিৰে সংকট মোচন কৰিব পৰা মাধৱদেৱ আছিল তীৰ্থযাত্ৰীৰ মাজত মধ্যমান।" এদিনৰ কথা, শঙ্কৰদেৱৰ লগত ভক্তসকলে বঙ্গৰ চৈতন্য মঠৰ দ্বাৰে প্ৰৱেশ কৰোতে চৈতন্যদেৱে 'ফকৰা' কৰি ক'লে — "বোলে আহিচা হৰিপো কি বুলি কাঢ়িলা ৰাও। সংসাৰ যুৰি গুৰু বহিচে কত দি আহিচা পাও।" চৈতন্যৰ ফকৰাৰ উত্তৰ বিচাৰি শঙ্কৰদেৱে থত্‌মত্‌ খাই মাধৱৰ মুখলৈ চালে। মাধৱদেৱে গুৰুৰ চাৱনি বুজি উত্তৰ দিলে — " হৰিৰ আজ্ঞাত আহিচো গোচাই পৃথিবিত দি পাও। হৃদয়ৰ মাজে গুৰু আচে আত্মা বিচাৰি চাও।" মাধৱদেৱৰ উত্তৰ শুনি চৈতন্যদেৱে আকৌ প্ৰশ্নবান এৰিলে — "যুদ্ধসত মাতাগোট থাকে উত্তৰত। কি কাৰণে পৰি সেৱা কৰে চৰণত।" মাধৱদেৱে উচিত প্ৰত্যেত্তৰ দিলে — "কোনজনে সেৱা কৰে কোনজনে লই। ইয়াৰ গুহ্য কথা মহন্তেসে কই।" মাধৱদেৱৰ প্ৰত্যুত্তৰত মুগ্ধ হৈ "চৈতন্য গোচাই" কমণ্ডলুৰ পৰা পানী চটিয়াই "প্ৰেমৰহস্য ভক্তিৰ ভাও" বুজি সজলনেত্ৰে "মাথা চপৰাই ঃ নম্ৰে নমস্কাৰকৈ" সকলোকে আদৰি নিয়ে। প্ৰত্যুৎপন্নমতি মাধৱদেৱ সেইমুহূৰ্তত নথকা হ'লে চৈতন্যৰ আগত শঙ্কৰদেৱৰ কি অৱস্থা হ'লহেঁতেন কোৱা নিষ্প্ৰয়োজন।

আন এদিন শঙ্কৰদেৱে ভক্তসকলৰ লগত "হাবিচনেদি" গৈ থাকোতে ব্যাধৰ ফান্দত হৰিণ লগা দৃশ্য দেখি শঙ্কৰদেৱে ফান্দৰ পৰা হৰিণটো মোকলাই নাৰায়নী আধলি থৈ আহিল। পাছত ব্যাধে সকলো বুজিব পাৰি শঙ্কৰদেৱৰ ওচৰলৈ আহি সৰোগত হৈ ক'লে — "বোলে জ্ঞানসুন্য পশুপক্ষিকোজে বন্ধৰ পৰা টকা দি মুকুত কৰি আহিলা প্ৰভু ঃ আমাকো সংসাৰ বন্ধনৰ পৰা মুক্ত কৰা সৰণচিত্ত দি।" কাৰুণ্যত সন্তুষ্ট হৈ শঙ্কৰদেৱে ব্যাধক "যুদ্ধ ধৰ্ম্মবস্তু দি নিস্তাৰ কৈলে"। তাকে দেখি মাধৱদেৱে গুৰুৰ কৃপালু গুণ বখানি ঘোষা ৰচিলে — "জ্ঞানসুন্য আতি ঃ পশুপক্ষি হাতি ঃ তাকো অনুগ্ৰহ কৰি আচা কৃপাময়।" এদিন "মুচোয়াবাজ" ত বৃন্দাবন যাত্ৰীৰ মুখত পুৱা আবতি শুনি শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক ক'লে — " বোলে বৰাপো লোকৰ ভাটে দেখো ভটভটাইছে।। আমাৰ ভাটেনো কি কৰা জাই ঃ মূল ৰাখিব পাইলে সজ।" পাছত মাধৱদেৱে গুৰুবাক্য শিৰত লৈ ধলপুৱাতে "ভটিমা টোটই" কৰিলে। এনেদৰে মাধৱদেৱে তীৰ্থভ্ৰমণ কালত "চত্তমাসে" গুৰুসেৱা-পৰিচৰ্য্যা কৰি গুৰুভক্তিৰ অভিনৱ আৰ্হি কাললৈ এৰি গ'ল।

শঙ্কৰদেৱৰ তীৰ্থভ্ৰমণ শেষ হ'ল। ইয়াৰ পাছতো মাধৱদেৱে কৰণীয় কামৰ পৰা তিলমানো আঁতৰি অহা নাছিল। স্ব-গৃহলৈ ঘূৰি আহি মাধৱদেৱে গুৰুপত্নীক সেৱা কৰি সমস্ত কথা ক'বলৈ পাহৰা নাই — "বোলে মাতৃ হেনে তেনে প্ৰথাৰে ঃ আপুনাৰ ধূলাৰ প্ৰসাদে অনা হল। তেতিয়া গুৰুপত্নীয়ে ক'লে — "বাপু তোম্ৰাৰ প্ৰসাদেসে মোৰ গোষাইৰ মুখ দেখা গল। এদিন গুৰুপত্নীয়ে শঙ্কৰদেৱক খেদ কৰি ক'লে যে শঙ্কৰদেৱৰ মাধৱদেৱৰ ওপৰতহে বিশ্বাস, স্নেহ, আদৰ-সাদৰ বেছি। নিজৰ পুত্ৰ-ভাতৃলৈ আওকান কৰে বুলি গুৰুপত্নীয়ে আৰু ক'লে — "বিত্তখানিও দি থই ভাঙ্গি-চিঙ্গি চুকাই নিছে ঃ তিনিটি চৰা চোটা আগলৈ নালাগে জেন। ইয়াৰ উত্তৰ গুৰুৱে লকেগ লগে নিদি এদিন গা নুধুৱাকৈ বহি আছে। গুৰুপত্নীয়ে সুধিলত শঙ্কৰদেৱে ক'লে যে 'বস্ত্ৰ' এটি কোব মাৰি দিওতে মৰি থাকিল, এতিয়া 'কি হৱ কি কৰিম' বুলি বেজাৰতে বহি আছে। গুৰুপত্নীয়ে ক'লে যে প্ৰায়শ্চিত্ত হৈ ৰবসভা ভোজ দিহে ঘৰত সোমাব পাৰিব। তেনেতে মাধৱদেৱে অহাত শঙ্কৰদেৱে বিৱৰি ক'লে। মাধৱদেৱে ক'লে — "বোলে বাপ সেই পাপ দোষৰ হৈ মই জাম নৰ্কলৈ ঃ উঠক স্নান কৰিবলৈ ঃ।" তেতিয়া শঙ্কৰদেৱে আই গোসানীক মাতি কলে — " ৰামানন্দৰ মাক চা এতিয়া ঃ মোৰ বৰাপোহে নৰ্কলকে গা হল ঃ তহত ভাৰ্য্যা পুত্ৰ দোষপাপ ল চাৰি গৃহ সোমাব নিদিব ঃ বোল বৰাপোহে সকলো বিশ্বাসৰ দেখিলি এতিয়া।।" এদিন গুৰু শঙ্কৰদেৱৰ পিন্ধা কাপোৰখন লেতেৰা হোৱাত মাধৱদেৱে — "খাৰ থালি যোকৈ

প্ৰাতযে আহি ধনুখন্দাৰ কাখে সিজাই থুই" দিলে। তাকে দেখি শঙ্কৰদেৱে এনে কাম মাধৱদেৱক কোনে কৰিব দিয়ে বুলি সুধিলত মাধৱদেৱে ক'লে — "বোলে গৃহস্থৰ দোষ গোলামৰ বনেই আমাৰ।" এয়াই হৈছে মাধৱদেৱৰ গুৰুৱভক্তিৰ নমুনা। যি কাম ঘৰৰ গৃহস্থৰ লগতে দাসীসৱো দেখা নাপায়, সেই কাম মাধৱদেৱে দেখে আৰু কৰে। তেনেকৈ এদিন শঙ্কৰদেৱক অসুবিধাত পেলোৱা 'আমডাল' টি মাধৱদেৱে কাটি দিয়া ঘটনাংশত মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তিৰে চানেকি।

অসমীয়া সঙ্গীতৰ ইতিহাসত 'বৰগীত'ৰ এক সুকীয়া মৰ্যাদা আছে। মাধৱদেৱে এই গীত ৰচনাৰ মূলতে আছিল এটি দুখদায়ক ঘটনা। শঙ্কৰদেৱে প্ৰথমে "বাৰেওকুৰি" (বাৰকুৰি) গীত ৰচনা কৰিছিল। কিন্তু কমলা গাৱনে আওবাবলৈ নি চ'তমাহৰ বনপোৱা বতাহত ঘৰপোৱা জুইত পুৰি কিছু গীত নষ্ট হোৱাত শঙ্কৰদেৱে মাধৱদেৱক খেদকৈ ক'লে — "ববাপো ঃ অনেক শ্ৰমকৈ গীতখানি কৈলো পুইলে গীত কিছু কৰা আমি নকৰো আৰু ঃ"। তেতিয়া মাধৱদেৱে "আতৈনৰৰ মুখত বোৱা আগেগুৰিৰিহাগাৰি ক্ৰমে দি মাজত" নকুৰি এঘাৰটা (১৯১) গীত ৰচনা কৰিলে।

মাধৱদেৱৰ গুৰুভক্তিৰ চানেকি অতুলনীয়। এহাতে গুৰুসেৱা আৰু আনহাতে সৃষ্টি কৰ্ম। এনে অসাধ্য সাধন কেৱল মাধৱদেৱৰ বাবেহে সম্ভৱ। শঙ্কৰদেৱৰ জীৱিত কালত গুৰুৰ সান্নিধ্যত মাধৱদেৱে যি সৃষ্টিকৰ্ম কৰি গৈছিল; তেৰাৰ মৃত্যুৰ পাছতো বাপ-মহি-মৈলাম থমকি বোৱা নাছিল। এনেকি শঙ্কৰগুৰুৰ মহাপ্ৰয়াণৰ খবৰ পাইয়ো মাধৱদেৱে "গুৰুজনলৈ খেদকৈ অনেক কান্দিলে গুন বৰ্ণ্নিহি" আৰু খেদপ্ৰেমে গীত কৰিলে — "আলো মাই কি কহব দুখ ঃ পৰান নিগৰে নেদেখিয়া চান্দমুখ —।"

শঙ্কৰদেৱৰ মৃত্যুৰ পাছত শঙ্কৰদেৱৰ ঘৰত নানা দুখ-দুৰ্গতি-পয়মালে দেখা দিলে। "গৃবাৰি খেতিছৃৰি গৰু মহ বান্ধাগোলাম ভাগি পলাই চব গল।" আইসকলে কান্দি বিহ্বল হ'ল — "কালৰ প্ৰমাণে পালতি কৰা চলিল কতো ভাগি পলাল।" গুৰুপত্নীয়ে মাধৱদেৱলৈ সহায় ভিক্ষা মাগি বাৰ্তা পঠালে। ইয়াৰ বাহিৰে গুৰুপত্নীৰ আন উপায় একো নাছিল। গুৰু সেৱা ভক্তিত জীৱন উচৰ্গিত মাধৱদেৱে লগে লগে গুৰুৰ গৃহলৈ আহি সকলোকে সান্ত্বনা দি "খেতিছৃৰি বাৰিঘৰ চলাইকবাই" বুদ্ধি ভৰসা দি এক বছৰ গুৰু গৃহত থাকি শিষ্য-সেৱক-ভৃত্যৰ কৰ্ত্তব্য পালন কৰি কাললৈ যশ-খ্যাতি ৰাখি গ'ল।

পাদটীকা আৰু সহায়ক গ্ৰন্থাৱলী ঃ-

১. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ "মাধৱদেৱ ঃ সাহিত্য, কলা আৰু দৰ্শন" পৃষ্ঠা - ২৮, ১৯৯৮

২. তৰুমূল শ্লোক-- "তৰোৰ্মূলনিষেকনেন তৃ পান্তি তৎস্কন্ধভূজোপশাখাঃ" ভাগৱত-পুৰান

৩.-৫. 'গুৰুচৰিত কথা' ঃ পৃষ্ঠা-৪১; ড' মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাঃ), ২০০৩

৬.-১৩. ঐ ঃ পৃষ্ঠা-৪২; ড' মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাঃ), ২০০৩

১৪.-১৭. ঐ ঃ পৃষ্ঠা-৪৬; ড' মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাঃ), ২০০৩

১৮. ঐ ঃ পৃষ্ঠা-৭৮; ড' মহেশ্বৰ নেওগ (সম্পাঃ), ২০০৩

১৯. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, ব্যক্তিগত দুৱাৰ।

২০. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পাতনি শীৰ্ষক।

২১.-২২. 'গুৰুচৰিত কথা' ঃ পৃষ্ঠা-৫৮

২৩.-২৫. 'গুৰুচৰিত কথা' ঃ পৃষ্ঠা-৬০

২৬.-২৭. 'গুৰুচৰিত কথা' ঃ পৃষ্ঠা-৬৩

২৮. 'গুৰুচৰিত কথা' ঃ পৃষ্ঠা-৮০

২৯. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১৭

৩০.-৩৪. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ৮৯

৩৫.-৩৬. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ৮৭

৩৭. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ৯৭

৩৮.-৩৯. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১০০

৪০.-৪৪. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১১৯

৪৫. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ৭০

৪৬-৪৭. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১২৪

৪৮. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১৩২

৪৯-৫০. ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ প্ৰাগুক্ত গ্ৰন্থ, পৃঃ - ১৩৬

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ-

১। ড' কৰবী ডেকা হাজৰিকা ঃ মাধৱদেৱ ঃ সাহিত্য, কলা আৰু দৰ্শন, বনলতা প্ৰকাশন, ১৯৯৮

২। ভৱপ্ৰসাদ চলিহা (সম্পা) ঃ মাধৱদেৱৰ সাহিত্য, শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ সঙ্ঘ, ২০০০

৩। ড' মহেশ্বৰ নেওগ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা।

৪। ড' সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত।

৫। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা ঃ শ্ৰীশংকৰদেৱ আৰু শ্ৰী মাধৱদেৱ।

৬। ভৱপ্ৰসাদ চলিহা ঃ শঙ্কৰী সংস্কৃতিৰ অধ্যয়ন।

৭। Dr. Maheswar Neog : Sankardeva and his times : Early History of the Vaisnava Faith and Movement in Assam, 1965.

নাৰীৰ অৱস্থিতি ঃ ঐতিহ্য আৰু বিৱৰ্তন

কোকিল ডেকা

সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ

ভাৰতীয় সমাজ সংস্কৃতিত নাৰীৰ ঐতিহ্য যুগ সাপেক্ষ। ধৰ্মীয় দৃষ্টিৰে নাৰীক শক্তি আৰু প্ৰজননৰ প্ৰতীকাত্মক ৰূপত মানি লোৱা হয়। নাৰীৰ প্ৰতিটো ৰূপ যেনে কন্যা, পত্নী, মাতৃ, ভগ্নী আদি সকলো ৰূপতে বন্দিতা হৈ আহিছে। 'মাতৃ'ৰ অৰ্থ কেৱল জন্মদায়িনীতেই সীমাবদ্ধ নহয়। দয়া, প্ৰেম, সৌন্দৰ্য, ক্ষমা আদি গুণ কেৱল নাৰীৰ বুলি ভাৰতীয় পৰম্পৰাত জানিবলৈ পোৱা যায়। নাৰীৰ আন এটি সৰ্ব পৰিচিত নাম 'স্ত্ৰী' শব্দটো 'স্ত্ৰ' ধাতুৰে নিৰ্মিত। "'স্ত্ৰ' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল বিয়পোৱা। ই বিয়পায় সৃষ্টিৰ অত্যন্ত সুষমামণ্ডিত পবিত্ৰ প্ৰেম যাৰ আশ্ৰয়ত বিশ্বই সৱগৰ পৰা হেৰোৱা অনুভূতি অদৃশ্য বন্ধনেৰে বান্ধি ৰাখে। এই 'প্ৰিয়া' ৰূপৰ মাজেদিয়েই একোগৰাকী নাৰীয়ে এদিন লাভ কৰে জীৱনৰ সৰ্বোত্তম ঈশ্বৰ প্ৰদত্ত আশীৰ্বাদ 'মাতৃত্ব'ৰ গৌৰৱ।"[১] নাৰী যিদৰে শান্ত, সৌম্য আৰু সহনশীল সেইদৰে সময় সাপেক্ষে নাৰীৰ সাহসী, শক্তিমন্তা আৰু প্ৰয়োজনত সংহাৰীমূৰ্তিধাৰী ৰূপতো দেখা পোৱা যায়।

সৃষ্টিৰ আদি কালৰে পৰাই নাৰীক মাতৃ বা জননী হিচাপে বিবেচনা কৰি অহা হৈছে। বৈদিক সাহিত্যত কেৱল পুৰুষেই নহয় নাৰীয়েও প্ৰকৃত বৰঙণি আগবঢ়াইছিল। ধৰ্ম-কৰ্ম, শিক্ষা, সংস্কাৰ সকলোতে সমানে প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ সুবিধা পাইছিল। সেই যুগত প্ৰতিষ্ঠিত পণ্ডিত মহাপুৰুষেও নাৰীক 'মাতৃ' সম্বোধনেৰে নিজৰ শ্ৰদ্ধা প্ৰকট কৰিছিল। ঋকবেদত উল্লেখ কৰা মতে, গৃহিণীসকল হৈছে অলংকাৰ স্বৰূপ। আলটেকাৰৰ মতে, পুৰুষসকল কেৱল অৰ্ধাংশহে মাথোন। পত্নীৰ সৈতে সংযুক্ত নোহোৱা তেওঁলোকক সম্পূৰ্ণ বুলি গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰি। সপত্নীক স্বামীয়ে পত্নীৰ সৈতে যজ্ঞকৰ্মত অংশগ্ৰহণ কৰিব পাৰিছিল। স্ত্ৰী, কন্যা, মাতৃ, ভগ্নী ইত্যাদি নাৰীৰ সকলো ৰূপতেই নাৰী শ্ৰদ্ধেয় ৰূপত সন্মানিত হৈছিল। কাত্যায়নে এটা সূত্ৰত কৈছে, 'স্ত্ৰী চ্চ অভিশেষত দান-বলি, যাগ-যজ্ঞ, পূজা-অৰ্চনা, ধৰ্মীয় উৎসৱৰ সকলো অনুষ্ঠানতে নাৰীৰ স্থান পুৰুষৰ দৰেই। বৈদিক যুগৰ নাৰীক আনকি মুকলি মনেৰে আধ্যাত্মিক শিক্ষা চৰ্চা কৰিবলৈকো সুবিধা দিয়া হৈছিল।

" ....বৈদিক যুগত স্ত্ৰীৰ উচ্চ শিক্ষা আৰু মেধাৰ ওপৰত যথেষ্ট গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল। আনকি বিয়া-বাৰুৰ ক্ষেত্ৰটো কন্যাৰ শিক্ষাগত অৰ্হতাক গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল। অথৰ্ব বেদত কোৱা হৈছে "ব্ৰহ্মাচৰ্য্যো কন্যা যুবানাং

১. মলয়া খাওন্দ, "ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাত নাৰী", উপেন ৰাভা হাকাচাম (সম্পা), অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা, প্ৰথম সংখ্যা, জুন, ২০১৯, পৃঃ ৭

ৱিন্দতে পতিম্" অৰ্থাৎ ব্ৰহ্মচৰ্য্য ব্ৰত পালন কৰাৰ ফলত বালিকাসকলে সুদৰ্শন পতি লাভ কৰে।"[২]

বৈদিক যুগত নাৰীৰ মৰ্যাদা উচ্চ হোৱাৰ বিপৰীতে বেদৰ সাৰমৰ্মৰে সৃষ্টি হোৱা 'ব্ৰাহ্মণ'ৰ দিনত ভাৰতীয় নাৰীৰ মানদণ্ড কিছু পৰিমাণে লাঘৱ হৈ পৰে। যাগ-যজ্ঞ আৰু অন্যান্য ধৰ্মীয় আচাৰ অনুষ্ঠানত নাৰীৰ অংশগ্ৰহণ সীমিত কৰা হয়। 'শতপথ ব্ৰাহ্মণ'ত আছে যে তিৰোতাই স্বামীৰ লগত একেলগে আহাৰ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে আৰু তিৰোতাৰ সম্পত্তিৰ উত্তৰাধিকাৰী স্বত্বতো নায়েই, বৰঞ্চ তেওঁলোকৰ নিজৰ ওপৰতো অধিকাৰ নাই। পৰৱৰ্তী মহাকাব্য ৰামায়ণতো নাৰীৰ মৰ্যাদা হ্ৰাস পাইছে। ৰামায়ণত বৰ্ণিত নাৰীৰ অৱস্থিতি মনুসংহিতাত উল্লিখিত নাৰীৰ দৰে, শৈশৱত পিতৃৰ অধীন, যৌৱনত স্বামীৰ অধীন আৰু বাৰ্ধক্যত সন্তানৰ অধীন ৰূপে প্ৰতিপন্ন হৈছে। নাৰীক নিজৰ পছন্দৰ বৰ বাচনি কৰিবলৈ স্বয়ম্বৰৰ নিচিনা উৎসৱৰ আয়োজন কৰিছিল যদিও স্বয়ম্বৰৰ পণ নিৰ্ণয় কৰিছিল ঘৰৰ মুৰব্বী জনেহে।

ভাৰতীয় সাহিত্য সংস্কৃতিৰ মূল বেদ উপনিষদৰ কাহিনী আৰু মহাকাব্য ৰামায়ণ আৰু মহাভাৰতৰ মাজত নাৰী জীৱনৰ বহু ব্যথিত কাহিনী সংযোজন কৰা হৈছে। মহাকাব্য ৰামায়ণত প্ৰদৰ্শিত সীতাৰ স্বয়ম্বৰ কাৰ্য নাৰীৰ সীমিত স্বাধীনতাৰ নিদৰ্শন। সীতাৰ বিবাহত পিতৃ জনকৰহে মনোৰথ পূৰ্ণ কৰাৰ আয়োজনতহে পণ নিৰ্দিষ্ট হৈছে। বিধিমতে বিবাহ কাৰ্য সম্পন্ন হোৱাৰ পিছতো স্বামী ৰামে সীতাৰ মানৱীয় সত্ত্বাক বাৰম্বাৰ আঘাত দি সীতাক নাৰীৰ সীমাবদ্ধতা সম্বন্ধে সোঁৱৰাই দিয়াৰ প্ৰতীয়মান হৈছে। ৰামায়ণৰ যুগতেই নাৰীৰ যৌন শুচিতাৰ সম্পৰ্কে গুৰুত্ব দিয়াৰ লগতে বহু পত্নীক সমাজ ব্যৱস্থাত দেখুৱাই দিয়া হৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে, দশৰথ, ৰাৱণ, বালী, সুগ্ৰীৱ, সকলোৰে বহু পত্নী। শূৰ্পণখাই ৰামৰ সান্নিধ্য বিচাৰি যোৱা কাৰ্য আৰু লক্ষ্মণৰ হতুৱাই তাইৰ নাক-কাণ কটা কাৰ্য সম্পন্ন

হৈছে। লক্ষ্মণ পত্নী উৰ্মিলাৰ জীৱন গাঁথাও নাৰীভাৱনাৰ দৃষ্টিৰে কৰুণতম। নিজৰ স্বামী জীৱিত অৱস্থাতো উৰ্মিলাই প্ৰায় বৈধব্য জীৱন কটাবলগীয়া পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হৈছে। অথচ মহাকাব্যখনিত এই চৰিত্ৰটোৰ ত্যাগক অৱহেলা কৰি ৰাম-সীতাৰ কাহিনীতে ব্যস্ত থকাটো পৰিলক্ষিত হৈছে।

ভাৰতীয় সাহিত্যৰ দ্বিতীয়খন মহাকাব্য কৃষ্ণদ্বৈপায়ন ব্যাস কৃত মহাভাৰতৰ মাজতো নাৰী জীৱনৰ বিচিত্ৰ দিশসমূহ প্ৰতীয়মান হৈ উঠিছে। পঞ্চপাণ্ডৱৰ মাতৃ কুন্তীৰ জীৱন বেদনাগধুৰ। গাভৰু অৱস্থাতে অজানিতে সূৰ্যৰ ঔৰসত কৰ্ণক জন্ম দিবলগীয়া হৈছে। পৰৱৰ্তী সময়ত পাণ্ডুৰ স'তে আনুষ্ঠানিক বিবাহ সম্পন্ন হয় যদিও পাণ্ডুৰ সন্তান জন্ম দিয়াৰ ক্ষমতা নথকাত দেৱতাসকলৰ ঔৰসত সন্তান জন্ম দিবলগীয়া হৈছে। স্বামী পাণ্ডুৰ অনুমতি সাপেক্ষে ক্ৰমে ধৰ্মৰ ঔৰসত যুধিষ্ঠিৰ, বায়ুৰ ঔৰসত ভীম, ইন্দ্ৰৰ ঔৰসত অৰ্জুনৰ জন্ম দিয়া বুলি মহাভাৰতত উল্লেখ কৰিছে। কুন্তীৰ গৰ্ভত

২. অৰ্চনা দেৱী, "বৈদিক সাহিত্যত নাৰীৰ আধ্যাত্মিক চিন্তা", মামনি বৰা (সম্পা), *নাৰী ঐতিহ্য আৰু বিবৰ্তন*, পৃঃ ৮৮

দ্ৰৌপদীৰ জীৱনো অত্যন্ত কৰুণ। দ্ৰুপদনন্দিনী দ্ৰৌপদীৰ বিবাহ নিয়ম অনুযায়ী তৃতীয় পাণ্ডৱ অৰ্জুনৰ সৈতে সমাপন হৈ যায়। কিন্তু মাতৃ কুন্তীদেৱীৰ মুখে নিসৃত এটি বচনক গুৰুত্ব দিবলৈ গৈ দ্ৰৌপদীয়ে কুন্তীৰ পাঁচোজন পুত্ৰক স্বামী মানিবলৈ বাধ্য হয়। এনে সিদ্ধান্তৰ সময়ত দ্ৰৌপদীৰ ইচ্ছা-অনিচ্ছাক এবাৰলৈও গুৰুত্ব দিয়া নহ'ল। তদুপৰি ৰাজসভাত দুঃশাসনৰ দ্বাৰা বস্ত্ৰ হৰণ, কৰ্ণ, দুৰ্যোধনৰ আদিয়ে কৰা কু-মন্তব্য আদি দ্ৰৌপদীয়ে নিৰৱে সহ্য কৰিবলগীয়াত পৰিছিল। "মহাকাব্য দুখনিৰ নাৰীয়ে সৰ্বতিকাল পূজনীয় এই কথা সোঁৱৰাই দিয়ে 'পঞ্চকন্যা' কেন্দ্ৰীক প্ৰাতঃস্মৰণীয় স্তোত্ৰ ফাঁকিয়ে — অহল্যা, দ্ৰৌপদী, কুন্তী, তাৰা, মন্দোদৰী তথা পঞ্চকন্যা স্মৰে নিত্য সুপ্ৰভাত দিনে দিনে।"[৩]

খ্যাতনামা পুত্ৰ জন্ম হ'লেও এগৰাকী বিবাহিত নাৰীয়ে নিজ স্বামীৰ বৰ্তমানত অন্য পুৰুষৰ ঔৰসত সন্তান জন্ম দিবলগীয়া হোৱাটো লজ্জাজনক বিষয় আছিল। তদুপৰি কুন্তী আৰু তেওঁৰ সন্তানসকলক ৰাজ্যৰ পৰা বিতাড়ন কৰা, কৌৰৱৰ বিভিন্ন ষড়যন্ত্ৰ ইত্যাদিয়ে কুন্তীৰ জীৱনটো অসহায় কৰি তুলিছিল। একেদৰে পঞ্চ-পাণ্ডৱৰ ভাৰ্যা

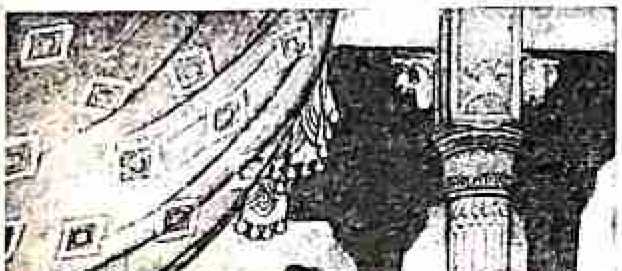

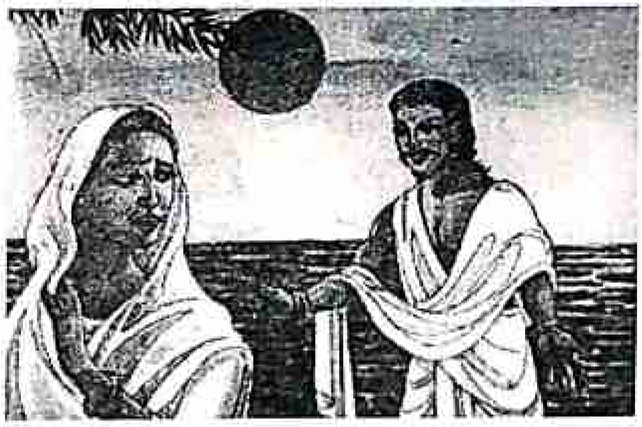

ভাৰতীয় সাহিত্যৰ মহাকবি কালিদাস ৰচিত আভিজ্ঞান শকুন্তলমত শকুন্তলাৰ মানসিক অৱস্থা অন্তৰ্দ্বন্দ্বৰে ভৰপূৰ। শকুন্তলা কন্ব ঋষিৰ পালিতা আশ্ৰম কন্যা। ৰজা দুষ্যন্তৰ কথাত বিশ্বাস কৰি ততালিকে আগ-পিছ নুগুনি গন্ধৰ্ব প্ৰথামতে বিবাহপাশত আৱদ্ধ হয়। সৰলমনা শকুন্তলাৰ বিশ্বাসক নস্যাৎ কৰি দুষ্যন্তই সকলোবোৰ পাহৰি পেলাইছে। প্ৰতাৰণা আৰু সামাজিক

৩. মলয়া খাউণ্ড, "ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাত ভাৰতীয় নাৰী", উপেন ৰাভা হাকাচাম (সম্পা), *অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা,* পৃঃ ১০

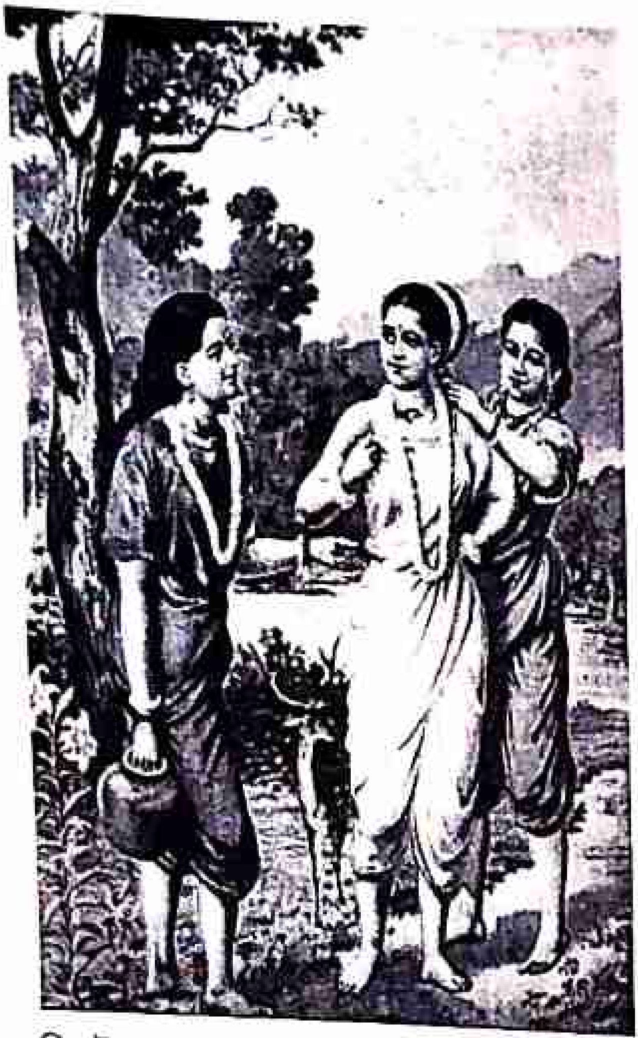

নিন্দাই শকুন্তলাৰ মানসিক সন্তুলনতো বিঘ্নিত কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰাক্ শংকৰী যুগৰ কবি মাধৱ কন্দলিৰ সপ্তকাণ্ড ৰামায়ণত সীতাৰ নাৰী ভাৱনা সম্পৰ্কে জানিব পাৰি। সীতাৰ জন্ম পৰিক্ৰমা, সয়ম্বৰৰ পৰা আৰম্ভ বনবাস, ৰাৱণৰ দ্বাৰা হৰণ, লংকাত ৰাক্ষস সকলৰ মাজত দুৰ্বিসহ জীৱন-যাপন আৰু সীতাক উদ্ধাৰৰ পিছতো স্বামী ৰামৰ দ্বাৰা সীতাৰ শুচিতাৰ পৰীক্ষা প্ৰদানৰ দৃশ্যই নাৰী বিশ্বক হতবাক কৰি তুলিছিল। শংকৰী যুগৰ মুখ্য কবি শংকৰদেৱৰ ৰচনাৱলীৰ মাজতো নাৰী বিশ্ব সম্পৰ্কীয় আলোচনাৰ থল আছে। বৈষ্ণৱ ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যতে শংকৰদেৱে বিভিন্ন ৰচনাত ৰচিছিল যদিও নাৰী চৰিত্ৰবোৰৰ মানসিক অৱস্থাৰ আভাস পোৱা যায়। তেখেতৰ ৰুক্মিণী হৰণ কাব্যত ৰুক্মিণীৰ অটল কৃষ্ণ প্ৰেম, ককায়েক ৰুক্মবীৰৰ ভাবুকিৰ প্ৰতি ভয়, মাক-দেউতাকৰ নিৰ্লিপ্ত ভূমিকা ইত্যাদিৰ মাজত অৱস্থান কৰি এক উত্তেজনাময় পৰিৱেশলৈকে গতি কৰিছে। মাধৱদেৱৰ একমাত্ৰ নাট অৰ্জুন ভঞ্জনতো মাতৃ যশোদাৰ দৈনিক কাৰ্যাৱলীৰ বিৱৰণ, শিশু কৃষ্ণৰ আমনি আৰু স্বামী নন্দৰ গালি-গালাজ ইত্যাদি ঘটনাই এগৰাকী গাঁৱলীয়া কৰ্মোদ্যমী নাৰীৰ নাৰীবিশ্বৰ দিশটো উদ্ভাসিত হৈছে।

বুদ্ধদেৱৰ সময়ত (খ্ৰীঃপূঃ ৫৬৬-৫৬৭ শতিকা) ভাৰতীয় নাৰী জীৱনধাৰা কিছু হ্ৰাস হৈছিল। বুদ্ধই নাৰীক তেওঁৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ নতুবা তেওঁৰ সংঘসমূহত নাৰীৰ অনুমোদনো কৰা নাছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত মাহীমাক গৌতমীৰ প্ৰচেষ্টাত নিজৰ লগতে পাঁচশগৰাকী মহিলাক বুদ্ধৰ শিষ্যত্ব গ্ৰহণ কৰাইছিল। সেই সকলেই 'বৌদ্ধ ভিক্ষুণী' নামেৰে পৰিচিত। পালি ভাষাত ৰচিত বৌদ্ধ গ্ৰন্থসমূহত মানৱতাবাদৰ আদৰ্শ ৰক্ষিত হৈছিল। তেওঁলোকৰ মতে নিৰ্বান বা মুক্তি লাভৰ মতাদৰ্শ সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ বাবে।

"বৌদ্ধ ভিক্ষুৰ লগতে ভিক্ষুণীসকলৰ জীৱন চৰ্যাৰ পৰিচয় পোৱা যায় পালি সাহিত্যত বিশেষকৈ, থেৰগঁথা আৰু থেৰীগাঁথাসমূহত। থেৰীগাঁতাসমূহ বৌদ্ধ ভিক্ষুণী সকলৰেই ৰচনা। বৌদ্ধত আৰু সংঘত শৰণ লোৱাৰ পূৰ্বৰ ভিক্ষুণীসকলৰ লালসাময় জীৱন বৌদ্ধ আৰু সংঘই কিদৰে পৰম আনন্দময় মানৱীয় মুক্তিৰ অভিমুখে ৰূপান্তৰিত পৰিলে, তাৰ জীৱন্ত ছবিবোৰ উপলব্ধি কৰিবলৈ পোৱা যায় — বিশেষকৈ থেৰীগাঁতাসমূহত।"[৪]

সংঘ প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ পাছতো বুদ্ধই এনেদৰে ভৱিষ্যতবাণী কৰিছিল — "যিদিনাই মহিলাসকলে পাৰিবাৰিক জীৱন আওহেলা কৰি ঘৰিৱা দায়িত্বহীন এক নতুন জীৱন যাপন কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত লয়, ধৰ্মই (Dharma) লগে লগে দায়িত্ব হেৰুৱায়।"[৫]

অসমৰ ইতিহাসত সামাজিক-সাংস্কৃতিক-ৰাজনৈতিক-অৰ্থনৈতিক জীৱনত নাৰীৰ ভূমিকা

৪. শশী শৰ্মা, "যুগে যুগে নাৰী", পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃঃ ১৭
৫. পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃঃ ১০

তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। খ্ৰীষ্টীয় অষ্টমৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ ভিতৰত ৰচিত পুৰণি চৰ্য্যাপদৰ দিনৰ পৰাই অসমীয়া নাৰী বস্ত্ৰ শিল্পত নিপুণ আছিল। ভালেমান চৰ্য্যাত তুলা আৰু কপাহী সুতাৰে কাপোৰ বোৱাৰ উল্লেখ আছে। ২৬ নং চৰ্য্যাত শান্তিপাদে লিখিছে, তুলা ধুণি ধুণি আঁসুৰে আঁসু / আঁসু ধুণি ধুণি নিৰৱৰ সেতু // তুলা ধুণি ধুণি সুণে অহাৰিউ / পুণ লইআঁ অপণা চটাৰিউ // ১৫ নং চৰ্য্যাত ডোম যুৱতীয়ে তাত-কাপোৰ বিক্ৰী কৰাৰ উল্লেখ আছে; ইয়াৰ দ্বাৰা বুজা যায় যে তুলা ধুণা, কাপোৰ বোৱা আৰু বিক্ৰী কৰাটো জীৱিকা উলিওৱাৰ বৃত্তি আছিল। একেদৰে চৰ্য্যাপদ কালীন সমাজখনত এটি বিশেষ জাতি মদৰ ব্যৱসায়ৰ লগত জড়িত থকাৰ তথ্যও পোৱা যায়। শুড়ী জাতিৰ তিৰোতাই দুখন ঘৰত সোমাই চিকুণ বাকলিৰে বাৰুণী মদ তৈয়াৰ কৰিছে। বিৰুবাপাদ ৰচিত ৩ নং চৰ্য্যাত মদ বিক্ৰেতা আৰু মদপীৰ এটি মনোৰম বৰ্ণনা পোৱা যায়। ভাৰতীয় সমাজৰ পৰা অস্পৃশ্য নাৰী, মদ, পাত্ৰ আদিকো উপমা স্বৰূপে চৰ্য্যাকাৰে প্ৰয়োগ কৰিছে।

আহোমৰ ছশ বছৰীয়া ৰাজত্বকালত নাৰীক উচ্চ স্থান দিছিল। ৰাজ্য শাসনত নাৰীৰ দিহা-পৰামৰ্শও আন্তৰিকতাৰে গ্ৰহণ কৰা হৈছিল। স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ তিনিওগৰাকী ৰাণী ফুলেশ্বৰী, অম্বিকা, আৰু সৰ্বেশ্বৰীয়ে 'বৰৰজা' উপাধি লৈ একাদিক্ৰমে ৰাজ্য শাসন কৰাৰ সুযোগ পাইছিল।

অসমত প্ৰথমটো নাৰীবাদী সংগঠন 'অসম মহিলা সমিতি' ১৯২৬ চনত প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। ১৯২৬ চনৰ অসম সাহিত্য সভাৰ ধুবুৰী অধিবেশনত কোনো ধৰণৰ পূৰ্ব পৰিকল্পনা অবিহনে 'অসম মহিলা সমিতি' গঠন কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। এই সমিতিয়ে অসমীয়া মহিলাসকলক তেওঁলোকৰ বাবে পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে যৌথভাৱে ওলাই আহিবলৈ সুযোগ প্ৰদান কৰে।

অসমত মহিলাসকলৰ জাগৰণৰ ক্ষেত্ৰত মহাত্মা গান্ধীৰ দ্বাৰা পৰিচালিত ভাৰতীয় জাতীয় কংগ্ৰেছৰ জাতীয়তাবাদী আন্দোলনৰ কথা স্বীকাৰ্য। এই আন্দোলনৰ এগৰাকী সক্ৰিয় কৰ্মী হিচাপে চন্দ্ৰপ্ৰভা শইকীয়ানীৰ নাম এইক্ষেত্ৰত উল্লেখযোগ্য। তেখেতে 'অসম মহিলা সমিতি'ৰ গুৰি ধৰোঁতা ৰূপে থাকি ১৯২৭ চনৰ আহিন মাহত 'ঘৰ জেউতি' নামেৰে প্ৰথম অসমীয়া মহিলা আলোচনীৰ প্ৰস্তাৱনা সংখ্যা প্ৰকাশ কৰে। 'ঘৰ জেউতি'ৰ মাজতেই নাৰী অধিকাৰৰ যুক্তিযুক্ততা, ন্যায্যতা আদি দিশবোৰৰ প্ৰতিফলন ঘটিছিল। উনবিংশ শতিকাৰ বিদ্বত সমাজৰ কেইগৰাকীমান যেনে, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, গুণাভিৰাম বৰুৱা, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য ইত্যাদি লোকে স্ত্ৰী শিক্ষা আৰু বিধবা বিবাহ প্ৰসঙ্গত সযুক্তিৰে ব্যাখ্যা আগবঢ়াইছিল। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই অৰুণোদই কাকতত নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা সন্দৰ্ভত বিভিন্ন ৰচনা ৰচিছিল। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত অসমত বিভিন্ন ধৰণৰ সৰু-বৰ মহিলা সংগঠনৰ জন্ম হয় আৰু তাতেই নাৰী মুক্তিৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পদক্ষেপসমূহৰ আৰম্ভণি ঘটে।

প্ৰসঙ্গ পুথি ঃ

চেলেং, লিলি ঃ উত্তৰণত নাৰী, নৰ্থ লখিমপুৰ কলেজ প্ৰকাশন, লখিমপুৰ, ২০১৪

দেৱী, সন্ধ্যা ঃ নাৰীঃ বন্ধন আৰু মুক্তি, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী - ২১, ২০০৭

বৰা, মামনি (সম্পা) ঃ নাৰী ঐতিহ্য আৰু বিবৰ্তন, পূৰ্বাঞ্চল প্ৰকাশ, গুৱাহাটী - ৬, ২০১৫

মহন্ত, অৰ্পণা ঃ নাৰীবাদ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড়, ২০১৮

শৰ্মা, গোবিন্দ প্ৰসাদ ঃ নাৰীবাদ আৰু অসমীয়া উপন্যাস

শৰ্মা, অনুৰাধা ঃ নাৰী পৰিসৰ, বিশাল প্ৰকাশন, গুৱাহাটী - ০৩, ডিচেম্বৰ, ২০১৫

লোককথাৰ সঁফুৰা ঃ সাঁথৰ, ফকৰা যোজনা আৰু প্ৰবচন

প্ৰণামী শইকীয়া
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

লোকসাহিত্য হ'ল লোকমনৰ এক অভিব্যক্তি। মানব মনৰ হৃদয়ানুভূতি প্ৰকাশৰ তাড়নাতেই সৃষ্টি হৈছিল এই লোকসাহিত্যসমূহৰ। মানুহৰ যুগ যুগ সঞ্চিত চিন্তা, বুদ্ধি, জ্ঞান অভিজ্ঞতাৰ আৰু জীৱন যাত্ৰাৰ ছবি অনুপম প্ৰকাশেৰে লোকসাহিত্যসমূহ সমৃদ্ধ। এইসমূহৰ সাহিত্যিক সৌন্দৰ্য আৰু ঐতিহাসিক মূল্য অপৰিসীম।

অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ ভঁৰাল তাহানিৰে পৰা প্ৰাচুৰ্যৰে উপচি আছে। তাৰে ভিতৰত কেইটামান আপুৰুগীয়া সম্পদ হ'ল সাঁথৰ, ফকৰা-যোজনা আৰু প্ৰবচন। মানুহৰ যুগ যুগ ধৰি সঞ্চিত কিছুমান অভিজ্ঞতালব্ধ জ্ঞানৰ সুন্দৰ প্ৰকাশ ঘটে সাধাৰণতে এনে যোজনা ফকৰা প্ৰবাদ বাক্যবোৰৰ মাজেৰে।

অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত সাঁথৰবোৰ সাধাৰণতে প্ৰশ্নোত্তৰধৰ্মী। ৰহস্যময়তাৰ কুঁৱলীৰে সাঁথৰৰ অন্তৰ্নিহিত কথাবস্তুত আৱৰণ দি থোৱা হয়। ৰহস্যৰ জাল ফালি সাঁথৰৰ অৰ্থ উদ্ধাৰ কৰাত যিদৰে আমোদ পোৱা যায় সেইদৰে বুদ্ধিমত্তাৰো প্ৰয়োজন হয়। ইয়াৰ ৰহস্যময়তাৰ কাৰণে অৰ্থ বিচাৰি কৰকৰকাই থাকিব লগা হয়। এনে সাঁথৰসমূহক বিষয়বস্তুৰ বিচিত্ৰতালৈ চাই কিছুমান ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি। যেনে — অংকৰ সাঁথৰ, আখৰুৱা সাঁথৰ, ঘৰুৱা কথোপকথনৰ সাথৰ, ভকতীয়া সাঁথৰ, বিবিধ বিষয়ক সাঁথৰ ইত্যাদি।

অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত সাঁথৰসমূহৰ কেইটামান নিদৰ্শন হ'ল —

ক) 'একেডালি মাৰলি দুখনি চাল
নবন্ধাকৈ থাকে সৰ্বতি কাল।'

(কলপাত)

খ) 'কলিংগৰ লিংগ কাটি পাঠাৰ কাটি পা
লবংগৰ বংগ কাটি মজা মাৰি খা।'

(কঠাল)

সেইদৰে,

গ) 'ঘৰৰ ভিতৰতে ঘৰ
তাৰ ভিতৰত পৰি মৰ।' (আঠুৱা)

সাঁথৰৰ দৰেই ৰহস্যময়তাৰ আবুৰ থকা

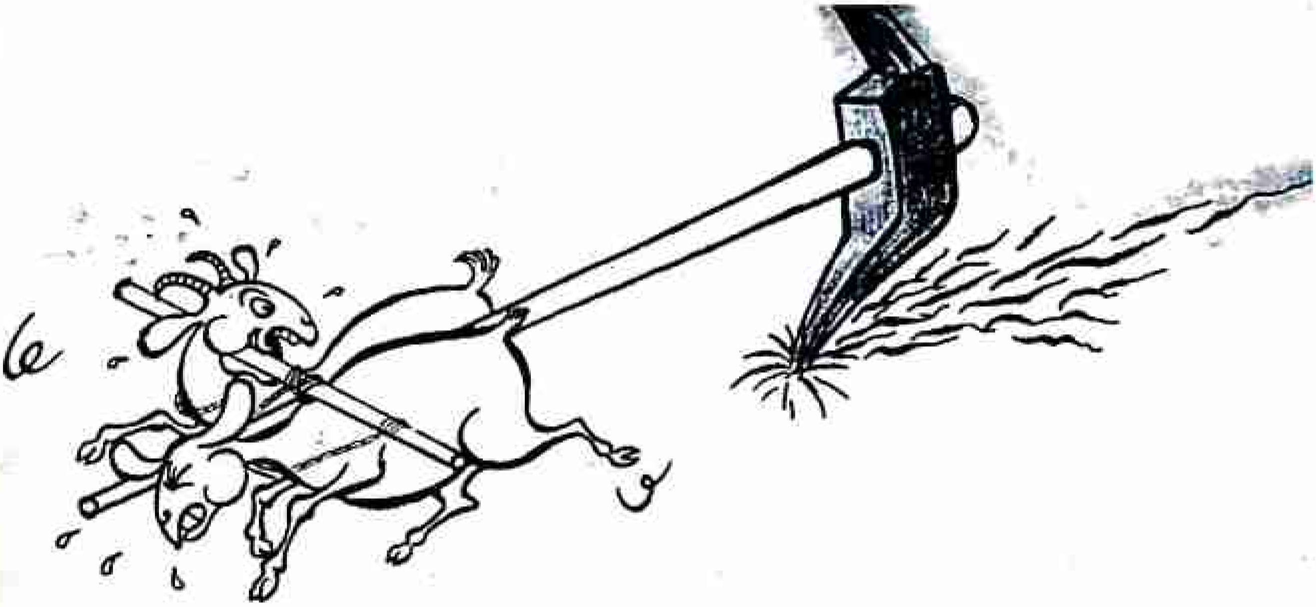

লোকসাহিত্যৰ আন এটি উল্লেখযোগ্য সম্পদ হ'ল ফকৰাসমূহ। বহল বিষয় এটাক থাউকতে প্ৰকাশ কৰাৰ উৎকৃষ্ট মাধ্যমেই হ'ল ফকৰাসমূহ। ফকৰাবোৰ সাধাৰণতে গূঢ়াৰ্থক, আপাত বক্তব্যৰ অন্তৰালত একোটা নিগূঢ় অৰ্থ সোমাই থাকে। বক্তাৰ কথা কোৱাৰ চমৎকাৰিত্ব, বুদ্ধিদীপ্ততা, পৰ্যবেক্ষণ শক্তি সাংসাৰিক জ্ঞানৰ স্বাক্ষৰ প্ৰবাদ প্ৰবচন, যোজনা-ফকৰাবোৰে বহন কৰে। অৰ্থাৎ ফকৰাবোৰে গভীৰ অৰ্থময়তাৰে আওপকীয়াকৈ কোৱা কথাৰ ধৰণ। আমাৰ সমাজত প্ৰচলিত কিছুমান ফকৰাৰ উদাহৰণ তলত দিয়া হ'ল —

ক) 'গৰুৰ আগত টোকাৰী বায়
শিং জোকাৰি ঘাঁহ খায়।'

খ) 'সাত পুৰুষত নাই গাই
কঢ়িয়া লৈ খীৰাবলৈ যায়।'

ফঁকৰাৰ দৰেই লোকসাহিত্যৰ আন এটি বাচকবনীয়া সম্পত্তি হ'ল প্ৰবচনসমূহ। ব্যক্তি আৰু সামাজিক জীৱনৰ প্ৰত্যক্ষ অভিজ্ঞতাৰ ফল হ'ল প্ৰবাদবাক্য বা প্ৰবচন। প্ৰবচনসমূহ সাধাৰণতে আজিৰ চিনাকী নহয়, এইসমূহৰ লগত সমাজ জীৱনৰ চিনাকী বহু পুৰণি। এইসমূহৰ মাজত গ্ৰাম্য ৰসিকতা পোৱাৰ লগতে বিস্তৃত জীৱৰ বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাবো পৰিচয় পোৱা যায়। মুঠৰ ওপৰত এই প্ৰবচন প্ৰবাদ বাক্যবোৰ হ'ল — 'দহৰ জ্ঞান, একৰ বাণী'। চুটি চুটি বাক্যত একোটা সাৰগৰ্ভ সত্য বা অভিজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিব পৰা অদ্ভুত শক্তি এইবোৰত লক্ষ্য কৰা যায়। এই প্ৰবাদ প্ৰবচনবোৰৰ প্ৰয়োগে বক্তব্য ৰসাল, অৰ্থঘন আৰু প্ৰভাৱশালী কৰি তোলে। এইবোৰত সৃষ্টিশীলতা আৰু বুদ্ধিনিষ্ঠতাৰ পৰিচয় পোৱা যায়।

আমাৰ সমাজত প্ৰচলিত কেতবোৰ প্ৰবচন হ'ল —

"গড়গএগ্ৰ কটাৰিৰ ডাবেও কাটে।"

"সমানে সমানে কৰিবা কাজ
হাৰিলে জিকিলে নাই লাজ।"

"নাই ৰঙামাটি, নাই গুৱাহাটী।"

মুঠতে সাঁথৰ, ফকৰা-যোজনা প্ৰবাদ প্ৰবচনে অসমীয়া লোকসাহিত্যৰ ভঁৰাল মেটমৰা হৈ আছে। এই প্ৰবচন, প্ৰবাদ বাক্য, ফকৰা-যোজনা, সাঁথৰ আদিৰ মাজত লোকজীৱনে গ্ৰহণ কৰা শিকনি; লোকমনৰ জীৱন আৰু জগত সম্পৰ্কে হোৱা ধাৰণা, লোকভাষাৰ কৌশলপূৰ্ণ প্ৰয়োগ ইত্যাদিৰ পোনপটীয়া প্ৰকাশ ঘটে। যুগ যুগ সঞ্চিত অভিজ্ঞতাৰ বাহক হিচাপে এই সাঁথৰ, ফকৰা-যোজনা প্ৰবচনসমূহে অসমীয়া সাহিত্যক অলংকৃত কৰি নিজস্ব গৌৰৱ বজাই ৰাখিছে।

নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তা

শ্যামলীমা ভট্টাচাৰ্য্য
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

নাৰী আৰু পুৰুষ দুটা ভিন্ন শব্দ। যদিও একেটা মুদ্ৰাৰ ইপিঠি সিপিঠি। নাৰী পুৰুষৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী নহয়, পৰিপূৰকহে। নাৰী আৰু পুৰুষ উভয়ৰ অৱদানতহে সমাজ এখনৰ উন্নয়ন নিৰ্ভৰ কৰে।

জৱাহৰলাল নেহেৰুৱে কৈছিল যে, "এজন ল'ৰাক শিক্ষা দিয়া মানে এজন পুৰুষক শিক্ষিত কৰি তোলা, কিন্তু এজনী ছোৱালীক শিক্ষা দিয়া মানে এটা পৰিয়ালক শিক্ষিত কৰি তোলা।" নাৰী শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ সন্দৰ্ভত এই কথাষাৰি বিশেষভাৱে প্ৰযোজ্য। কিন্তু পৰিতাপৰ বিষয় এই যে আমাৰ সমাজত এতিয়াও বহু সংখ্যক নাৰী অন্ধকাৰত ডুব গৈ আছে। নিতৌ হাজাৰ হাজাৰ মহিলা কু-সংস্কাৰ, অন্ধবিশ্বাসৰ বলি হৈ মৃত্যু মুখত পৰিব লগা হয়। এতিয়াও মহিলা সমাজত তথা দেশৰ উন্নয়নত পিছপৰি আছে। ইয়াৰ মূল কাৰণ হৈছে নিৰক্ষৰতা। এখন সমাজ নাইবা দেশ পিছপৰাৰ মূল হৈছে নিৰক্ষৰতা। নিৰক্ষৰতাই মানুহক অন্ধবিশ্বাসী, কু-সংস্কাৰী কৰি তোলে। এই নিৰক্ষৰতা দূৰীকৰণৰ ক্ষেত্ৰত বহু বছৰৰ পৰা প্ৰচেষ্টা চলোৱা হৈছে যদিও এতিয়াও সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্মূল কৰিব পৰা নাই।

দেশ এখনৰ উন্নয়ন নিৰ্ভৰ কৰে সেই দেশৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ওপৰত। যি দেশৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা উন্নত আৰু প্ৰায়বোৰ লোক শিক্ষিত সেই দেশৰ উন্নতি ও উৰ্দ্ধগামী। পৃথিৱীৰ উন্নত দেশবোৰৰ লগত তুলনা কৰিলে দেখা পাওঁ সেই দেশবোৰৰ লোকসকল আমাৰ দেশতকৈ বহু ওপৰত। শিক্ষা ব্যৱস্থা বহু উন্নত। সকলো মহিলা স্বাৱলম্বী। তেওঁলোকে সৰু-সুৰা ব্যৱসায়তো নিজকে ব্যস্ত কৰি ৰাখিছে। শিক্ষাই মানুহক জ্ঞানৰ পোহৰ দেখুৱাই, পৰিচালনা কৰে ভৱিষ্যৎ নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। দেশৰ ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্ম নিৰ্ভৰ কৰে মহিলাসকলৰ ওপৰত। মহিলাসকল শিক্ষিত হ'লে আমাৰ ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্ম শিক্ষিত হৈ উঠিব। আৰু ভৱিষ্যৎ প্ৰজন্ম শিক্ষিত হ'লে আমাৰ দেশ শিক্ষিত হৈ উন্নয়নত আগবাঢ়িব। এগৰাকী শিক্ষিতা মহিলাৰ ভাৱভঙ্গী, চিন্তাধাৰা যিকোনো দিশতে এগৰাকী অশিক্ষিতা মহিলাতকৈ বহুগুণে ওপৰত। এগৰাকী শিক্ষিতা মহিলাৰ আত্মবিশ্বাস আৰু আত্মনিৰ্ভৰশীলতা বহু বেছি। যিকোনো বিষয় তেওঁলোকে সমালোচনাৰ দৃষ্টিভংগীৰে ফঁহিয়াই চাই নিজে সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে। এগৰাকী শিক্ষিতা নাৰীয়েহে দৈনন্দিন জীৱনৰ ঠেক পৰিসৰ ভাঙি চুৰমাৰ কৰি দিব পাৰে। শিক্ষাই ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ দেৱালৰ মাজত আৱদ্ধ এগৰাকী নাৰীৰ বাবেই সুন্দৰ বহিৰ্জগতত প্ৰৱেশ কৰা এক উন্মুক্ত দ্বাৰ। এগৰাকী শিক্ষিত নাৰীয়ে দেশৰ আইন-কানুনবোৰ ভালদৰে বুজিব পাৰে। নাৰী জাগৰণ তথা নাৰী সৱলীকৰণ শিক্ষিতা মহিলাইহে আনিব পাৰে।

দুখৰ বিষয় এয়ে যে, আমাৰ দেশত মহিলা সাক্ষৰতাৰ হাৰ পুৰুষৰ তুলনাত এতিয়াও বহু পিছপৰি আছে। ২০১১ চনৰ জৰীপমতে অসমত সাক্ষৰতাৰ হাৰ ৭৩.১৮% আৰু ভাৰতৰ ৭৪.০৪%। ইয়াৰ বিপৰীতে মহিলাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ অসমৰ ৬৭.২৭% আৰু ভাৰতৰ ৬৫% মাথোন। এতিয়াও অসমৰ ৩৩% লোকে পঢ়িব নাজানে। অসমৰ মহিলাৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ ভাৰত আন আন ৰাজ্যৰ বাদেও অসমৰ চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ তুলনাতো বহু কম। মণিপুৰত (৭৩.১৭%), মিজোৰামত (৮৯.৮০%), নাগালেণ্ডত (৭৬.৬৯%), ছিকিম (৭৬.৪৩%), ত্ৰিপুৰা (৮৩.১৫%)। অকল অৰুণাচলতহে (৫৯.৫৭%) মহিলা সাক্ষৰতাৰ হাৰ অসমতকৈ কম। সৰ্বভাৰতীয় স্তৰত অসমৰ সাক্ষৰতাৰ স্থান ২৬ তম।

অন্ধবিশ্বাসমুক্ত সমাজ

ললিতা ডেকা
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

অন্ধবিশ্বাসৰ ইংৰাজী প্ৰতিশব্দ Superstition শব্দটো লেটিন পদ stare ৰ পৰা বিকাশ হৈছে আৰু ইয়াৰ প্ৰতিশব্দ Survival । ইংৰাজী Superstition ৰ সমাৰ্থক গ্ৰীক শব্দ desidaimonia আৰু ইয়াৰ অৰ্থ ঈশ্বৰৰ প্ৰতি ভয়। গ্ৰীক desidaimonia পদটোৱে পৰিদৃশ্যমান জগতৰ অন্তৰালত থকা অনিৰ্ণেয় শক্তিসমূহে মানৱৰ অন্তৰত কিদৰে বিশ্বাস প্ৰৱণতাৰ বিভিন্ন চক্ৰ নিৰ্মাণ কৰি আহিছে তাৰে ইংগিত বহন কৰে।

বিদনে অন্ধবিশ্বাসৰ সূত্ৰ দিবলৈ গৈ কৈছে — "অন্ধবিশ্বাস এক প্ৰকাৰৰ ভয় — আৰু এই ভয় প্ৰায়ে পুৰাণ-কথা সম্পৰ্কীয় বিশ্বাসৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত আৰু ইয়াত প্ৰায়ে নিষিদ্ধ আচৰণ নিহিত হৈ থাকে।" ড০ সৰ্বপল্লী ৰাধাকৃষ্ণণে কৈছিল, "অন্ধবিশ্বাস, কু-সংস্কাৰ পৃথিৱীৰ আটাইতকৈ গধুৰ বোজা।"

বৰ্তমান আমাৰ সমাজত তথা গাঁৱে-ভূঞে সকলোতে অন্ধবিশ্বাসৰ এক প্ৰবল বতাহ বলিছে। দূষিত বায়ু, শব্দ কোলাহল, গাড়ী-মটৰৰ পৰা, কল-কাৰখানা আদিৰ পৰা ওলোৱা ধোঁৱা আদিবোৰে যেনেকৈ প্ৰতিকূল পৰিৱেশ সৃষ্টি কৰে, ঠিক তেনেদৰে অন্ধবিশ্বাসৰ দৰে কিছুমান ঘটনাইও মানুহৰ মাজত থকা প্ৰেম, মমতা আৰু মানৱতাবোধক ধ্বংস কৰে। বৰ্তমান অন্ধবিশ্বাসে সমাজ এখনক কলুষিত কৰি সমাজত বসবাস কৰা জনজীৱনৰ সুস্থ জীৱন ধাৰণৰ ব্যৱস্থাটোক বিপথে পৰিচালিত কৰি সমাজখনক অশান্ত আৰু অস্থিৰ কৰি তুলিছে।

গাঁও অঞ্চলত ভাবিবলগীয়া কিছুমান অন্ধবিশ্বাসৰ উদাহৰণ আছে। সেইবোৰ যেনে —

ক) কিছুমান মানুহৰ দেহত আই লগে, শিৱ লগে, আদি ঐশ্বৰিক শক্তিয়ে দেহত সোমাই বিভিন্ন জৰা-ফুকা কৰিলে ভাল হৈ যায় বুলি হৈ চৈ কৰা শুনা পোৱা যায়।

খ) অন্ধবিশ্বাসৰ আন এটা জ্বলন্ত উদাহৰণ হৈছে — গাঁও অঞ্চলত কিছুমান মানুহক 'ডাইনি' সজাই সেই মানুহবোৰক নানা ৰকমে হাৰাশাস্তি কৰি হত্যা কৰে।

গ) অন্ধবিশ্বাসৰ আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ উদাহৰণ হৈছে — 'সোপাধৰা'। এই সম্পৰ্কত উৰাবাতৰি এনেদৰে ওলায় যে — বেলেগ ঠাইৰ পৰা বেলেগ দেহাবয়বৰ এজন বা দুজন ব্যক্তি আহি সেই ঠাইৰ সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ মুখত সোপা মাৰি ধৰি লৈ যায় এনেধৰণৰ বাতৰি ওলালে মানুহে সত্যতা বিচাৰ নকৰি সাধাৰণতে অচিনাকি আৰু সচৰাচৰ নেদেখা দেহাবয়বৰ মানুহ দেখিলেই আক্ৰমণৰ পথ বাচি এক অপ্ৰীতিকৰ অমানৱীয় পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰে।

অন্ধবিশ্বাসৰ প্ৰধান কাৰণ ঃ-

প্ৰথম কাৰণ ঃ সম্প্ৰতি অসমৰ সাক্ষৰতাৰ হাৰ ৭৩.১৮। পুৰুষ ৭৮.৮১ শতাংশ আৰু মহিলাৰ ৬৭.২৭ শতাংশ। সেই দৃষ্টিকোণৰ পৰা চাবলৈ গ'লে শিক্ষাৰ অভাৱৰ বাবে বুলি কোৱাতকৈ জ্ঞানৰ অভাৱৰ বাবেহে মানুহ কু-সংস্কাৰ, অন্ধবিশ্বাসৰ বশৱৰ্তী হয় বুলি ক'ব পাৰি। ৭৩.১৮ শতাংশ মানুহ শিক্ষিত হোৱাৰ পিছতো জ্ঞানৰ অভাৱ বুলি কিয় কৈছে ? কাৰণ আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰে মানুহ শিক্ষিত হ'লেই মানুহক জ্ঞানী বুলি ক'ব নোৱাৰি। গতিকে ইয়াৰ মূল কাৰণ হৈছে — বৰ্তমান সময়ৰ মানুহৰ অধ্যয়নৰ বিমুখতা। মানুহ শিক্ষিত হৈছে,

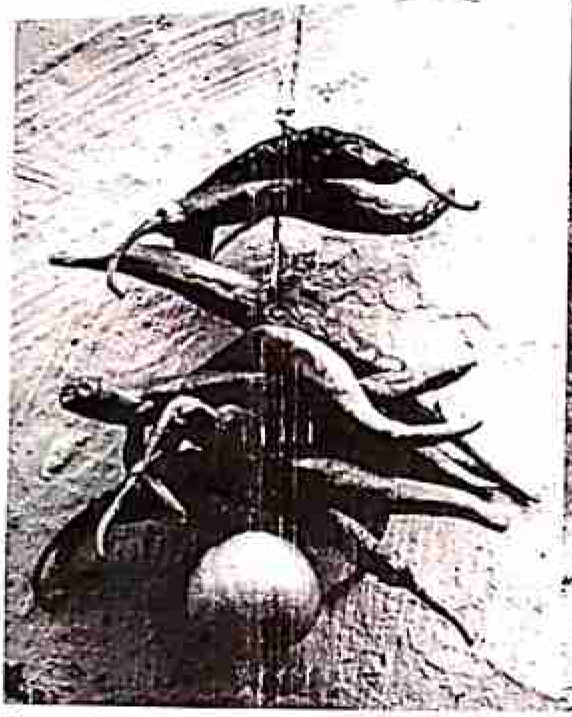

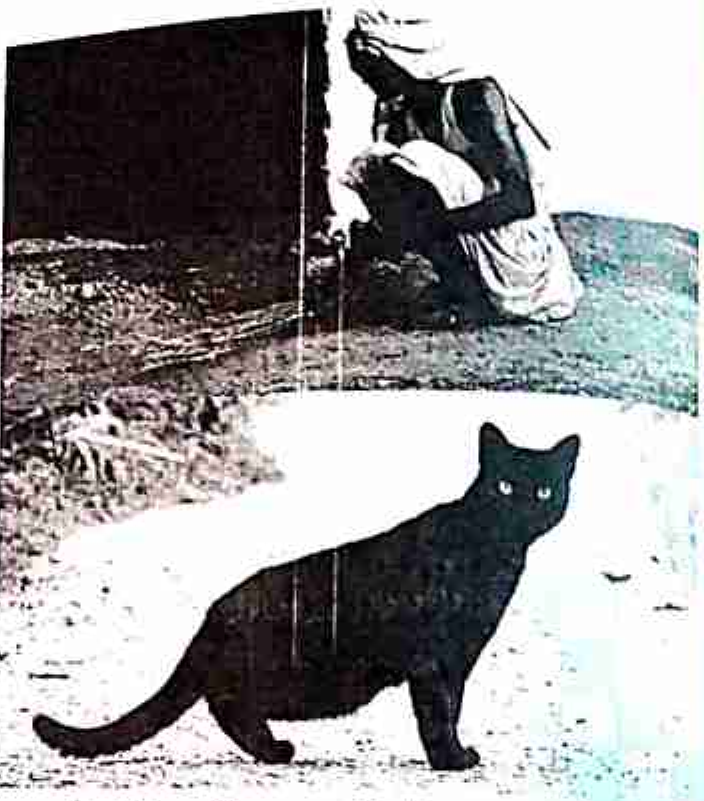

কিন্তু সেই অনুপাতে হৈছে — অধ্যয়ন বিমুখ।

দ্বিতীয় কাৰণ ঃ অন্ধবিশ্বাসৰ আন এক কাৰণ হ'ল — সমাজত প্ৰত্যেক মানুহে নিজৰ স্বভাৱ, চৰিত্ৰ আৰু জীৱনৰ পৰা পোৱা শিক্ষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সন্মুখত দেখা ঘটনা একেটাক বিশ্লেষণ কৰে। অধ্যয়ন বিমুখ আৰু গভীৰ চিন্তাৰে নিজক উজ্বলাব নোৱাৰা বৰ্তমান আমাৰ সমাজৰ মানুহে নেতিবাচক দৃষ্টিভংগীৰে চায়।

তৃতীয় কাৰণ ঃ স্বাৰ্থপূৰণৰ বাবেও কিছুমান অসৎ প্ৰবৃত্তিৰ লোকে সমাজত অন্ধবিশ্বাস বিয়পাই দিয়ে। উৰাবাতৰিয়ে সাধাৰণতে সমাজৰ মানুহক উত্তেজিত কৰি তোলে। ইমান উচ্ছৃংখলতাৰে অন্ধবিশ্বাসবোৰ প্ৰচাৰ কৰে যে — অশিক্ষিত মানুহৰ কথা বাদেই শিক্ষিত সমাজেও সেইবোৰ বিশ্বাস কৰি লয়। যাৰ ফলস্বৰূপে সেই অসৎ প্ৰবৃত্তিৰ কিছুমান মানুহৰ স্বাৰ্থ পূৰণ হয় আৰু ঘটিব নলগীয়া অমানৱীয় ঘটনা ঘটি যায়।

চতুৰ্থ কাৰণ ঃ অন্ধবিশ্বাসৰ আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰণ হ'ল — মন। অন্ধবিশ্বাসৰ গৰাহত নপৰিবৰ কাৰণে বৰ্তমান মানুহৰ মন যুক্তিবাদী আৰু বিজ্ঞানমনস্কতা হ'ব লাগিব। কিয়নো বিজ্ঞান হৈছে এক সভ্যতা, ই কেৱল শ্ৰেণীকোঠাৰ ভিতৰতে নহয়, আমাৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ প্ৰতিটো খোজতেই বিজ্ঞানৰ ধাৰণাসমূহ ব্যৱহাৰ কৰি আছো।

গতিকে বৰ্তমান সমাজৰ মানুহৰ মন যুক্তিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হ'লেহে সমাজৰ পৰা অন্ধবিশ্বাস আঁতৰিব।

নিয়ন্ত্ৰণ ব্যৱস্থা ঃ বৰ্তমান সমাজ ব্যৱস্থাত অন্ধবিশ্বাস নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব দিব লাগে। বিশেষকৈ প্ৰচাৰ মাধ্যমেৰে গাঁও অঞ্চলৰ জনসাধাৰণৰ মাজত সজাগতা অনাটো খুব জৰুৰী। তাৰ বাহিৰেও গাঁও অঞ্চলৰ তথা শিক্ষাৰ পোহৰ নোপোৱা গাঁও অঞ্চলসমূহত বিদ্যালয় স্থাপন কৰি বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্ৰমৰ বিষয়বোৰত অন্ধবিশ্বাস আচলতে কি, অন্ধবিশ্বাসে মানুহক অপকাৰ কৰেনে উপকাৰ কৰে, আদি বিষয়বোৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে সহজে বুজিব পৰাকৈ পাঠত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে।

আহক আমি সকলোৱে আমাৰ সমাজৰ উচ্ছৃংখলতাক দূৰ কৰি শান্তিযুক্ত সমাজ গঢ়ো। হে বৰ্তমান সু-শিক্ষিত যুৱক-যুৱতীসকল, আহক আমি আমাৰ সমাজত ঘটি থকা ডাইনী হত্যা, হিংসা আদিক বিসৰ্জন দি এখন নিকা, শান্তিপূৰ্ণ সমাজ গঢ়াৰ অংগীকাৰ কৰো।

স্বাস্থ্য আৰু ম'বাইল ফোনৰ ব্যৱহাৰ

লোকজিৎ দাস
স্নাতক চতুৰ্থ ষান্মাষিক

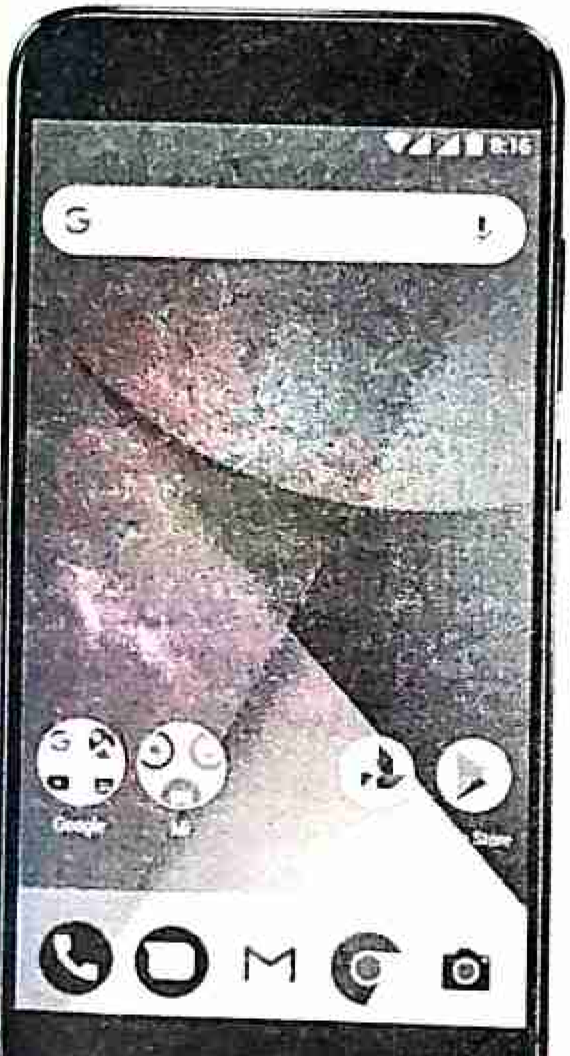

হয়, বৰ্তমান আমাৰ জীৱন-যাপনৰ লগত জড়িত হৈ থকা এটি প্ৰযুক্তি বিদ্যা। বৰ্তমান সময়ত ম'বাইল ফোন অবিহনে আধুনিক জীৱন যাত্ৰা অচল। শেহতীয়া তথ্য অনুসৰি পৃথিৱীৰ ৪০০ কোটি মানুহে ম'বাইল ফোন ব্যৱহাৰ কৰি আছে। Times of India ৰ ৰিপৰ্ট অনুযায়ী জনা গৈছে যে আমাৰ দেশতেই হেনো বিশ্বৰ ভিতৰত সৰ্বাধিক সংখ্যক ম'বাইল ফোনৰ ব্যৱহাৰ হৈ আছে। আন এক সমীক্ষালব্ধ তথ্য অনুযায়ী ভাৰতৰ মেট্ৰো মহনগৰীবোৰৰ বাসিন্দাসকলে গড় হিচাপে প্ৰতি সপ্তাহত ৭ ঘণ্টাকৈ ম'বাইল ফোনৰ জৰিয়তে কথা পাতে আৰু ৫৭ টা মেছেজ আদান-প্ৰদান কৰে। গতিকে আমাৰ দেশৰ গ্ৰাহকসকলে বিভিন্ন সৰু-বৰ ম'বাইল কোম্পানীৰ বাবে 'কামধেনু গাই'ৰ লেখীয়া হৈছেগৈ। এতিয়া কথাষাৰ হৈছে যে বিজ্ঞানৰ অন্যান্য অৱদানবোৰৰ দৰে ইয়াৰো নানা অপকাৰীতা আছে। ইয়াৰ ফলত মানৱ স্বাস্থ্যৰ ওপৰত বহুতো কু-প্ৰভাৱ পৰা দেখা যায়। এই কু-প্ৰভাৱ ঘাইকৈ তিনিটা দিশৰ পৰা আলোচনা কৰিব পাৰি —

১) কৰ্কট ৰোগৰ সৃষ্টিৰ শংকাগ্ৰস্ততা।
২) ম'বাইল ফোনৰ পৰা নিৰ্গত ৰেডিয়েচনৰ অপকাৰিতা।

৩) মানুহৰ কোষীয় পৰ্যায়ত ইয়াৰ কু-প্ৰভাব হেতুকে D.N.A. ৰ ক্ষতি।

অত্যাধুনিক বিশ্বৰ প্ৰতিজন নাগৰিকেই ম'বাইল ফোন ব্যৱহাৰ কৰি এখন ৰেডিয়েচনৰ সাগৰত যেন সাঁতুৰিহে আছে। চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ দিশৰ পৰা এইবাবেই গুৰুত্বপূৰ্ণ যে স্বাস্থ্যৰ ওপৰত ম'বাইল ফোনৰ কু-প্ৰভাৱবোৰৰ বিষয়ে কৰা সমীক্ষাবোৰৰ ৩-৫ বছৰ সময়যোৰা সমীক্ষাৰ নানা কাৰণবশতঃ বাৰুকৈয়ে আৱশ্যক। ম'বাইল ফোনৰ কু-প্ৰভাৱবোৰৰ ভিতৰত উল্লেখনীয় কথা হৈছে — ১) মনযোগিতা ২) স্মৃতিশক্তি হ্ৰাস ৩) উদ্বিগ্নতা আৰু ৪) শিক্ষালাভৰ ক্ষেত্ৰত অসামৰ্থ।

কিন্তু বৰ্তমান পৃথিৱীখনত ম'বাইল ফোন অবিহনে আধুনিক জীৱন যাত্ৰাও অচল। অৰ্থাৎ ক'বলৈ গ'লে ই মানুহৰ জীৱনৰ অপৰিহাৰ্য তথা অত্যাৱশ্যকীয় অংগ হৈ পৰিছে, যাক ইংৰাজীত কোৱা হয় Necessary Evil। গতিকে আমি আমাৰ স্বাস্থ্যৰ প্ৰতি যত্ন ৰাখি এনেধৰণৰ ম'বাইল হেণ্ডছেট ব্যৱহাৰ কৰিব লাগিব যিবোৰৰ নেকি স্বাস্থ্যৰ ওপৰত থকা নেতিবাচক প্ৰভাৱৰ মাত্ৰা তুলনামূলকভাৱে কম। চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা এটা ভ্ৰাম্যভাষ (ম'বাইল) হেণ্ডছেটৰ দ্বাৰা নিৰ্গত যিখিনি ৰেডিয়েচন শৰীৰে গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হয় তাক সুনিৰ্দিষ্ট শোষণ নিৰিস বোলে। যিকোনো 'ব্ৰেণ্ডেড' মোবাইলৰ হেণ্ডছেটত এই নিৰিৰ বিষয়ে উল্লেখ থাকে যদিও অন্যান্য কিছুমান ছেটত এই নিৰিৰ বিষয়ে উল্লেখ নাথাকে। চিন্তাৰ বিষয়টো হৈছে আমাৰ দেশত এনে বিষয়ত বাধ্যতামূলকভাৱে কোনো নীতি-নিয়ম নাই। উন্নত দেশৰ পৰা আমদানীকৃত এনে কেতবোৰ 'নন ব্ৰেণ্ডেড ম'বাইল হেণ্ডছেট' ভাৰতীয় বজাৰবোৰত ভৰি পৰিছে, যিবোৰৰ নেকি মানৱ দেহত দেখা দিব পৰা স্বাস্থ্যজনিত কু-প্ৰভাৱৰ বিষয়ে সন্দেহৰ অৱকাশ আছে। হেণ্ডছেটৰ ব্যৱহাৰৰ বিধি সম্বন্ধেও পঢ়ুৱৈসকলে নিম্নোক্ত দিশ কেইটাৰ ওপৰত মনোযোগ দিয়া আৱশ্যক —

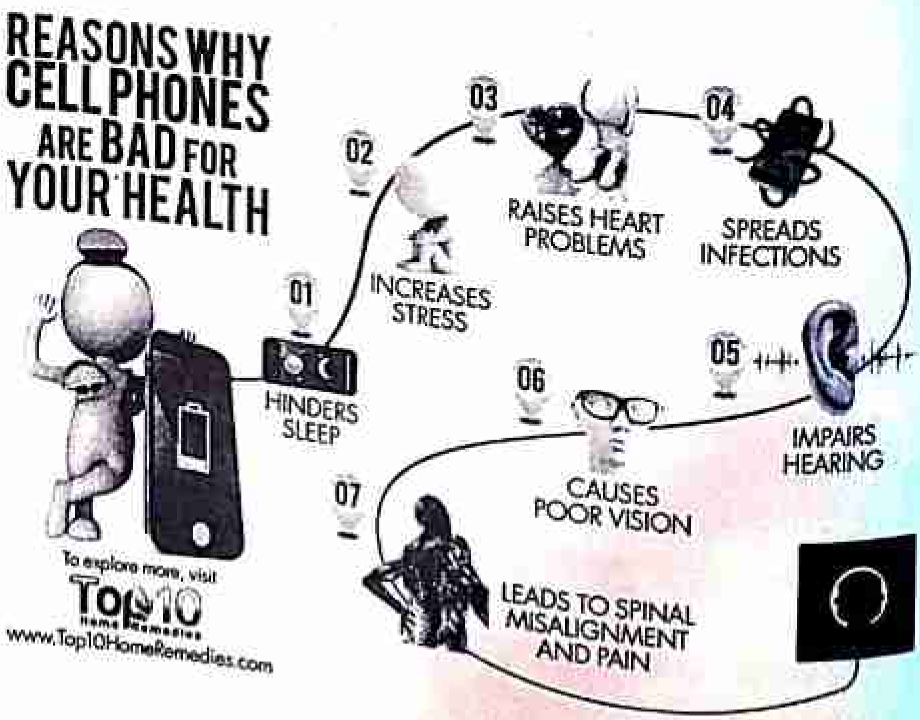

১) একেবাৰত ১-২ মিনিটতকৈ বেছি সময় বাৰ্তালাপ কৰিব নালাগে।

২) নেটৱৰ্কবিহীন অৱস্থাত আমাৰ মাজৰ বহুতে নানা কৌশলেৰে (স্থিতি বা স্থান পৰিবৰ্তন কৰি) ফোন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰে যদিও এনে প্ৰয়াসৰ পৰা নিজকে বাৰণ কৰাই যুগুত। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে যে এনে সময়ত ম'বাইল ছেটৰ পৰা তুলনামূলকভাৱে বেছিকৈ ৰেডিয়েচন নিৰ্গত হয়।

৩) ফোনত কমকৈ কথা পাতি এছ. এম. এছ. প্ৰেৰণৰ অভ্যাস কৰিব লাগে। তদুপৰি হেণ্ডছ ফ্ৰি কিটৰ ব্যৱহাৰ স্বাস্থ্যৰ পক্ষে বেছি নিৰাপদ।

৪) নিশাৰ ভাগত নিদ্ৰামগ্ন অৱস্থাত কেতিয়াও ম'বাইল ফোন শৰীৰৰ ওচৰে-পাঁজৰে ৰাখিব নালাগে।

প্ৰবন্ধ

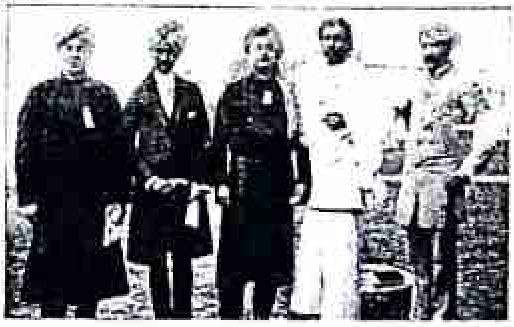

দি চাইক্লোনিক হিন্দু

মৰম চৌধুৰী
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

১৮৯৩ চনৰ চেপ্তেম্বৰ মাহৰ ১১ তাৰিখে স্বামী বিবেকানন্দ আমেৰিকাৰ চিকাগো চহৰত উপস্থিত হয়। ভাগ্যদোষত লগত নিয়া ঠিকনা, কাপোৰ-কানি আৰু অৰ্থ হেৰাই যায়। ৰাতি ঠাণ্ডাত ষ্টেচনৰ কাঠৰ বাকচত শুই পাৰ কৰিছিল। ভোকত আমেৰিকাত গৈ ভিক্ষা কৰিব লগা হৈছিল। ভাৰতবৰ্ষৰ দৰে আমেৰিকাত কোনেও সন্ন্যাসিক ভিক্ষাও দিয়া নাছিল। ফলত স্বামী বিবেকানন্দ আৰু অপমানিতহে হৈছিল। ঠিকনা হেৰুওৱাত ধৰ্ম মহাসভাত যোগদানো কৰিব পৰা নাছিল। পিছত অধ্যাপক ৰাইট নামৰ এজন ব্যক্তিৰ সহায়ত ধৰ্ম মহাসভাত নাম ভৰ্ত্তি কৰিছিল।

এই ধৰ্ম মহাসভাত ভিন ভিন ঠাইৰ পৰা ভিন ভিন ধৰ্মৰ ধৰ্মগুৰুসকল আহি বক্তৃতা প্ৰদান কৰিছিল। কিন্তু তাৰ ভিতৰত স্বামী বিবেকানন্দৰ আছিল অন্য এক ৰূপ। স্বামী বিবেকানন্দ কোনো প্ৰস্তুতি নকৰাকৈ বক্তৃতা প্ৰদান কৰিছিল। যেতিয়া স্বামী বিবেকানন্দক বক্তৃতা দিব অনুমতি দিছিল, দেৱী সৰস্বতীক প্ৰণাম কৰি তেখেতে 'আমেৰিকাৰ ভাই আৰু ভণ্টীসকল বুলি সকলোকে সম্বৰ্দ্ধনা কৰিলে। লগে লগে ধৰ্ম মহাসভাত এক বিদ্যুৎ প্ৰবাহৰ নিচিনা হাত চাপৰি বাজি উঠিল। স্বামী বিবেকানন্দৰ প্ৰথম কথাতেই দুই মিনিট ধৰি হাত চাপৰি বাজিলে। তাৰ পিছত তেখেতে অন্যান্য কথাৰ লগত কৈছিল, "যে ধৰ্ম জগতক পৰধৰ্মৰ প্ৰতি সন্মান আৰু সকলো ধৰ্মমতক স্বীকৃতি দান কৰিব শিকাইছে, মই সেই ধৰ্মভুক্ত বুলি নিজকে গৌৰৱ কৰো। মইয়ে অন্য ধৰ্মক সামান্য দৃষ্টিৰে চাওঁ সেইটো নহয়। মই সকলো ধৰ্মক সত্য বুলি বিশ্বাস কৰো। যিকোনো মানুহ যি ধৰ্ম পথৰ পৰাই মোৰ ওচৰত নাহক কিয় মই তাক সেই মতেই গ্ৰহণ কৰো। সাম্প্ৰদায়িকতা, সঙ্কীৰ্ণতা আৰু ইয়াৰ বিষাক্ত ফলে এই সুন্দৰ পৃথিৱীক বহু বছৰ ধৰি দমন কৰি ৰাখিছে। এই দোষবোৰে পৃথিৱীক অত্যাচাৰিপূৰ্ণ কৰি তুলিছে। সভ্যতা ধ্বংস কৰিছে। সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ প্ৰাণত হতাশা সৃষ্টি কৰিছে। এই পিশাচবিলাক যদি নাথাকিলে হয় তেনেহ'লে আজি আমাৰ মানৱ সমাজ আৰু উন্নত হ'ল হয়। কিন্তু এইবিলাকৰ মৃত্যু অনিবাৰ্য্য, মোৰ কাতৰ প্ৰাৰ্থনা এই ধৰ্ম মহাসভাৰ সন্মানাৰ্থে আজি মোৰ এই ধ্বনি থাকিল।

এই প্ৰথম ভাষণেই তেখেতে আমেৰিকাবাসীৰ মন জয় কৰি লৈছিল। তেখেতৰ মুখৰ দুটি কথা শুনিবলৈ ঘণ্টা ঘণ্টা ধৰি আমেৰিকাবাসীয়ে বাট চাই ৰৈ আছিল। ইয়াৰ পিছৰে পৰা গোটেই বিশ্বত স্বামী বিবেকানন্দ এজন সুপৰিচিত সন্ন্যাসী হিচাপে পৰিগনিত হৈ উঠিল। খবৰৰ কাগজতো তেখেতৰ প্ৰশংসাত পঞ্চমুখ হৈ উঠিল। অতি কম সময়ৰ ভিতৰতে স্বামী বিবেকানন্দই সমগ্ৰ আমেৰিকাবাসীৰ মন জয় কৰি লৈছিল। য'তেই গৈছিল তাতেই যেন ধুমুহাৰ সৃষ্টি কৰি লৈছিল। সেই কাৰণে আমেৰিকাবাসীয়ে তেখেতৰ নাম দিছিল ' দি চাইক্লোনিক হিন্দু'।

"কবিতাই আমাক ধন নিদিয়ে, কিন্তু মনৰ ঐশ্বৰ্য বঢ়ায়। সি নিজক আৰু আনক গভীৰভাৱে বুজাৰ সুযোগ দিয়ে। আনন্দৰ ক্ষেত্ৰত আনে বিমুখ কৰিলেও, কবিতাই নকৰে। কবিতাৰ উৎস হ'ল কবিৰ অভিজ্ঞতা আৰু কবিৰ মনত তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া। কবিৰ পৰম্পৰাৰ জ্ঞান থাকে; সযত্নে তেওঁ দক্ষতাও আহৰণ কৰে। প্ৰসঙ্গ, প্ৰকৰণ আৰু এটা বিশেষ শৈলীৰ সহায়ত কবিয়ে কবিতাত নিজৰ হৃদয়ানুভূতিৰ ব্যঞ্জনা কৰে।

—সাহিত্যাচাৰ্য নলিনীধৰ ভট্টাচাৰ্য (কবি, সমালোচক)

কবিতা

"কবিতা আমাৰ চাৰিওফালে বিয়পি আছে। কেৱল আমাৰ উপলব্ধি লাগে। দৃষ্টিৰ ওপৰত সিচঁৰিত বাস্তৱৰ আধাৰত ঘটনাৰ গভীৰতাত কবিতাৰ সৃষ্টি হ'ব পাৰে। আচলতে ঘটনাবোৰৰ অনাৱিষ্কৃত ৰহস্যৰ পৰাই কবিতাৰ সৃষ্টি হয়।"

—নীলমনি ফুকন (কবি)

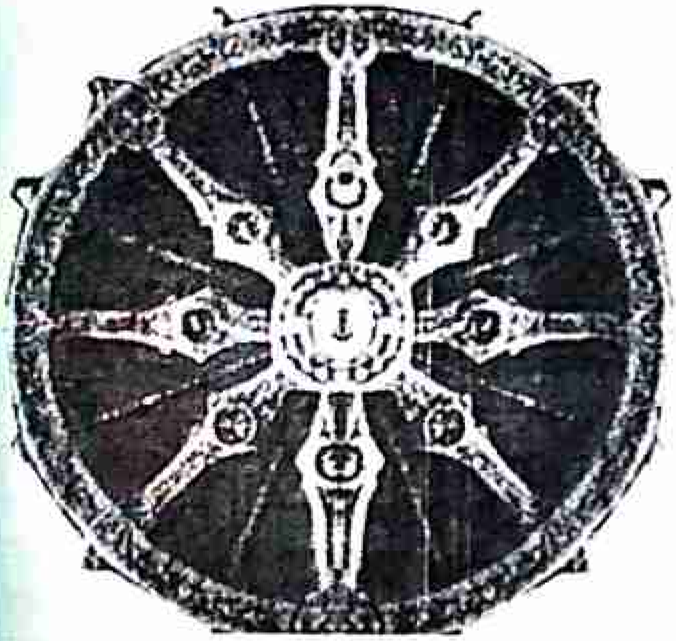

সময় সমীপেষু

বৰ্ণালী পাটৰ
সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ

নিৰৱতাক সাক্ষী কৰি
পোহৰাব খোঁজো
এন্ধাৰৰ গৰাহত জাহ যাব খোঁজা
সেই মুহূৰ্তবোৰ,
দলিয়াই পেলাব খোঁজো
বুকুৰ মাজত গোট মৰা কলা তেজৰ
চেকুৰা হৈ ৰ'ব খোঁজা
সেই শব্দহীন যন্ত্ৰণাবোৰ
কঠিন শিলত সাঁচ কটাৰ দৰে
আঁচ ৰাখিব খোজো
জোনাকৰ চিক্‌মিকনিত
নিজকে বিলীন কৰিব খোঁজো
অনুভৱ হয় জোনাকৰ সেই চিক্‌মিকনিয়ে
যেন মোক বিঙিয়াই মাতিছে
আৰু তাৰ সাক্ষী কেৱল তুমি।

কল্পনা

মুফিদা ফিৰদৌছ
বি. এ. চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

কল্পনা তুমি মোৰ ৰিক্ত হৃদয়ৰ শূন্যতাৰ কুশল লগৰী
হিয়াৰ গহন বনত আশাৰ ৰিমঝিম
এমুঠি মৌপিয়া বৰষুণ।
ধূসৰিত কুঁৱলিৰ আঁৰৰ
মোৰ তেজৰঙী আশাৰ উচুপনি,
উচুপনিত সাৰ পোৱা সাৰুৱা সমীৰণ সপোন।

তুমি মোৰ নিষ্কলুষ হৃদয়ৰ শুভ্ৰজ্যোতি
মোৰ আশ্বাসত জিলিকে তোমাৰ ছবি
মোৰ নিশ্বাসত ধ্বনিত হয় তোমাৰ হাঁহি।
ধূসৰ মেঘমল্লিকাৰ আঁৰে আঁৰে
হেৰাই হেৰাই নেহেৰুৱাকৈ থাকা
দৃশ্যমান হৈ অদৃশ্য হৈ পৰা
মোৰ উকুঙা হৃদয়ৰ একমাত্ৰ লগৰী।

তোমাৰ গানত বাজে
মৃদু সমীৰণত উৰি ফুৰা শিমলু তুলাৰ নিস্তব্ধ হৈও
শুনিবলৈ নোপোৱা নিৰৱ ধ্বনি।
তোমাৰ চাৱনিত প্ৰতিধ্বনিত হয়
অদৃশ্য ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ কণাৰ ধ্বনি।
তোমাৰ স্পৰ্শই সিঁচি দিয়ে
প্ৰেমহীনতাৰ বাকৰণিত মৌসনা প্ৰণয়।

অপেক্ষাৰত মই ....
কেতিয়া আহিব নিবিড় সময় ভৰা এটি গধূলি।
তোমাৰ প্ৰত্যাগমনৰ অবিহনে
তেনেই উকুঙা মোৰ কবিতাৰ জীৱন পদূলি।
তুমিয়ে মোৰ শূন্য হৃদয়ৰ একমাত্ৰ লগৰী।

লুণ্ঠিত সমাজ

অনামিকা পালিত
বি. এ. চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

অসংখ্য কিশোৰ
অগণিত কিশোৰী,
হাজাৰ হাজাৰ নৰ-নাৰী
মুক্ত আকাশৰ তলত
উশাহ লৈছে সকলোৱে
এই স্নিগ্ধ বতাহত,
নিশ্চিন্তে স্বচ্ছন্দে।
প্ৰভাত অপৰাহ্ন বা হওক ৰজনী,
নাই কোনো
অধিকাৰ হেৰুওৱাৰ বিননি।
বন্ধুত্ব, ভাতৃত্ব, সততাৰ
এক দেশ
শততাৰ নাই য'ত
বিন্দুমাত্ৰ লেশ।
প্ৰত্যেক নাৰী য'ত থাকে নিৰ্ভয়ে,
সেয়ে মোৰ দেশ।
গৰ্বেৰে ভৰি উঠিছিল মোৰ মনটি,
তেনেতে ভাঙি গ'ল মোৰ সপোনটি।
দেখিলো অতি ভয়াবহ দিঠক,
সপোনৰ দেশখনৰ পৰা সম্পূৰ্ণ পৃথক।
সমতাৰ অধিকাৰ, স্বাধীনতাৰ অধিকাৰ
অনুভৱ হ'ল যেন সকলোবোৰেই বৃথা,
কেৱল লুণ্ঠিত নাৰীৰ মৰ্যাদা।
এয়া হেনো সভ্যতাৰ দেশ
গুণী, জ্ঞানী আৰু শিক্ষিতৰ দেশ।
কিন্তু যি দেশত নহয় নাৰীৰ সন্মান,
সঁচায়ে আছেনে তাত
সভ্য, শিক্ষিত সমাজ ?
মৃন্ময় মূৰ্তি দেখিলে ভক্তি উপজে,
পূজিত হয় দেৱী ৰূপে,
প্ৰাণৱন্ত দেৱী দেখিলেই
তেন্তে কিয় উপজে ঘৃণিত আকাংক্ষা ?
দেৱী মূৰ্তিৰ আগত শত ভোগ, আৰতি
কিন্তু জন্মদাত্ৰী-বৃদ্ধাশ্ৰমবাসী বা অঘৰী।
যি দেশত নহয় নিজ মাতৃৰ সন্মান,
কদাপি নহয় সেই দেশৰ প্ৰকৃত বিকাশ।
তথাপি টেটুঁফালি গাইছো উন্নয়নৰ গান
ভূলুণ্ঠিত য'ত মমতা মানৱতাৰ
আৰু নাৰীৰ সন্মান।
এয়াই নে সেই সভ্য দেশ ?
শিক্ষিত সমাজ ?

ꙮꙮ

স্বদেশ প্ৰেম

দ্বীপশিখা দাস
বি. এ. ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

আমি অসমৰ একোজন নাগৰিক
হওঁ আহা ত্যাগী,
দেশৰ হকে যাওঁ মৰিব
সমদলে আগবাঢ়ি।
নলওঁ মন্ত্ৰী পদ নালাগে গৰ্ব-ধনক
নলওঁ শাসন ভাৰ,
বাইজৰ হকে যুঁজিম অবিৰাম
তাৰেই কৰিছো সাৰ।
মৰিলেও মৰিম শ্বহীদ হ'ম
দেশৰ ভালপোৱাক লৈ,
নদী হৈ পখালিম মাটি হৈ মিলিম
দেশৰ বুকুতে ঐ।

ꙮꙮ

ঠিকনা বিহীন কংকাল

লক্ষীৰাম দাস
বি. এ. ষষ্ঠ ষান্মাসিক

নিৰপৰাধী, নিষ্পাপ
ঠিকনা বিহীন নৰ কংকালৰ
একত্ৰিত সমদলৰ
প্ৰত্যেকেই চুমিছিল সিহঁতক
সজল নয়নেৰে বৈছিল দুধাৰি চকুলো।
ব্যথাভৰা অন্তৰ আত্মায়ে কৈছিল
হয়তো মোৰ আপোনজন-প্ৰিয়জন
আছে ইয়াতেই লুকাই।
পাম বিচাৰি, আছে নিশ্চই ইয়াতেই
তেতিয়া নেপথ্যৰ খলনায়কবোৰে
মনখুলি হাঁহিছিল,
অট্টহাস্য কৰিছিল স-গৌৰৱে
নিজৰ সাফল্যত।
পৃথিৱী কঁপাই তুলিছিল দানৱহঁতে।
নিষ্পাপ অতৃপ্ত আত্মায়ে
উচুপি উচুপি কৈছিল —
আমি কৰা নাই কোনো অপৰাধ,
হে পৰমেশ্বৰ, বিচাৰ এৰিলো তোমাৰ ওপৰত।
শিলাময় হৃদয়ো বৰফৰ দৰে পমি গৈ
জলপ্ৰপাতৰ দৰে বৈ গৈছে অজানিতে,
পাৰা যদি ধুই নিয়া এই সকলো পাপবোৰ
পৃথিৱীৰ বুকুৰ পৰা।
আৰু যেন কেতিয়াও পুনৰাবৃত্তি নহওক
নৰকঙ্কালৰ ওপৰত এনে তাণ্ডৱ নৃত্যৰ।
গগন ভেদি এটি চিৎকাৰ।
এয়া মোৰ পোণাটি,
শুনিছা-দেখিছা মই তাক এই কৰচটি
দিছিলো পিন্ধাই,
কোনো অশুভ শক্তিয়ে যেন
চুব নোৱাৰে তাক।
পোণাটি, মোৰ বাচা
কিয় তুমি আজি নিৰ্বাক ?
নিষ্ঠুৰ পিশাচহঁতে, চা....হি.... আঁহ
ই জানো নহয়, তহঁতৰে সহোদৰ ?
কিয় বাৰু এনে নিষ্ঠুৰ প্ৰহাৰ ?
হ'লনে এতিয়া মুক্ত
তহঁতৰ বিলাসী সেউজী পথাৰ ?
দপদপকৈ জ্বলি থকা চিতালৈ দেখুৱাই
কোনোবাই দিলে সঁকিয়াই
তোমাৰ-মোৰ সকলোৰে
অন্তিম সাক্ষাৎ হ'ব ইয়াতেই।

ഇഠഡ

মই শাৰদীয় জোনাক হ'ব নোৱাৰো

অভিজিত ৰাজবংশী
বি. এ. ষষ্ঠ ষান্মাসিক

মই শাৰদীয় জোনাক হ'ব নোৱাৰো
কাৰণ ....
সিমান শুভ্ৰতা মোৰ নাই,
মই নদীও হ'ব নোৱাৰো,
কাৰণ ....
সভ্যতা সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ ধাৰা বহন কৰাৰ
ক্ষমতা মোৰ নাই,
মই,
মই ভুলতেই ভুল কৰি
ভুলেৰেই পিৰামিড গঢ়া
মানুহ ....,
মানুহ হৈয়ে থাকিব বিচাৰো।

ഇഠഡ

লঙ্কা মহাবিদ্যালয়

চিন্ময় শইকীয়া
বি. এ. ষষ্ঠ ষাম্মাসিক

এখন সুন্দৰ শিক্ষানুষ্ঠান,
সেয়া হ'ল মোৰ অতিকৈ মৰমৰ
লঙ্কা মহাবিদ্যালয়।
তুমি বৰ অনন্য আৰু অতুলনীয়,
কলেজৰ প্ৰথমটো দিনত
যেতিয়া দুভৰিৰ খোজেৰে তোমাৰ
চৌহদলৈ বুলি আগবাঢ়িছিলো
মনটো সঁচাকৈ জীপাল
আৰু বহু ৰঙীন আশাৰে
ভৰি পৰিছিল।
চৌপাশৰ অতিকৈ মনোমোহা
পৰিৱেশে মোৰ হৃদয় চুলে,
আৰু বহু কথাই শিকালে।
সৌ যে পুখুৰিটো
তাৰ পানীবোৰে নাচি নাচি
সুন্দৰ ঢৌৰ সৃষ্টি কৰে,
আৰু পাৰে পাৰে থকা
গছবোৰত বহি চৰাইয়ে যেতিয়া
কিৰিলি পাৰে
সেই গুৱলা আৰু সুন্দৰ
কিৰীলিয়ে মোক,
আজিও মুগ্ধ কৰি ৰাখিছে।
হে মোৰ পৰম শ্ৰদ্ধাৰ শিক্ষাগুৰু
আপোনালোকে যি শিক্ষা দি,
আমাক পোহৰৰ বাট দেখুৱাই
আগবাঢ়িবলৈ শিকালে,
সেইবাবে,
আপোনালোকৰ ওচৰত মই
সদায় চিৰকৃতজ্ঞ হৈ
ৰ'ম।

ㆍㆍㆍ

আমাৰ লঙ্কা মহাবিদ্যালয়

গুৰপ্ৰিত সিং
বি. এ. চতুৰ্থ ষাম্মাসিক

ৰংমহলত অৱস্থিত
আমাৰ মহাবিদ্যালয়
আমাৰ জ্ঞানৰ আলয়।
আমাৰ মহাবিদ্যালয়খনৰ নাম
লঙ্কা মহাবিদ্যালয়।
নাই কোনো ধৰণৰ
জাতি-বিদ্বেষ
বিদ্যা কণিকা লাভৰ বাবে আহে
পোহৰ বিচাৰি দুৰ-দুৰণিৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী।
মৰমত হয় ভাতৃ-ভগ্নী।
সকলোৰে মিলি একেখনি
আকাশৰ তলত
জ্ঞান লাভৰ পাঠ লয়
শিক্ষাগুৰুৰ ওচৰত।
সেই শিক্ষা লভি কতজনে
আকৌ ৰঙীণ ছবি
জ্ঞানৰ জেউতি চৌদিশে বিলায়
ৰং-ৰূপ সানি।
ভাতৃৰ স্নেহেৰে ৰচো ইয়াতে
নতুন আশাৰ সপোন
পাহৰিব নোৱাৰো ইয়াৰ স্মৃতি
মোৰ অতিকৈ আপোন।

ㆍㆍㆍ

অন্য নাম কবিতা

নাৰ্গিচ ফাৰুক
বি. এ. চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

বতাহত কাণ থৈ
ওৰেতি নিশা শুনো
তোমাৰ গান
বতাহত তোমাৰ গান
বতাহত তোমাৰ ঘ্ৰাণ
গানে-বতাহে স্বপ্নময় আন্ধাৰ
আন্ধাৰত তোমাৰ শৰীৰৰ
মায়াময় ছাঁ
ছাঁৰে আঁকি আন্ধাৰ
আন্ধাৰত তোমাৰ গান
আন্ধাৰ আচ্ছাদিত
নিশাৰ এটি সপোনে
বতাহত ওপঙি
বিচাৰি ফুৰে
বুকুৰ মৰম
মৰমে-সপোনে
বুকুৰ শীতলতাত
সাজে এটি ঘৰ
যাৰ অন্য নাম কবিতা।

এযোৰ শান্তিকামী চৰাই

য়াছমিন বেগম
বি. এ. চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক

তুষাৰ সদৃশ শুভ্ৰ দেহ,
সুকোমল পাখিৰে অলংকৃত।
দুচকুত আকাশ স্পৰ্শ কৰাৰ অলেখ সপোন।
এইহালেই হ'ল মোৰ শান্তিকামী চৰাই।
শান্তিৰ প্ৰতীকৰূপী এই বিহংগযুৰিক
মই আকাশলৈ পঠিয়াই দিলো।
সুবিশাল আকাশত শান্তিৰ বাণী
প্ৰচাৰ কৰিব বুলি আশা কৰি।
কিন্তু !!!
ক্ষন্তেক পিছতে শুনিলো
দুবাৰকৈ গুলিৰ শব্দ।
মোৰ মনৰ আছুতীয়া ঠাই এটুকুৰাত
এক অজান আশংকাত টোকৰ মাৰিলে।
মই আকাশলৈ দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰাত দেখিলো
মোৰ শান্তিকামী চৰাইহাল অদৃশ্য।
অলপ দূৰত দেখিলো
দুটি নিথৰ দেহ পতিত হৈছে।
ৰক্তাক্ত দেহ দুটিৰে তেজ বাগৰি
পৰাৰ দৰে মোৰো চকুৰে
অশ্ৰু বাগৰি আহিল।
এইহালেই যে মোৰ শান্তিকামী চৰাই।
শান্তিৰ প্ৰতীক এইহাল নিস্পাপ চৰাইক
জীৱশ্ৰেষ্ঠ মানুহে হত্যা কৰিলে।
এই প্ৰাণী দুটিৰ ভুল বাৰু আছিল কি ?
এয়াই চাগে জীৱশ্ৰেষ্ঠৰ মহান কৰ্ম।
আমি বাৰু হিংসা-দ্বেষমুক্ত এখন নিকা পৃথিৱী
সাজিব নোৱাৰোনে ???
জীৱশ্ৰেষ্ঠ হিচাপে আমাৰ কৰ্তব্য জানো নাই ???
আমি সকলোৰে মিলি
আহক গঢ়ি তোলো এখন শান্তিময় পৃথিৱী।

স্বাধীনতা

মিছ্ মাফৰুজা খানম মুফ্‌তি
বি. এ. চতুৰ্থ ষান্মাসিক

সাত সাগৰ তেৰ নদীৰ সিপাৰৰ
ব্ৰিটিছে শাসন কৰিছিল ভাৰতৰ
গৈছিল গৌৰৱ ভাবি মাৰ
ভাৰতৰ লগতে অসমৰ।
অসংখ্য নৰ-নাৰী হৈছিল লাঞ্চিত
সময়ে কৰা কঠোৰ হাতত
ক'ত যে হেৰুৱালো অকালতে আমি
বীৰ-বীৰাঙ্গনাগনক।
নোৱাৰো পাহৰিব আজিও আমি
ব্ৰিটিছৰ সেই নিৰ্মম যাতনা
যাক সোণোৱালী অতীত বুলি পঢ়ো
গুণীজনৰ কাপোৰে নিগৰা।
কৰিছিল চিন্তা-চৰ্চা ভাৰতৰ
স্বাধীনতা প্ৰয়াসী জনগণে
কেনেকৈ ব্ৰিটিছক খেদিব পাৰি
গান্ধীৰ আদৰ্শেৰে অহিংস পথে।
বজাইছিল সৰ্বত্ৰে ৰণশিঙা
নকৰি ভয়-সংকোচ অকণো
সুপ্ত ভাৰত জগাই তুলিছিল
সৰোজিনী নাইডু।
আজাদ, নেতাজী আছিল
দেশৰ একোজন মহান বীৰ
ব্ৰিটিছৰ চকুত ধূলি দি
গঢ়িছিল "আজাদ হিন্দ ফৌজটিক"।
জয় প্ৰকাশ নাৰায়ণে কৰা নাছিল স্বীকাৰ
চতুৰ ব্ৰিটিছৰ দাসত্বতা
গহপুৰ যাত্ৰাটো প্ৰাণ আহুতি দিছিল
ষোড়শী কনকলতা।
অশেষ কষ্ট-ত্যাগৰ ফলত ঘূৰাই আনিছিল
স্বাধীনতা দেশৰ
ব্ৰিটিছৰ নিষ্ঠুৰ মিছা অভিযোগত
ফাঁচীকাঠত ওলমিছিল কুশল কোঁৱৰ।
বহুজনৰ তেজৰ বিনিময়ত
পালো তিনিবৰণীয়া জাতীয় পতাকা
নীল আকাশত উৰুৱাই পালন কৰিছো
জন্মস্বত্ব দেশৰ স্বাধীনতা
জয়হিন্দ। বন্দে মাতৰম।।

ইতি

অতীত

বিজুবালা আনচাৰী
বি. এ. দ্বিতীয় ষান্মাসিক

অতীত নাহে কেতিয়াও নাহে
এবাৰেই মাথো আহে,
এই অতীত এবাৰ গুছি গ'লে
ওভতি আৰু নাহে।
এবাৰ গুছি যোৱা অতীত
বিচাৰিলেও বিচাৰি পোৱা নাযায়
কেতিয়াবা বিচাৰিলে তাৰ
স্মৃতিবোৰহে পোৱা যায়।
এবাৰ গুছি গ'লে অতীত
পিছলৈ ই হয় মূল্যহীন,
হয়তো কেতিয়াবা নাথাকিব
ইয়াৰ কোনো চিন।
অতীতত ঘটা সুখ-দুখৰ কথাবোৰ
যদিও মনলৈ আহে,
এই অতীত এবাৰ গুছি গ'লে
ওভতি আৰু নাহে।

ইতি

নাৰী

শ্বাহিনাৰা বেগম
বি. এ. চতুৰ্থ যান্মাসিক

দুটি আখৰেৰে গঠিত এটি শব্দ 'নাৰী'
কাৰোবাৰ মা, কাৰোবাৰ পত্নী
কাৰোবাৰ বোৱাৰী, কাৰোবাৰ জীয়ৰী
তোমাৰ দ্বাৰা সৃষ্টি এই সংসাৰখনি
তোমাৰ অন্তৰতেই ধ্বংস হ'ব এই বিশ্বখনি
তথাপিও বুজি নাপাই এই
পুৰুষ প্ৰধান সমাজখনে
কি স্বাৰ্থত আছা তুমি নাৰী
নিঃস্বাৰ্থৰে হাঁহি থোৱা তুমি
দুখ-যন্ত্ৰণা নাই কোনো আৱেগৰ অনুভূতি
নাই কোনো আশা সঁচাকৈয়ে
নিৰৱে ফুলি থকা পদুমৰ পাহিৰ দৰে
হয়তো বুজাব বিচৰা চঞ্চল চকুযোৰিতে
কিবা যেন নুবুজা ভাষাৰে।
জীৱনৰ নিদাৰুণ নিৰ্মমতাত নাৰী
মৰহি যোৱা ফুল এপাহি তুমি।
বুজাব নোৱাৰা কাকো বুকুৰ জ্বলা
অন্তৰৰ পুৰণী দেহৰ কঁপনি
ভাঙি যায় হিয়াখনি
বৈ যায় মাথো বিষাদৰ কঁপনী
কি নিষ্ঠুৰ পৰিহাস তোমাৰ নাৰী
হৰিষ বিলাই সজোৱা পৃথিৱীখনি।

মোৰ মা

শ্ববনম চুলতানা
বি. এ. দ্বিতীয় যান্মাসিক

মা তুমি যে
কিমান আপোন
নিতৌ ওচৰলৈ
মাতা মোক সোণ
মৰমতে মোক দিয়া
চেনেহৰ এধানি চুমা
সবাতোকৈ আপোন
তুমি মোৰ মৰমৰ মা
মা, তোমাৰ মুখখনি
ইমান যেন শুৱনি
ভাল মানুহ হ'বলৈ
দিয়া সতৰ্কবাণী।

মানুহৰ বাবে মানুহ

মিছঃ ছালমা বেগম
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

ৰংপুৰ গাঁৱৰ ৰতন এজন দুখীয়া মানুহ। তেওঁৰ ল'ৰা-ছোৱালী পাঁচ জন। ছোৱালী তিনিজনী আৰু ল'ৰা দুজন। ছোৱালী তিনিজনী ল'ৰা দুটাতকৈ ডাঙৰ। বেলেগৰ মাটি আধিত লৈ খেতি-বাতি কৰি কোনোমতে পৰিয়াল পোহপাল দিয়ে ৰতনে। অকলে নিজেই পৰিয়ালটো চলাব লগা হোৱাত বৰ কষ্ট কৰিব লাগে। তথাপি নিজকে বুজনি দিয়ে এটা কথা কৈ জীৱনটো সুখে-দুখে। দুখীয়া হ'লেও ল'ৰা-ছোৱালী পঢ়োৱাৰ প্ৰতি তেওঁৰ বৰ আগ্ৰহ। গতিকে ছোৱালীকেইজনীক আৰু ল'ৰাহঁতক যি লাগে তেওঁ কষ্ট কৰি হ'লেও পাৰেমানে দিবলৈ চেষ্টা কৰে। ডাঙৰ ল'ৰাটো সপ্তম শ্ৰেণীত পঢ়ি আছে। ল'ৰা দুয়োটা ছোৱালী তিনিজনীতকৈ সৰু। সৰুটোক এতিয়ালৈকে স্কুলত ভৰ্ত্তি কৰা নাই। তেওঁৰ বয়স তিনি বছৰ। ল'ৰা ডাঙৰটোক ৰতনে ভাবিছে কষ্ট কৰি হ'লেও যিমানখিনিলৈকে

পঢ়ে পঢ়াবলৈ। ৰতনে নিজে কাম কৰে কিন্তু ল'ৰাটোৰ পঢ়াৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি বেছি কাম নকৰায়। ল'ৰাটো পঢ়াত চোকা। শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে দেউতাকক মাতি নি ল'ৰাটোক ঘৰত ভালদৰে পঢ়াবলৈ কয়। ল'ৰাৰ কথা শুনি তেওঁ মনে মনে গৌৰৱ অনুভৱ কৰে।

ডাঙৰ ছোৱালীজনীক বিয়া দিবলৈ তেওঁৰ বৰ চিন্তা লাগিল। ক'ত পইচা পাব, তেওঁৰ হাতত একেবাৰে পইচা নাই। ছোৱালীজনীৰ বয়স হৈছে, কি কৰিব তেওঁ। কোনোমতে নিজে অলপ পইচা সাঁচি ৰাখিছিল আৰু ঘৈণীয়েকৰ হতুৱাই শহুৰেকৰ ঘৰৰ পৰা আৰু অলপ পইচা আনিলে। গাঁৱৰ এজনৰ পৰা আৰু অলপ পইচা ধাৰে আনি ছোৱালীজনীক বিয়া দি দিলে ওচৰৰে গাঁও এখনত। চিন্তাত ৰতনৰ ৰাতি টোপনি নহয়। ঘৈণীয়েকে সদায় বুজনি দিয়ে তেওঁক চিন্তা নকৰিবলৈ। ঘৈনীয়েকজনীও বৰ ভাল। সুখে-দুখে কোনো ধৰণৰ অভিমান, কাজিয়া নকৰাকৈ ৰতনৰ লগত সহযোগ কৰি জীৱনটো কটাই আছে। বাঁহ-বেতৰ কামৰ পৰা আদি কৰি সকলো ঘৰুৱা কাম কৰে তাই। ছোৱালী দুজনীয়েও মাকক সহায় কৰে।

ৰতনৰ ঘৰৰ ওচৰত ৰোহনৰ ঘৰ। তেওঁ এম. ই. স্কুলৰ শিক্ষক। ঘৈণীয়েকেও চাকৰি কৰে। ল'ৰাটো এম. এ. পাছ কৰিছে। ল'ৰা এটা মাত্ৰ তেওঁলোকৰ। ছোৱালী দুজনী। এজনী একাদশ শ্ৰেণীত আৰু আনজনীয়ে নৱম শ্ৰেণীত পঢ়ি আছে। তেওঁলোকৰ কোনো বস্তুৰেই অভাৱ নাই। গাড়ী-বাৰী, টকা-পইচা কোনো বস্তুৰে অভাৱ অনুভৱ নকৰে তেওঁলোকে। ৰোহন সম্পৰ্কত ৰতনৰ খুৰাকৰ ল'ৰা। ৰোহনৰ ল'ৰাজনৰ বিয়া ইতিমধ্যে লাগিল। কইনাজনী বি. এ. পাছ। ধনী ঘৰৰ ছোৱালী আৰু দেখাতো শুৱনী। ৰোহনে নিজৰ জনা-শুনা সকলোকে নিমন্ত্ৰণ কৰিলে। হোটেল এখন ভাড়া কৰি যিমান লাগে তাতকৈ বেছিহে অৰ্ডাৰ কৰিলে। তেওঁলোকৰ ঘৰত উলহ-মালহ। মানুহৰ অহা-যোৱা প্ৰায় চাৰিওফালে ভিৰ, চাৰিওফালে ফুৰ্তি। কিন্তু ওচৰৰে ৰতনৰ ঘৰত হ'লে ৰোহনে নিমন্ত্ৰণ কৰা নাই। ৰোহনৰ ঘৰত ৰতনৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ফটা-ছিঙা কাপোৰ পিন্ধি আহিব। তেওঁৰ মান হানি হ'ব। ৰতনে ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক বিয়াত নাযাবলৈ ক'লে। ৰতনৰ নিজৰ মনৰ দুখ মনতে থাকিল। ৰোহনে বিয়াত যিসকলক নিমন্ত্ৰণ কৰিলে প্ৰায় সকলো আহিল। মানুহবিলাকে আধা খালে আধা পেলালে। বিয়াত প্ৰায় দেৰ-দুই লাখ টকা লাগিল। বিয়াৰ দিনাখন ৰতনৰ মন মাৰি বহি থকা অৱস্থাত দেখি কি হৈছে বুলি এজনে সোধাত ৰতনে মানুহজনক বহিবলৈ দি ক'লে — শুনকচোন আপুনি, এবাৰ লোহাক সোণে কৈছিল — ভাই আমাৰ দুয়োজনকটো প্ৰায় সমানভাৱে পিটি পিটি বনোৱা হয়, কিন্তু তুমি দেখোন ইমান চিঞৰা। তেতিয়া লোহাই সোণক ক'লে — ভাই কি কম তোমাক, যেতিয়া নিজৰ কোনোবাই নিজক কষ্ট দিয়ে তেতিয়া যন্ত্ৰণা বেছি হয়। সহ্য কৰাটো বৰ কষ্ট হয়। সেইকাৰণে মই বেছি চিঞৰো। এই দশাটো মোৰ হ'ল বুলি ৰতনে মানুহজনক ক'লে।

ৰোহনৰ ঘৰত দূৰ-দূৰণিৰ মানুহ আহি আধা খাইছে, আধা পেলাইছে। কিন্তু ৰতনৰ ঘৰৰ ল'ৰা-ছোৱালীকেইটা উপবাসেও থাকিব লাগে। ইমান কষ্ট তেওঁলোকৰ। ৰতনৰ হঠাৎ ডাঙৰ বেমাৰ হৈ গ'ল। প্ৰায় ১০-১৫ দিন বেমাৰত পৰি থকাৰ পিছতো চিকিৎসা কৰিব নোৱাৰাত অৱশেষত ৰতনৰ মৃত্যু হ'ল। ৰতনৰ মৃত্যুৰ পিছত প্ৰায় ৪-৫ দিনলৈ ওচৰৰে কেইঘৰমান মানুহে ভাত দিলে। পিছত আৰু কোনেও নিদিলে। ঘৈণীয়েকে ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক লৈ বৰ বিমোৰত পৰিল। ল'ৰাজনক পঢ়া বাদ দিয়াই হোটেল এখনত কামত লগাই দিলে। মাকেও লোকৰ ঘৰত কাম কৰি কোনোমতে পৰিয়াল চলাই আছে। তেওঁলোকে এবেলা

খালে আন এবেলা উপবাসে থাকিব লাগে। ল'ৰাজনৰ হঠাতে কাম কৰিব লগা হোৱাত বৰ টানকৈ জ্বৰ উঠিল। প্ৰায় ৪-৫ দিন হ'ল। তেতিয়া আৰু ল'ৰাজনে মাকক ক'লে — "মা, দেউতা মৰাৰ পিছত লোকে আমাক খাবলৈ দিছিল। এতিয়া যদি দাদা মৰি গ'লে হয় তেতিয়া লোকে আৰু কেইদিনমান আমাক খাবলৈ দিলে হয়।" ল'ৰাজনৰ কথা শুনি মাকে মনে মনে কান্দিলে।

সৰু ল'ৰাটোক মাকে ওচৰৰে চৰকাৰী স্কুল এখনত ভৰ্ত্তি কৰাই দিলে। হোটেলত কাম কৰা ল'ৰাটো এতিয়া অলপ ডাঙৰ হ'ল। তেওঁ বেলেগ কামত লাগিল। এতিয়া হোটেলতকৈ অলপ বেছি পইচা পায়। মাকৰ দুখ কিছু পৰিমাণে হ'লেও নিবাৰণ হ'ল। এতিয়া তেওঁলোক আৰু উপবাসে থাকিব নালাগে। ছোৱালী দুয়োজনীকো মাকে বিয়া দি দিলে। পৰিয়ালো কমিল। এতিয়া তেওঁলোক প্ৰায় সুখী হ'ল। ডাঙৰ ল'ৰাজনে মাকক কয় যে, মা, দেউতা যদি বাচি থাকিলে হয়, কমপক্ষেও আজি অলপ সুখ কৰিলে হয়। আৰু দেউতাৰ বেমাৰতো মই চিকিৎসা কৰিলো হয়। মাকে কয় যে, জানা, তোমাৰ দেউতাই তোমাক লৈ বৰ আশা কৰিছিল। কিন্তু এয়া যে সৃষ্টিকৰ্তাৰ হুকুম তেওঁ নাথাকিব। ল'ৰাজনে কয়, মা, যেতিয়া আমি ভোকৰ তাড়নাত উপবাসে থাকিছিলো, তেতিয়া পৃথিৱীৰ কিমান মানুহে খাদ্য অথলে পেলাইছিল। এই মানুহবোৰে নাভাবেনে যে, পৃথিৱীত এনেকুৱা বহুত মানুহ আছে যিসকলে দুবেলা দুমুঠি খাবলৈ পোৱা নাই। মাকে সদায় ল'ৰাজনক শিকায় যে আমি মানুহসকল মানুহৰ বাবে। মাকে ল'ৰাজনক কয়, এটা কথা সদায় মনত ৰাখিবা যে ছাগলীৰ ঘৰত পোৱালী হ'লে ছাগলী, গৰুৰ ঘৰত পোৱালী হ'লে গৰু বুলি কোৱা হয়। কিন্তু মানুহৰ ঘৰত জন্ম হোৱা মানুহক মানুহ বুলি কোৱা হয়। মানুহ হ'ব লাগে বা মানুহ কৰিব লাগে। মাকে ল'ৰাজনক এজন প্ৰকৃত মানুহ হিচাপে গঢ় দিবলৈ চেষ্টা কৰে। শ্ৰেষ্ঠ জীৱ হিচাপে নিকৃষ্ট কাম নকৰি মানুহ বা অন্য প্ৰাণীৰ প্ৰতি দয়াপৰায়ন হৈ এজন প্ৰকৃত মানুহ হিচাপে মানৱতা লগত ৰাখি জীয়াই থাকিবা বুলি মাকে সদায় ল'ৰাজনক কয়।

ল'ৰাজনে মাকক কয় যে, মা, ৰোহন খুৰাই আমাক বিয়াত নিমন্ত্ৰণ কৰা নাই ফটা-ছিণ্ডা কাপোৰ পিন্ধি যাম বুলি। তেওঁৰ পইচা অভাৱ নাই। ইচ্ছা কৰিলে কাপোৰ-কানি কিনি দিব পাৰিলে হয়। ওচৰৰ ঘৰত ল'ৰা-ছোৱালী উপবাসে আছে আৰু বিয়াত দুৰ-দুৰণিৰ মানুহ আহি খোৱা-বোৱা কৰিছে। দেউতাৰ চিকিৎসাৰ অভাৱত মৃত্যু ঘটিল। ৰোহন খুৰাই অলপ হ'লেও পইচা দিব পাৰিলে হয়। এই ধনী মানুহবোৰে মানুহ হিচাপেও নাভাবেনে যে দুখীয়াসকলো মানুহ। তেওঁলোকৰো এটা ভাল জীৱন উপভোগ কৰাৰ আশা আছে। মা, আমি মানুহবোৰ স্ৰষ্টাৰ শ্ৰেষ্ঠ সৃষ্টি। জ্ঞান, বিবেক থকা স্বত্বেও যদি প্ৰকৃত মানুহ হ'ব নোৱাৰিলে শ্ৰেষ্ঠ জীৱ হিচাপে দাবী কৰাৰ কিনো অৰ্থ আছে।

'মা' তুমি অনন্যা

পিংকু নাথ
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

পুৱা ১০ বাজিছে। মোৰ ম'বাইল ফোনটো কিৰিং কিৰিংকৈ বাজি আছে। ফোনটো লোৱাৰ লগে লগে গম পালো ঘৰৰ পৰা মাৰ ফোন। মাৰ গাটো ভাল নহয়, সেয়েহে মায়ে মোক ঘৰলৈ মাতি পঠিয়ালে। আৰু লগে লগে মই ফোনটো ৰাখি নগাঁৱৰ ভাড়া ঘৰৰ পৰা ঘৰলৈ বুলি ওলাই আহিলো। মই নগাঁৱত ভাড়া ঘৰত থাকি পঢ়ি আছো। এইবাৰ বি. এ. চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক। গাড়ীত আহি থাকোতে মায়ে মোৰ কাৰণে কৰা কষ্টবোৰৰ কথা মোৰ চকুৰ সন্মুখত ভাঁহি উঠিল। ন মাহ নিজৰ গৰ্ভত ৰাখি বহুতো কষ্টৰ মূৰত এজনী মাতৃয়ে এটা সন্তান জন্ম দিয়ে। জন্মৰ কেইদিনমানৰ পিছতে মোৰ দেউতাৰ মৃত্যু হোৱাত মায়ে সকলো দায়িত্ব লৈছিল। আৰু বহু কষ্টৰ বিনিময়ত মোক ডাঙৰ-দীঘল কৰিছিল। ইয়াৰ বাবে মায়ে বহুতো ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ সন্মুখীন হৈছিল যদিও মোক কিন্তু কেতিয়াও কোনো বস্তুৰ অভাৱ অনুভৱ কৰিব দিয়া নাছিল। এইবোৰ কথা ভাবি ভাবি মোৰ চকুলো বাগৰি পৰিল আৰু এইবোৰ কথা ভাবি থাকোতে কেতিয়ানো ঘৰ পালোহি গমেই নাপালো। ৫০ বছৰীয়া মায়ে এতিয়াও সকলো কাম নিজে কৰে। সেয়েহে তেওঁৰ গাৰ বিষ হ'বলৈ ধৰিছে। কিন্তু ময়ো এতিয়া নিৰুপায়। সেয়েহে ভাবিলো আৰু এতিয়া মাক এৰি নাযাও, ঘৰতে থাকি কিবা এটা কৰাৰ কথা ভাবিলো। ওচৰতে থকা ব্যক্তিগত বিদ্যালয় এখনতে পঢ়াবলৈ ললো আৰু তাৰ পৰাই মোৰ জীৱনৰ কৰ্মৰ আৰম্ভণি হয়। এনেকৈয়ে দিন পাৰ হ'ল, মা মই সুখী থাকিলো। মাজে মাজে কেতিয়াবা চাকৰিৰ ইন্টাৰভিউ দিওঁ, কিন্তু ব্যৰ্থ হৈছিলো। কিন্তু মোৰ মা যি মোক সদায় প্ৰেৰণা দি আহিছিল আৰু মোক ভাগৰি পৰিব দিয়া নাছিল। ময়ো ভাগৰি পৰা নাছিলো। এনেকৈয়ে এবছৰ দুবছৰ পাৰ হ'ল। জীৱনৰ বহুতো ঘাত-প্ৰতিঘাতৰ পিছত আশাৰ বন্তি জ্বলিল। মাৰ আশা পূৰণ হ'ল আৰু অসম পুলিচত Constableৰ চাকৰি এটা পালো। চাকৰিৰ খবৰ শুনি মোৰ মাৰ চকুলো নিগৰিছিল। সেইয়া আছিল আনন্দৰ চকুপানী।

কিন্তু মোৰ পোষ্টিং দূৰত হোৱাৰ বাবে মই মাৰ ওচৰৰ পৰা আঁতৰি থাকিব লগা হৈছিল। পিছত কিন্তু মই মোৰ লগত মোৰ মাকো লৈ গ'লো।

সেইদিনা মোৰ জীৱনৰ আটাইতকৈ ভয়ানক দিন আছিল। ২৬ জানুৱাৰী অৰ্থাৎ গণতন্ত্ৰ দিৱসৰ বাবে মোৰ ডিউটি বাঢ়িছিল। সেইকেইদিন মই মোৰ মাৰ খবৰ ল'ব পৰা নাছিলো। একেৰাহে পাঁচদিন মই ঘৰত আহিব পৰা নাছিলো। শেষত মোলৈ খবৰ আহিল মাক ওচৰৰে এখন হস্পিটেলত ভৰ্ত্তি কৰাইছে। এইবাৰ মাৰ অসুখ খুবেই টান আছিল। পিছত গম পালো যে মা আৰু বেছি সময় জীয়াই নাথাকে। খবৰ পাই মই একেবাৰে নিস্তব্ধ হৈ পৰিলো। মোৰ মুখেৰে এটাও শব্দ নোলাল। কেৱল মাৰ মুখলৈ চাই ৰ'লো। আৰু মাৰ লগত পাৰ কৰা সেই এটা এটা পলে মোৰ বুকুত খুন্দা মাৰি গ'ল। মই প্ৰথমবাৰ নিজকে পৰাজিত ব্যক্তি যেন অনুভৱ হ'ল। মোৰ মুখেৰে ইমানে ওলাল, "মা, মোক ক্ষমা কৰিবা, মই তোমাক সময় দিব নোৱাৰিলো, মই বহু দুঃখিত। এবাৰ আকৌ ঘূৰি আঁহা মা, তোমাৰ এই পুত্ৰ আজি বহুত অকলশৰীয়া অ' মা।"

যেনে কুকুৰ তেনে টাঙোন

জাকাৰিয়া আহমেদ
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাষিক

বহুদিনৰ আগৰ কথা। এখন গাঁৱত ভোলাৰাম নামেৰে এজন বুঢ়া মানুহ আছিল। বুঢ়াজন গাঁৱৰ আটাইতকৈ চহকী আছিল। তেওঁ মানুহ লগাই খেতি কৰাইছিল আৰু খেতিৰ পৰা পোৱা ফচলে তেওঁৰ ভঁৰাল উপচি পৰিছিল। তেওঁ অতি বুধিয়ক আছিল। বজাৰত যেতিয়া ধান-চাউলৰ দাম বৃদ্ধি হয়, তেতিয়াহে তেওঁ ভঁৰালৰ শস্য বিক্ৰী কৰিছিল। তাৰপৰা পোৱা ধনবোৰ তেওঁ কলহত ভৰাই মাটিত পুতি থৈছিল। ভোলাৰামৰ কোনো আপোন মানুহৰ লগত মিলাপ্ৰীতি নাছিল। কাৰণ তেওঁৰ আত্মীয় স্বজন আৰু গাঁওবাসীৰ লগত সদ্ভাৱ নাৰাখিছিল। আত্মীয় স্বজনক তেওঁ ভাল নাপাইছিল। ঘৰখনত বুঢ়াৰ লগত কেৱল চাকৰ-বাকৰ কিছুমানহে আছিল। বুঢ়া এক নম্বৰ কৃপণ আছিল। তেওঁৰ স্বভাৱটো বৰ খিঙখিঙীয়া। এই স্বভাৱটোৰ বাবেই তেওঁৰ ঘৰত চাকৰবোৰ টিকিব নোৱাৰিছিল। যিকেইজন চাকৰ কষ্ট কৰি হ'লেও বুঢ়াৰ ঘৰত থাকে, সিহঁতক বুঢ়াই বছৰেকে হ'লে নানা খুট অকৰ্মণ্য বুলি পইচা নিদিয়াকৈ খেদি দিয়ে। তেনেকৈ খেদাৰ বাবে ভোলাৰামৰ ঘৰত কাম কৰিবলৈ কোনো নাহে। তেতিয়া বুঢ়া বৰ বিপদত পৰিল। বুঢ়াই অৱশ্যে খেতি কৰা মানুহৰ লগত লেনদেন ভালে ৰাখিছিল। নহ'লে বুঢ়াৰ নিজৰে বিপদ হ'ব। কিন্তু এতিয়া বুঢ়া বিপদত পৰিল। কাৰণ বুঢ়াৰ ঘৰত কাম কৰা মানুহ নাছিল। ভোলাৰামে সেয়ে ঘৰুৱা কাম-বন কৰা মানুহ এজন বিচাৰি এখন জাননী লিখিলে। জাননীখন বুঢ়াই লিখিলে — "ঘৰুৱা কাম-বন কৰা এজন সুদক্ষ মানুহৰ দৰকাৰ। থকা-মেলা, খোৱা-বোৱা আদিৰ উপৰিও বছৰত দুশ টকা দিয়া হ'ব। ইচ্ছুক ব্যক্তিয়ে অতি সোনকালে যোগাযোগ কৰক তলৰ ঠিকনাত।" বুঢ়াই নিজৰ নাম-ঠিকনা লিখি জাননীখন গাঁৱৰ মূৰত গছ এজোপাত আঁৰি দিলে। পাছদিনাখন ৰাতিপুৱা এজন ডেকা ল'ৰা ভোলাৰামৰ ঘৰত উপস্থিত হ'লহি। গণেশ বৰ পৰিশ্ৰমী আছিল। যিকোনো কামকে ডাঙৰ বুলি ভৱা নাছিল আৰু তাৰ কামত কোনো ফাকিফুকা নাই। বুঢ়াই গণেশৰ লগত এটা চৰ্ত ৰাখিলে। সেইটো হ'ল গণেশে যদি কোনো কাম কৰিব নোৱাৰে তেন্তে সেই দুশ টকাৰ

দৰমহাৰ পৰা আধা অংশ কটা যাব।"

গণেশে বৰ পৰিশ্ৰম কৰি গোটেই বছৰটো পূৰ কৰিলে আৰু ভোলাৰামক নিজৰ প্ৰাপ্যখিনি বিচাৰিলে। গণেশে নিজৰ প্ৰাপ্য বিচৰা শুনি বুঢ়াৰ বৰ খং উঠিল। সি মনতে ভাবিলে "তই তোৰ দৰমহাৰ আধা অংশ এৰিবই লাগিব।"

অলপ সময় ভাবি বুঢ়াই ক'লে — "তই আজিয়েই যাবি যেতিয়া মই তোক তোৰ প্ৰাপ্য দিম কিন্তু দুটা কাম এতিয়াও বাকী আছে নহয়।" গণেশে ক'লে — "কি কামনো দেউতা ?" বুঢ়াই আকৌ কিবা এটা ভাবিলে আৰু ক'লে — তই মোৰ সৌ ভঁৰাল ঘৰটো দেখিছ নহয়, সেই ঘৰটোৰ মজিয়াখন বৰ জেকা। তই দেখিছই নহয় তাত মই এইবাৰ একো ফচল লগাব পৰা নাই। তই সেই মজিয়াখন বাহিৰলৈ আনি শুকুৱাই থ'ব লাগে আৰু আকৌ সুমুৱাই থ'ব লাগে। বুঢ়াৰ কথা শুনি গণেশৰ চকু কপালত উঠিল। সি তথাপিও ক'লে — আনটো কাম দেউতা ? বুঢ়াই ক'লে — মোৰ সৌ ডাঙৰ ঘৰটো দেখিছ নহয়, সেই ঘৰটোৱে অযথা ঠাইখিনি আৱদ্ধ কৰি ৰাখিছে, তই সেই ঘৰটো সৰু ঘৰটোত ভৰাই থ'ব লাগে। গণেশে বুজি পালে যে বুঢ়াই তাৰ দৰমহা কটাৰ চেষ্টা কৰিছে। সি খঙতে গুজৰি-গুমৰি গুছি গ'ল। গণেশৰ এজন ভায়েক আছিল। তাৰ নাম দীনেশ। সি ককায়েকক খালী হাতেৰে অহা দেখি তাৰ কাৰণ সুধিলে। গণেশে সকলো কথা দীনেশৰ আগত বিৱৰি ক'লে। দীনেশে বুঢ়াৰ এনে চতুৰালি দেখি খঙত দাঁত-মুখ কৰচি পেলালে আৰু ক'লে — "বুঢ়াক মই ভালদৰে এসেকা দিম ব' বাপেকে।"

দীনেশে বুঢ়াৰ ঠিকনাত গৈ বুঢ়াৰ ঘৰ পালেগৈ। তাক দেখি বুঢ়াৰ বৰ ভাল লাগিল। তাক সেইদিনাৰ পৰাই কামত লগালে। গণেশৰ দৰে দীনেশো বৰ পৰিশ্ৰমী কিন্তু দীনেশ বৰ বুধিয়ক। বুঢ়াই দীনেশৰ ক্ষেত্ৰটো একেই চৰ্ত ৰাখিলে। দীনেশেও চৰ্তটো মানি ললে। দিনে-ৰাতিয়ে কষ্ট কৰি দীনেশে গোটেই বছৰটো পাৰ কৰিলে আৰু শেষত নিজৰ প্ৰাপ্য লৈ যাবলৈ বিচৰাত বুঢ়াই আৰু দুটা কাম কৰিবলৈ ক'লে। দীনেশে ক'লে — আৰুনো কি কাম দেউতা ? কাম বিশেষ ডাঙৰ নহয় তই মোৰ সেই ভঁৰালটো দেখিছ নহয়, তাৰ মজিয়াখন বৰ জেকা। তই দেখিছই নহয় এইবছৰ তাত একো শস্য থ'ব নোৱাৰিলো। তই এই মজিয়াখন শুকুৱাই থ'ব লাগে আৰু চাবি সেইখন যাতে নেজেকে। — বুঢ়াই ক'লে।

"এইটোতো তেনেই সাধাৰণ কাম মই নিশ্চই কামটো কৰিম" — দীনেশে ক'লে। "কিন্তু চৰ্তটো মনত ৰাখিবি কামটো যদি কৰিব নোৱাৰ তোৰ আধা পইচা কটা যাব।" — ভোলাৰামে ক'লে। "ঠিক আছে দেউতা।" — দীনেশে ক'লে। "মই অলপ বজাৰৰ পৰা আহো" — বুঢ়াই ক'লে।

আপুনি নিচিন্ত মনেৰে বজাৰলৈ যাওক। কাম হৈ যাব।" — দীনেশে ক'লে। দীনেশৰ কথা শুনি ভোলাৰামে মনতে হাঁহিলে আৰু বজাৰলৈ গ'ল। অলপ সময়ৰ পিছত ভোলাৰাম ঘৰলৈ আহিলে আৰু দীনেশৰ

কাণ্ড দেখি বুঢ়া অবাক। বুঢ়াৰ মূৰত যেন সৰগ ভাগি পৰিল আৰু মূৰে-কপালে হাত দি বহি পৰিল। দীনেশ বুঢ়াৰ সন্মুখত আহি হাজিৰ হ'লহি। বুঢ়াৰ চেহেৰাটো দেখি দীনেশৰ পেটে পেটে বৰ হাঁহি উঠিল। বুঢ়াই ক'লে — "অই বোপাই তই এইবোৰ কি কৰিলি ? দীনেশে ক'লে — "মই আকৌ কি কৰিলো ? আপুনি মোক ভঁৰাল ঘৰৰ মজিয়াখন শুকুৱাবলৈ কৈছিল আৰু চাওক এক ঘণ্টাত মজিয়াখন শুকাই কটকটীয়া দি আছে।" বুঢ়াই ক'লে — "কিন্তু তই ভঁৰালৰ চাল দুখন কিয় এৰুৱালি ?" দীনেশে ক'লে — "দেউতা, মই খালি আদেশ পালন কৰিছো। এতিয়া আপোনাৰ দ্বিতীয় কামটো কওক ? সোনকালে কৰি মই যাওঁ।" বুঢ়াই অলপ জোৰেৰে ক'লে — "চাল দুখন এৰুৱালি যেতিয়া এই ঘৰটো মোক আৰু নালাগে। তই এই ঘৰটো সৌ সৰু ঘৰটোত ভৰাই থগৈ।" দীনেশে অলপো সময় নৰৈ আৰু হাতত কুঠাৰ লৈ ঘৰটো ভাঙি পেলালে। দীনেশৰ কাণ্ড দেখি ভোলাৰামৰ মাঠা গৰম হৈ গ'ল। ভোলাৰামে চিঞৰি উঠিল — "ঐ মূৰ্খ তই কি কৰিলি ?" দীনেশে বিনয়ী সুৰত ক'লে — "দেউতা এই ঘৰটো আপোনাৰ কামতো নালাগে আৰু ডাঙৰো, গতিকে এইটো মই ভাঙি পেলালো যাতে এইটোৱে ডাঙৰ ঘৰ সৰু ঘৰত ভৰোৱা একমাত্ৰ উপায়। মোৰ কথা বিশ্বাস হোৱা নাই যদি গাঁৱৰ মানুহক সুধি সোধক।" বুঢ়াই ক'লে — "হ'ব হ'ব, গাঁৱৰ মানুহ সুধি আকৌ জেওখন বঢ়াব নালাগে, এয়াই অতিৰিক্ত।" "তেন্তে মোৰ প্ৰাপ্য দিয়ক, মই বাটিহে লওঁ।" — দীনেশে ক'লে। ভোলাৰামে দীনেশৰ দৰমহা কাটিবলৈ উপায় বিচাৰিলে। দৰমহা দিয়াটো ভোলাৰামৰ নিয়মৰ বাহিৰ। তৎক্ষণাত বুঢ়াৰ যেন মনটোৱে হাঁহি উঠিল আৰু মনতে ভাবিলে, "এইবাৰ ক'ত সাৰিবি বাচা, নিজকে বৰ সিয়ান বুলি ভাবিছ ? তই আধা দৰমহা এৰিবই লাগিব। বুঢ়াই ক'লে — "তোক যদি তোৰ প্ৰাপ্য লাগে তই মোৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দে ?" দীনেশে ক'লে — "কওক দেউতা ?" বুঢ়াই ক'লে — "ক'চোন বাৰু মোৰ মূৰটোৰ ভৰ কিমান ?" দীনেশে ক'লে — "এইটোনো এটা প্ৰশ্ন হ'লনে ? আপোনাৰ মূৰটোৰ ভৰ দুই কিলো পাঁচ গ্ৰাম।" বুঢ়াই ধমকি দি ক'লে — "প্ৰমাণ দিব পাৰিবি ? দীনেশে ক'লে — পাৰিম দেউতা। দীনেশে দাখন ডাঙি ললে আৰু বুঢ়াৰ ওচৰলৈ আগবাঢ়ি গ'ল আৰু ক'লে — "দেউতা, মই আপোনাৰ মূৰটো কাটি আপোনাৰ আগতে জুখি দিম। দগা-পাল্লাযোৰ আনক।" বুঢ়াৰ চকু থৰ হ'ল, তেওঁ চিঞৰিলে "অ' কোন আছ মোক বচাহি, ই মোক কাটিব এতিয়া।" নাই দেউতা মই প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাবহে — দীনেশে ক'লে। ভোলাৰাম শেষত দীনেশৰ ভৰিত দীঘল দি পৰিল আৰু তাৰ প্ৰাপ্য দুশ টকা দিলে। দীনেশে নিজৰ আচল পৰিচয় দি ককায়েকৰ পইচা সুদে-মূলে ল'লে আৰু বিদায় ললে।

ভোলাৰামে তাৰ পাছৰ পৰা কাৰো লগতে তেনে বদমাচী নকৰিলে।

এটি সপোনৰ মৃত্যু

ৰশ্মিৰেখা শইকীয়া
স্নাতক দ্বিতীয় যাম্মাসিক

পলাশী স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষৰ ছাত্ৰী। বৰ্তমান বি বৰুৱা মহাবিদ্যালয়ত নাম ভৰ্ত্তি কৰিছে। সেই মহাবিদ্যালয়ৰে স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষৰ ছাত্ৰ অনুৰাগ চলিহা।

মহাবিদ্যালয়ৰ পাঠদানসমূহ আৰম্ভ হৈছিল। সেইদিনা কলেজলৈ আঁহোতে অনুৰাগ পলাশীৰ সাক্ষাৎ হ'ল। পলাশীক প্ৰথম দেখিয়েই অনুৰাগৰ মনত কিবা এটা আলোড়নৰ সৃষ্টি হৈছিল। সি প্ৰত্যেক দিনাই কলেজলৈ আহি পলাশী অহালৈ বাট চাই থাকে। এনেদৰেই দিনবোৰ পাৰ হ'ল। অনুৰাগ আৰু পলাশীৰ মাজত লাহে লাহে চিনাকী বাঢ়ি আহিল। এদিন হোটেলত চাহ খাই থাকোতে কাগজৰ টুকুৰা এটাত কিবা এটা লিখি পলাশীৰ গালৈ দলিমাৰি দিলে। পলাশীয়ে কাগজখন মেলি চাই দেখিলে কাগজখনত লিখা আছে I love you. Do you love me ?

পলাশীয়ে কাগজখন বাৰে বাৰে পঢ়িলে। .তাৰ পাছত তাই একো নোকোৱাকৈয়ে তাৰ পৰা আঁতৰি গ'ল। পিছদিনা কলেজত অনুৰাগে পলাশীক পুনৰ লগ কৰি কথাটো সোধাত তাই ক'লে মোৰ পৰা সেইবোৰ আশা নকৰিবা অনুৰাগ দাদা। তোমাৰ আৰু মোৰ মাজত থাকিব কেৱল বন্ধুত্ব। মোক আৰু সেইবোৰ কথা সুধি আমনি নকৰিবা। অনুৰাগে পলাশীৰ পৰা তেনে উত্তৰ পাব বুলি কেতিয়াও আশা কৰা নাছিল। অপ্ৰত্যাশিতভাৱে সেই উত্তৰ পাই সি কি কৰিব কি নকৰিব একো ভাবি নোপোৱা হ'ল, সি মনৰ বেজাৰত যন্ত্ৰণাত চটফটাবলৈ ধৰিলে। তাৰ মনটো বাৰে বাৰে পলাশীৰ কাষলৈ উৰা মাৰিলে।

ফাইনেল পৰীক্ষালৈ হাতত মাত্ৰ এমাহ বাকী। অনুৰাগে পলাশীৰ চিন্তাত দিন-ৰাতিৰ ভেদাভেদ পাহৰি যাবলৈ ধৰিলে। কলেজলৈও নোযোৱা হ'ল। একেবাহে নিজৰ ৰুমটোৰ ভিতৰতে সোমাই থাকিবলৈ ল'লে। অনুৰাগৰ মাক-দেউতাক সি দশম শ্ৰেণীত পঢ়ি থাকোতেই এটা পথ দুৰ্ঘটনাত মৃত্যু হৈছিল। একমাত্ৰ সাৰথি হিচাপে আছিল তাৰ এজনী বায়েক। বায়েকৰ বুজনিত সি মন্দিৰত চাকি এগচি জ্বলাই কান্দি কান্দি প্ৰাৰ্থনা কৰিলে — "হে ভগৱান, মোক পলাশীক পাহৰি যাবলৈ শক্তি দিয়া।" সেইদিনাৰে পৰা অনুৰাগে সকলো চিন্তা ত্যাগ কৰি মাত্ৰ পঢ়া-শুনাত মনোযোগ দিলে। তাৰ পৰীক্ষাও শেষ হ'ল। অলপ দিনৰ পিছত ৰিজাল্ট ওলাল। অনুৰাগে First Class পাইছে। তাৰ ৰিজাল্ট পাই সকলোৱে আনন্দত ক'ব নোৱাৰা হ'ল। কিন্তু তাৰ মনটো বিষাদে ভৰি পৰিল। সি যেন কিবা এটা নোপোৱাৰ বেদনাত জহি-খহি পৰিছে। সি ককো মাত-বোল নকৰি শুই থাকিল। এনেতে অনুৰাগৰ ফোনটো বাজি উঠিল। অনুৰাগে কৰো-নকৰো কৰি ফোনটো ৰিচিভ কৰিলে। হেল্ল' .... সিফালৰ পৰা কাৰোবাৰ এটি মধুৰ কণ্ঠস্বৰ ভাঁহি আহিল। "কলেজত আপোনাক লগ কৰিবলৈ সুবিধাই নাপালো। কংগ্ৰেছ'লেছ্ন" — পলাশীয়ে ক'লে। "থেংকছ ....।" মই আপোনাক এটা কথা ক'ব বিচাৰিছো .... "মোক ক্ষমা কৰিব" ইমানদিনে আচলতে আপোনাৰ কেৰিয়াৰত বাধা আহিব বুলিয়েই কোৱা নাছিলো, কথাটো ক'ব পাৰোনে ? "তুমি ইচ্ছা

কৰিলে কোৱা ....। আৰু নকৰিলেও "মই তোমাক ভাল পাওঁ", বহুত .... Good Night।

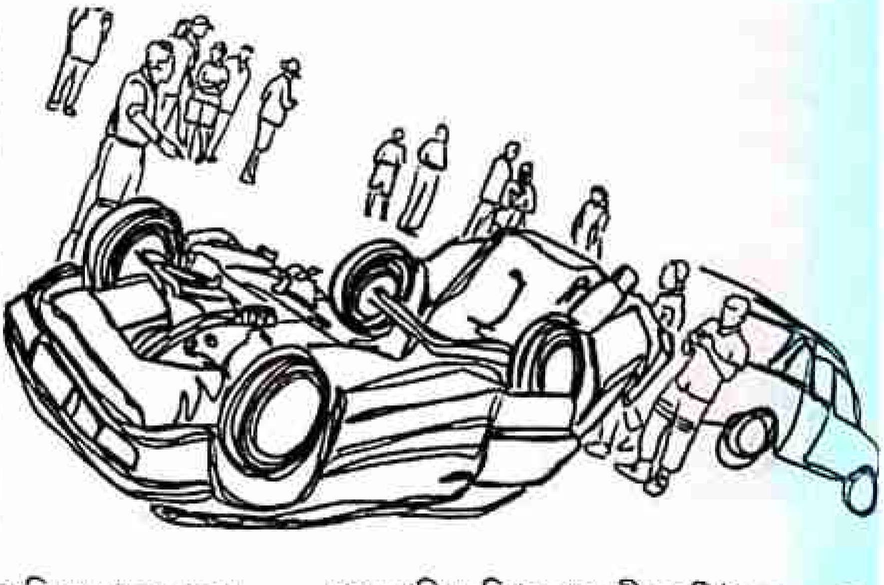

অনুৰাগৰ কথাৰ ওপৰতে বৰ টেকনিকেৰে ভাল পাওঁ শব্দটো যোগ কৰি লগে লগে পলাশীয়ে লাইনটো কাটি দিলে। অনুৰাগৰ খুব জোৰেৰে চিঞৰিবৰ মন গ'ল। ভগৱানক সি ধন্যবাদ জনালে।

এনেদৰে এদিন দুয়োৰে বহুত ভাল ৰিজাল্ট কৰি বি বৰুৱা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ওলাল। দুবছৰৰ পাছত দুয়োৰে প্ৰৱক্তা হিচাপে গুৱাহাটী মহাবিদ্যালয়ত জইন কৰিলে। পলাশীয়ে ইংৰাজী আৰু অনুৰাগে অসমীয়া পঢ়ায়। সিহঁতে চাকৰিত জইন কৰালৈকে বি বৰুৱা কলেজৰ প্ৰেমৰ অপূৰ্ণতাখিনি হিয়া উজাৰি দিলে পলাশীয়ে। এনেদৰে দুয়োৰে পৰিয়ালৰ সমৰ্থনত অনুৰাগ আৰু পলাশীৰ নেৰা নেপেৰা প্ৰচেষ্টাৰ ফলস্বৰূপে মা কামাখ্যাক সাক্ষী কৰি বিয়া পাতিলে।

বিয়াৰ প্ৰায় ডেৰ বছৰ পাৰ হ'ল। অনুৰাগৰ অনুৰোধত চাকৰী বাদ দিলে পলাশীয়ে। অনুৰাগ আৰু পলাশীৰ কোনো দিনে দুখ নহ'ল। সিহঁতে সদায় স্ফুৰ্তিৰে জীৱনৰ সুখ উপভোগ কৰিছিল। এদিন অনুৰাগ কলেজলৈ গ'ল। পলাশীয়ে উলেৰে ছুৱেটাৰ এটা গুঠি আছে। কাৰ বাবে অনুৰাগে গম নাপায়। কলেজত থাকোতেই পলাশীয়ে অনুৰাগক ফোন কৰিছে।

ক্ৰিং ক্ৰিং ক্ৰিং ....

অনুৰাগে ফোনটো ৰিছিভ কৰিলে।

"হেল্ল' অনুৰাগ, মই তোমাক এটা ডাঙৰ খবৰ দিব লগা আছে। মই গৈ আছো ৰ'বা" — পলাশীৰ কণ্ঠ। ড্ৰাইভাৰজনক কৈ গাড়ীখন উলিয়াই পলাশী কলেজলৈ ওলাল। কলেজৰ গেটেৰে গাড়ীখন সোমাবলৈ লৈছিলহে মাত্ৰ। পশ্চিম দিশৰ পৰা তীব্ৰবেগী ট্ৰাকখনে গাড়ীখন মহতিয়াই নিলে। পলাশী গাড়ীৰ পৰা ওলাই পথৰ দাঁতিত উফৰি পৰিল। গোটেই শৰীৰটো ক্ষত-বিক্ষত হ'ল। গাটো তেজেৰে ৰাঙলী হৈ পৰিল।

পলাশীৰ শৰীৰৰ প্ৰতিটো অংগই যেন ক'বলৈ ধৰিলে — "অনুৰাগ, মই তোমাক ডাঙৰ খবৰটো দিবলৈ তোমাৰ ওচৰলৈ যাবলৈ নাপালো আৰু তোমাৰ উপহাৰটোও দিবলৈ সক্ষম নহ'লো। মোক ক্ষমা কৰি দিবা অনুৰাগ, মোক ক্ষমা কৰিবা।" অনুৰাগৰ যেন আকাশ-মাটি সমান হৈ পৰিল। পলাশীৰ পৰা আঁতৰ হোৱা আজি এমাহ হ'ল তাৰ। ৰঙালী বিহু আহি আছে। অনুৰাগৰ মনত পৰিছে তাৰ মৰমৰ পলাশীজনীলৈ। সি ভাবিছে, যোৱাবাৰ যুগ্ম জীৱনৰ প্ৰথম বিহুটোৰ কথা। বায়েকে তাক সান্ত্বনা দিছে। সকলোৰে খাই-বৈ শুইছে। কিন্তু এয়া কি ? সি যেন পলাশীৰ হাতত ধৰিছে। পলাশীয়ে যেন Music system টো অন কৰি দিলে।

কেইদিনমানৰ পাছত সকলোৰে তাক "পাগল অনুৰাগ" বুলি জনা হ'ল। অনুৰাগ আজিকালি গুৱাহাটী মেডিকেল কলেজৰ চৌহদত ঘুৰিফুৰা প্ৰায় দেখা যায়। কেতিয়াবা কেতিয়াবা সি চিঞৰি উঠে — "মোৰ পলাশী ভালে আছেনে? বেবিটো কেনেকুৱা ? নিশ্চয় পলাশীৰ দৰে।"

উজ্জ্বল ভৱিষ্যৎ

ৰজত দাস

ৰামচন্দ্ৰপুৰ নামৰ এখন সৰু গাঁৱত পৱন নামৰ এজন ল'ৰা বাস কৰিছিল। গাঁওখন ইমানেই পিছপৰা আছিল যে তাত বিজুলী, চিকিৎসালয় আদিৰ সুবিধা নাছিল। বিজুলীবাতিৰ সুবিধাৰ অভাৱত তাত থকা সৰু সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ পঢ়া-শুনাত ব্যাঘাত জন্মিছিল। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যতৰ প্ৰতি প্ৰত্যাহবানৰূপে থিয় দিছিল। পঢ়া-শুনাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় নূন্যতম সুবিধাখিনিও তেওঁলোকে পোৱা নাছিল। টকাৰ অভাৱত কিছুমানে পঢ়া-শুনা এৰি অন্য কামত যুক্ত হৈছিল। কিন্তু পৱনেই আছিল তেওঁৰ মাক-দেউতাকৰ একমাত্ৰ ভৰসা। পৱনে এটি উজ্জ্বল ভৱিষ্যতৰ সপোন দেখিছিল। পৱনে ছয় কিলোমিটাৰ দূৰৰ চহৰৰ কাষৰ এখন স্কুলত পঢ়া-শুনা কৰিছিল। পৱন স্কুললৈ সপ্তাহত মাত্ৰ তিনিদিন গৈছিল আৰু বাকীকেইটা দিনত সি দেউতাকৰ সৈতে জোতা চিলাই কৰাৰ কামত সহায় কৰিছিল। কেতিয়াবা সি কামত নগৈ অসুস্থ মাকৰ সেৱা-শুশ্ৰূষা কৰিছিল। পৱনে কেতিয়াও তেওঁৰ পৰিস্থিতিৰ বাবে পঢ়া-শুনা এৰা নাছিল। পৱনৰ পঢ়াৰ প্ৰতি আগ্ৰহ দেখি তেওঁৰ স্কুলৰ এজন শিক্ষকে পঢ়া-শুনাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীৰ জৰিয়তে তেওঁক সহায় কৰিছিল। পৱনৰ পৰিয়ালৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা ভাল নাছিল। তেওঁৰ দেউতাকে কৰা কামৰ পৰা অতি নগন্য টকাহে লাভ কৰিছিল। যিটো টকাৰে তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজনীয়সমূহ পূৰণ কৰিবলৈ ব্যৰ্থ হৈছিল। কেতিয়াবা তেওঁলোকে এদিনত এবাৰহে খাবলৈ পাইছিল। পৱনে এটি উজ্জ্বল ভৱিষ্যতৰ সপোন দেখিছিল আৰু তেওঁ কেতিয়াও হাৰ মনা নাছিল। সি যেতিয়া ৰাতি কামৰ পৰা ঘৰ আহি পায় তেতিয়া সি স্কুলত দিয়া কামখিনি কৰিছিল। এদিনাখন পৱনে স্কুলৰ পৰা দিয়া কামখিনি কৰিব পৰা নাছিল আৰু যেতিয়া তেওঁৰ শিক্ষকে তেওঁক কামখিনি ঘৰৰ পৰা কৰি ননাৰ কাৰণ সোধাত পৱনে কান্দি ক'লে — "যোৱাকালি আমাৰ ঘৰত এটুপিও কেৰাচিন তেল নাছিল, তাৰ ফলত মই আপুনি দিয়া কামখিনি কৰিব নোৱাৰিলো। ক্ষমা কৰিব মহাশয়।" এইষাৰ কথা শুনাৰ পিছত শিক্ষকজন ভাবুক হৈ পৱনক সাৱটি ধৰি ক'লে — "মই তোমাৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যতক কল্পনা কৰিব পাৰিছো।" পৱন যেতিয়া স্কুলীয়া শিক্ষা সমাপ্ত কৰিলে তেতিয়া তেওঁৰ শিক্ষকে তেওঁক উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে দূৰৈৰ এখন কলেজত নাম লগাই দিলে। পৱন কলেজত সোমোৱাৰ লগে লগে পৱনৰ জীৱনৰ নতুন অধ্যায় আৰম্ভ হয়। কলেজত থকা সকলোবোৰ শিক্ষকে পৱনক বহুত মৰম কৰিছিল। শিক্ষকসকলে পৱনে থকাৰ কাৰণে তাত ব্যৱস্থাও কৰি দিয়ে। কলেজীয়া দিনবোৰত পৱনে তেওঁৰ ঘৰলৈ প্ৰায়ে চিঠি লিখিছিল। চিঠিৰ জৰিয়তে পৱনে তেওঁৰ মাক-দেউতাকৰ অৱস্থাৰ বুজ লৈছিল। পৱনৰ মাকে পৱনক সপ্তাহত এদিন চিঠি লিখিছিল। কিছু বছৰ পাছত পৱন এজন ডাঙৰ আৰু প্ৰভাৱশালী ব্যক্তিৰূপে গঢ়ি উঠে। ইয়াৰ লগে লগে কেইবাবছৰ নেদেখা মাক-দেউতাকৰ ওচৰলৈ নিজৰ গাঁৱলৈ ওভতি যায়। পৱন যেতিয়া নিজৰ ঘৰৰ দুৱাৰদলিত আহি পায় তেতিয়া সি ঘৰৰ পৰিস্থিতিটো বিশ্বাস কৰিব পৰা নাছিল। পৱনক দেখি দেউতাকে তেওঁক সাৱটি ধৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে। পৱনে দেউতাকক কিয় কান্দিছা বুলি সোধাত দেউতাকে পৱনক তেওঁৰ মাক এই পৃথিৱীত নাই বুলি কৈ দিলে। পৱনৰ দেউতাকে ক'লে যে — "উপযুক্ত টকা আৰু চিকিৎসাৰ অভাৱত মোৰ মৰমৰ স্ত্ৰী এই পৃথিৱীত আৰু নাই। এই কথা শুনি পৱনে মাটিত বাগৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে। কিছুদিন পিছত পৱনে সেই গাঁৱত তেওঁৰ মাকৰ আত্মাৰ শান্তিৰ বাবে উন্নত চিকিৎসালয়, বিজুলীবাতি, স্কুল আৰু অন্যান্য প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰী সাধাৰণ মানুহৰ বাবে যোগান ধৰে। কিছু বছৰৰ ভিতৰতে গাঁওখন উন্নত গাঁওৰূপে পৰিণত হ'ল।

সঁচা প্ৰেমৰ সদায় জয়

সীমা বিশ্বাস

শান্তিনগৰ নামৰ এখন ঠাইত ৰাধা নামৰ এজনী ভদ্ৰ ছোৱালী আছিল। ছোৱালীজনী যেতিয়া H.S. 1st Year ত পঢ়ি আছিল তেতিয়া তাই এদিনাখন খুৰীয়েকৰ ঘৰত (খুৰী)ৰ ভণ্টিৰ বিয়াত গৈছিল। তাত গৈ তাই এটা ল'ৰাক লগ পাইছিল। ল'ৰাটোৰ নাম আছিল ৰাহুল। ল'ৰাটোৱে তাইক দেখি বাৰে বাৰে তাইৰ ফালে চাই আছিল। ৰাধাই তেতিয়া মনে মনে ভাবিলে যে বিয়া ঘৰত ইমান ধুনীয়া ধুনীয়া ছোৱালী থকা সত্বেও ল'ৰাটোৱে কিয় তাইৰ ফালে চাই আছিল। তাৰ পিছত ল'ৰাটোৱে তাইৰ ওচৰত আহি তাইৰ নাম সুধিলে আৰু তাইৰ বিষয়ে কিছুমান কথা সুধিলে আৰু তাইক সুধিলে যে, "তোমাৰ বয়ফ্ৰেণ্ড আছে নেকি ?" তেতিয়া ছোৱালীজনীয়ে ক'লে যে, "নাই মোৰ বয়ফ্ৰেণ্ড নাই।" ল'ৰাটোৱে তেতিয়া ক'লে যে, মই যদি তোমাক এতিয়া Propose কৰো, তেন্তে তুমি accept কৰিবা নেকি ?" তেতিয়া তাই ক'লে, "মই H.S. 2nd Year পাছ কৰাৰ পিছত boy-friend বনাম। গতিকে যদি তুমি মোক সঁচাকৈয়ে ভালপোৱা তেন্তে মোৰ কাৰণে এবছৰ wait কৰিব লাগিব। তেতিয়া ৰাহুলে ক'লে যে, মই তোমাৰ কাৰণে এবছৰ কিয় লাগিলে গোটেই জীৱন wait কৰিম।" তাৰ পাছদিনা ছোৱালীজনী নিজৰ ঘৰলৈ উভতি আহিল। ঘৰলৈ আহি ছোৱালীজনীয়ে প্ৰায় সকলো সময়তে

ল'ৰাটোৰ কথা ভাবিব ধৰিলে। কেইদিনমান পিছত ৰাহুলে ৰাধাৰ মাহীৰ পৰা ৰাধাৰ বায়েকৰ নম্বৰ ললে। কিয়নো ৰাধাৰ তেতিয়া নিজৰ ম'বাইল নাছিল। ৰাধাৰ বায়েকৰ নম্বৰত ফোন কৰি ৰাহুলে ৰাধাৰ লগত মাজে মাজে কথা পাতিছিল। ৰাধাৰ বায়েকেও ৰাহুল আৰু ৰাধাৰ বিষয়ে সকলো কথা জানিছিল আৰু ৰাহুলক accept কৰিছিল। এনেদৰে এবছৰ পাৰ হৈ গ'ল। ৰাধাৰ H.S. 2nd Year ৰ result দিলে আৰু ৰাধাই অতি সুখ্যাতিৰে 90% লৈ পাছ কৰিলে। ৰিজাল্ট দিয়াৰ কেইদিনমানৰ পিছত ৰাধাৰ দেউতাকে ৰাধাক এটা ম'বাইল কিনি দিলে আৰু ম'বাইল কিনাৰ পিছত ৰাধা আৰু ৰাহুলে প্ৰায় সদায়েই পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ লগত কথা পাতিব ধৰিলে। এনেদৰে তেওঁলোকৰ ভালপোৱা দিনে-দিনে বহু বৃদ্ধি হ'ল। এনেতে ৰাধাৰ বায়েক আৰু ৰাহুলৰ মাজত কিবা এটা misunderstanding হৈ গ'ল আৰু ৰাহুলক ৰাধাৰ বায়েকে চকুৰে দেখিব নোৱাৰা হ'ল। এতিয়া ৰাধাৰ বায়েকে ৰাহুল আৰু ৰাধাৰ সম্পৰ্কক কোনো পধ্যেই মানি নলয় আৰু তেওঁলোকৰ সম্পৰ্কৰ বিষয়ে ঘৰত সকলোকে কৈ দিলে। ৰাধাক ঘৰৰ সকলোৱে বহুত গালি পাৰিলে আৰু ৰাধাৰ বায়েকে ৰাহুলকো বহুত বেয়াকৈ গালি পাৰিছিল। ৰাহুলক এই কাৰণে গালি পাৰিলে যে ৰাহুলৰ ভাল এটা চাকৰি নাই। কিন্তু ইমান গালি খোৱাৰ পিছতো ৰাহুল আৰু ৰাধাই এটাই আনটোৰ লগ এৰা নাই। কাৰণ তেওঁলোকে এটাই আনটোক বহুত ভাল পায়। কেইদিনমান পিছত ৰাহুলে Indian Army ৰ চাকৰি পালে। তেতিয়া ৰাহুল আৰু ৰাধা বৰ আনন্দিত হ'ল। ৰাহুলে চাকৰি পোৱাত ৰাধাৰ ঘৰত ৰাহুলক accept কৰিলে আৰু সিহঁত দুইটাক বিয়া কৰাই দিলে আৰু সিহঁতে সুখত জীৱন-যাপন কৰিলে।

শ্ৰেষ্ঠ উপহাৰ

মানস প্ৰতিম চক্ৰবৰ্তী
বি. এ. দ্বিতীয় ষান্মাসিক

এখন কলেজত ইংৰাজী বিভাগৰ এজন শিক্ষক আছিল। তেওঁৰ নাম ৰতীশ বৰা। তেওঁৰ এজন প্ৰিয় ছাত্ৰও আছিল, নাম ধীৰাজ। শিক্ষকজনে ধীৰাজৰ উন্নতি আৰু মঙ্গলৰ কথা সদায় চিন্তা কৰিছিল। ধীৰাজেও শিক্ষকজনক বৰ শ্ৰদ্ধা-ভক্তি কৰিছিল। ধীৰাজ ইংৰাজী বিভাগৰ স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাসিকত পঢ়ে। যেতিয়া প্ৰথম পৰীক্ষাৰ ফলাফল ওলালে, ধীৰাজ শ্ৰেণীটোৰ ভিতৰত দ্বিতীয় স্থান পাইছে। ৰতীশ বাবুৱে শ্ৰেণীটোত সোমাই তৃতীয় আৰু প্ৰথম স্থান পোৱা দুজনৰ প্ৰশংসা কৰিলে। ধীৰাজে ভাবিলে যে শিক্ষকে নিশ্চয় তাৰো প্ৰশংসা কৰিব। কিন্তু ৰতীশ বাবু আহি তাৰ দুগালত দুটা চৰ মাৰিলে। ধীৰাজে চৰ খাই সি যেন আকাশৰ পৰাহে সৰি পৰিল, তেনে অনুভৱ হ'ল কাৰণ সি কল্পনাই কৰিব পৰা নাছিল যে তাৰ প্ৰিয় শিক্ষকজনে তাক চৰ মাৰিব। আবেগিক হৈ তাৰ চকুপানী ওলাই গ'ল। শিক্ষকজনে কঠোৰ হৈ ক'লে, নাকান্দিবি এই চকুৰ পানীখিনি যতন কৰি ৰাখ। তোৰ জীৱন যুঁজত ই সহায় কৰিব। এই কথাখিনি শুনি ধীৰাজ বৰ চিন্তিত হৈ গ'ল। ৰাতি বিছনাত চকু জপাই সি ভালদৰে ভাবিলে যে ৰতীশ বাবুৱে কেৱল তাকেই চৰ মাৰিলে কিয় আৰু যিহেতু সি দ্বিতীয় স্থান পাইছে, তথাপিও চৰ মৰাৰ কাৰণ কি ? ভাবোতে ভাবোতে তাৰ জ্ঞানে ক'লে যে ৰতীশ বাবুৱে তাক বৰ বেছি ভাল পায় আৰু তেওঁ চায় যে সি দ্বিতীয় নহয় প্ৰথম স্থান প্ৰাপ্ত কৰে। এই কথাটো বুজাৰ পিছত ধীৰাজৰ মনত ৰতীশ বাবুৰ কাৰণে ঈশ্বৰ তুল্য স্থানৰ সৃষ্টি হয়। তেতিয়াৰ পৰা সি মনপুতি পঢ়িবলৈ ধৰিলে। শেষত যেতিয়া তাৰ স্নাতক বৰ্ষৰ গোটেই পৰীক্ষা শেষ হ'ল। ফলাফল ওলালে ৯৫ আৰু কেৱল ইংৰাজী বিভাগতে নহয় গোটেই কলেজৰ মাজত সি শ্ৰেষ্ঠ ছাত্ৰ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল। তেতিয়া সি ৰাইজৰ ওচৰত ক'লে যে সেইদিনাখন যদি ৰতীশ বাবুৱে তাক চৰ নামাৰিলেহেঁতেন সি আজি এই পৰ্য্যায়ত উত্তীৰ্ণ নহ'লে হয়। এই কথা শুনি ৰতীশ বাবুৰ আনন্দৰ চকুপানী ওলালে আৰু ধীৰাজক আলিংগন কৰিলে।

এতিয়া ধীৰাজে বুজি পালে যে সেইদিনাৰ দুটা চৰ তাৰ জীৱনত শিক্ষকে দিয়া শ্ৰেষ্ঠ উপহাৰ।

মই অযোগ্য

মৃগাংক বৰা
বি. এ. দ্বিতীয় ষান্মাসিক

এতিয়ালৈকে কিমান কবিতা, গল্প, প্ৰবন্ধ আদিকে লিখিলো; নাই, কোনো এখন বাতৰি কাকত নাইবা আলোচনীত প্ৰকাশ নহয়; বাতৰি কাকতটো বাদেই মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীৰ শেষ পৃষ্ঠাত হ'লেও স্থান নাপায় মোৰ এই স্বকীয় ষ্টাইলৰ লিখনি। কেতিয়াবা হাতখনকে কাটি পেলাবৰ মন যায়, একো এটা যদি ভালদৰে লিখিবই নোৱাৰ, মিছাতে তোক শৰীৰটোক কষ্ট দি ওলোমাই ৰাখি কি লাভ ? পিছমুহূৰ্ততেই আকৌ ভাবো, ভবা কামটো মগজুৱেহে কৰে, হাত দুখনে কেৱল পিয়নৰ কামহে কৰে। এনে অৱস্থাত মগজুটোকে উলিয়াই থবৰ মন যায়।

কেৱল এনে ক্ষেত্ৰতেই নহয়, মই আৰু বহু ক্ষেত্ৰতেই অযোগ্য। চুচৰি-বাগৰি কোনো ৰকমে যেনিবা মেট্ৰিকৰ দেওনা পাৰ হ'লো, কিন্তু লাগিল হায়াৰ ছেকেণ্ডাৰীত জেং। Political-economics একো মূৰত নোসোমায়; আনকি অসমীয়া ব্যাকৰণবোৰো মনত নৰখেহে নৰখে। তাতো যেনিবা কাণে-কাণ মাৰি হায়াৰ ছেকেণ্ডাৰীৰ পৰা জাঁপ মাৰি ডিগ্ৰী কলেজ পালোহি। কিন্তু ইয়াত দেখোন বিপদ দুগুণ; তিনিমাহৰ মূৰে মূৰে পৰীক্ষা। বছৰেকৰ মূৰত পতা পৰীক্ষাতো কোনোৰকমে পাছ কৰিব নোৱাৰো, ইয়াত আৰু কি দশা হ'ব আগতেই গম পালো। এহ .... এইবোৰ বাদেই দিলো, কাম-কাজখিনি ঠিকমতে কৰিব পাৰিলেই হ'ল, কিন্তু তাতো ফেইল।

মায়ে ভাতকেইটা বনাব দিছে তাতো আটাইবোৰ দেই যাব, ভাজি-তৰকাৰীৰ বাবে শাক কাটিছো তাতো গ'ল বুঢ়া আঙুলিটো কটা। কলেজৰ চাৰ্টটোত অলপ ইস্ত্ৰি দিছো, পোৰা-পোৰা কিবা এটা গোন্ধ, দেখিছো চাৰ্টটোৰ সোঁমাজতে এটা মস্ত ফুটা, গৰুহালক দুপৰীয়া পানী খুৱাব গৈছো, দিছে ভৰিত এটা ভালদৰে গচ্ছক। বাতিপুৱা গাইজনী খীৰাব লৈছো, লাঠমাৰি গোটেই গাখীৰ পেলালে। সন্ধিয়া লেম্পটো জ্বলাবৰ বাবে লেম্পৰ চিমনীটো ধুইছো, থেক্কেচ্ ...., গ'ল নহয় চিমনীটো ভাঙি লগতে মোৰ বহল পিঠিত মাৰ হাতৰ বাঁহখৰিৰ কোব। নখকেইটা কাটিব লৈছো, গ'ল ৰঙাপানী ওলাই। ধুৰ .... সকলোতে কেৱল ফেইল আৰু ফেইল।

ধেৎ এনেকৈয়ো আৰু জীয়াই থাকিব পাৰি নেকি ? মিছাতে ঘৰৰ চাউলখিনিহে মোৰ লগতে নষ্ট হৈ আছে। এনেকৈ থকাতকৈ মৰি যোৱাই ভাল। এদিন মৰিম বুলিয়ে ঠিক কৰিলো; কিন্তু কেনেকৈ ? গাড়ীৰ আগতটো পৰিবই নোৱাৰি, ফাঁচি লাগিলেও বৰ কষ্ট পাম, নদীত জাঁপ দিলেও শ-টো নাপাব। শেষত যেনিবা এটা উপায় ওলাল।

এদিন ঘৰত কোনো নথকাৰ সুযোগতে শাকনিডৰাত দিয়া ঔষধৰ বটলটো একে ঢোকে গিলি দিলো, সোৱাদটো কিবা এটা চিনাকি যেন লাগিল আৰু লগে লগে মই বিচনাত শুই দিলো কাৰণ মই নিশ্চিত যে মই মৰিম। অৱশ্যে মৰাৰ আগতে মোৰ ম'বাইলটোৰ মেছেজ অলপ ডিলিট কৰি ললো।

কিন্তু এয়া কি ? মই দেখোন বিচনাত আৰু মায়ে কাষতে পানী এজাৰ লৈ মোক গালি দি আছে, "গৰু উঠ, এই ভৰ দুপৰীয়াখন শুই থাকিবলৈ কিহে পাইছে ?" মই লগে লগে উঠি কিছু সময়ৰ আগতে খোৱা ঔষধৰ বটলটো ভালদৰে এপাক চালো, তাত লিখা আছিল "LIVSEV" ।তাৰমানে মই শাকনিডৰাত দিয়া ঔষধ বুলি লিভচেভটোহে খালো। ধেৎ কিয়ে হ'ব, মই তাৰমানে মৰাটো ফেইল।

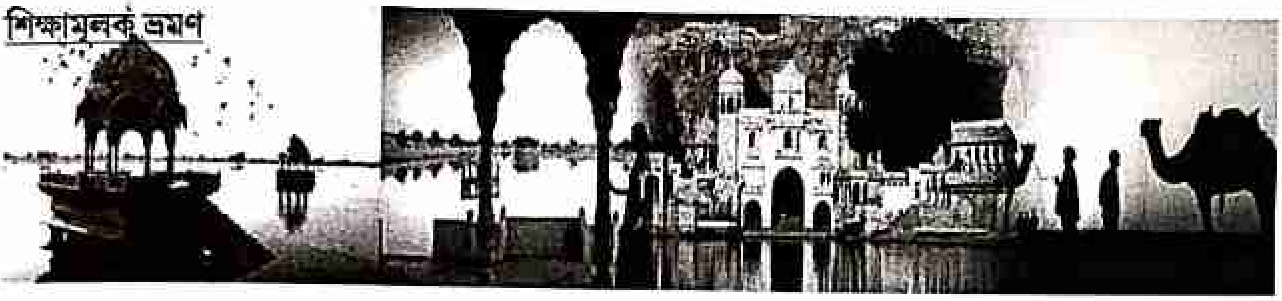

লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ৰাজস্থানলৈ

শ্বামিম আখতাৰ
বি. এ. তৃতীয় যান্মাসিক

আমি জানো যে জ্ঞানৰ বাবে ভ্ৰমণৰ আৱশ্যক। অভিজ্ঞতাৰ সাঁচত এক নতুন অনুভূতি ফুটি উঠিছে। এনে এক মনোমোহা তথা জ্ঞানদায়ক ভ্ৰমণৰ ফলত। তাৰে ভিতৰত কিছুমান মুহূৰ্তত সাক্ষী হৈ বোৱা কিছুমান ঠাই তথা ঘটনা সম্পৰ্কে মোৰ জ্ঞানৰ পৰা একাষাৰ —

ভ্ৰমণ আমি সদায় কৰো। নতুন নতুন ঠাই আমি সদায়েই দেখিবলৈ পাওঁ। কিছুমান ঠাইৰ বিষয়ে আমাৰ মনত থাকে আন কিছুমান নাথাকে। কিন্তু আমাৰ লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ৰাজস্থানলৈ যোৱা শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ অভিজ্ঞতা আছিল বেলেগ ধৰণৰ তথা মনত ৰাখিবলগীয়া।

যাত্ৰা আৰম্ভ ঃ- ইংৰাজী ১৭-১০-২০১৮ তাৰিখ সময় ৰাতিপুৱা ৯-৪৫ মিনিট, আমি সকলো সাজু গুৱাহাটী ৰেলৱে ষ্টেচনৰ পৰা ৰাজস্থান অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিবলৈ। কিন্তু ৰেলৱে বিভাগৰ কাৰিকৰী বিজুতিৰ বাবে আমাৰ যাত্ৰা ১১-৪৫ মিনিটত অৰ্থাৎ ২ ঘণ্টা পলমকৈ আৰম্ভ হৈছিল। সি যি কি নহওক আমি সকলোৱে ১৮-১২-২০১৮ ইংৰাজী তাৰিখে ৰাতি ১২ বজাত গৈ দিল্লী ৰেলৱে ষ্টেচন পাইছিলো। সেই দীঘলীয়া যাত্ৰা আমাৰ লগত প্ৰায়বোৰৰে জীৱনৰ প্ৰথমটো দীঘলীয়া যাত্ৰাৰ অভিজ্ঞতা। এই দীঘলীয়া যাত্ৰা শেষ হোৱাৰ ৩ ঘণ্টা বা ৪ ঘণ্টা সময় আমি কাহানিও নেদেখা, কাহানিও মুখামুখি নোহোৱা কেইটামান সমস্যা বা অভিজ্ঞতা পাইছিলো। মানুহ যে কেনেকুৱা হ'ব পাৰে তাৰ বিষয়ে আমি আগতে মানুহৰ মুখে মুখে কোৱা শুনিছিলো। কিন্তু সেইদিনা বাস্তৱত দেখা পালো। অৱশেষত ভগৱানৰ কৃপাত সেই অতি বিপদজনক সময়ৰ পৰা কোনোমতে আঁতৰি আহিলো। পিছদিনা

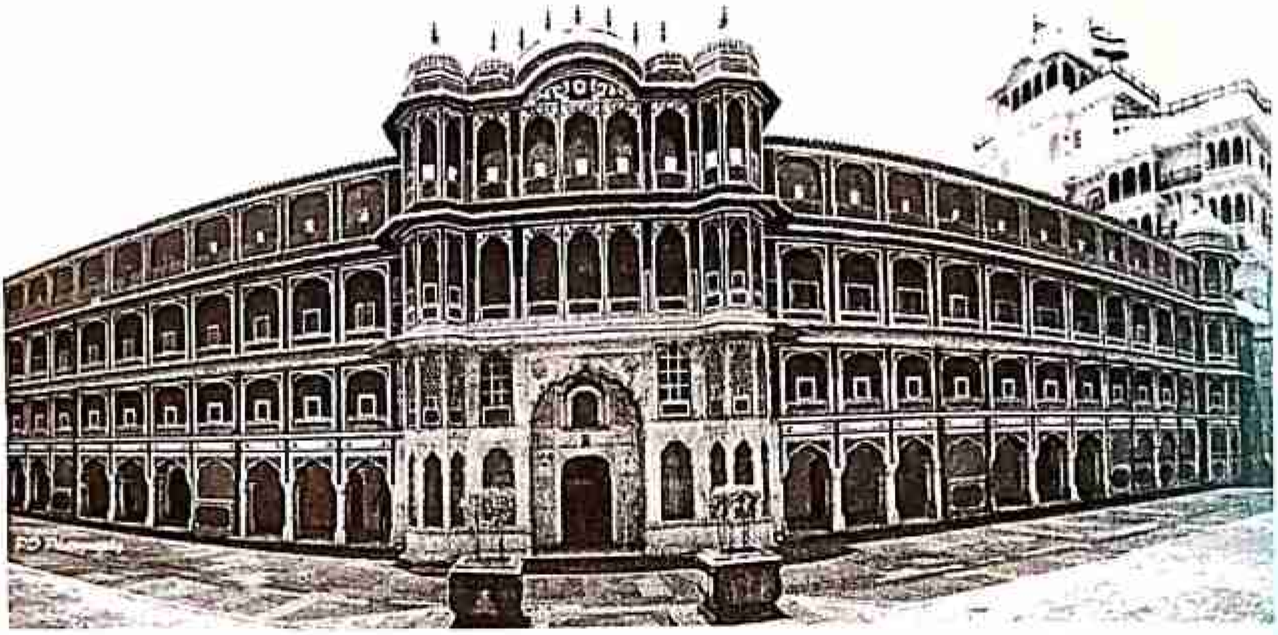

আমি সকলো ৯ বজাত গৈ আমাৰ মূল লক্ষ্যস্থান ৰাজস্থানৰ ৰায়পুৰত উপস্থিত হ'লো। সেইদিনা আৰু ইয়াৰ পিছৰ দিনা অৰ্থাৎ ইংৰাজী ১৯-১০-২০১৮ আৰু ২-১০-২০১৮ তাৰিখে আমি সকলোৱে ৰায়পুৰৰ কিছুমান ঠাই ভ্ৰমণ কৰিলো। আৰাৱলী পৰ্বতমালা, জল মহল, হাৱা মহল, জন্তৰ-মন্তৰ, আমিৰ মহল ইত্যাদি। এই ঠাইসমূহৰ পৰিচয় তলত দিয়া ধৰণৰ ঃ

জয়পুৰ ঃ জয়পুৰ হৈছে ৰাজস্থানৰ ৰাজধানী। ইয়াত জনপ্ৰিয় সংস্কৃতি ঠাই আৰু কিছুমান ঐতিহাসিক স্মৃতিচিহ্ন আছে। এই জয়পুৰ নামটো ৰজা 'Sawai Jaising' নামেৰে নামাকৰণ কৰা হৈছিল। 'Maharaj Jaising II' য়ে ১৬৯৯ চনৰ পৰা ১৭৪৪ চনলৈ শাসন চলাইছিল।

জল মহল ঃ জল মহল জয়পুৰৰ মন সাগৰৰ

লাকিৰ মধ্যভাগত অৱস্থিত। জল মহল শব্দৰ অৰ্থ হ'ল 'পানী স্থান'। 'Maharaja Jaisingh II' য়ে ১৮ খন সংস্কাৰী আৰু বৃহৎ দেশলৈ এই জল মহল স্থাপন কৰিছিল।

আমিৰ মহল ঃ আমিৰ মহল ৰাজস্থানৰ আমিৰত অৱস্থিত। এই আমিৰ চহৰৰ ৪ কিলোমিটাৰ আতৰত অৱস্থিত।

এই ঠাইবোৰৰ ভ্ৰমণ সামৰাৰ অন্তত আমি সকলোৱে জয়পুৰৰ পৰা জয়চালমাৰত গ'লো। ৰাজস্থানৰ মৰুভূমি অঞ্চলত জয়চালমাৰ নামেৰে জনা যায়। এই জয়চালমাৰত আমি আন কিছুমান নতুন অভিজ্ঞতাৰ সাক্ষী হ'লো। যেনে — মৰুভূমিৰ বাস্তৱ ছবি, উটৰ পিঠিত ভ্ৰমণ ইত্যাদি। এই সকলোবোৰ শেষ কৰি আমি সকলোৱে ২১-১০-২০১৮ তাৰিখে ৰাতি ১২ বজাত পুনৰ গুৱাহাটী অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছিলো আৰু ২৪-১০-২০১৮ তাৰিখে ৰাতিপুৱা ১১ বজাত নিজৰ অতি মৰমৰ বাসগৃহত সুস্থ শৰীৰে আহি উপস্থিত হ'লো। এইয়া আছিল আমাৰ যাত্ৰাৰ চমু বিৱৰণ। আগতেও উল্লেখ কৰিছো যে ফুৰা-চকা আমি সদায়ে কৰো কিন্তু আমাৰ এই যাত্ৰা বেলেগ ধৰণৰ। কাৰণ এই যাত্ৰা যিমান সুমধুৰ আছিল সিমান সমস্যাদায়কো আছিল। কিন্তু সুমধুৰ আৰু সমস্যাদায়ক যাত্ৰাই আমাৰ বহুতৰে জীৱনত বহুত ডাঙৰ শিক্ষা দি থৈ গ'ল। এইখিনিতে মই ভাৰতৰ প্ৰাক্তন ৰাষ্ট্ৰপতি ড০ এ. পি. জে. আব্দুল কালামৰ এটি উক্তি উল্লেখ কৰিব বিচাৰিছো। তেখেতে কৈছিল যে — "সমস্যাই তোমাক শেষ কৰিবলৈ নাহে। ই আহে তোমাৰ জীৱনৰ জীয়াই থকাৰ শক্তি আৰু সামৰ্থক পৰীক্ষা কৰিবলৈ। জটিলতাক বুজাই দিয়া তুমি তাতকৈও জটিল।"

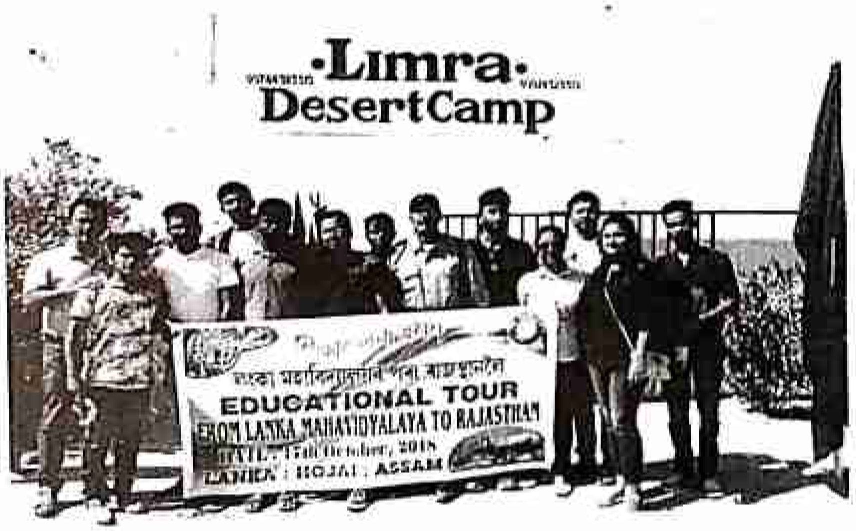

এনে এটি সুমধুৰ তথা চিৰস্মৰণীয় কিছুমান অভিজ্ঞতাৰ সাক্ষী হ'বলৈ সুযোগ দিয়াৰ বাবে আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক মুকুল বৰঠাকুৰ মহোদয় তথা অধ্যক্ষ মহোদয়ক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো।

"আরম্ভ হয় না কিছু— সমস্তের তবু শেষ হয়— কীট
যে ব্যর্থতা জানে পৃথিবীর ধুলো মাটি ঘাসে তারও বড়
ব্যর্থতার সাথে রোজ হয় পরিচয়। যা হয়েছে শেষ হয়;
শেষ হয় কোনোদিন যা হবার নয়!"

— জীবনানন্দ দাশ

বাংলা বিভাগ

"আমি বিশ্বাস করি যে কেউ কিছু পাওয়ার উপযুক্ত হলে জগতের কোন শক্তিই তাকে বঞ্চিত করতে পারে না।

— স্বামী বিবেকানন্দ

যৌতুক

মূল গল্প ঃ দাইজো
মূল গল্পকার ঃ বিষ্ণুলাল উপাধ্যায়

অনুবাদ ঃ নাহিম মজুমদার
সহযোগী অধ্যাপিকা, বাংলা বিভাগ

বরপক্ষের লোকেরা ঘরে ফিরলেন। ফাল্গুন মাসের ৭ তারিখ পাকা পাকি ভাবে বিয়ে ঠিক হয়ে গেল।

ঘনশ্যাম মেয়ে দেখতে আসেননি। তিনি রাধাকে আগেই দেখেছেন এবং তার পছন্দও হয়েছে।

রাধার বাবা-মা শশীধর এবং দেবকীর এই সময়ে মনে বড়ো কষ্ট হচ্ছে। বড় মেয়েকে রেখে ছোট মেয়েকে কিভাবে বিয়ে দেওয়া যায়। আবার এদিকে রাধার বিয়ে না দিয়েও উপায় নেই। আত্মীয়েরা ভালো আছেন, সম্পন্ন পরিবার, চাল-চলনও খুব ভালো। পাঁচ-পাঁচটি উপযুক্ত মেয়ে রয়েছে; সময়মতো শ্বশুরবাড়ির জিম্মা না লাগালে হবে না।

আজকাল জিনিসপত্রের দাম বেড়ে গেছে। অতি সংক্ষেপে বিয়ের অনুষ্ঠান করলেও পাঁচ/সাত হাজার টাকা ছাড়া হবে না। ছেলের বিয়ে কামাখ্যা মন্দিরে করলেও হবে, কিন্তু মেয়ের বিয়ে সেভাবে হবে না। ধনঞ্জয় মহাজনের ছেলে শশীধরকে এরকম করলে শোভা পাবে না। তাঁর মান-সম্মান যাবে।

তাঁর সম্পত্তি নেই এরকমও নয়। গরু, মহিষ, গয়নাপাতি, বাগান এবং কৃষিভূমিও অনেক ছিল। অভাব কাকে বলে তিনি জানেন না। প্রায় পাঁচ বৎর তিনি অসুস্থ হয়ে বিছানায় পড়ে আছেন। চিকিৎসায় অনেক খরচ হয়ে গেছে। ধান, শস্যের ব্যবসা নষ্ট হয়ে গেছে। শিঙরি শীতলমারির উর্বরা কৃষিভূমি ব্রহ্মপুত্রের বাড়ন্ত জল নষ্ট করে দিয়েছে। দুই বৎসর পূর্বে ছোট বোনের বিয়েতে বন্ধক দেওয়া জমি তিনি যোরাতে পারেননি। তাঁর সময়টা খুব খারাপ যাচ্ছে মনে হয়; শনির সাড়ে সাত দশা লেগেছে।

দেখতে দেখতে বিয়ের দিন সন্নিকটস্থ। শশীধর এবং দেবকীর চোখে ঘুম আর পেটে ক্ষুধা নেই, হাত বাড়লে কারো কাছ থেকে সহায়-সহযোগিতা পাওয়ার জায়গা নেই। পাঁচটি ভাই-বোনের মধ্যে ধ্রুবজ্যোতি যদি সবার থেকে প্রথমে জন্মাত, তবে কিছু সাহায্য করতে পারত, বাবা-মা দুজনেই এধরনের কথা ভেবে অনুশোচনা করছেন।

সমস্ত পরিবারের পেট পালন-পোষণ করতে গিয়ে হাতে থাকা ১৮ বিঘা জমি থেকে এক পুরা জমি না বেচে কোন উপায় নেই বলে শশীধর ভাবছেন। দেবকী বললেন, 'জমি জীবন-জীবিকার একটি সাধন। দুঃখের সময়ও জমি বিক্রি না করা ভাল। সুতরাং এরকম করা যায় আমার বিয়েতে পাওয়া যৌতুক নোগেড়ী

(সোনার নয়টি গুটিযুক্ত মালা) বিক্রি করে কাজ চালানো যেতে পারে। সুদিন ফিরে আসলে আবার গড়িয়ে নেওয়া যাবে।

নিজের জীবদ্দশায় দেবকীকে নিরাভরণা দেখা স্বাভিমানী শশীধর কীভাবে মানবেন। অবশেষে জমি হাতছাড়া হ'ল।

ঘনশ্যাম বড় মেয়েকে ছেড়ে কেন ছোট মেয়েকে পছন্দ করলেন ? দু'জনই একই রকম ভালো, আই এ পরীক্ষা পাস; ঘর-সংসার, সেলাই-বুনাই এবং ঘরকে পরিপাটি করে রাখতে দুজনই খুব নিপুন। রাধার হাসিমাখা মুখে দৃঢ়তাব্যঞ্জক চোখ এবং লাজুক স্বভাব— এই বিশেষত্ব হয়তো ঘনশ্যামের চোখে পড়েছে।

বিয়ে খুব সামনে এসে পড়েছে; মাত্র দশদিন বাকি। রাধাকে যৌতুক কী দেওয়া যায়।? আগেতো গোড়ধোয়া (গোড়ধোয়া হ'ল — নেপালী সমাজের নিয়মানুযায়ী কনেপক্ষের পিতা-মাতা এবং আত্মীয়-স্বজন বিয়ের সময় বর-কনের পা, ধুয়ে যে উপহার প্রদান করেন।) দিয়েই কাজ চলত, এখনতো তা হবে না। আজকাল যৌতুকের প্রচলন শুরু হয়ে গেছে। কয়েকদিন আগে পাশের বাড়ির খড়কেনী মেয়ে নন্দিতাকে কম জিনিসপত্র দেননি। তিনি বিধবা তাঁর থেকে আমরা সামর্থ্যহীন দেখালে শোভা পায় কি? বড় পরিবারের মেয়ে ; এমনিতে বিদায় দিলে দুর্নাম হবে, কী করবেন ভেবে শশীধর একটি দীর্ঘনিঃশ্বাস ফেললেন; দেবকীও মাথা নীচু করে চুপ থাকলেন।

খেতের জমি বিক্রি করে বিয়ে দেওয়া এবং যৌতুকের সমস্যা নিয়ে বাবা-মা যেভাবে উদ্বিগ্ন ও মনঃক্ষুণ্ণ হয়ে আছেন তা দেখে মনে সাহস সঞ্চয় করে রাধা বলল, 'মা, যৌতুক দিতেই হবে এমনতো কোনো বাধ্যবাধকতা নেই। যার সামর্থ্য আছে দেবে; কারো নেই দেবে না। আমার যৌতুকের প্রয়োজন নেই, মনকে দুর্বল করো না মা। এখনতো আমরা অনেকটাই বুঝি। সমাজে সুসংস্কার নিয়ে আসতে হবে। যে প্রথার জন্য মানুষ মানসিকভাবে কষ্ট ভোগ করে, সে প্রথা শেকড় থেকে উপড়ে ফেলা উচিত। যে মানুষের সঙ্গে আমার সম্বন্ধ করে বিয়ে দিতে চাইছেন তিনি আমার সঙ্গে থাকলেই হ'ল। নিজের সুন্দর ভবিষ্যতের জন্য আশীর্বাদ পেলেই আমার হয়ে যাবে।'

বিবাহকর্ম সম্পন্ন হয়ে গেল। সূর্যোদয়ের সময় রাধাকে বিদায় দেওয়া হ'ল। বিদায়ের সময় বাবা-মায়ের অশ্রুসজল নয়ন দেখে রাধাও নিজেকে সামলাতে পারেনি। নিমন্ত্রিত অতিথিবৃন্দ যেতে শুরু করছেন। পথে একজন মহিলা বলতে লাগলেন, 'রাধার বাবা-মা এত কৃপণ; মেয়েকে একসেট ফার্ণিচার দিতে পারেন না, এমনতো নন। কি বল? ইস বেচারা রাধার মনে কেমন লাগল বলোতো'। দ্বিতীয় মহিলা আরেক মহিলাকে বললেন, 'বাবা চিররোগী, বিছানার সঙ্গে লেগে আছেন; অন্যদেরকে ঠকিয়ে বেশি টাকা-পয়সা জমিয়ে রাখলে তবুও কিছু দিতে পারতেন।' শেষে থাকা মহিলা বললেন, 'বুকভরা আশীর্বাদ পেলে আর কী লাগে।'

ঘনশ্যাম এবং তার দাদা রামকৃষ্ণের একদিনেই বিয়ে হয়েছে। নববধূকে দেখার জন্য ঘরের ভিতর ভীড় জমেছে। রামকৃষ্ণের শ্বশুরবাড়ি ধনী হওয়ার জন্য মেয়ে সংহিতাকে দেওয়া যৌতুক দেখে সকলেই বিস্মিত; ভারতীয় আইন-কানুন ছেলে-মেয়ে দু'জনকেই বাবার সম্পত্তির সমান অংশীদার করেছে। এরকম হওয়ার জন্য রামকৃষ্ণের শ্বশুর মেয়েকে রেডিও, ঘড়ি, গয়নাপাতি, দামী ফার্ণিচার, দুধ দেওয়া গরু, বড় ছাগল এবং পাঁচ পুরা জমিন যৌতুক দিয়ে কী খারাপ কাজ করেছেন? মেয়ে সংহিতার মধ্যে কোন দোষ অথবা দুর্বলতা ছিল বলে সেগুলোকে ঢেকেঢুকে রাখার জন্যই যদি এত সম্পত্তি দিয়েও থাকেন তবে অন্যদের মাথাব্যথা করার কী আছে। শশীধর রাধাকে লেখা-পড়া করিয়ে গুণবতী, সুশীলা বানিয়ে চোখে পড়ার মতো করে বিনা যৌতুকে

সুযোগ্য বরের হাতে সমর্পণ করেছেন, অন্যাদের এখানে নিন্দা-চর্চা করার কী কাজ! পরচর্চা এবং পরনিন্দা না করে খাওয়া হজম না হওয়া স্বভাবের লোকদের মুখ কে বন্ধ করতে পারে। বিয়ের ব্যস্ততার মধ্যে এরকমই পরিবেশ।

দামী পোশাক এবং গয়নার ভারে ঝুঁকে পড়া সংহিতা মৌমাছির রাণী হয়ে আছে। ওর আশেপাশে পা রাখার জায়গা নেই। যৌতুকের জিনিসপত্রগুলো দেখে মহিলাদের চোখ ভরে উঠছে। বেচারা রাধার ঘরে দু'/চারজন বয়স্ক মহিলা তার দিকে একদৃষ্টিতে তাকিয়ে বসে আছেন। রাধাকে দেখে মনে হচ্ছে যেন দশ/বারো দিন আগে বিয়ে হয়ে এ'বাড়িতে এসেছে।

ঘরের ভেতরে ঢোকার আজ প্রথম দিন। রাধাকে নূতন পরিবেশের সঙ্গে পরিচিত হতে হবে। নিজের প্রিয়তমের সান্নিধ্য, লজ্জা এবং একরকমের ভয়মিশ্রিত আনন্দের মুহূর্তগুলো রাধাকে উৎকণ্ঠিত করে রেখেছে এরকম সময়ে রাধা কাউকে মর্মভেদী প্রশ্নের জবাব দিতে হবে বলে এক মুহূর্তের জন্যও ভাবছে না। প্রশ্নবাণের বর্ষা থামানোর জন্য রাধা প্রস্তুত নয়। রাধার পিসির মেয়ে জ্যোতি কনের কাছে মুখ নিয়ে এসে চিন্তা-ভাবনা না করেই জিজ্ঞেস করল, 'তোরতো যৌতুক দেখতে পাচ্ছি না, নিয়ে আসার এখনও বাকি আছে, না এইগুলো গোড়ধুয়া এবং বিছানাপত্রের টোপলামাত্র ? সংহিতাতো, আরে বাপরে এই ঘরে জায়গা হবে না, এত জিনিসপত্র দিয়েছে।'

রাধা একটুসময় মৌন হয়ে রইল। ঘোমটার আড়ালে ওর চোখে জল আসছে। সংকোচে সে বলল, 'জীবনের জন্য আমি যাকে পেয়েছি, তাঁর সঙ্গে যৌতুকের তুলনা হয় না দিদি।' একটু পর পর সে চোখ মুচছে। রাধার কথা শুনে তার পিসির মেয়ে অন্যমনস্ক হয়ে ঠোঁট বাঁকিয়ে ঘর থেকে বেরিয়ে গেল।

অর্থ-সম্পদের রঙীন পৃথিবীতে বিচরণ করা মানুষের ধারণা দেখে রাধা উদাস হয়ে যায়। যে সমাজে সহজ-সরল জীবন এবং উচ্চ আদর্শের মূল্য নেই, কেবল আড়ম্বর এবং নিজেকে বড় দেখানোর প্রবল অভিলাষ আছে, সেখানে কী মানবীয় গুণের বিকাশ হবে ? উজ্জ্বল ভবিষ্যতের নির্মাণ হবে? এরকম অনেক অসংলগ্ন বিচার একটু সময়ের জন্য রাধার কোমল অনুভূতিতে রেখাপাত করল।

আজ রাধা নববধূ, দার্শনিক নয়, আগামীকাল বাড়ির বউ হবে, ভাবের জগতে ভেসে যাওয়ার অবকাশ ওর নেই। তার ছোট এবং নূতন গার্হস্থ্য জীবনের উপর সতর্ক দৃষ্টি নিক্ষেপ করে প্রতিটি পদক্ষেপ দিতে হবে, এমন কর্তব্য ওর জন্য অপেক্ষা করছে। এরকম চিন্তা-ভাবনায় যখন মন অবিন্যস্ত, সেই সময় ননদেরা তাকে ঘরের ভেতর নিয়ে গেল।

ফেরা যাত্রার দিন এল। বাবার বাড়িতে পৌঁছনোর পর রাধার জন্য হবে হর্ষ এবং বিস্ময়মিশ্রিত মুহূর্ত। একদিকে স্নেহের বাবা-মা, দিদি-বোন, ছোট বোন-ভাই, সঙ্গী-সাথীদের সঙ্গে পুনর্মিলন হবে, অন্যদিকে বাবা-মা জানবেন যে সংহিতা ঘরে জায়গা না হওয়া যৌতুক পেয়েছেন, তখন বাবা-মায়ের পরিশ্রান্ত হৃদয়ের ব্যথা আবার শুরু হবে, তখন সে কী করবে? এভাবে মনে দুঃখ নিয়ে বসে থাকা রাধার মনের পীড়া বোঝার জন্য ঘনশ্যামকে অনেক পরিশ্রম করতে হয়েছে। তিনি বলতে শুরু করলেন — সেই মামুলি চারটি জিনিসের জন্য এত চিন্তা; যে বাবা-মা তোমাকে অসীম কষ্ট করে জন্ম দিয়েছেন, স্নেহ সিঞ্চন করে বড় করেছেন, লেখা-পড়া শিখিয়েছেন, কন্যাদান করেছেন, ধন্য সেরকম বাবা-মা। বিয়েতে জিনিসপত্র বেশি দিতে পারলে তাঁদের গৌরব এবং না দিতে পারলে দুর্নাম এমন কদাপি হতে পারে না ।

অগস্ত্য মুনি সারাজীবন ধরে যে পুণ্য অর্জন করেছিলেন, তা রামচন্দ্রকে দিতে চাইলে তিনি কি মিনতি করলেন জান ? শুন — হে মুনিশ্রেষ্ঠ , আপনি কঠোর

তপস্যা করে যা পুণ্য অর্জন করেছেন তা আমি হাত পেতে নেওয়া কখনও উচিত হবে না। আমি এই লোকে কঠোর পরিশ্রম করার জন্য জন্ম গ্রহণ করেছি। নিজের পরিশ্রমে আমি যা অর্জন করতে পারব সেটাই আমাকে শোভা দেবে। ক্ষমা করবেন প্রভু।" শ্রীরামচন্দ্রর আদর্শ আমরা কেন গ্রহণ করব না। নিজের স্বামীর উদারতা দেখে রাধা আশ্বস্ত হ'ল ।

সুমুদ্রের পাহাড়-সমান ভয়-লাগা ঢেউ এবং কোলাহলকে পরোয়া না করে নাবিকরা প্রতিদিন লক্ষ্যস্থানের দিকে জাহাজ চালিয়ে নিয়ে যায়। ঘনশ্যাম আচার্য বোম্বাই বন্দরের সামুদ্রিক যন্ত্রবিৎ-পদে চাকুরি করার পাঁচ বৎসর পূর্ণ হয়ে গেছে। তিনি নিজের কর্মক্ষেত্রে যাওয়ার আগে রাধাকে বলতে লাগলেন— আমি আবার ঘরে আসতে আট মাস সময় লাগবে। বোম্বাইতে অনেক মূল্যবান জিনিস পাওয়া যায়, কী নিয়ে আসব বলো, ময়ূরশোভিত পালঙ্ক, মর্মর-সিংহ খচিত বিবিধ আসবাব, মতির মালা, হীরার আংটি ইত্যাদি। তখনই রাধা বাধা দিয়ে বলল, বিয়ের সময় স্বামীগৃহ থেকে পাওয়া অলঙ্কারে আমি সম্পন্ন হয়ে আছি। মনের মিলন তথা ঘরের শান্তিই আমার জন্য ঐশ্বর্য ।

পনেরো দিনের ছুটি নিয়ে ঘনশ্যাম বাড়ি এসেছেন। তিনি অনেক জিনিস বোম্বে থেকে নিয়ে আসার কথা ভেবেছিলেন, কিন্তু রাধার সংযত ভাবধারা মনে পড়ায় কেবলমাত্র হীরাখচিত আংটি, হাতী-দাঁতের চিরুনি এবং সিঁদুরের কৌটো, গন্ধযুক্ত তেল এবং টু-ইন্-ওয়ান্ ট্রেন্জিস্টার্ ওর সম্মুখে রেখে দিলেন। বিয়ের পর প্রথম বসন্তের প্রেমোপহার রাধা গ্রহণ করল।

একদিন জ্যোতিদিদি এবং তার সঙ্গীদের একটি একটি করে সমস্ত উপহার না দেখিয়ে রাধা পারল না। ভাগ্য এবং পুরুষার্থ দুটি থেকে ঠগ খাওয়া জ্যোতির মনে ঈর্ষা জাগল। একটি দীর্ঘনিঃশ্বাস ফেলে জ্যোতি বলতে লাগল — তুমি সত্যি ভাগ্যবতী, রাধা।

জ্যোতিদিদি এবং তার সঙ্গীরা সংহিতার কাছে গিয়ে বলতে লাগল — রাধার মতো আংটি তোমাকেও খুব সুন্দর দেখাবে, একটা নিয়ে আসতে বলতে পারো না ?

সংহিতা — ভাগ্য আমাকে দেয়নি এমন নয় দিদি, নিজের উপার্জনও থাকতে হবে । বিছানায় হেলান দিয়ে টেপ রেকর্ডারে রাধার ভজন শুনার পর বড়ো প্রেমভাব নিয়ে ঘনশ্যাম রাধাকে জিজ্ঞেস করলেন — তোমার কোন জিনিসের আকাঙ্ক্ষা আছে?

রাধা — আছে, সেটা হ'ল প্রেম-মন্দাকিনী বয়ে যাওয়া হৃদয়ের সেই স্বর্গীয় স্থান, যাকে পেলে নারী নিজেকে সব থেকে ভাগ্যবতী বলে ভাবে, যেকোন প্রকারের দুঃখ সহ্য করতে পারে এবং হেসে হেসে মরতেও পারে।

ঘনশ্যাম রাধাকে বুকের মধ্যে জড়িয়ে ধরলেন।

লেখক -পরিচিতি ঃ বিষ্ণুলাল উপাধ্যায়ের জন্ম ১৯১৭ সনের ১৩ জুলাই শোণিতপুর জেলার মাঝগাঁও-এ হয়েছিল। তিনি অসমের পূর্বাঞ্চলের এক সুপরিচিত সমাজসেবক এবং সাহিত্যকার ছিলেন। কটন কলেজ থেকে কলা বিভাগে স্নাতক। ১৯৫৭ পর্যন্ত তিনি বিহালী হাই স্কুলের প্রধান শিক্ষক ছিলেন। চারবার আসাম বিধান সভার নির্বাচিত বিধায়ক ছিলেন; অসম গোর্খা সম্মেলনের সভাপতিও ছিলেন। ভারতের স্বাধীনতা আন্দোলনে সক্রিয় অংশ গ্রহণ করে কারাবরণ করে ছিলেন। তাঁর প্রকাশিত জীবনী গ্রন্থগুলো হ'ল — মহাপুরুষ শঙ্করদেব, ছবিলাল উপাধ্যায়, ভক্তবাহাদুর প্রধান, কলাগুরু বিষ্ণুরাভা, নন্দলাল উপাধ্যায়, শ্বেত বিপ্লব, নেপালী সত্রাধিকার রতিকান্ত উপাধ্যায়। কথাসংগ্রহ-উৎসর্গ অসমের নেপালীরা, আমার ডায়েরির কয়েকটি পৃষ্ঠা, মাঝগাঁও নেপালী থিয়েটার পার্টি, টিপন-টাপন ইত্যাদি। অসমীয়া ভাষায় প্রকাশিত গ্রন্থগুলো হ'ল — দু'জন মহান বিভূতি, স্বাধীনতা-যুদ্ধের নায়ক ছবিলাল উপাধ্যায়, স্বাধীনতা-সংগ্রামী দলবীর সিং লোহার, (সানমিহলি), ছেড়ে আসা দিন গুলো, অসমের মুখ্যমন্ত্রীকে সবিনয় নিবেদন। এছাড়াও তাঁর রচনাদি বিভিন্ন পত্র-পত্রিকায় প্রকাশিত হয়েছে । অসম সরকার দ্বারা সাহিত্যিক পেন্সন্ (১৯৯১) ফুলচাঁদ খাণ্ডেলওয়াল সমন্বয় পুরস্কার প্রাপ্তি (২০০৩)। নেপালী সাহিত্য কলা নিকেতন, অসম নেপালী সাহিত্য সভা, নেপালী সাহিত্য পরিষদ, অসম আদি দ্বারা পুরস্কৃত।

মহান আত্মা বিষ্ণুলাল উপাধ্যায়ের মৃত্যু হয়েছে ২০০৭ সালের ২৯ জুলাই, বরগাঙে।

স্বাধীনতা সংগ্রামে নেতাজীর ভূমিকা

ড° সাথী দে
সহকারী অধ্যাপিকা, বাংলা বিভাগ

নেতাজী সুভাষচন্দ্র বসু পরাধীন ভারতের স্বাধীনতা ফিরিয়ে আনার জন্য ভিন্ন ভিন্ন দেশের বিশিষ্ট আইনজীবী, রাজনীতিবিদ, দার্শনিক, অধ্যাপক এবং রাষ্ট্রনেতাদের সঙ্গে সাক্ষাৎ করে তাঁদের সঙ্গে মত বিনিময়ও করেন। তাই নেতাজীর নির্বাসনের দিনগুলো ছিল অত্যন্ত গুরুত্বপূর্ণ। ১৯২১ থেকে ১৯৩২ অর্থাৎ এই এগার বৎসর সুভাষচন্দ্র বসু দেশের ছাত্র ও যুব আন্দোলন, কংগ্রেসের অসহযোগ ও আইন অমান্য আন্দোলন এবং সশস্ত্র বৈপ্লবিক কর্মধারার সঙ্গে যুক্ত থেকে ব্রিটিশ শাসনের দৃঢ় সংগ্রামাত্মক ভূমিকা গ্রহণ করে ভারতবর্ষের মুক্তি প্রচেষ্টাকে অনেক দূর এগিয়ে নিয়ে যান। তিনি হলেন আধুনিক ভারতীদের এক জ্বলন্ত দেশ প্রেমিক বিপ্লবী নেতা ও জীবন উৎসর্গীকৃত আদর্শের এক কিংবদন্তি পুরুষ। নেতাজীর ইংরেজ মার্কিন সাম্রাজ্যবাদের বিরুদ্ধে সংগঠিত 'আজাদ হিন্দ ফৌজের' সশস্ত্র যুদ্ধের কাহিনী যেমন বিস্ময়কর তেমনি শ্বাসরুদ্ধকারী। স্বাধীনতা সংগ্রামীদের মধ্যে অনেকে দুঃখময় দীর্ঘ কারাজীবনকে মেনে নিলেও নেতাজীর প্রকৃতি ছিল স্বতন্ত্র। কারারুদ্ধ হলেই তাঁর অন্তর বিদ্রোহী হয়ে উঠত এবং তিনি অসুস্থ হয়ে পড়তেন, বাইরের অসমাপ্ত কাজ তাঁকে যেন অবিরত আহ্বান করত, তিনিও জানতেন সে কাজ তাঁরই; কাজের জন্যই তাঁর জন্ম-জীবন ধারণ। অসুস্থতার জন্য তিনি ভিয়েনার ডাঃ ফুর্থের নার্সিং হোমে ভর্তি হয়ে কিছুদিনের মধ্যে সম্পূর্ণ সুস্থ হয়ে কেন্দ্রীয় আইন সভার অধ্যক্ষ শ্রী বিটলভাই প্যাটেল-এর সঙ্গে পরিচিত হয়ে অল্প দিনের মধ্যে বন্ধুত্বের বন্ধনে আবদ্ধ হন। আইন অমান্য আন্দোলন শক্তিশালী হতে পারেনি বলে, মহাত্মা গান্ধী দ্বিতীয় দফার আইন অমান্য আন্দোলন প্রত্যাহার করেন এবং সত্যাগ্রহী বন্দীদের মুক্তির দাবী জানান সরকারকে। মহাত্মার আবেদনে সরকার সাড়া দেননি। আন্দোলন প্রত্যাহারের সংবাদে

নেতাজী ক্ষুব্ধ হয়ে প্যাটেল-এর সঙ্গে বিয়েনা থেকে দেশবাসীর উদ্দেশ্যে এক যুক্ত বিবৃতি দেন — "আইন অমান্য আন্দোলন প্রত্যাহার করে মহাত্মা গান্ধী যা করলেন তাকে মেনে নেওয়া হলে কংগ্রেসের বর্তমান কর্মপন্থা অচল"। তখন বিশিষ্ট আইনজীবী দূরদর্শী রাজনৈতিক ও দেশসেবক বিটলভাই সুভাষচন্দ্রকে চিনেছিলেন। তিনি বিদেশে ভারতের মুক্তি সংগ্রামের প্রচার কার্যের জন্য তাঁর উইলে সুভাষচন্দ্রের জন্য এক লক্ষ টাকা দানের ব্যবস্থা করে গেলেন।

ইউরোপে অবস্থানকালে নেতাজী পোল্যাণ্ড, জার্মানী, তুরস্ক, সুইজারল্যাণ্ড, ফ্রান্স ভ্রমণ করেন। প্রতিটি দেশের রাষ্ট্রগঠন, শিক্ষা সংস্কৃতি সম্পর্কে প্রত্যক্ষ জ্ঞান অর্জন করেন। দলাদলির কোলাহল মুক্ত বিদেশে তিনি আপন মনে ভারতের স্বাধীনতা সংগ্রামের ভবিষ্যৎ ব্লু-প্রিন্ট এঁকে চলেছেন। এরই মধ্যে তিনি মনীষী রোমারোলাঁর সান্নিধ্যে এলেন, প্রগাঢ় বন্ধুত্বে আবদ্ধ হয়েছেন আয়ারল্যাণ্ডের রাষ্ট্রনায়ক মিঃ ডি ব্যালেরার সঙ্গে। তুরস্কের বিপ্লবী নায়ক কামাল আতাতুর্কের সঙ্গে নেতাজীর ঘনিষ্ঠ পরিচয় হয়েছে। অবসর সময়ে তিনি লিখলেন ভারতের মুক্তি সংগ্রামের ইতিহাস - "দি ইণ্ডিয়ান স্ট্রাগল" একই সঙ্গে ইংলণ্ড প্রবাসী ভারতীয়দের রাজনৈতিক সম্মেলনে সভাপতিত্ব করার নিমন্ত্রণ এলে ইংরেজ সরকার তা নামঞ্জুর করেন। সে সভায় সভাপতির অর্থাৎ নেতাজীর লিখিত ভাষণ পাঠ করা হয় — 'ইংরাজের মনোভাব এবং তার অস্তিত্ব হয়তো আরো অনেকদিন এমনি অটুট থাকবে, যদি আমরা অস্ত্রের সাহায্যে বা আর্থিক অবরোধের দ্বারা ইংরেজ ও তার সহযোগীদের জীবন অচল, ভীতিপ্রদ ও অতিষ্ঠ করে তুলতে না পারি। লণ্ডনের মের্সাস উইশার্ট এণ্ড কোং লিমিটেড 'দি ইণ্ডিয়ান স্ট্রাগল' প্রকাশ করায় সমগ্র ইউরোপে তার প্রভাব পড়ে। গ্রন্থটি পড়ে দার্শনিক রোমারোলাঁ নেতাজীকে অভিনন্দন

জানিয়ে লিখেছেন "ভারতবর্ষের স্বাধীনতা সংগ্রামের ইতিহাস জানতে হলে এ বই অপরিহার্য। ঐতিহাসিকের মহত্তম গুণ আপনার মধ্যে ফুটে উঠেছে। রাজনীতির সীমাহীন কর্মব্যস্ততার মধ্যে থেকেও দলীয় মনোভাব আপনার বিচার বুদ্ধিকে আচ্ছন্ন করেনি। এটা দুর্লভ। 'দি ইণ্ডিয়ান ষ্ট্রাগল' ইংলণ্ডে প্রচুর বিক্রি হল। ইংরেজ পাঠকদের কাছে ভারতে ব্রিটিশ শাসনের স্বরূপ স্পষ্ট হয়ে যায়।

১৯৩৫ খ্রিষ্টাব্দে ভারতে নতুন শাসন-সংস্কার আইন প্রণয়ন করা হল। এই আইনে মুসলমানদের জন্য আলাদা নির্বাচন প্রথা শুরু হয়, প্রদেশগুলোর নির্বাচিত সরকারকে স্বায়ত্ত শাসনের অধিকার দেওয়া হয়। কেন্দ্রে ফেডারেল যুক্তরাষ্ট্র গঠনের ব্যবস্থা হয়। বড় লাটের হাতে দেওয়া হয়েছিল দেশ শাসনের সর্বময় নিয়ন্ত্রণ ক্ষমতা। ওই সময়ের ভারত শাসন আইন প্রকৃতপক্ষে ভারতীয় এক জাতীয়তা ও রাষ্ট্রীয় সংহতির আদর্শের প্রতি ছিল চ্যালেঞ্জ স্বরূপ। এই সন্ধিক্ষণে 'দি ইণ্ডিয়ান ষ্ট্রাগল' গ্রন্থটি ভারতে প্রবেশ নিষেধ করে ইংরেজ সরকার। ফলে জর্জ বার্নাড শ, এইচ জি ওয়েলস্ প্রমুখ বিখ্যাত লেখক গোষ্ঠী সরকারের বিরুদ্ধে প্রতিবাদ করেন। ইংলণ্ডের কিছু প্রগতিশীল চিন্তাবিদ ও রাজনীতিবিদ গ্রন্থটি প্রকাশের পর নেতাজী সম্পর্কে কিছুটা কৌতুহলী হন।

১৯৩৮ খ্রিষ্টাব্দের ১১ ই জানুয়ারী ইংলেণ্ডের প্যাংক্রাশ টাউন হলে ইংলেণ্ড প্রবাসী ভারতীয়দের পক্ষ থেকে নেতাজীকে বিপুল সংবর্ধনা জানানো হল। সে অনুষ্ঠানে সভাপতিত্ব করেন ব্রিটিশ কমিউনিস্ট নেতা মি.আর.পাম দত্ত। সাংবাদিক সম্মেলনের নেতা লর্ড কিনোউল, ভারতীয়, ব্রিটিশ আমেরিকান ও ইউরোপের বিভিন্ন দেশের সংবাদ পত্রের প্রতিনিধিরাও সেই অনুষ্ঠানে উপস্থিত ছিলেন। বিপুল সংবর্ধনায় অভিভূত সুভাষচন্দ্র সদস্যদের কৃতজ্ঞতা জানিয়ে বলেন — "এই যে এত ভালবাসা আপনারা আমাকে জানালেন, অবশ্যই তা জন জীবনে আমার ভূমিকার জন্য। সত্যই আমার সে জীবন ঝঞ্ঝাময়, কিন্তু তার মধ্যে রোমান্সও আছে। আমার চেয়ে অল্প বয়সী যারা এখানে উপস্থিত, তাদের আমি আশ্বাস দিয়ে বলতে পারি— বিদেশী শাসনের অন্ধকার দিক আছে ঠিকেই, কিন্তু যেসব তরুণ-তরুণী দুঃসাহসের জীবন চায় তারা অ্যাডভেঞ্চারের রোমান্স এই শাসনে যথেষ্টই পাবে। আরও আশ্বাস দিতে পারি, শুধু রোমান্সই পাবে না, সেই সঙ্গে পাবে প্রচুর ভালোবাসা। বিদেশী সাম্রাজ্যবাদীরা যত পীড়ন করবে, তোমার দেশবাসী তত ভালোবাসাই তোমাকে ফিরিয়ে দেবে।"

১২ জানুয়ারি সকালে মি.এটলি, লর্ড স্নেইল, লর্ড কিনোউলের সঙ্গে দীর্ঘ আলোচনার পর বিকেলে নেতাজী ইণ্ডিয়া লীগ আয়োজিত ক্যাক্সটন হাউসের সভায় যোগ দেন। ভারতীয় সদস্য ছাড়াও এই সভায় সোরেনসেন এম.পি, স্যার জন মেনার্ড, লর্ড ক্যারিংডন, মি.ব্রাডলি প্রমুখ ভারতের প্রতি সহানুভূতি সম্পন্ন ইংরেজ রাজনীতিবিদ ও উপস্থিত ছিলেন। সভায় উদাত্ত কণ্ঠে নেতাজী আবৃত্তি করেন —

"সর্বদেশে আর সর্বকালে একমাত্র দুঃখ
বরণ আর আত্মাহুতির ভিতর দিয়েই
আদর্শ সার্থক ও সুন্দর হয়ে ওঠে।

জয়হিন্দ।

তথ্যসূত্র
কালীপদ সরকার — ইতিহাস পুরুষ নেতাজী সহকারী, প্রকাশক - ডি. মেহ্‌রা রূপা অ্যাণ্ড কোম্পানী। কলকাতা ১৯৮৮ ইং

প্রবন্ধ

অন্নদামঙ্গল কাব্যে পৌরাণিক উপাদান ঃ একটি নিবিড় পাঠ

নিত্যানন্দ দাস
সহকারী অধ্যাপক, বাংলা বিভাগ

পঞ্চদশ শতাব্দী থেকে অষ্টাদশ শতাব্দী পর্যন্ত যে সমস্ত কাব্যগুলি লেখা হয়েছিল সেগুলিতে লৌকিক কাহিনীর সঙ্গে পৌরাণিক কাহিনী যুক্ত হয়েছিল। মঙ্গল কাব্যের কোন কবিই পুরাণের প্রভাবকে অতিক্রম করতে পারেননি । ডঃ আশুতোষ ভট্টাচার্য বলেছেন "প্রত্যেক মঙ্গল কাব্যের মধ্যেই পুরাণ ও কাব্য পরস্পর এই প্রকার স্বাতন্ত্র্য রক্ষা করিয়াছে।" এখানে স্পষ্ট বোঝা যায় যে মূল কাহিনীর অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ না হয়েও পুরাণ কাহিনীকে মঙ্গল কাব্যের দেবখণ্ডে রূপায়িত করা একটা প্রথা হয়ে দাঁড়িয়েছিল।

ভারতচন্দ্র ছিলেন অগাধ পাণ্ডিত্যের অধিকারী। তিনি নিজেই বলেছেন —

"ব্যাকরণ অভিধান সাহিত্য নাটক।
অলঙ্কার সঙ্গীত শাস্ত্রের অধ্যাপক।
পুরাণ আগমবেত্তা নাগরী পারসী।"[২]

মঙ্গল কাব্য পৌরাণিক দেবমণ্ডলে নূতন দেবতা অথবা দেবীর অন্তর্ভুক্তি ও প্রতিষ্ঠার কাহিনী। এই প্রতিষ্ঠা লাভ সম্পূর্ণ হয় মর্ত্যে পূজা প্রতিষ্ঠার দ্বারা। মঙ্গলকাব্যের দেব-দেবীরা এজন্যই ছল-বল-কৌশল সব কিছুই প্রয়োগ

করে থাকেন মর্ত্যমানবের কাছ থেকে পূজা আদায়ের জন্য। ত্রয়োদশ শতকে তুর্কি আক্রমণ এই সংঘর্ষ সংশ্লেষ ও সংমিশ্রণের প্রক্রিয়াতেই যোগ করেছিলো অতিরিক্ত নূতন দ্রুতি ও বেগ।[৩]

ইতিহাসের দিক দিয়ে লক্ষ্য রেখেই সুনীতিকুমার চট্টোপাধ্যায় বলেছেন —

"বাঙ্গলা দেশের স্থানীয় পুরাণ কথা যেগুলি সংস্কৃতে লিপিবদ্ধ হয় নাই বলিয়া ভারতের অন্যত্র সম্পূর্ণভাবে গৃহীত হইতে পারে নাই, সেগুলিও নবীন 'মঙ্গলকাব্য' আকারে বহুল প্রচারিত হইতে লাগিল। এইসব স্থানীয় পুরাণ মধ্যে বৌদ্ধ পুরাণও বাদ পড়িল না ; এইভাবে রামায়ণ, মহাভারত, ভাগবত, শিবায়ন ও অন্য পুরাণের আখ্যায়িকার পাশে লখিন্দর-বেহুলা, কালকেতু-ফুল্লরা, ধনপতি-খুল্লনার হইল। প্রাচীন কথা ও লোক গাথা মঙ্গলকাব্যের মধ্যে সাহিত্যিক রূপ পাইল।"[৪]

বাংলা মঙ্গলকাব্যের উপর সংস্কৃত পুরাণের প্রভাব নিঃসমরূপে পড়েছে। মনসা, চণ্ডী বা ধর্ম যে দেবতার বিষয়েই মঙ্গলকাব্য রচিত হোক না কোন, এই পুরাণ প্রভাবকে কোন ভাবে এড়িয়ে যেতে পারেননি। পুরাণের এই প্রভাবের কারণ নির্দেশ প্রসঙ্গে বিশিষ্ঠ পণ্ডিত বলেন ঃ

"মঙ্গলকাব্য আখ্যানমূলক রচনা, পুরাণের ভিত্তিও আখ্যায়িত। এই সূত্রে মঙ্গল কাব্যের লৌকিক আখ্যায়িকার মধ্যে পৌরাণিক কাহিনীসমূহ আসিয়া প্রবেশ করিতে থাকে। কালক্রমে মঙ্গলকাব্যের কাহিনীগুলি নির্দিষ্ট শাখায় বিভক্ত হইয়া আটদিন, বারোদিন, কিংবা একমাস ব্যাপিয়া গীত হইবার একটি বিশেষ রীতি অবলম্বন করিল, তখন এই নির্দিষ্ট কাল পূর্ণ করিবার জন্য মঙ্গল কাব্যের মৌলিক কাহিনীগুলির মধ্যে নির্বিচারে পৌরাণিক কাহিনী কোনদিনই মঙ্গল কাব্যের মূল লৌকিক কাহিনীর সঙ্গে সহজ সামঞ্জস্য স্থাপন করিতে পারে নাই। কারণ, পুরাণের লক্ষ্য দেবতা এবং মঙ্গলকাব্যের লক্ষ্য মানুষ। ....

.... পুরাণের সঙ্গে মঙ্গলকাব্যের অন্ততঃ একটি বিষয়ে ঐক্য রহিয়াছে। পুরাণ বিশেষ কোন দেবতার মাহাত্ম্য প্রচার মূলক রচনা, মঙ্গলকাব্যও তাহাই। ....

একথা সত্য যে, পুরাণের পাঁচটি লক্ষণের কিছু কিছু কালক্রমে মঙ্গলকাব্যগুলির মধ্যেও আত্মপ্রকাশ করে, কিন্তু তাহা সত্ত্বেও ইহারা মঙ্গল কাব্যের মূল কাহিনীর সম্পূর্ণ অঙ্গীভূত কিংবা তাহার অন্তর্নিবিষ্ঠ হইতে পারে নাই - বহিরঙ্গের আবশ্যক ভার স্বরূপই হইয়া রহিয়াছে। প্রত্যেক মঙ্গলকাব্য 'দেবখণ্ড' ও 'নরখণ্ড' নামক দুইটি সুস্পষ্ট খণ্ডে বিভক্ত। 'দেবকণ্ড' পুরাণ ও 'নরখণ্ড' কাব্য। প্রত্যেক মঙ্গলকাব্যের মধ্যেই পুরাণ ও কাব্য পরস্পর এই প্রকার স্বাতন্ত্র্য রক্ষা করিয়া স্থানলাভ করিয়াছে।"[৫]

পুরাণ ও মঙ্গলকাব্যের মূল লক্ষ যদিও এক দেবতার আত্ম প্রতিষ্ঠা কিন্তু পদ্ধতিগত পার্থক্যের মধ্যে দেবতার প্রতিষ্ঠার মাধ্যমে অলৌকিক উপায় কিন্তু মঙ্গল কাব্যের দেবতা স্বর্গভ্রষ্ট শাপগ্রস্ত মানুষের মাধ্যমে প্রতিষ্ঠা পান। অবশ্য অলৌকিকতার সমাবেশ সেখানেও থাকে। তবু মানুষের জীবনসংগ্রামের চিত্রও কম প্রাধান্য পায় না। বস্তুতঃ আত্মশক্তির প্রতিষ্ঠার অবিচল সংগ্রামে মানুষ্যশক্তি কিভাবে দেবতার হাতে পর্যুদস্ত হল, মঙ্গলকাব্যের বর্ণিতব্য বিষয় তাহাই। তবু মঙ্গল কাব্যে পুরাণের বহিরঙ্গ প্রভাব ছাড়াও অন্তরঙ্গ প্রভাব যে পড়েনি, তা নয়। পুরাণের পঞ্চ লক্ষণ (সর্গ, প্রতিসর্গ, বংশ, মন্বন্তর, বংশানুচরিত) মঙ্গলকাব্যের দেবখণ্ডে অনেকাংশে অনুসৃত হতে থাকে। এককথায়, মূল কাহিনীর অবিচ্ছেদ্য অঙ্গ না হয়েও সংস্কৃত পুরাণ চিত্র বাংলা মঙ্গলকাব্যেও 'দেবখণ্ড' রূপে প্রথাসিদ্ধ বিষয়বস্তু হয়ে উঠল।[৬]

ভারতচন্দ্র তাঁর "অন্নদামঙ্গল" কাব্যে পুরাণচেতনার স্পষ্ট স্বাক্ষর রেখেছেন। এদিক থেকে তিনি পূর্ববর্তী মঙ্গল কবিদের পথ অনুসরণ করেছেন। বিভিন্ন শাস্ত্রে ও পুরাণে অভিজ্ঞ ভারতচন্দ্র তাঁর কাব্যে লৌকিক ধারার সঙ্গে পৌরাণিক কাহিনী সংযুক্ত করে কাব্যটিকে উপাদেয় করে তুলেছেন। দেবখণ্ডে পুরাণকে তিনি যথাযথভাবে ব্যবহার করেছেন। তাঁর কাব্যে প্রথমেই আছে নানা দেবদেবীর বর্ণনা। যেমন গণেশ, শিব, সূর্য, বিষ্ণু, লক্ষ্মী,

সরস্বতী কোষিকী এবং সবশেষে অন্নপূর্ণা বন্দনা। এই সব দেব-দেবীর বর্ণনায় তিনি বেদ ও পুরাণের প্রসঙ্গ টেনে এনেছেন।[৮]

বিভিন্ন শাস্ত্রে ও পুরাণে অভিজ্ঞ ভারতচন্দ্র তাঁর কাব্যে লৌকিক ধারার সঙ্গে পৌরাণিক কাহিনী সংযুক্ত করে কাব্যটিকে উপাদেয় করে তুলেছেন। দেবখণ্ডে পুরাণকে তিনি যথাযথভাবে ব্যবহার করেছেন । তাঁর কাব্যে প্রথমেই আছে নানা দেব-দেবীর বর্ণনা। তিনি বেদ ও পুরাণের প্রসঙ্গ টেনে এনেছেন।[৮]

"অন্নদামঙ্গল" কাব্যে যে পৌরাণিক বিভিন্ন উপাদান আছে তা নিয়ে দৃষ্টান্ত দিয়ে আলোচনা করা হল। বিভিন্ন দেব-দেবীর বন্দনায় ভারতচন্দ্র প্রচলিত স্তোত্রের অনুবাদ বা অনুসরণ করেছেন । যেমন গণেশ বন্দনায় কবি বলেছেন —

"বেদে বলে তুমি ব্রহ্মা তুমি জপ কোন ব্রহ্মা
তুমি সে জানহ মর্ম্ম তার ।।[৯]

এই অংশটি গণেশ পুরাণ থেকে নেওয়া হয়েছে। সূর্য বন্দনায় বেদের সূর্য বন্দনা এমন ভাবে করা হয়েছে

"চারি বেদে কয় ব্রহ্ম তোজাময়
তুমি দেব পরাৎপর ।।"[১০]

লক্ষ্মী বন্দনায় বিষ্ণুপুরাণের ইন্দ্র কর্তৃক লক্ষ্মী স্তবের প্রভাব পড়েছে । —

"ব্রহ্মাশঙ্করাপেক্ষয়াপসদৌ বিষ্ণুওরদপেণৈব মহানাবির্ভবতি ।।[১১]

"বিষ্ণুর ঘরণী ব্রহ্মার জননী"
কমলা কমলালয়া ।।"[১২]

সরস্বতী বন্দনায় ব্রহ্মবৈবর্তপুরাণের 'রাগাধিষ্ঠাতৃদেবী' বন্দনার সাদৃশ্য রয়েছে। অন্নপূর্ণার রূপ ও মহিমা বর্ণনায় উপনিষদ, তন্ত্র, পুরাণ এবং নানা শাস্ত্রের উক্তি ব্যবহৃত হয়েছে এক অটুট সামঞ্জস্য বৃদ্ধির মাধ্যমে। তাছাড়া 'তুমি মূল প্রকৃতি সকল বিশ্বসার' কিংবা 'কেবল কৈবল্যরূপ সর্বশাস্ত্রে কয়' প্রভৃতি অংশ 'তন্ত্রসার' ও উল্লেখিত 'নিরাকারে নিরাকারে নিরাকারা সাকারে প্রকৃতি পরা ঃ' শ্লোককে স্মরণ করিয়ে দেয়।[১৩]

'গীতারম্ভ' অংশে সৃষ্টি স্থিতি প্রলয়ের তাৎপর্য বর্ণিত হয়েছে। এই তাৎপর্য বর্ণনা করতে গিয়ে ভারতচন্দ্র পৌরাণিক ভাব মণ্ডল সৃষ্টি করেছেন। সৃষ্টিতত্ত্ব বর্ণনা প্রসঙ্গে শ্রীমদ্ভাগবত ব্রহ্মবৈবর্ত পুরাণ, মার্কণ্ডেয় পুরাণ এর সাহায্য নিয়েছেন । দেবী অন্নপূর্ণার মাহাত্ম্যগাথা রচনা করতে গিয়ে শিব-শক্তিতত্ত্বের কথা এসেছে শিবপুরাণে শিবকে বন্দনা করে বলা হয়েছে 'মায়াং তু প্রকৃতিং বিদ্ধি মায়িনং তু মহেশ্বরম'। ভারতচন্দ্র তাই অনুকরণে লিখেছেন 'মায়ামুক্ত তুমি শিব, মায়াযুক্ত তুমি জীব, কে বুঝিতে পারে তব মায়া।'[১৪]

'সতীর দক্ষালয়ে গমনোদ্যোগ' অংশটি 'মহাভাগবত পুরাণ' অনুসারে লিখিত হয়েছে। সতীর দশমহাবিদ্যারূপ ধারণ ও সেই দশমহাবিদ্যায় ভিন্ন ভিন্ন রূপ জগতের সমস্ত বস্তুতে প্রতিফলিত হচ্ছে দেখে বিস্ময় মিশ্রিত কণ্ঠে শিবের উক্তি - একি মায়া, একি মায়া কর মহামায়া সংসারে যা কিছু দেখি তব মায়াচ্ছায়া' - মহাভাগবত পুরাণে কথিত অংশেরই প্রতিধ্বনি। তাছাড়া দক্ষের শিবনিন্দা, সতীর দেহত্যাগ এবং দক্ষযজ্ঞপণ্ড প্রকৃতি

কাহিনী বিন্যাসেও আছে ভাগবত পুরাণ এবং মার্কণ্ডেয় পুরাণের প্রভাব ।[১৫]

দক্ষের শিব নিন্দায় শিব চরিত্রের যে পরিচয় ফুটে উঠেছে তা স্কন্দপুরাণে বর্ণিত শিব নিন্দার অনুরূপ। কাশী খণ্ডে দক্ষ বলেছেন —

"কিং বংশ্যাস্ত্বেষ কিং গোত্রঃ কিং দেশীয় কিমাত্মকঃ
কিং বৃত্তি কিং সমাচারো বিষাদী বৃষবাহনঃ।।[১৬]

ভারতচন্দ্র লিখেছেন ব্যাজস্তুতি ভঙ্গীতে —

" কি জাতি কে জানে বাপে নাহি মানে
সদা কদাচারময়।"[১৭]

পুনর্জন্ম প্রাপ্তির পর দক্ষ কর্তৃক শিবের স্তব বর্ণনায় বিষ্ণু পুরাণের প্রভাব আছে। 'তুমি ব্রহ্ম, 'তুমি ব্রহ্মা, 'তুমি হরিহর', 'তুমি আদি তুমি অন্ত তুমি মধ্য হও', 'পঞ্চভূতময়, পঞ্চভূতময় নও', 'নিরাকার নির্গুণ নিঃসীম নিরূপম' প্রভৃতি অংশে এই প্রভাব লক্ষ করা যায়। 'পীঠমালা' অংশে যে একান্নটি মহাপীঠের বর্ণনা দিয়েছেন - তার মধ্য দিয়েও পৌরাণিক ভাবানুসঙ্গটি ফুটে উঠেছে ।[১৮]

শিব কর্তৃক মদনভস্ম, রতির বিলাপ এবং পুনরায় কৃষ্ণের পুত্ররূপে মদনের জন্ম প্রভৃতি অংশের বিলাপ অংশটি কালিদাসের কুমারসম্ভব কাব্যের - অনুরূপ। হরগৌরীর রূপ এবং হরগৌরীর কথোপকথন অংশটি শিবপুরাণ থেকে গৃহীত। শিব ও ব্যাসের কলহ অংশটি স্কন্দপুরাণের কাশীখণ্ড থেকে ভারতচন্দ্র গ্রহণ করেছেন। স্কন্দপুরাণে ব্যাস বলেছেন —

'সত্যংসত্যং পুনঃ সত্যং ত্রিসত্যং ন মৃষা পুনঃ
ন বেদাদপরং ন দেবোহচ্যুততঃ পরঃ।[১৯]

অন্নদামঙ্গলে ব্যাসদেব নৈমিষারণ্যে শৌনকাদি ঋষিগণের কাছে বলেছেন -

"সত্য সত্য এই সত্য আরো সত্য করি ।
সর্বশাস্ত্রে বেদমুখ্য সর্ব দেবে হরি ।।"[২০]

অন্নপূর্ণার ছলনায় কাশীতে অন্ন না পাওয়ায় উপবাসী ব্যাস ক্রুদ্ধ হয়ে যে অভিশাপ দিয়েছিলেন তার প্রায় সমস্ত অংশটাই কাশীখণ্ড থেকে নেওয়া হয়েছে। কাশীখণ্ডে ব্যাসের অভিশাপ বাণী নিম্নরূপ-

"মাভূৎ ত্রৈপুরুষী বিদ্যা মাভু ত্রৈপুরষং ধনম।
মাভূৎ ত্রৈফুরষী মুক্তিঃ কাশীং ব্যাসো শপন্নিতি।।"[২১]

অন্নদামঙ্গলে ব্যাস যে অভিশাপ দিয়েছে তার সঙ্গে উপরোক্ত শ্লোকের হুবহু মিল আছে —

"ক্রমে তিন পুরুষের বিদ্যা না হইবে ।
ক্রমে তিন পুরুষের ধন না রহিবে ।।
ক্রমে তিন পুরুষের মোক্ষ না হইবে। "[২২]

ব্যাস দ্বিতীয় কাশী নির্মাণের সময় যেভাবে গঙ্গাস্তব করেছেন তার ওপর ব্রহ্মবৈবর্তপুরাণের গঙ্গাস্তবের প্রভাব পড়েছে। তাছাড়া কাশীর মাহাত্ম্য সম্পর্কে স্কন্দপুরাণে বলা হয়েছে —

"ক্ষেত্রমেতত্রিশূলাগ্রে শূলিন তিষ্টতি দ্বিজঃ।
অন্তরীক্ষে ন ভূমিষ্ঠাং মেক্ষন্তে মূঢ়বুদ্ধয়ঃ।।[২৩]

অন্নদামঙ্গলের গঙ্গা সেই মাহাত্ম্য কথা ব্যাসদেবকে শুনিয়েছেন —

"না ছিল সৃষ্টির আদি যখন।
কাশীপতি কাশী কৈলা তখন ।।
থুইলা আপন শূলের আগে।
পৃথিবীর দোষগুণ না লাগে ।।"[২৪]

এইভাবে ভারতচন্দ্রের 'অন্নদামঙ্গল' কাব্যকে বিশ্লেষণ করলে দেখা যায় যে, প্রায় গোটা কাব্য জুড়েই আছে পুরাণের প্রসঙ্গ। ভারতচন্দ্র যেখানেই সুযোগ পেয়েছেন সেখানেই পুরাণের কথা টেনে এনে লৌকিক কাহিনীর মধ্যে একটা পৌরাণিক ভাব মহিমা যুক্ত করতে চেয়েছেন। তবে লক্ষ্ণীয় যে, পৌরাণিক উপাদান ও তথ্যগুলিকে গ্রহণ করলেও সবগুলিতে যাতে নীরস তত্ত্বকথায় পরিণত হয়ে না যায় সে ব্যাপারে তিনি ছিলেন সচেতন। অন্নদামঙ্গলের বাস্তব ধর্মী কাহিনীর মধ্যে নানা অলৌকিক ঘটনার সমাবেশ কবির পুরাণপ্রিয়তার ফল। একথা ঠিক যে, সংস্কৃত পুরাণ ও বাংলা মঙ্গল কাব্যের ঘনিষ্ঠ যোগসূত্র বর্তমান। কারণ পুরাণ ও মঙ্গলকাব্যের উদ্ভব ও ক্রমবিকাশের পটভূমিকা প্রায় একই প্রকার। গবেষক হেরম্ব চক্রবর্তী বলেন :-

"উৎপত্তি সূত্রে, আঙ্গিক রূপায়ণে, রস ব্যঞ্জনায় এবং ঘটনাগত উপস্থাপনায় পুরাণ সাহিত্যের সহিত মঙ্গল কাব্যের অদ্ভুত সাদৃশ্য। এই সাদৃশ্য যেমন বহিরঙ্গীয় তেমনি অন্তরঙ্গীয়। মঙ্গল কাব্যকারেরা একান্তভাবে পুরাণাশ্রয়ী। লৌকিক দেবতা ও লৌকিক কাহিনী তাঁদের রচনার উপজীব্য ছিল সন্দেহ নেই ; কিন্তু তাঁদের প্রধান অবলম্বন ছিল পুরাণ, রচনাগুলির নামকরণে পুরাণ শব্দের ব্যবহার করেছেন, পুরাণ কাহিনীগুলিকে সোৎসাহে কাব্যের অঙ্গীভূত করেছেন, পুরাণের ছাঁচে ঢেলে কাহিনীর অঙ্গবিন্যাস করেছেন । এক কথায় বলা যায়, সংস্কৃত পুরাণের স্বীকৃত বঙ্গীয় সংস্করণ রূপেই মঙ্গল কাব্য ধারার উদ্ভব ও বিকাশ ।"[২৫]

গ্রন্থপঞ্জি :-

১। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ ২০০২, জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৫

২। তদেব : পৃঃ ৫৫

৩। মুখোপাধ্যায় শ্রী নির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল, পঞ্চম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মডার্ণ বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ৬৪-৬৫

৪। তদেব : পৃঃ ৬৫

৫। গোস্বামী ড° সনাতন : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল (প্রথম খণ্ড), প্রথম সংস্করণ : ২০১০ এপ্রিল, প্রকাশক : বিকাশ সাধুখাঁ, প্রজ্ঞা বিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৩

৬। তদেব : পৃঃ ৫৩

৭। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারতচন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। (প্রথম খণ্ড), প্রথম সংস্করণ : ২০০২ জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাধুখাঁ প্রজ্ঞা বিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৫

৮। তদেব : পৃঃ ৫৫

৯। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল, পঞ্চম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ১

১০। তদেব : পৃঃ ৩

১১। গোস্বামী ড° সনাতন : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল (প্রথম খণ্ড), প্রথম সংস্করণ : ২০১০ এপ্রিল, প্রকাশক : বিকাশ সাধুখাঁ, প্রজ্ঞা বিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৪

১২। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল (প্রথম খণ্ড), প্রথম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ৩৭

১৩। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২ জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা, প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৫

১৪। তদেব : পৃঃ ৫৫-৫৬

১৫। তদেব : পৃঃ ৫৬

১৬। তদেব : পৃঃ ৫৬

১৭। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল (প্রথম খণ্ড), পঞ্চম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ১৪১

১৮। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২ জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা, প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৬

১৯। তদেব : পৃঃ ৫৭

২০। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। পঞ্চম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ২১০

২১। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২ জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা, প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৭

২২। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ২২০

২৩। মুখোপাধ্যায় ড° নিশীথ : রায়গুনাকর ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২ জুলাই, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৮

২৪। মুখোপাধ্যায় শ্রীনির্মলেন্দু : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল। প্রথম সংস্করণ : ২০০২-২০০৩, প্রকাশক : মর্ডান বুক এজেন্সি প্রাইভেট লিমিটেড, কলকাতা, পৃঃ ৮১

২৫। গোস্বামী ড° সনাতন : ভারত চন্দ্রের অন্নদামঙ্গল (প্রথম খণ্ড), প্রথম সংস্করণ : ২০১০ এপ্রিল, প্রকাশক : বিকাশ সাঁধুখা প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, পৃঃ ৫৪

পৌরাণিক নাটকের আদলে মন্মথ রায়ের কারাগার নাটক

ঝিল্লু পাল
সহকারী অধ্যাপিকা, বাংলা বিভাগ

ভূমিকা

আমরা যদি নাট্যশালার ইতিহাস দেখি সেখানে দেখা যায় ইংরেজি ধরনের নাট্যশালায় বাংলা নাটকের প্রথম অভিনয় হয় ১৭৯৫ খ্রিষ্টাব্দে। রুশ নাগরিক গেরাসিম লেবেডেফ তাঁর বাংলা শিক্ষক গোলকনাথ দাসের সহযোগিতায় "The Disguise" নামক ইংরেজি নাটকের বাংলা অনুবাদ করে বাঙালি কুশীলবের দ্বারা অভিনয় করিয়েছিলেন । বাংলায় নাম রাখা হয়েছিল " কাল্পনিক সংবদল বা সাজবদল"। ১৮৩১ সালে প্রসন্ন কুমার ঠাকুরের হিন্দু থিয়েটারের পরে যথার্থ বাংলা অভিনয়ের সংবাদ পাওয়া যায় ১৮৩৩ সালে দুটি মৌলিক নাটক প্রকাশিত হয়; তারাচরণ শিকদারের 'ভদ্রার্জুন' ও জি.সি গুপ্তের 'কীর্তিবিলাস'।

উনিশ শতকের দ্বিতীয়ার্ধে নবজাগ্রত বাঙালিমানসে নানান চিন্তা ভাবনার জাগৃতি বাঙালিকে ধীরে ধীরে উদ্দীপ্ত করে তোলে ; ফলে কাব্য, উপন্যাস প্রবন্ধ, এমনকি নাটকেও এর প্রকাশ লক্ষ করা যায়। রঙ্গমঞ্চের উপরে সরকারের নিষেধাজ্ঞা বারংবার দেখা যায়, ফলে গেরাসিম লেবেডেফের বেঙ্গলী থিয়েটার পুড়িয়ে দেওয়া হয়েছিল। এর মূলে ছিল ইংরেজদের ঈর্ষা। সৌখিন রঙ্গালয়ের যুগে বহুবার আক্রমণের মুখোমুখি হয়েছিল বেলগাছিয়া নাট্যশালা। এই সময় অভিনীত হয়েছিল বেশ কিছু নাটক ও প্রহসন - মাইকেল মধুসূদন দত্তের - একেই কি বলে সভ্যতা (১৮৬০), বুড় শালিকের ঘারে রোঁ (১৮৬০), দীনবন্ধু মিত্রের - নীলদর্পণ (১৮৬০), নগেন্দ্রনাথ বন্দ্যোপাধ্যায়ের - ভারতে যবন, জ্যোতিরিন্দ্র নাথ ঠাকুরের - পুরুবিক্রম (১৮৭৪), সরোজিনী (১৮৭৫), অশ্রুমতী (১৮৭৯), স্বপ্নময়ী (১৮৮২), উপেন্দ্রনাথ দাসের - শরৎ সরোজিনী (১৮৭১), সুরেন্দ্র বিনোদিনী (১৮৭৫), গজদানন্দ ও যুবরাজ (১৮৭৬), হনুমান চরিত (১৮৭৬), দি পুলিশ আফ পিগ অ্যান্ড শিপ (১৮৭৬) ইত্যাদি।

উল্লিখিত নাটক ও প্রহসনগুলি ব্রিটিশ সরকারকে ক্ষিপ্ত করে তুলেছিল। নাটকগুলিতে ব্রিটিশদের নিষ্ঠুরতা ও অত্যাচারের কাহিনী তৎকালীন ইংরেজদের মনে একটা তিব্র বিক্ষোভ জাগিয়ে তুলেছিল। এর ফলস্বরূপ ২০ শে মার্চ ১৮৭৬ তারিখে ইংরেজ সরকার নাট্য নিয়ন্ত্রণ বিল পেশ করে কাউন্সিলে। ১৬ ই ডিসেম্বর ১৮৭৬ তারিখে বিলটি আইনে পরিণত হয়। শুধুমাত্র কলকাতার রঙ্গমঞ্চগুলির জন্য নয়, এই আইন ভারতের সমস্ত রঙ্গমঞ্চের উপরে বলবৎ করা হয়। এই আইনের ইংরেজি নাম ছিল ' Dramatic Performances Control Act (1876)'।

তদানীন্তন বড়লাট লর্ড নর্থব্রুকের আমলে ১৮৭৬ সালে ১৬ ই ডিসেম্বর এই আইন কার্যকরী হয়। এই আইনের বলে নিষিদ্ধ নাটকের নাট্যকার, অভিনেতা, নাট্যকর্মী, এমনকি দর্শকদেরও শাস্তি দেবার কথা বলা হয়েছিল, এছাড়া নাটক রচনা ও অভিনয়ের পূর্বে অগ্রিম অনুমোদনের কথাও বলা হয়িছিল। শিক্ষিত সমাজের মানুষ অনেকেই এই আইনকে সমর্থন করেছিলেন আবার ভবানীপুরে এই আইনের বিরুদ্ধে বিশাল জনসভাও হয়েছিল। এই আইন যে কতখানি ভীতি ছড়িয়ে দিয়েছিল তার প্রমাণ পাওয়া যায় উপেন্দ্রনাথ দাসের জীবনে। কারাগার থেকে ফিরে এসে তিনি যে নাটক রচনা করেন, তা অতি তুচ্ছ একটি ইংরেজী নাটকের অনুকরণ "দাদা ও আমি"। এই আইন কার্যকরী হবার পর নাটকের বিষয়বস্তু হল পণপ্রথা, মদ্যপান, বাবু-বিলাস। ঐতিহাসিক নাটক লেখা হলেও তাতে কোন ব্রিটিশ বিরোধী মনোভাব থাকত না। মঞ্চের মালিকেরাও ব্যবসার স্বার্থে কোনরকম ঝুকি নিতে চাইতেন না। সমস্ত রকম জাতিয়তাবোধ বিসর্জিত হল।

কিন্তু এই নাট্যনিয়ন্ত্রণ আইনের কবলে পড়লেও নাট্যকাররা পিছুপা হননি। ১৯০৫ সালের বঙ্গভঙ্গ বিরোধী আন্দোলনের সময় থেকে বাংলা মঞ্চে পৌরাণিক নাটক, সামাজিক নাটক, গীতিনাট্য, অপেরা, পঞ্চরং, প্রহসন ইত্যাদির ছড়াছড়ি পড়ে গেল। সমস্ত নাট্যকাররা পৌরাণিক, ঐতিহাসিক ও ভক্তিমূলক নাটকের মধ্যে দিয়ে অত্যন্ত সুন্দর ভাবে সাধারণ মানুষকে জাগিয়েছেন।

পৌরাণিক নাটকের সংজ্ঞা ও লক্ষণ

যেসব দেশে সুপ্রাচীন কালে সভ্যতার চরম বিকাশ ঘটেছিল, সেইসব দেশের প্রাচীন সাহিত্যে তৎকালীন সমাজ-রাজনীতি, ধর্ম-যুদ্ধ বিগ্রহ ও সংস্কৃতির পরিচয় খুঁজে পাওয়া যায়। পরবর্তীকালে সেইসব সাহিত্য 'মিথে' পরিণত হয়। যে সমস্ত নাটকে পৌরাণিক বিষয় ও চরিত্র অবলম্বনে নিটোল প্লট, উপযুক্ত চরিত্র, সংঘাতপূর্ণ ঘটনা এবং সুন্দর নাটকীয় মুহূর্ত সৃষ্টি করে পৌরাণিক বাতাবরণকে আধুনিক মানুষের কাছে উপস্থাপন করা হয়, সেই সমস্ত নাটককে বলা হয় পৌরাণিক নাটক।

পৌরাণিক নাটকের লক্ষণগুলি হ'ল —

১। পৌরাণিক নাটকের চরিত্রগুলি প্রাচীন মহাকাব্যের অথবা পুরাণের কোন না কোন কাহিনী থেকে নির্বাচন করা হয়। অনেক সময় চরিত্রগুলিকে অবিকল পুরাণের মতো না রেখে কিছুটা পরিবর্তিত রূপে উপস্থাপন করা হয়।

২। পৌরাণিক নাটকের কাহিনী নির্বাচনের সময় লক্ষ রাখা হয়, যাতে সেই কাহিনীর মধ্যে যথেষ্ট নাটকীয়তা, সংঘাতপূর্ণ ঘটনা এবং দর্শক ও পাঠকের মনোরঞ্জনের উপযুক্ত উপাদান থাকে।

৩। প্রসিদ্ধ পৌরাণিক চরিত্র ও ঘটনাকে সাধারণত নাট্যকার পরিবর্তিত করেন না। কারণ সিদ্ধ রসের হানি ঘটলে দর্শক ও পাঠক সমাজে সেই নাটক নাও গ্রহণ হতে পারে। তবে কখনও কখনও কোনো কোনো নাট্যকার পৌরাণিক চরিত্র ও ঘটনাকে সমকালের পরিপ্রক্ষিতে আধুনিক কালের উপযোগী করে পরিবর্তিত করে নেন। এতে পৌরাণিক নাটকের নব রূপায়ণ ঘটে।

৪। এই শ্রেণীর নাটকে স্বর্গ-মর্ত্য-পাতাল ব্যাপী যুগ-যুগান্তরের, জন্ম-জন্মান্তরের কাহিনী পরিবেশন করা হয়।

৫। পৌরাণিক নাটকে দেখা যায় দেব চরিত্র, মানব চরিত্র, দানব চরিত্র, রাক্ষস চরিত্র, সবাক পশু-পাখির চরিত্র একত্রে সমন্বিত হয়। স্বর্গ-মর্ত্য-পাতালের মধ্যে সহজেই সেতু বন্ধন রচিত হয়।

৬। পৌরাণিক নাটকে বহু সংখ্যক গান ব্যবহার করা হয়, ফলে এই শ্রেণীর নাটক কিছুটা মেলোড্রামাটিক হয়ে পড়ে।

৭। পৌরাণিক নাটকে অনেক অলৌকিক, অবিশ্বাসী

যুক্তিহীন অথচ পুরাণ সিদ্ধ ঘটনার উল্লেখ থাকে। কোনো কোনো নাট্যকার সেগুলিকে কিছুটা যুক্তিসিদ্ধ, বিজ্ঞান সম্মত স্বাভাবিক রূপ দান করে থাকেন । ফলে আধুনিক কালের মানুষ পুরাণের ভিতরে নতুন একটি মাত্রা ও তাৎপর্য খুঁজে পায়।

৮। পৌরাণিক নাটক যেমন ভাবেই পরিবেশন করা হোক না কেন তার মধ্যে বাহ্যত একটা পৌরাণিক বাতাবরন সৃষ্টির চেষ্টা করা হয়ে থাকে, কিন্তু অন্তরে থাকে আধুনিকতার ছোঁয়া। কোনো কোনো নাট্যকার আধুনিক যুগের সমস্যাকে পুরাণের ছদ্মবেশে পরিবেশন করে থাকেন। এতে পৌরাণিক চরিত্রগুলি এক-একটি রূপক চরিত্র হয়ে ওঠে।

৯। সাধারণত বাংলা পৌরাণিক নাটক রামায়ণ, মহাভারত, ভাগবত, মঙ্গলকাব্য ইত্যাদি অবলম্বনে রচিত হয় ।

পুরাণের অলৌকিকতা ঃ বাস্তবের বিশ্বাসযোগ্যতা

পৌরাণিক নাটক রচনার ক্ষেত্রে পুরাণের অলৌকিকতা ও বাস্তবের বিশ্বাসযোগ্যতা - এ দুয়ের মধ্যে একটা চিরকালের দ্বন্দ্ব রয়েছে। কিন্তু অলৌকিক ঘটনাগুলিকে বর্জন করাও যায় না। সেই কারণেই কোনো কোনো নাট্যকার অতিলৌকিক পৌরাণিক ঘটনাগুলিকে বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিকোণ থেকে একটা যুক্তিসিদ্ধ রূপ দান করে থাকেন। আবার কেউ কেউ মনস্তাত্বিক দিক থেকে বিষয়টিকে স্বাভাবিকতা দান করার চেষ্টা করেন। নাট্যকার দ্বিজেন্দ্রলাল রায় 'সীতা' নাটকে সীতার পাতাল প্রবেশের ঘটনাটিতে ভূমিকম্পের দৃশ্য সৃষ্টি করে একটা স্বাভাবিক রূপ দান করার চেষ্টা করেছেন। 'পাষাণী' নাটকে তিনি দেখিয়েছেন, দেবরাজ ইন্দ্র যেন আধুনিক কালের কোনো লম্পট পুরুষ চরিত্র। গুরু গৌতমের গৃহে অধ্যয়নের জন্য এসে গুরুপত্নী অহল্যার প্রতি আকৃষ্ট হয়েছেন এবং গুরুপত্নীকে ধর্মচ্যুত করেছেন। গৌতমের অভিশাপকে নাট্যকার এই নাটকে গুরুত্ব দেননি। এখানে চরিত্রদের মনস্তাত্বিক সংকটকেই বড়ো করে দেখানো হয়েছে।

মন্মথ রায়ের 'কারাগার' নাটকেও দেখা যায় অত্যাচারী কংসের বিরুদ্ধে দৈবকী এবং বসুদেব কারাগারের অভ্যন্তরে অহিংস বিপ্লব আরম্ভ করেছে। সেখানে কংসের কারাগার হয়ে উঠেছে ব্রিটিশের কারাগার এবং বসুদেবের অহিংস আন্দোলনের মধ্যে দিয়ে মহাত্মা গান্ধীর অসহযোগ ও অহিংস আন্দোলনকেই তুলে ধরা হয়েছে। আমরা এখানে কয়েকজন নাট্যকারের পৌরাণিক নাটকের কথা উল্লেখ করব —

১। গিরিশচন্দ্র ঘোষ - রাবণ-বধ (১৮৮১), সীতার বনবাস (১৮৮২), লক্ষ্মণ-বর্জন (১৮৮২), সীতার বিরহ (১৮৮২), সীতাহরণ (১৮৮২) ইত্যাদি।

২। ক্ষীরোদপ্রসাদ বিদ্যাবিনোদ - সাবিত্রী (১৯০২), ভীষ্ম (১৯১৩), রঞ্জাবতী (১৯০৪) ইত্যাদি।

৩। দ্বিজেন্দ্রলাল রায় - পাষাণী (১৯০০), সীতা (১৯০৮), ভীষ্ম (১৯১৪)

৪। মন্মথ রায় - কারাগার (১৯৩০), দেবাসুর, সাবিত্রী, চাঁদসদাগর প্রমুখ ।

বাংলা নাট্য সাহিত্যের ইতিহাসের দিকে লক্ষ করলে আমরা দেখতে পারি গিরিশচন্দ্র, ক্ষীরোদপ্রসাদ দ্বিজেন্দ্রলাল, মন্মথ রায় প্রমুখ নাট্যকারদের নাটকে বিভিন্ন ভাবে পৌরাণিকতার আদলে সমকালীন ভাবনার পরিস্ফুটন ঘটেছে। আমি আমার উক্ত নিবন্ধপত্রে মন্মথ রায়ের 'কারাগার' নাটক নিয়ে আমার আলোচনাকে সীমাবদ্ধ রেখেছি ।

মন্মথ রায় ঃ কারাগার (১৯৩০)

মন্মথ রায়ের 'কারাগার' নাটকটি পরাধীন ভারতবর্ষের বুকে বসে রচনা করা হয়েছে। নাটকটি যেহেতু ব্রিটিশ বিরোধী, সেহেতু ব্রিটিশ সরকার এ

নাটকটিকে নিষিদ্ধ বলে ঘোষণা করেছিল। নাটকটির মূল বিষয় এবং মূল চরিত্রগুলো পৌরাণিক। তার সঙ্গে যুক্ত হয়েছে নাট্যকারের কল্পনা। এর মূল প্লট হল, কংস দৈববাণী শুনে আতঙ্কিত হয়েছে -

"ভগিনীনন্দন হতে কংসের নিধন"[২]

মৃত্যুর আশঙ্কায় কংস ভগিনী দৈবকী ও তার স্বামী বসুদেবকে বন্দি করে রেখেছে কারাগারে। পরপর সাতটি পুত্রকে জন্মের পরই হত্যা করেছে কংস। অতঃপর অষ্টম গর্ভের সন্তান শ্রীকৃষ্ণ জন্ম নিয়েছে। অশুভ শক্তির পতন ঘটেতে এবং শুভ শক্তির জয় হয়েছে। এই নাটকের কাহিনী নেওয়া হয়েছিল 'শ্রীমদ্ভাগবত' থেকে। ভোজবংশের নৃপতি উগ্রসেনের পুত্র কংস রাজা হয়ে নিষ্ঠুর অত্যাচারে যাদবকুলকে নিপীড়িত করতে লাগলেন। লাঞ্ছিত যাদবদের আকুল প্রার্থনায় পরিত্রাতা ভগবান দুবৃর্ত্তের কারাগারে জন্মগ্রহণ করলেন অধর্ম প্লাবিত পৃথিবীতে কংসকে ধ্বংস করে ধর্ম স্থাপনের জন্য। আখ্যানবস্তু এইটুকুই। 'কারাগার' নাটকটির প্রসঙ্গে স্বয়ং নাট্যকার নিজেই মন্তব্য করেছেন-

" যে কারাগারে ভগবান শ্রীকৃষ্ণের জন্ম হয়েছিল, সেই কারাগারেই আজও উদিত হবে আমাদের জাতীয় জীবনের স্বাধীনতার সূর্য। চল সব সেই মহাতীর্থে -এইভাব থেকেই সৃষ্টি হয়েছিল আমার এই কারাগার নাটক। "[৩]

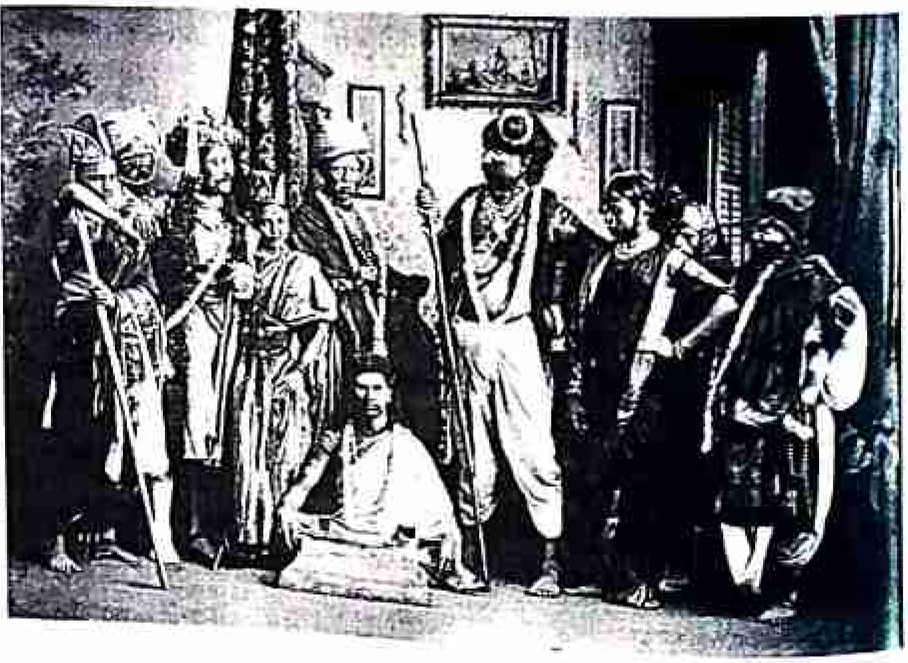

গান্ধীজির অহিংস সত্যাগ্রহ নীতিতে লক্ষ মানুষ প্রাণের বিশ্বাসে ঝাঁপিয়ে পড়েছিল ১৯২১ এর অসহযোগ আন্দোলন ও ১৯৩০ এর আইন অমান্য আন্দোলনে। পরাধীন ভারতবর্ষের মুক্তিদূত রূপে গান্ধীজির এই ভূমিকা সম্পর্কে শ্রদ্ধা জানিয়ে রবীন্দ্রনাথ লিখেছেন —

"যেসব মানুষ শতাব্দী ধরিয়া নিজেদের শিরে অপমানের বোঝাকে নিত্যকালের বলিয়া বিশ্বাস করিয়া আসিয়াছে, সেইসব মানুষের হৃদয়ে তিনি সাহস ও আত্মসম্মান বোধ জাগ্রত করিয়া দিয়াছেন ।"[৪]

গান্ধীজির এই মহান ভূমিকা, দুঃসাহসী দুঃখ বরণের কঠিন তপস্যা, জাতিকে অভয় মন্ত্রে দীক্ষিত করার দুর্জয় শক্তি নাট্যকার মন্মথ রায়কে অভিভূত করেছিল। তাই তিনি 'কারাগার'-নাটকে ব্রিটিশ শাসনের শোষণ, নিপীড়ন, লাঞ্ছনা-বঞ্চনার বিকৃত জীবন থেকে মুক্ত হওয়ার জন্য দেশের মানুষকে, 'বিদ্রোহী ও বিক্ষোভী হয়ে মাথা তুলে দাঁড়তে হবে, অত্যাচারের প্রতিরোধ করতে হবে', এই বিশ্বাসের শক্ত জমি তৈরি করলেন। ফলে বসুদেবেরে মধ্যে দেখি পরাধীন জাতির মধ্যে মুক্তির আবেগ সঞ্চার করে মানবতার বেদীতে প্রতিষ্ঠা করলেন ।

'কারাগার' নাটকটি পরাধীন ভারতবর্ষের বুকে বসে রচনা করা হয়েছিল। নাটকটি যেহেতু ব্রিটিশ বিরোধী সেহেতু ব্রিটিশ সরকার ১লা ফেব্রুয়ারী ১৯৩১ সালে অষ্টাদশ অভিনয়ের পর নিষেধাজ্ঞা জারি করে 'কারাগার' নাটকটির অভিনয় বন্ধ করেন ।

'কারাগার' নাটক বিশ্লেষণ করলে তার অন্তর্গত রূপ হয় -

অত্যাচারী ভোজপতি কংস - সাম্রাজ্যবাদী ব্রিটিশ রাজশক্তি, ভোজপতি উগ্রসেন ও তাঁর পুত্র কংসের কাছে পরাজিত যাদবগণ- ব্রিটিশ সাম্রাজ্যবাদের ভক্ত ও সমর্থক দাস ভাবাপন্ন ইংরেজ সরকারের কর্মচারীগণ।

ভোজরাজ কংসের অত্যাচার - সাম্রাজ্যবাদী ব্রিটিশ শাসকদের দ্বারা ভারতীয়দের ওপর অত্যাচার, শাসনের নামে শোষণ।

কংসের অনুচর, অমানুষ কতিপয় যাদব তরুণীদের নারীনিগ্রহ – কতিপয় মদ্যপ ইংরেজ কর্মচারী বা দুর্বৃত্ত দ্বারা ভারতীয় নারীহরণ ও ধর্ষণ ।

কংসের শিশুহত্যা - ইংরেজ শাসক কর্তৃক দেশপ্রেমিক যুবক-যুবতী হত্যা ।

কংসের বিরোধী দেবকী, বসুদেব, কঙ্ক, কঙ্কণ - ইংরেজ শাসক কর্তৃক ভারতীয় স্বাধীনতা সংগ্রামীদের কারাগারে প্রেরণ ।

যাদবদের অস্ত্র ত্যাগ করে কংসের বিরুদ্ধাচরণ - ভারতীয় স্বাধীনতা সংগ্রামীদের মহাত্মা গান্ধী প্রবর্তিত অহিংস অসহযোগ আন্দোলনে যোগদান ।

কঙ্কা কর্তৃক কঙ্কণের দাসত্বের প্রতীক শিরস্ত্রান ভস্মীভূত করা - স্বদেশী আন্দোলনে বিদেশী বস্ত্র পোড়ানো ।

বিদ্রোহী যাদবদের 'অনাগত দেবতা স্বাগতম' ধ্বনি - ভারতবাসীদের স্বাধীনতা সংগ্রামের জাতীয় সঙ্গীত 'বন্দে মাতরম্' ।

কংসের কারাগার - ভারতে ইংরেজদের কারাগার।

পৌরাণিক ঘটনা অবলম্বনে নাট্যকার এখানে নাটকটিতে পরাধীন ভারতবর্ষের মানুষের মর্মবেদনাকে উপস্থাপন করেছেন । নাটকের শেষে দেখি দেবকী কংসের উদ্দেশ্যে বলেছেন -

"কারাগারে আজ দেশের যত ধর্মাত্মা, যত পুণ্যাত্মা, যত মহাত্মা .... কারাগারে আজ ভগবান স্বয়ং জন্মগ্রহণ করেছেন । কারাগার আজ পুণ্যতীর্থ ! কারাগার আজ স্বর্গ ।"[৫]

আমার উক্ত নিবন্ধপত্রটিতে উল্লেখিত নাটকের আলোচনা করে, নাটকটিতে কিভাবে পৌরাণিক ঘটনার সন্নিবেশ করেছেন, সেটাই দেখানোর চেষ্টা করেছি। সাহিত্য যেহেতু সমাজের দর্পণ, সেহেতু সমাজের বিভিন্ন চিত্র, সাহিত্যের বিভিন্ন শাখায় ছাপ ফেলে। নাটকও সেক্ষেত্রে ব্যতিক্রম নয়। নাট্য নিয়ন্ত্রণ আইনের কবলে পড়লেও নাট্যকাররা পিছুপা হননি। এক্ষেত্রে নাট্যকাররা পরাধীন ভারতবর্ষকে স্বাধীন করার জন্য, সমস্ত ভারতবাসীকে একত্রিত করার জন্য বিভিন্ন পৌরাণিক, ভক্তিমূলক, ঐতিহাসিক নাটকের অন্তরালে স্বদেশপ্রেমকে, জাতীয়তাবোধকে, অত্যন্ত সুন্দরভাবে তুলে ধরেছেন। অনেক সময় বিভিন্ন চরিত্রের মাধ্যমে পৌরাণিক কথা পরিস্ফুট করেছেন। এক্ষেত্রে নাট্যকারদের ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। নাট্যকার এখানে একটি চমৎকার তাৎপর্যপূর্ণ পৌরাণিক কাহিনিকে বেছে নাটকটি রচনা করেছেন, যার মূলে রয়েছে আধুনিক কালের সংকট।

সূত্র সংকেত ঃ

১। চট্টোপাধ্যায়, কুন্তল ঃ সাহিত্যের রূপ-রীতি ও অন্যান্য প্রসঙ্গ ঃ রত্নাবলী, কলকাতা, অষ্টম মুদ্রণ, মে, ২০১১ , পৃ. ১১৬-১১৭

২। আচার্য, স্মরণ (সম্পা.) ঃ মন্মথ রায়ের কারাগার ঃ প্রজ্ঞাবি শ, কলকাতা, চতুর্থ পুনর্মুদ্রণ, ডিসেম্বর, ২০১২ পৃ. ৪৪

৩। ভট্টাচার্য, তারকনাথ ঃ মন্মথ রায়ের কারাগার ঃ প্রজ্ঞাবিকাশ, কলকাতা, তৃতীয় সংস্করণ ১৫ ই এপ্রিল, ২০১৪ পৃ. ৩১

৪। তদেব ঃ পৃ ঃ ৩১

৫। তদেব ঃ পৃ ঃ ৭১

ভারতরত্ন ড° ভূপেন হাজরিকার সংক্ষিপ্ত জীবনী

সুমিত্রা সিংহ
চতুর্থ ষান্মাসিক, বাংলা বিভাগ

ড° ভূপেন হাজরিকা অসমের এক স্বানামধন্য ব্যক্তিত্ব। তাঁর জন্ম ১৯২৬ খ্রিষ্টাব্দে। তিনি মহাপুরুষ শ্রীমন্ত শংকরদেব, রূপকোঁয়র জ্যোতিপ্রসাদ আগরওয়ালা, কলাগুরু বিষ্ণুপ্রসাদ রাভার আদর্শে সাহিত্য-সাংস্কৃতিতে প্রতিপত্তি লাভ করেন। শৈশব বয়স থেকে তিনি প্রখর বুদ্ধিমত্তা ছিলেন বলে উচ্চ শিক্ষা গ্রহণ করার উদ্দেশ্যে কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয় পাড়ি দেন। ড° ভূপেন হাজরিকা ছিলেন একজন মহান সাহিত্যিক, দার্শনিক, চলচ্চিত্র পরিচালক এবং মহান দেশ প্রেমিক।

শদিয়াতে জন্ম গ্রহণ করে তেজপুরে শৈশব এবং কৈশোর অতিবাহিত করেন, যৌবনে তাঁর জীবন ধারা অসমে সীমাবদ্ধ ছিল না, তাঁর গীতকথাতেও পরিষ্কার লেখা ছিল তাঁর জীবনী —

"আমি গংগার থেকে মিসিসিপি হয়ে ভল্গার রূপ দেখেছি, অটোয়ার থেকে অষ্ট্রিয়া হয়ে প্যারিসের ধুলো মেখেছি।"

এই যে জীবনী, তা হাজার হাজার জনগণের মধ্যে সংস্কৃতির আলো ও উজ্জ্বল শিল্প ভাবনা প্রচার করতে গিয়ে তাকে যাযাবরী করেছে। ড°ভূপেন হাজরিকার মৃত্যুর পরে পশ্চিমবঙ্গের একটি সম্বর্ধনা সভা আরম্ভ হওয়ার সময়ে দেবকিশোর চক্রবর্তী লিখেছিলেন —

" তুমি সুধাকন্ঠ, তুমি উরনীয়া মৌ

আমি যখন এই জীবনের মায়া ছেড়ে চলে যাব।"

এই গানশুনে স্তব্ধ হয়ে যায় হাজার হাজার মানুষ, সেই কণ্ঠ আজ চিরস্তব্ধ। ড°ভূপেন হাজরিকা অসমের সাংস্কৃতিক দূত, যিনি সমগ্র উত্তর-পূর্বাঞ্চল ঘুরে ঘুরে গেয়েছেন মাটির গান, শিকড়ের গান। তাঁর গান ভাষা-ধর্ম-জাতি- বর্ণ, নির্বিশেষে পৌঁছে যায় মানব-অন্তরে, মানব সত্তায় আর এখানেই তাঁর পরিচয় গণশিল্পী বলে। সুধাকণ্ঠ হল ভূপেন হাজরিকার পরিচয়। কিন্তু এরই মধ্যে তাঁর আর একটি পরিচয় বিশ্বব্যাপী তিনি নিজেই এভাবে নিজের পরিচয় দিয়েছেন —

"আমি এক যাযাবর,
পৃথিবী আমাকে আপন করেছে
ভুলেছি নিজের ঘর।"

ড°ভূপেন হাজরিকাকে আধুনিক অসমের সংস্কৃতির রূপকার বলে জানা যায়। অসম ও উত্তর পূর্বাঞ্চল ছাড়িয়ে তাঁর সংগীতের যাদু ছড়িয়ে পড়ে; শুধু পশ্চিমবঙ্গের নয়, বাংলাদেশ সহ ভারতের অন্যান্য রাজ্য তথা সমগ্র বিশ্বে। প্রায় অর্ধ শতাব্দী ধরে সংস্কৃতি জগতের ধ্রুবতারা হয়ে জ্বল জ্বল করেছিলেন তিনি। তিনি যখন নিজের কণ্ঠে গেয়ে উঠেন "গঙ্গা আমার মা, পদ্মা আমার মা" তখন বিশ্ব প্রীতির এক উদ্মাদনা কবির মধ্যে বিরাজ করে। তিনি দীর্ঘ সময়ের জন্য কলকাতায় বাস করেন এবং অনেক বাঙালিকে আপনজন করে তোলেন। তিনি অনেক বাংলা ছবিতে সংগীত পরিচালনা করে বাঙালির হৃদয়ে চিরস্মরণীয় হয়ে আছেন। তার এই অবদানের সম্মান জানাতে বাংলা চলচ্চিত্র প্রসার সমিতি এবং বাংলা চলচ্চিত্র পুরস্কার সমিতি ড° ভূপেন হাজরিকাকে ১৯৭৭ সালে শ্রেষ্ঠ পরিচালকের সম্মানে বিভুষিত করে। 'রুদালী' হিন্দি চলচিত্রের জন্য তিনি পুরস্কৃত হয়েছিলেন ।

১৯৬০ সনে অসমে ভাষা আন্দোলন আরম্ভ হয়েছিল। সেই আন্দোলনের প্রভাব কলকাতা শহরে পড়েছিল। শহরের জায়গায় জায়গায় ভূপেন হাজরিকার বিরুদ্ধে পোষ্টার মারা হয়েছিল। সেই সময় ভূপেন হাজরিকা 'শকুন্তলা' চলচ্চিত্রের কার্য উপলক্ষে কলকাতায় যান, সূর্য বরা তখন অসমের থেকে কলকাতায় গিয়েছিলেন এবং কিছুদিন ভূপেন হাজরিকার সঙ্গেও ছিলেন। কলকাতার জনগণেরা সূর্য বরাকে বাংলা ভাষার বিরোধী বলে সন্দহে হত্যা করে । ফলে এই আন্দোলন অসমেও প্রভাব পড়েছিল।

তখন অসমে শান্তি ঘুরিয়ে আনার জন্য ড° ভূপেন হাজরিকা দাঁড়িয়েছিলেন রাজ্য ভাষা আন্দোলনের সংখ্যালঘু মানুষের পাশে। অস্তিত্বের সংকটে সংখ্যালঘু বাঙালিদের ডাক কেউ না শুনে নীরব থাকায় তিনিই হয়েছিলেন অসমের বাঙালি জাতির 'আত্মরক্ষা কবজ'। তিনি প্রথম বাঙালির সুর আর গান নিয়ে পথে বেরিয়েছিলেন । দাঁড়িয়ে ছিলেন তাদের একজন হয়ে, তাদের নিরাপত্তা হয়ে।

ড° ভূপেন হাজরিকার শেষ জীবনের রক্ষণাবেক্ষণের দায়িত্ব নেন প্রখ্যাত চিত্র নির্মাতা গুরু দত্তের ভাগনী কল্পনা লাজমী। ১৯৭১ সনে এক সিনেমা বানানোর দায়িত্ব নেওয়ার সময় ড° ভূপেন হাজরিকার সঙ্গে কল্পনা লাজমীর প্রথম সাক্ষাৎ হয়। এরপর থেকেই সেই মহিলার সঙ্গে ড° ভূপেন হাজরিকার এক আন্তরিক সম্পর্ক গড়ে উঠে।

২০১১ সনের শুরুতে তাঁর স্বাস্থ্য জটিল রূপ ধারণ করে। দীর্ঘদিন চিকিৎসার পর অবশেষে ২০১১ সনের ৫ নভেম্বর মুম্বাই হাসপাতালে অসমরত্ন, মহান ব্যক্তি সুধাকণ্ঠ ভূপেন হাজরিকা পরলোক গমন করেন।

গ্রন্থপঞ্জী

১। ড° প্রফুল্ল কুমার নাথ (লেখক) → সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজরিকা । দ্বিতীয় প্রকাশ — নভেম্বর ২০১৭
প্রকাশক — কে কে পাব্লিকেশ্বন, সম্পাদক — পরমানন্দ নাথ, গ্রন্থ — চেতনা

রবীন্দ্রনাথ ও বিবেকানন্দের সংক্ষিপ্ত প্রতিভাপরিচয়

অনিন্দিতা শীল
চতুর্থ ষান্মাসিক

আধুনিক বাংলা সাহিত্যে বিংশ শতাব্দীর প্রথমার্ধ প্রধানত রবীন্দ্র প্রভাবিত যুগ বলে পরিচিত। উনবিংশ শতাব্দীর শেষার্ধকে যেমন বঙ্কিম যুগ, তেমনি বিংশ শতাব্দীর প্রথমার্ধকে রবীন্দ্রযুগ নাম দেওয়া যেতে পারে। অবশ্য উনবিংশ শতাব্দীর অষ্টম দশক থেকেই কবি রবীন্দ্রনাথের নাম ছড়াতে আরম্ভ করেছিল, কারণ উনবিংশ শতাব্দীর সমাপ্তির পূর্বেই রবীন্দ্রনাথের অনেকগুলি কাব্যগ্রন্থ, উপন্যাস, নাটক, প্রবন্ধ প্রকাশিত হয়েছিল। যাতে তাঁর প্রতিভার অভিনশ্বর স্বাক্ষর আছে, তবু উনবিংশ শতাব্দীর শেষাংশে বঙ্কিমচন্দ্র মুকুটহীন সম্রাট বলেই স্বীকৃত হয়েছিলেন। দেখা যাচ্ছে রবীন্দ্রনাথের 'সন্ধ্যাসঙ্গীত' (১৮৮২) থেকে 'চৈতালী' (১৮৯৬) কাব্য, 'প্রকৃতির প্রতিশোধ' (১৮৮৪), থেকে 'মালিনী' (১৮৯৬) প্রভৃতি নাটক এবং 'বউ ঠাকুরাণীর হাট' (১৮৮৩) ও রাজর্ষি (১৮৮৭) উপন্যাস দুটি ১৯০০ শতকের শেষ ভাগে প্রকাশিত হয়েছিল। বলতে গেলে এর দ্বারাই তাঁর প্রতিভার ব্যাপকতা ও গভীরতা সহজেই ধরা পড়ে , রবীন্দ্রনাথের যথার্থ জনপ্রিয়তা বৃদ্ধি পেল নোবেল পুরস্কার প্রাপ্তির (১৯১৩) পর, এবং বাংলা সাহিত্য ও বাঙালি সাহিত্যিকদের ওপর তাঁর প্রভাবের সূচনাও এই সময় থেকে বিপুল ভাবে শুরু হল, তাঁর এই প্রভাব তাঁর তিরোধানের পরেও অক্ষুন্ন আছে, এবং সম্ভবত আরও দীর্ঘকাল থাকবে - অবশ্য দ্বিতীয় মহাযুদ্ধের পর থেকে রাজনৈতিক ও সামাজিক কারণে বাংলা সাহিত্য রবীন্দ্র প্রভাবিত পথ ছেড়ে পক্ষান্তরের সন্ধান করছে ।

মাত্র বারো বছর বয়স থেকে শুরু আশি বছর পর্যন্ত যিনি একান্তভাবে কবিতা লিখেছেন, গান বেঁধেছেন, গল্প উপন্যাস, নাটক, প্রবন্ধ-নিবন্ধে কোটালের বান ডাকিয়েছেন, তাঁর কাব্য-পরিক্রমা; যত সংক্ষেপেই বলি না কেন, তার সীমা শুধু বেড়েই যাবে। প্রাণশক্তির এত প্রাচুর্য আবেগের এত গভীরতা, রোমান্টিক মানসের এভাবে কল্পস্বর্গ পরিক্রমা বিশ্বের সঙ্গে বিশ্বাতীতের সীমার সঙ্গে অসীমের খণ্ডের সঙ্গে পূর্ণের এই মিলনলীলা আর কোন যুগের কোন একজন কবির মধ্যে পাওয়া যায়।

স্বামী বিবেকানন্দের জন্ম ১৮৬৩ খ্রিষ্টাব্দের ১২ জানুয়ারি পৌষ সংক্রান্তির পুণ্যলগ্নে, উত্তর কলকাতার শিমুলিয়া অঞ্চলের দত্ত পরিবারে। তাঁর পিতার নাম ছিল বিশ্বনাথ দত্ত এবং মাতা ভুবনেশ্বরী দেবী। কাশীতে বীরেশ্বর শিবের কাছে পূজা ও প্রার্থনার পর পুত্রের জন্ম হয়েছে বলে মা তাঁর নাম রাখেন বীরেশ্বর, যার থেকে আদরের ডাক হয়ে দাঁড়ায় 'বিলে'। পরবর্তী কালে আনুষ্ঠানিকভাবে তাঁর নাম রাখা হয় নরেন্দ্রনাথ।

শৈশব থেকেই নরেন্দ্রনাথের মধ্যে নানা প্রতিভার বিকাশ দেখা যেত। পুঁথিগত পড়া শোনার পাশাপাশি ছিল তাঁর প্রখর স্মৃতিশক্তি এবং দ্রুত শিক্ষা

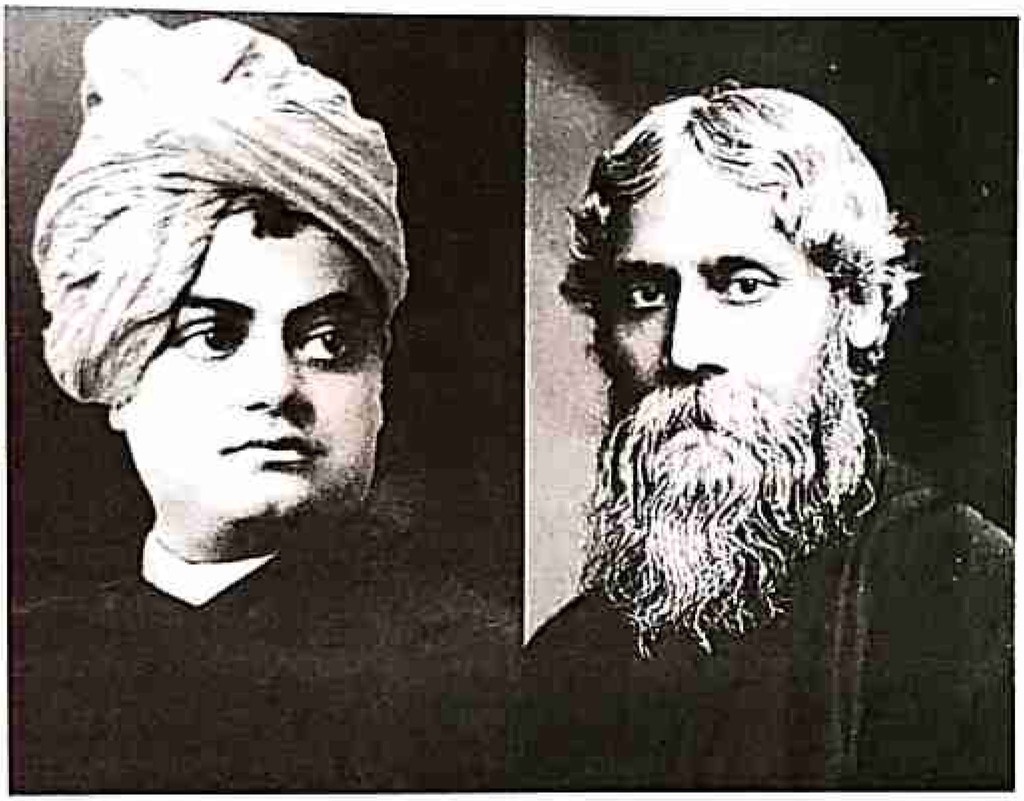

গ্রহণের ক্ষমতা। সংগীত, আবৃত্তি, শরীরচর্চা খেলা-ধুলো দুষ্টুমিতেও তাঁর সমকক্ষ কেউ ছিল না। কিন্তু নরেন্দ্রনাথের মধ্যে আবার খুব ছোটোবেলা থেকেই একটি স্বাভাবিক ধ্যানপ্রবণতা লক্ষ করা যেত। খেলার ছলে ধ্যান করতে বসে তিনি কিছুক্ষণের মধ্যে সত্যি সত্যিই ধ্যানস্থ হয়ে যেতেন। শৈশবকাল থেকেই নরেন্দ্রনাথকে নেতৃত্ব দিতে এবং পরদুঃখে কাতর হতে দেখা যেত।

মেট্রোপলিটন স্কুল থেকে প্রবেশিকা পরীক্ষায় পাশ করার পর নরেন্দ্রনাথ তৎকালীন 'জেনারেল এসেমব্লিজ' বা বর্তমানের স্কটিশ চার্চ কলেজে এফ এ ক্লাসে ভর্তি হন। তখনকার অনেক পাশ্চাত্য শিক্ষায় শিক্ষিত যুবকের মতোই হিন্দুধর্মের গোঁড়ামি এবং আচারসর্বস্বতায় বীতশ্রদ্ধ হয়ে তিনি ব্রাহ্মসমাজের সদস্য হন। এইসময় একদিন তাঁর কলেজের অধ্যক্ষ উইলিয়াম হেস্টিং সাহেবের কাছে অতীন্দ্রিয় অনুভূতি সম্পন্ন পুরুষ শ্রীশ্রী রামকৃষ্ণদেবের কথা শুনলেন এবং শিমুলিয়ার বাসিন্দা সুরেন্দ্রনাথ মিত্রের বাড়িতে তাঁকে দেখলেন। সুগায়ক নরেন্দ্রনাথের গান শোনামাত্র শ্রীশ্রীঠাকুর সমাধিস্থ হয়ে গেলেন ।

ঠাকুরের দেহত্যাগের পর নরেন্দ্রনাথ এবং তাঁর কয়েকজন গুরুভাই আর বাড়ি ফিরে গেলেন না। বরাহনগরের এক পোড়োবাড়িতে শুরু হ'ল তাদের অতি কঠোর ত্যাগ-তপস্যার জীবন। এই ভাবে কয়েক বছর তপস্যা এবং তীর্থভ্রমণে অতিবাহিত করার পর তিনি ভারতব্যাপী প্রব্রজ্যায় বার হলেন। ১৮৮৮ থেকে ১৮৯৩ পর্যন্ত তিনি সারাভারত পরিভ্রমণ করলেন এবং নিজের চোখে প্রত্যক্ষ করলেন সাধারণ ভারত বাসীর দুঃখ, দ্রারিদ্র্য, অশিক্ষা। ১৮৯৩ খ্রিষ্টাব্দে প্রধানত মাদ্রাজের কয়েকজন যুবকের এবং খেতড়ির মহারাজার উৎসাহে তাঁর শিকাগো ধর্মমহাসভায় যোগদান করা স্থির হয়।

১৮৯৭ খ্রিষ্টাব্দের জানুয়ারি মাসে স্বামীজী দেশে ফিরলেন। ওই বছরেই ১মে তিনি রামকৃষ্ণ মিশন প্রতিষ্ঠা করেন। রামকৃষ্ণ সঙ্ঘের মাধ্যমে প্রচলন করলেন শিবজ্ঞানে জীব সেবার ব্রত। ১৮৯৬ সালে বেলুড় গ্রামে গঙ্গার তীরে স্থায়ীভাবে রামকৃষ্ণ মঠ প্রতিষ্ঠিত হয়। ১৮৯৯ এর জুন মাসে স্বামীজী দ্বিতীয়বার আমেরিকা যাত্রা করেন। ১৯০০ খ্রিষ্টাব্দের শেষভাগে স্বামীজী প্যারিসের সভায় হিন্দু ধর্ম সম্পর্কে বক্তৃতা করেন এবং ইউরোপের বহু পণ্ডিত মনীষীর সঙ্গে তাঁর সাক্ষাৎ ঘটে। ওই বছর ডিসেম্বরে স্বামীজী বেলুড় মঠে প্রত্যাবর্তন করেন ।

প্রবন্ধ

নরেন্দ্রনাথ থেকে বিবেকানন্দ হওয়ার প্রেক্ষাপট

সুমী পাল
চতুর্থ ষান্মসিক

কলকাতা তখন এত জমজমাট ছিল না। খানিকটা পাড়া গাঁয়ের মতো ছিল। কলকাতার এইরকম এক পাড়ায় ছিল রামরতনবাবুর বাড়ি। তাঁর বাড়িতে ছিল মস্ত এক চাঁপা ফুলের গাছ। গাছের গোড়ার দিকে শক্ত দুটো ডাল ছিল। প্রতিদিন পাড়ার কয়েকটি দুষ্টু ছেলে সেই ডাল ধরে দোল খেয়ে মাটিতে ডিগবাজি দিত। তিনি প্রথম প্রথম দুষ্টু ছেলেদের একটু আধটু বকাবকি করলেন। কিন্তু কোন কাজ হল না। তাই তিনি এক ফন্দি আঁটিলেন। বললেন, চাঁপা গাছটা অনেক পুরোনো। এই গাছে তিনি পেল্লায় চেহারার ভয়ংকর এক ব্রহ্মদৈত্য দেখেছেন।

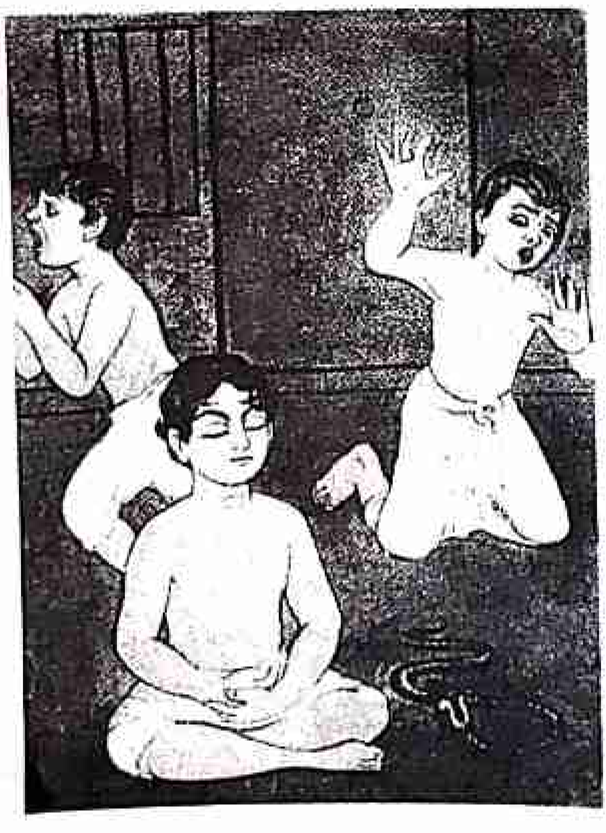

সে একখানা সাদা চাদর গায়ে দিয়ে রাত গভীর হলে ঘুরে বেড়ায়। যারা এই চাঁপা গাছে চড়ে দুষ্টুমি করে তাদের সে ঘাড় মটকে দেয়।

গল্প শুনে ছেলেদের মুখ শুকিয়ে গেল। কিন্তু ছেলেদের দলের সর্দার ছিল ভীষণ দুরন্ত। ভয়ডর বলে তার এতটুকু ছিল না। সে একদিন সন্ধ্যায় সেই চাঁপা গাছটায় উঠে বসে রইল। তারপর তার বন্ধুরা তার দেখা না পেয়ে খুঁজতে খুঁজতে চাঁপাতলায় দুর থেকে দেখতে গেল। ছেলেটি বন্ধুদের ডাকে সেখান থেকে এগিয়ে এসে বন্ধুদের হাসতে হাসতে বীর পুরুষের মতো বলল — তোরা সব গাধা। ব্রহ্মদৈত্য বলে আবার কিছু আছে নাকি ?

দলের সর্দারের সাহস দেখে বন্ধুরা সবাই অবাক। ছেলেদের দলের এই সর্দারের নাম ছিল 'নরেন' স্বামী বিবেকানন্দের ছোট্টবেলার নাম। বাল্যকালে তাঁর নাম ছিল বিলে নরেন। সন্ন্যাস গ্রহণের পর তাঁর নাম হয় স্বামী বিবেকানন্দ।

বিবেকানন্দের ছেলেবেলার দুরন্তপনার খবর আরও আছে। কোনো কারনে ছোট্ট নরেন রেগে গেলে তাঁর মাথায় মাতা ভুবনেশ্বরী দেবী 'শিব' 'শিব' বলতে বলতে ঘটি ঘটি জল ঢালতেন। কিছুক্ষণ জল ঢালার পর উদ্যত ফণা সর্প যেমন ধীরে ধীরে নুয়ে পড়ে তেমনি দুষ্টু নরেনও হয়ে যেতেন আবার শান্ত স্নিগ্ধ।

বিবেকানন্দ একটি যুগজয়ী নাম। দিগ্বিজয়ী নাম। বিবেকানন্দের মাতার নাম ভুবনেশ্বরী দেবী। ১৮৬৩ খ্রিষ্টাব্দের ১২ জানুয়ারী সোমবার তাঁর জন্ম; জন্মস্থানটি হল উত্তর কলকাতার সিমলা পল্লীর গৌরমোহন মুখার্জী

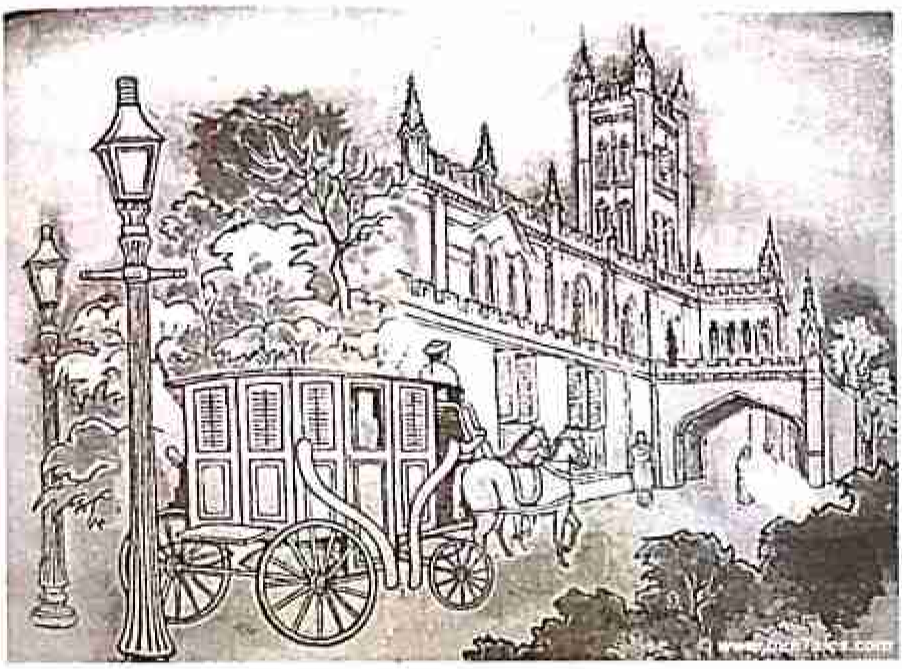

লেন শ্যামবাজার আর কলেজ স্ট্রিট- এর মাঝামাঝি জায়গায়। পিতামহ দুর্গাচরণ দত্ত ছিলেন ফারসি ও সংস্কৃত ভাষায় সুপণ্ডিত। পরিণত বয়সে গৃহত্যাগ করে সন্ন্যাসী হন।

অসাধারণ মেধাবী ছিলেন নরেন্দ্রনাথ । পায়ে হাঁটা দূরত্বেই ছিল পণ্ডিত ঈশ্বরচন্দ্র বিদ্যাসাগরের প্রতিষ্ঠিত মেট্রোপলিটান স্কুল। সেখানেই তাঁর প্রথম শিক্ষা শুরু হয়। সেখান থেকে তিনি ১৮৭৯ খ্রিষ্টাব্দে প্রবেশিকা পরীক্ষায় উত্তীর্ণ হন। তারপর প্রথমে প্রেসিডেন্সি কলেজে, পরে জেনারেল অ্যাসেমব্লিজ ইন্সটিটিউশনে ভর্তি হন। বর্তমানে সেই কলেজের নাম স্কটিশ চার্চ কলেজ। সেই কলেজ থেকে নরেন্দ্রনাথ বি.এ. পাশ করে আইন কলেজে ভর্তি হন। কিন্তু দৈবক্রমে অকস্মাৎ পিতা বিশ্বনাথ দত্ত পরলোকগমন করলেন। পরিবারে দেখা দিল আর্থিক সংকট। বিভিন্ন পুস্তক, যেমন — দর্শন, ইতিহাস, সাহিত্য, বিজ্ঞান সংগ্রহ করে নরেন নিজের দেশ ও সমাজকে বুঝে নিতে চেষ্টা করলেন।

গানও ভালো গাইতে পারতেন নরেন। ভক্তিগীত গেয়ে তিনি প্রত্যেককে মুগ্ধ করে দিতেন। যৌবনের প্রাকলগ্ন থেকেই নরেনের মনে প্রশ্ন জেগে উঠত ঈশ্বর কী জিনিস। ঈশ্বর কেমন দেখতে ? তাই তিনি সন্ন্যাসী, ফকির, দার্শনিক, ধর্মপ্রচারক যাকেই পেতেন তাকেই প্রশ্ন করতেন, আপনি কি ঈশ্বরকে দেখেছেন ? সবাই উত্তর দিতে না পেরে মুখ ফিরিয়ে নিত । একদিন অকস্মাৎ রামকৃষ্ণদেবের কথা মনে পড়ে গেল নরেনের। দক্ষিণেশ্বর দৌড়ে গেলেন তিনি, প্রশ্ন করলেন — আপনি দেখেছেন ঈশ্বরকে ? ঠাকুর রামকৃষ্ণ সাদাসিধে মানুষ। মুখে তাঁর সবসময় সরল হাসির রেখা লেগেই আছে । বললেন-হ্যাঁরে দেখেছি। এই যেমন তোকে দেখছি, তেমনি ঈশ্বকেও দেখেছি সামনে থেকে । তোকেও দেখাতে পারি, যদি তুই আমার কথা শুনিস। ছোট্টবেলা থেকেই নরেন্দ্রনাথ যুক্তিবাদী ছেলে । তিনি সহজে মেনে নেবেন কেন পাগল সন্ন্যাসীর কথা ? তিনি প্রায় ৬ বছর ধরে নানাভাবে শ্রীরামকৃষ্ণদেবকে পরীক্ষা করলেন । শেষ পর্যন্ত একদিন তাঁর দেহমনপ্রাণ সকলিই সমর্পণ করলেন শ্রীশ্রীরামকৃষ্ণের যুগল চরনে। রামকৃষ্ণদেবও দু-হাত তুলে আশীর্বাদ করলেন ।

ভারতের ইতিহাসে এ যেন এক মহামিলন। শ্রীশ্রীরামকৃষ্ণের কাছে মস্তক নত করে নরেন্দ্রনাথ সত্যি

সত্যিই ঈশ্বরের দর্শন লাভ করলেন ।

নরেন্দ্রনাথ দেখতে পেলেন দরিদ্র ভারতবাসীর মধ্যে তাঁর অভীষ্ট ঈশ্বরকে। ঈশ্বরকে দেখলেন মুমুক্ষু বিশ্ববাসীর মধ্যে । দেখলেন পৃথিবীর প্রতিটি কীটপতঙ্গ, অণু-পরমাণুর মধ্যে। সেটা ছিল ১৮৮৫ খ্রিষ্টাব্দ। শ্রীশ্রী রামকৃষ্ণদেব গলরোগে আক্রান্ত হলেন । প্রায় একবছর রোগভোগের পর ১৮৮৬ খ্রিষ্টাব্দের ১৬ আগষ্ট তিনি মর্ত্যলীলা সংবরণ করলেন। শ্রীশ্রীরামকৃষ্ণের প্রতিকৃতি সাক্ষী রেখে নরেন্দ্রনাথ আরও কয়েকজন ত্যাগী যুবকের সঙ্গে সন্ন্যাসীর উত্তরীয় ধারণ করলেন । তাঁরা কয়েকজন সন্ন্যাসী মিলে বরানগরে একটি মঠস্থাপন করলেন । শুরু হল শ্রীরামকৃষ্ণের সেবা পূজা, ভোগদান ইত্যাদি। চলতে লাগল সাধন, ভজন, শাস্ত্রচর্চা সৎপ্রসঙ্গ আলোচনা ।

১৮৯৩ খ্রিষ্টাব্দের ৩১ মে। শ্রীশ্রী মা সারদামণির চরণে মস্তক ছুঁইয়ে বিবেকানন্দ জাহাজে উঠলেন । চার বছর আমেরিকায় থেকে বেদান্ত প্রচার করলেন সমগ্র পাশ্চাত্য ভূমিতে। মাতৃভূমি ভারতবর্ষে ফিরলেন ১৮৯৭ খ্রিষ্টাব্দের ১৫ জানুয়ারি দিগ্বিজয়ী বিবেকানন্দ, ভারতগৌরব বিবেকানন্দ কলম্বোর মাটিতে পদার্পণ করলেন। প্রত্যাবর্তন করলেন স্বামীজি তাঁর পরম প্রিয় ভারত জননীর মাটিতে। বুকে তখন তাঁর পরিপূর্ণ উদ্যম, ভারতবর্ষকে জাগিয়ে তুলতে হবে।

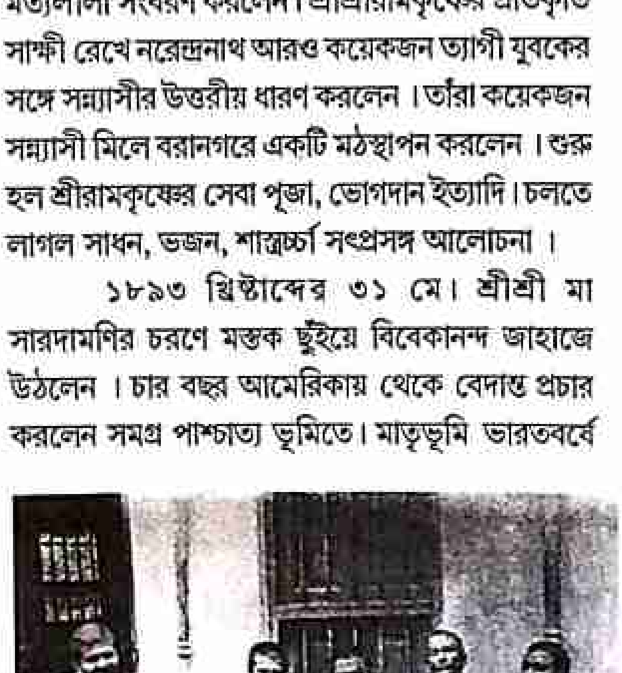

১৮৯৭ খ্রিষ্টাব্দের ১লা মে মধ্য কলকাতায় ভক্ত বলরাম বসুর বাড়িতে বেলা ৩টার সময় বহু ভক্ত সমাগমের মাঝে স্বামী বিবেকানন্দ ঘোষণা করলেন রামকৃষ্ণ মিশন নামে একটি প্রচার সমিতি গঠন করা হবে । যার উদ্দেশ্য হবে, সকল ধর্মাবলম্বীদের মধ্যে ঐক্য ও ভ্রাতৃত্ব স্থাপন করে একই সনাতন ধর্মের বিকাশ ঘটানো। জাতি-ধর্ম-বর্ণ নির্বিশেষে প্রতিটি আর্ত নরনারীকে নরনারায়ণ জ্ঞানে সেবা করা।

১৮৯৭ খ্রিষ্টাব্দের ৯ ডিসেম্বর বহু বাধা বিঘ্ন, বাদ-অপবাদ, দুঃখকষ্টের মধ্য দিয়েও স্বামী বিবেকানন্দ তাঁর পরমারাধ্য দেবতা শ্রীশ্রীরামকৃষ্ণকে হাওড়া জেলার বেলুড়ে গঙ্গাতীরে সুনির্মল পরিবেশে প্রতিষ্ঠিত করলেন। শুরু হল নতুন ভাবে পথ চলা। শুরু হল তাঁর ভারতবাসীকে জাগিয়ে তোলার জন্য এগিয়ে চলা। এদিকে অধিক পরিশ্রমে স্বামী বিবেকানন্দের শরীর একসময় ভেঙে পড়ল। চিকিৎসকরা তাঁকে সমুদ্রযাত্রার পরামর্শ দিলেন। তিনি আবার গেলেন বিদেশে। সেখানে গিয়েও তিনি নীরব থাকতে পারলেন না। ইংল্যাণ্ড ও আমেরিকার বিভিন্ন স্থানে শোনাতে লাগলেন বেদান্তের বাণী।

স্বদেশে প্রত্যাবর্তন করলেন ১৯০০ খ্রিষ্টাব্দের ৭ ডিসেম্বর। দেশ ও দশের সেবায় সমানে দিবারাত্র পরিশ্রম করতে লাগলেন। কিন্তু লোহার তৈরি যন্ত্রও একাদিক্রমে চলতে চলতে একসময় অকস্মাৎ বন্ধ হয়ে যায়। রক্তমাংসে দিয়ে গড়া শরীর বিবেকানন্দের । শরীর তাঁর অচল হল। স্বামী বিবেকানন্দ সমাধিস্থ হলেন। তারিখ ছিল ৪ জুলাই ১৯০২ খ্রিষ্টাব্দ। বয়স মাত্র ৩৯ বছর। ভারতবর্ষকে দান করে গেলেন ৩৯ হাজার বছরের অর্জিত সম্পদ ।

"* গদ্য = শব্দ সর্বোৎকৃষ্ট ভাবে সাজানো।
পদ্য = সর্বোৎকৃষ্ট শব্দ সর্বোৎকৃষ্ট ভাবে সাজানো।
* কবিতার বিপরীতে গদ্য নয়, বিজ্ঞান। কবিতা বিজ্ঞানের প্রতিপক্ষ। যেমন গদ্যের প্রতিপক্ষ ছন্দ।

—কোলরিজ

কবিতা

"কবিতাকে হতে হবে মহৎ এবং বাঞ্ছিত, যার যাতায়াত আত্মার ভিতরে, যা ভোলায় না বা চমকে দেয় না তার রূপে, দেয় বিষয়ে।"

—কীটস্

বাংলা ভালবাসি

মনীষা চৌধুরী
স্নাতক ষষ্ঠ যান্মাসিক

মনে আমাদের হাজার স্বপ্ন—
এগিয়ে যাওয়ার আশা;
জানি না কতটুকু পা'ব রত্ন,
ঠিক যেন ভোরের কুয়াশা
পাড়ি দিলাম নতুন পথে
নতুন কিছুর সন্ধানে।
সার্থক হ'ল ছাত্র জীবন
চাওয়া-পাওয়ার এই টানে;
আজ আমরা পরিপূর্ণ,
আজ আমরা সার্থক।
শিক্ষা পেলাম নতুন ছন্দে,
তাই বাংলার এই পথ হয়নি নিরর্থক,
শিক্ষাগুরু পেলাম আমরা মনের মতো;
তাদের দেখানো পথে চলছি অবিরত—
বাংলাই প্রাণ, বাংলাই মান, বাংলাই রক্তের টান,
তাই সবার শেষে সকলে জানাই বাংলাকে প্রণাম।

৯১০৫

একটু আশা

পৌষালী চক্রবর্ত্তী
স্নাতক

সুশোভিত বিদ্যাঙ্গনে হয়েছিল পদার্পণ,
বিংশত পনেরো সেই সন ।
কৈশোরের কলরব, অতীতের সমর্পণ।
যৌবনেরে করিয়া বরণ ।।

নবীন উজ্জ্বল আশা বুকে নিয়া এক রাশ,
লজ্জা আর কিছু ছিল ত্রাস ।
সহপাঠী সনে বাস, গুরুদের আশ্বাস,
করেছিল সবকিছু হ্রাস ।।

শিক্ষকেরা দিল ভরি, পেয়েছি গো ঝুলিভরি,
তবু যেন থেকে গেছে বাকি ।
নতুন অধ্যায় খুলি, পরিণতি স্থলে আসি;
উদ্বিগ্ন হয়েছে মনখানি ।।

কত দণ্ড কত ভাবে কাটিয়েছি একসাথে
সুখ-দুঃখ সব এই স্থানে।
জন্মের মতো করে, যেতে হবে সব ছেড়ে,
সহপাঠী সহ গুরুজনে ।।

ধন্য মোর গুরুজন, সহপাঠী বন্ধুগণ,
কি লিখে আজ করিব বর্ণন ।
নিঃস্বজনে দিলে ধন খুলে দিয়ে দুনয়ন,
স্নাতকের ডিগ্রীখানি করেছ অর্পণ ।।

সর্বেশ্বরে নিবেদন, নিবেদিয়া প্রাণ মন ,
অভাগীরে দিও এই ধন ।
তব সম গুরুজন, স্বার্থহীন বন্ধুগণ,
এইস্থানে, এইরূপে, দিওগো জনম ।।

৯১০৫

আমার প্রিয় শিক্ষয়িত্রী

মাম্পী দাস
স্নাতক ষষ্ঠ ষান্মাসিক

হে প্রিয় শিক্ষয়িত্রী, কি করে নেব
আপনার কাছ থেকে বিদায় ?
আমি আপনাতে অর্পণ করেছি
আমার ভালবাসা, শ্রদ্ধা ও ভক্তি সদায়।

হে প্রিয় শিক্ষয়িত্রী,
কি দিয়ে জানাব আপনাকে সম্মান ?
আমার আমিত্ব, জৌলুস
সব-ই যে আপনারই দান ।

হে প্রিয় শিক্ষয়িত্রী,
কেমনে দিব বাকী শিক্ষা জীবন পাড়ি ?
আমি যে আপনাকে ছাড়া
হয়ে যাব আনাড়ি ।

হে প্রিয় শিক্ষয়িত্রী, সম্মুখের কঠিন পথ
কেমনে চলিব একা একা
জীবন নামের রেলগাড়ি
চলবে যে আঁকা-বাঁকা ।

হে প্রিয় শিক্ষয়িত্রী,
থাকব আপনাকে পাবার আশে,
বিধাতার কাছে বারংবার প্রার্থনা করি—
আপনার সান্নিধ্যে থাকার সুযোগ যেন আসে ।

(সহযোগী অধ্যাপিকা নাহিদ মজুমদার মহাশয়ার সম্মানার্থে)

যাও পাখি অধর দূরে

মেঘালী দাস
স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাসিক

শিল্পের বড়াই করার মতো বাবুই কোথায় আজ ?
অন্যের দালানে থাকতে এখন চড়ুইও পায় লাজ;
কোথায় দানা খাচ্ছে খুঁটে গৃহস্থের আঙিনা ভুলে ?—
রজনীকান্তের এদুটি পাখি উড়ছে কি ডানা মেলে ?—
আকাশ পারে দিচ্ছে পাড়ি দূষণ থেকে দূরে ?—
কোন মুখে ডাকব— পাখি, আয়রে ঘরে ফিরে ।

বৃষ্টিতে পুড়ে অরণ্যানী, মাছের সংসারে বিষ;
আমাদের সাথে বৈরিতা তাদের— দ্বন্দ্ব অহর্নিশ ।

যাও পাখি অধর দূরে— নন্দন কাননের দেশে,
বাঁচার মতো পৃথিবী হলে ডাকবে মেঘালী দাসে ।

সাহিত্যকারের ভূতুনীর গল্প

মানসপ্রতিম চক্রবর্ত্তী
দ্বিতীয় ষান্মাষিক

ছোট বেলা থেকে সবার মুখে ভূতের অনেক গল্প শুনে শুনে মনের মধ্যে অজানা এক ভয় জন্ম নিয়েছে। কিন্তু মনে ভীষণ একটা ইচ্ছা আছে ভূতকে দেখার, কারণ ভূতটা সুন্দর না ভয়ংকর ঠিক আমার জানা নেই। একদিন গভীর রাত্রে হঠাৎ আমার ঘুম ভেঙ্গে যায়। চোখ দুটো খুলে দেখি চার দিক ভীষণ অন্ধকার। অন্ধকারের মধ্যেই কে যেন সাদা কাপড় পরে বসে আমার দিকে চেয়ে চেয়ে হাসছে। আমি আতংকিত হয়ে চাদর দিয়ে মাথাটা ঢেকে কৃষ্ণ নাম জপ করতে শুরু করলাম। অল্প পর মাথায় একটা বুদ্ধি এলো। ভাবলাম ভূতকে দেখার এই একটা সুবর্ণ সুযোগ। যদি দেখি ভূতটা এক সুন্দরী ভূতুনী তবে বিয়ের প্রস্তাব দিয়ে দেব। কিন্তু যদি দেখি এক ভয়ংকরী তবে উচ্চস্বরে কৃষ্ণ নাম জপতে জপতে ঘর থেকেই পালিয়ে যাবো। অনেক সাহস করে টর্চটা নিয়ে ভূতকে দেখার চেষ্টা করলাম। চেয়ে দেখি বাবার ধূতিটা দড়ির মধ্যে ঝুলিয়ে রাখা। মনে মনে খুব হাসি উঠলো। যেহেতু ভূতুনীকে দেখার ইচ্ছাটা পূর্ণ হলো না তাই মন হতাশ হয়ে গেলো। হঠাৎ মনে পড়লো সবাই বলে গভীর রাতে তেঁতুল ও বট গাছে ভূত এসে বসে। ঘড়ীর দিকে চেয়ে দেখি সময় ঠিক আছে গভীর রাত। বুকের মধ্যে সিংহের সাহস নিয়ে আমাদের বাড়ীর পেছনের তেঁতুল গাছের দিকে রওনা হলাম। আর আশ্চর্যজনকভাবে সেই একই সময় আমাদের পাসের বাড়ীর মেয়ে নাম 'মধুশ্রী', সেও বের হবে আমিতো জানতাম না। ওকে দেখে আমি ভাবলাম ভূতুনী। সঙ্গে সঙ্গে কোথায় গেল আমার সিংহের সাহস। মনে মনে কৃষ্ণ নাম জপে জপে একপা-দুপা করে ওর দিকে এগুলাম। মেয়েটা কিন্তু দেখতে পাগলের মতো অর্থাৎ একটুও সুন্দর নয়। কিন্তু পেছন থেকে দেখে খুব সুন্দরী মনে হচ্ছিল। ভাবলাম এতো সুন্দরী ভূতনী, একেই আমি বিয়ে করবো; গিয়ে ঝাপ মেরে ওকে পিছন থেকে ধরলাম। সাথে সাথে মধুশ্রী প্রাণ দিয়ে চেঁচাতে শুরু করলো " চুর — চুর — বাঁচাও - বাঁচাও !" আমি বললাম, "যতই বাহানা করো ভূতুনী আমি তোমাকে আর ছাড়ছি না। এখন আমি তোমাকেই বিয়ে করবো।" বিয়ের কথা শুনে সে নিঃশব্দ হয়ে দাঁড়িয়ে গেল। হঠাৎ এক বান্দরের মতো লাফ মেরে আমার দিকে ঘুরলো। চেয়ে দেখি— ওরে বাবা, এতো দেখি মধুশ্রী, লজ্জায় হতাশায় আমার মাথা নিচু হয়ে গেল। এখনতো মহা সমস্যা হলো। এত কিছু বলেও তাকে বুঝাতে পারছি না যে, ভূতুনী ভেবে আমি তাকে ধরেছি। আর যদি আমি তাকে বিয়ে করি তবে আমার জীবনটা শেষ। হিন্দীতে বলে না "আগে কুয়া পিছে খাঁই" — আমার অবস্থা ঠিক তাই।

এখন ভাবছি— এই মধুশ্রীর মতো মেয়েরাই মনে হয় আসল ভূতুনী।

অমূল্য রতন

মৈত্রেয়ী চক্রবর্তী
স্নাতক ষষ্ঠ যান্মাসিক

নিতাইয়ের বাবা গ্রামের এক সাধারণ কৃষক। রোজগার খুবই অল্প। অর্থের অভাব হলেও পরিবারে সুখ-শান্তির কোনও অভাব নেই। নিতাই, তার বাবা ও মা— এই তিনজন মিলেই তাদের ছোট সুখের সংসার। নিতাইয়ের বয়স খুব বেশি নয়, দশ-বারো বছর হবে। হঠাৎ একদিন সে বায়না করল, তাকে নাকি একটি সাইকেল কিনে দিতে হবে। নিতাইয়ের বাবা মা কোনো দিনও তার কোনো আবদার নাকচ করেননি। কিন্তু এবার আর পারলেন না। নিতাইয়ের বাবা তাকে অনেক বুঝিয়ে বললেন যে সাইকেল তিনি কিনে দিতে পারবেন না, অর্থের খুবই অভাব। কিন্তু নিতাই কিছুতেই তা মানতে রাজী হল না। সে বাবা-মায়ের সঙ্গে রাগ করে ঘর ছেড়ে বেরিয়ে গেল। অনেক খোঁজার পরও কেউ নিতাইয়ের কোনো সন্ধান পেল না। এই চিন্তায় তার মা কঠিন রোগগ্রস্ত হয়ে গেলেন। নিতাইয়ের বাবা কিছুতেই টাকা জোগাড় করে নিতাইয়ের মায়ের চিকিৎসা করাতে পারছেন না।

ছ'মাস পরের ঘটনা— একদিন নিতাই হঠাৎ তার বাড়িতে ফিরে এল। এসেই দেখল বারান্দায় একটি নতুন সাইকেল। প্লাষ্টিকের কভারও এখনো খোলা হয়নি। তার বুঝতে দেরী হল না যে, সাইকেলটি তার বাবা তার জন্য এনেছেন। আনন্দে আত্মহারা হয়ে সে দৌড়ে ঘরের ভেতরে গিয়ে তার বাবাকে খুঁজতে লাগল। হঠাৎ এক বিধবা মহিলাকে দেখে তার সেই আনন্দ যেন এক মুহূর্তেই হারিয়ে গেল। বিধবা মহিলাটি আর কেউই নন, তার মা।

মায়ের কাছে সে জানতে পারল যে তার সাইকেল কিনার জন্য এবং তার (নিতাইয়ের মা) চিকিৎসার জন্য তিনি নিজের কিড্‌নী বিক্রী করে দিয়েছেন। একথা শুনেই নিতাই উন্মাদের মতো চিৎকার করে বলতে লাগল, "বাবা, তুমি যেখানেই আছো ফিরে এসো, আমার সাইকেল লাগবে না। আমি আর কোনোদিনও কিছু চাইব না। শুধু তুমি ফিরে এসো বাবা! ফিরে এসো!" কিন্তু তার এই আর্ত চিৎকারের কোনো প্রত্যুত্তর সে পেল না। হঠাৎ দেখল তার মাও গভীর নিদ্রায় নিদ্রিত। সাইকেলতো সে পেয়ে গেল, কিন্তু জীবনের দুই অমূল্য রতন সে হারিয়ে ফেলল।

"If I feel physically as if the top of my head were taken off,
I know that is poetry.

–Emily Dickinson

ENGLISH SECTION

Whatever the mind can conceive and believe, it can achieve.

–Napolean Hill

Netaji : The unsung hero of Indian Independence Movement

Joy Paul
B.A. 6th Semester

"Freedom is not given, it is taken"
– Netaji Subhash Ch.Bose

There are some individuals who attract our hearts and there are some who capture our minds, but great personalities like Netaji arrest and occupy both our heart and mind simultaneously. Netaji is one of the greatest sons of '**Bharat mata**' and he doesn't need any introduction today and his contribution towards India and Indians is unquestionable and significant. But unfortunately Netaji remained one of the most underrated and negligible freedom fighters of India and his contribution and role has always been presented in an in appropriate and un justifiable manner. Netaji was never praised as minutely as he should have been praised. Netaji played a dominant and significant role during the pre-Independence movement of India. The earlier decades of the twentieth century contained several unexpected challenges and difficulties for Indians, but the combat against the British authority was the most dominant one amongst all the troubles and problems that Indians were facing during that period of time. At that time, Indians needed a brave, honest and influential leader who could influence and motivate both the young and old minds of the nation and the one who could prepare them as a weapon to act tactfully rather intellectually against the tricky and cruel British Government. Netaji was one of those great leaders of India who became immensely successful in motivating and fathoming a large number of people in India and guided the misguided people living in India in a remoarkable manner. He established the '**Azad Hind Fauz**' with the help of Japan in 1942

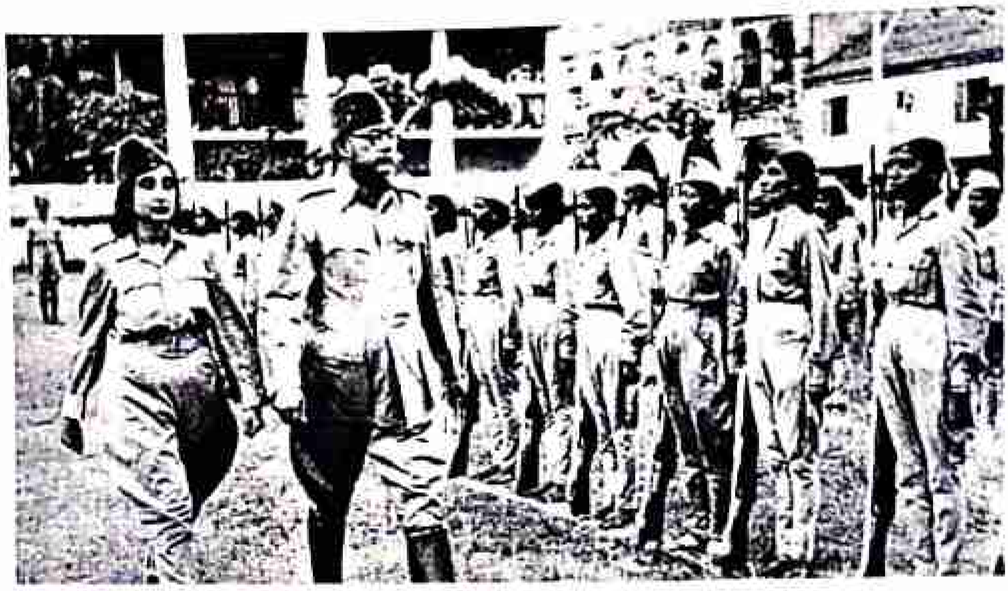

dium) in Port Blair and also announced Andaman and Nicobar, the first Indian Territory freed from the British rule on 30th December 1943. Netaji also remained the first Foreign and Defence Minister of India. It is important to note that Netaji was the first Prime Minister of undivided India where or Nehru was the first Prime Minister of divided India. Inspite of his self service and utmost love towards his country. Netaji hasn't got appropriate respect, dignity and Justice till today. Now the question which spontanceously arises in our minds is that – 'If Netaji has done so much for India, Then why didn't he get a Prestigious position and status in the Indian Society which he truly deservid ? There are some of the most debatable and controversial questions and issues of the nation whch very few people dare to discuss elaporately. It's clear that some pseudo intellectuals and immoral powerful figures of Netaji's time had tried to vanish the pregnancy and contribution of Netaji from the Indian history for their Personal behifits and greediness for power and domination.

Netaji was one of those freedom fighters who didn't survive till the independence of India, but it's became of freedom fighters like Netaji, Rajguru, Bhagat Singh, Khudiram Bose and uncountable martyrs that the Indians were able to achieve the real freedom and liberty from the British authority Unfortunately, a huge number of Indians dont even know regarding Netaji's struggles and contributions and he is no more today, but Netaji will always occupy a special place in the hearts and minds of those who actually know him. Netaji was and will always remain one of the brightest shining stars of India's Independence Movement.

and the role of **Azad Hind Fauz** in the freedom fighting of India was truly important and beyond question and doubt. Netaji was a man of great valour and integrity and for such a greatman it was impossible to bow down infront of the morally uncivilized British government who was only interested in the exercise of power and not in the well being of India and Indians. His dynamic propaganda "Give me blood, I will give you freedom" Influenced uncountable Indians who didn't even bother to sacrifice their lives for the sake of the nation. Netaji guided them during the struggling period of India and helped them in achieving the true liberty which was the dream of millions of compatriots.

Although Netaji fought for the bettermenat of India till his last breath and loved his country and countrymen immensely, but his significant role and contribution towards the nation has always been reflected in an ordinary and insignificant manner. He deserves much more respect and dignity than what he is getting today. However, Netaji's life is full of mysterious occurrances and facts. We all know that Pandit Jawaharlal Nehru was the first Prime Minister of India, but this fact isn't absolutely true. According to a research and a news report which was done and published a few months back, Netaji Subhash Chandra Bose was the first Prime Minister of Pre-Independent India. Where as Nehru was the first Prime Minister of Independent India. Netaji hosted the national flag for the first time at the Gymknana Gronnd (present Netaji sta-

Chature Ramalingam And His Happy Life

Sri Rohon Paul
B.Com 6th Semester

Hi ! My name is Chatur Ramlingam. I am a 20 years old boy, studying B.Com. I finished my degree and Joined a private corportation for job where I get Rs.18,000 as monthly salary. Struggled there for 15 years and achieved a major post in that corporation and earn a huge amount as salary. In this period, I left everything to focus in my career. I left my school friends, my college friends only remain in my contact list. I was not able to go home be cause there were many tasks which I have to perform for promotion. I want more money to enjoy life. After 17 years, I became the Managing Director of the corportation, I was not much happy because I thought I would be in Board of Director's because I sacrificed 17 Diwalis with my family even I forgot the faces of my parents. My mom called me everynight and I feel very disturbed I don't like to spend time with my family because their thinking is very low because they belong to a poor society, I hate poor people, I don't know how they live so much happily in village! One morning someone from village, called me & said that my parents were no more in this world. And I was so much shocked that I could not utter a single word. I have to rush to my home town but in that very moment some one called me and said there is an urgent meeting today which can promote me to the higher. level. And do you know what ? I went to that meeting and now I am in Board of Directors of this company. Now, I have everything, I use branded items only, sometimes I offer loans to the banks and it was the best time to enjoy the life with my friends, with my family but .... wait !!! Now I am sixty years old and I lost my parents and I have no any friend. What should I do with this money now ??? Someone knocking at my door .... oh ! It's yamraj. He is calling me but he is not permitting me to take my money he is saying that these are not my assets. Money really cannot buy happiness.

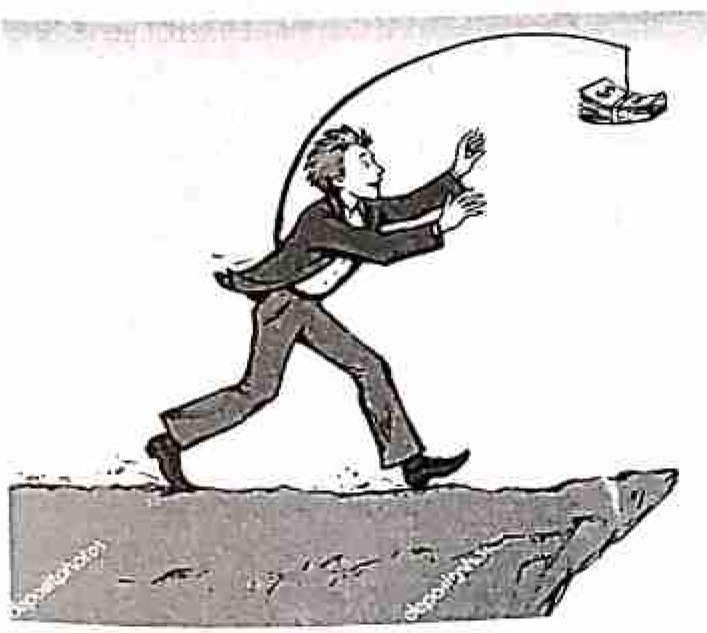

Miracle Happens

Sreepali Dutta
T.D.C 2nd Semester

Diya, a 18 year old girl, has just realised something terrible, fearful which is nerve racking and she digs her nails into her skin to get some relief. She starts crying but suddenly a feeling of blessing filled her heart. She has understood that in her childhood a tragic incident had taken place but then she took it lightly as she was too small to understand it.

It was in the month of May when Diya, was 5 years old, had gone to Odisha with her aunt and grandfather. In her childhood she was very playful and she loved to play different games. Her Odisha trip was for 7 days. She visited so many places in Odisha like Konak Sun Tample, gagannath Tample, Konark Beach, Nandankanan Zoological Park, Dhauli Giri Hills, Puri Beach, where she enjoyed a lot as she loved water etc. She thought that she was spending the best time of. her life. But she was unknown of a terrible incident which was going to happen in her trip.

In 5 days of their trip they almost completed their tour. They stayed in a hotel near the Puri Beach and a beautiful park was there near the hotel. Everyday she used to spend hours after hours in the beach.

The night before their return she went to the park with her aunt. She sat on the grass with her. After sometime a little girl wearing a while frock came to her and requested Diya to play with her. As she loved to play she didnot deny. She was very happy as she was thinking everything had become perfect after coming to Odisha.She played nearly an hour with the girl. The girl had to go because her mother was calling her. But Diya wanted to play more.

After 15 minutes, from the corner of a tree she heard a voice calling her. She thought that the girl came back and she told her aunt that the girl was calling her to play and she also wanted to play. Her aunt let her go.

When Diya went to the tree she found it was not the girl but a boy much more elder than she. He might be 24-25 years od. He told Diya that his sister named Sneha wanted to play with her and she was waiting for her in her house which was in the park.Diya was innocent and believed the boy and went with him to play with his sister. When she entered into the house she kept searching Sneha but she couldnot find her. After 10 minutes she returned and stood in front of the house. The boy was also standing beside her. He was telling again and again that Sneha is in the room but he didnot go to find her rather he was standing by her. and gazing at her. After that he told Diya that she was very beautiful and his sister would love to play with her. Some moments later he started to come closer to her and touch her. She couldnot understand what he was doing. He touched her and might be wanted to do something wrong. Diya was a little girl of 6 and how she could realise that the boy was going to rape her.

Before the boy did something bad she suddenly heard a voice. Someone was telling her 'Go Back Diya ! Go Back!' and surprisingly none was there. She understood that the boy is not good; She should run away immediately and she did the same. The boy tried to stop her but she digged her nails into his skin and made him bound to leave her.

She ran as fast as she could and came back to her aunt and sat by her but she didnot tell her about the boy.

After 13 years she was recollecting her memories of the Odisha trip and she suddenly recollected the horrible incident.She is surprised and felt blessed now she was saved from the incident. It was nothing but a miracle for her which saved her life and she believes that miracle still happens.

A Soul Among Souls

Mousumi Mallah
B.A 2nd Semester

Dusk of an epoch
A revered visoinary Persona
Leaving imperishable marks of an
Illusory India.
A People's President, we are Indebted to you
For your thoughts, your contribuition
Your books, your words
That propelled India to newer height
you deserve not just a word
but phrases.
An epitome of great mind, discipline and endearment
Igniting the minds of millions and
Bridging humanity's breach
You lived as right as a man can live
You showed love and respect for fellow human beings
Now fly with the wings of Fire to
Your final abode,
You shall be etched in your hearts
Forever ....
May your soul rest in peace.

Everything Mom

Harpreet Kaur
B.A.2nd Semester

How did you find the energy, Mom !
To do all the things you did.
To be teacher, nurse and counsellor
To me, when I was a kid.
How did you do it all Mom.
To be a chef and a friend.
Yet find time to be a playmate.
I just can't comprehend.
I see now it was love Mom.
That made you came whenever I'd called
Your inexhaustible love Mom !
And I thank you for it all ....

Nature

Dipika Malakar
B.A.6th Semester

Under the trees
"We can run and play".

Yet we pollute Nature.
What will happen to it in the future ?

By cutting down trees and animals.
How long is Mother Earth going to live ?

Nature is getting older and older.
Anr we going to live any longer ?

The bolder and bolder we get.
The shorter and shorter the Nature lives.

PLENTY OF ANGER

Seema Biswas
B.A. 4th Semester

There is plenty of anger inside me
It has to stop
Why is there so much anger inside me ?
My anger is part of my frustration
I have to control it now
My anger causes me plenty of trouble
There is plenty of anger inside me
And what is anger do I know ?
Anger is a strong feeling of displeasure
It is a grief that I have inside me
How can I control it ?
What triggers my anger ?
Can I recognize it ?

ഌ൩

My Father

Mema Devi
B.A.6th Semester

My father is a man like none other
He believes in me, protects me, shouts
at me, strengthens me, but most of all
he loves me unconditionally.
My Papa, he is not a hero, known
To this world, but he was everything
To me when I was his little girl.
Yes, Papa ! you are my super hero !
His mission was to make this
girl smile, to hear her inncent
laugh, to make her giggle.
Yes, Papa you are my everything.
There aren't enouth words I can say to
describe just how important you are
And what a powerful influence
You continue your love on me,
yes, Papa ! I love you ....

ഌ൩

MY NATION-MY PRIDE

Bornali Dey
T.D.C. 4th Semester

India ! My Nation ! My Pride !
My whole heart salutes you,
To be an Indian, I need to ride,
From North to South and East to West.
India ! My Nation ! My Pride !
This is the land of sacrifice
This is the land of peasants
This land has to pay huge price
The price of the heroes
Who sacrificed their lives ?
India! My Nation ! My Pride!
This land is filled with beauty;
The beauty to cherish all through
To save our country is our duty
The duty is forever and ever.
India! My Nation! My Pride!......
We are proud to be Indian
We are proud to be free
We are proud for our soldiers
Who are huge trees
India ! My Nation! My Pride!

ഌ൩

Friends

Deboshree Mazumder

Friends are the flowers
in the garden of life.
Beginning with a seed of trust,
Nurtured with laughter and tears.
Growing into loyalty and love.
Friends are the flowers
In the garden of life.

ഌ൩

HINDI SECTION

भक्ति आन्दोलन में शंकरदेव का योगदान

डॉ० गुणेश्वर शइकीया
विभागाध्यक्ष, हिन्दी विभाग

भक्ति युग साहित्यिक दृष्टि से अकाल और राजनैतिक दृष्टि से चिन्ता का काल था। विषम राजनीतिक परिस्थितियों का प्रभाव धार्मिक जन-जीवन पर भी पड़ा। भारत की हिन्दु जनता धर्म से दूर हटने लगी थी और उसकी धार्मिक भावना दबने लगी थी। फलतः उसी को सुधारने के लिए या परिस्थिति में परिवर्तन लाने के लिए इसी समय एक ऐसे विशाल एवं व्यापक धार्मिक आन्दोलन का उदय हुए जो देश की सभी आन्दोलनों से अधिक व्यापक थी। प्रायः सभी के मन में एक क्रांति या विद्रोह की भाव जागृत हुई थी और इसी को ही भक्ति आन्दोलन के नाम से जाना जाता है।

कतिपय विचारकों ने भारतीय भक्ति आन्दोलन को पराजित मनोवृत्ति का परिणाम और मुस्लिम राज्य प्रतिष्ठा की प्रतिक्रिया मानते हुए हिन्दी साहित्य में भक्तिकालीन प्रवृत्तियों के आविर्भाव को राजनीतिक पराजय का परिणाम कहा है, परन्तु कई समीक्षकों ने इसे एक अविच्छिन्न सांस्कृतिक, धार्मिक व सामाजिक भावना का परिणाम मानते हुए भारतीय इतिहास में एक महा आन्दोलन माना है। वस्तुतः किसी भी काल के साहित्य निर्माण में तत्कालीन सामाजिक, राजनीतिक, धार्मिक परिस्थितियाँ ही सहायक होती है और इसमें कोई सन्देह नही है कि भक्ति काल के प्रारम्भ में ऐसी परिस्थितियाँ उत्पन्न हो चुकी थी, जिनसे प्रभावित होकर काव्य क्षेत्र परिवर्तित हो गया। ब्रहम सत्यं जगन्मिथा जैसे सिद्धान्त का खण्डन कर कुछ आचार्यों ने जीवन और जगत के प्रति आत्मीय लगाव का एक नया दृष्टिकोण विकसित किया। ब्रह्म के निराकार रूप की जगह उसके एक ऐसे लोकाग्रही रूप का सृजन किया जो जनता के चित्त में रस घोलने लगा। इस दार्शनिक आचार्यो के प्रयास से ईश्वर, जीवन-जगत, ब्राहमण-शुद्र, हिन्दु-मुसलमान, लोक-परलोक, पुरुष-नारी आदि के प्रति एक नये दृष्टिकोण का जन्म हुआ। ईश्वर और मनुष्य के नये सत्य उद्घाटित हुए।

इस नये प्रयास ने ईश्वर के प्रति मनुष्य के उपासना भाव मे क्रांतिकारी परिवर्तन उपस्थित किये। भक्ति अर्थात ईश्वर के प्रति समर्पण - भावना की नई परिभाषा करते हुए मध्यकाल के इन आचार्यों ने भक्ति और ज्ञान का जो दीप जलाया, उससे पूरा भारतवर्ष आलोकित हो उठे। ये भक्ति आन्दोलन व्यक्ति तक सीमित न रहकर जन-जन तक पहुँची। इस भक्ति आन्दोलन का प्रभाव जीवन के सभी रूपों और कला विधाओं पर पड़ा, लेकिन सबसे अधिक प्रभाव साहित्य पर पड़ा। एक ही साथ भारत के सभी प्रांतों की लगभग सभी प्रमुख भाषाओं में संत कवियों की व्यापक उपस्थित इस कथन को प्रमाणित करती है। एक साथ इतने तेजस्वी और क्रांतिकारी संत कवियों की लम्बी कतार यह संकेत देती है कि सामाजिक परिवर्तन की दिशा में एक नये युग का सुत्रपात हो गया। इस आन्दोलन का मूल चरित्र था - सामंतवाद विरोध। वर्ण व्यवस्था पर चोट करने वाले इस आन्दोलन ने भक्ति का द्वार सभी जातियों के लिये खोल दिया और "जात-पात पूछे ना कोई, हरि को भजै सो हरि का होई" - जैसा नारा देकर सभी मनुष्यों को एक धरातल पर प्रतिष्ठित करने की वकालत की।

भक्ति आन्दोलन में महाकवि शंकरदेव के अनेक योगदान है। ज्योति प्रसाद अग्रवाला के मतानुसार शंकरदेव जैसा संस्कृति स्रष्टा तत्कालीन भारत में तो

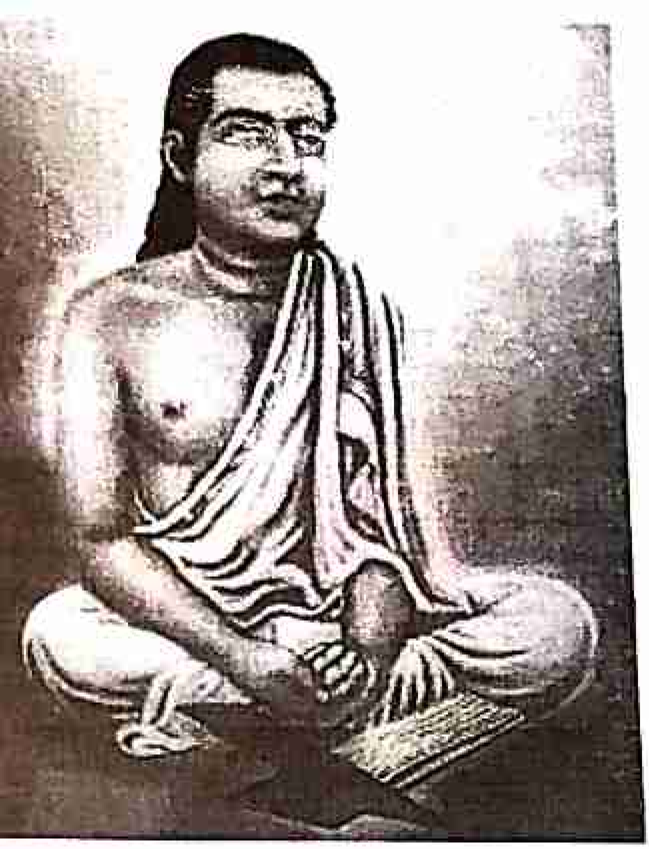

या, तत्कालीन विश्व में भी विरल था। उसी समय असम के राजनीतिक इतिहास में यह अन्धकारपूर्ण काल या। इस समय राजाओं के उत्थान-पतन दिन की घटना थी- आज के राजा कल भिखारी। पूर्वी असम के शासक आहोम राज-परिवार में भी गृह-कलह तथा अनाचार-पूर्ण शासन चल रहा था। सुटिया और कछाड़ी राजाओं का उत्थान-पतन भी चल रहा था।

मध्यकाल के अवैष्णव कवियों के बाद ही असम में शंकर सूर्य का उदय होता है और साहित्य-संस्कृति-सभ्यता को एक नयी दिशा मिलती है। श्रीमंत शंकरदेव के आविर्भाव से सारा असम के आकाश स्वच्छ हो उठा। समाज की संकीर्णताएँ दूर भागती गई। शंकरदेव के आगमन के पहले तक इस देश में तांत्रिकता का अत्यंत प्रभाव रहा। इतिहासविदों के अनुसार कामाख्या और ताम्रेश्वरी मंदिर में नर-बलि तक चलता था। धर्म के नाम पर घोर व्याभिचार चल रहा था। शंकरदेव ने बहुदेव की पूजा को हटाकर - "एक देव, एक सेव, एक विने नाही केव" - कहकर विष्णु पूजा की स्थापना की। इसी से आहोम-कोच-कछाड़ी आदि सभी राज शक्तियों से उनको सजा भोगनी पड़ी। उसने अनेक रचनाएँ करके मनुष्य के मन में भक्ति रस की धारा फैलाई।

महापुरुष शंकरदेव बहुमुखी प्रतिभा की अधिकारी थे। वे एक महान भक्त, धर्म प्रचारक, श्रेष्ठ साहित्यकार, महाकवि, लोकनायक, समाज-सुधारक, दलितों के उन्नायक, अभिनेता, युगनायक तथा असमीया संस्कृति के मसीहा थे। असमीया नाट्य साहित्य के जनक, नृत्य एवं संगीत के महा पंडित और एक महान चित्रकार भी थे। सांस्कृतिक या भाषिक दृष्टि से समग्र उत्तर भारत को एकत्र करने की चेष्टा करनेवाले वे पहले पुरुष थे। एक साथ इतना गुण या प्रतिभा - एक आदमी पर होना अचरज की बात है।

भक्ति आन्दोलन में उन महान विभूतियों का अपूर्व योगदान रहा, जिन्होंने राष्ट्रीय स्तर पर उसे दिशा दी एवं गतिशील बनाया। मध्य-कालीन असमीया भक्त कवि श्रीमंत शंकरदेव उक्त आन्दोलन को नवीन गति प्रदान करनेवालों में प्रथम पुरूष थे। वस्तुत: शंकरदेव ने ही मध्ययुग में असम के निवासियों को नयी चेतना प्रदान की थी। असमीया साहित्य को दिशा देनेवाले, असमीया भाव राशि को उदात्त बनानेवाले शंकरदेव अपने आप में अद्वितीय है। सचमुच वे असमीया साहित्य तथा भक्ति आन्दोलन के एक गौरव है।

वैष्णव आन्दोलन के अन्यतम विशेषता है- मानवतावादी दृष्टिकोण और समन्वय की व्यापक भावना। शंकरदेव ने समाज में फैल रहे वर्ण भेद और छुआछुत प्रथा के समाप्त करके मानवतावादी दृष्टिकोण अपनाने का भरसक प्रयत्न किया था। एक सम्पदायहीन समाज प्रतिष्ठा करने की उद्देश्य से उच्च-नीच, जाति-पाति, वर्ण-भेद आदि भेट भाव को हटाकर दलितों-पिछड़ों की ज्ञान देकर उच्च वर्णवालों के समान स्तर पर ले आकर उसका परिहार करना चाहा था। इसीलिए वह जाति भेद के आधार पर किसी को दीक्षा के लिये अयोग्य नही घोषित किया। वे जाति, धर्म, वर्ण, गोष्ठी निर्विशेष सभी को शरण देकर अपना शिष्य बनाया। जैसे गारो के गोबिन्द, मिरि मिचिङ के पररमानन्द, आहोम के नरहरि, नगा के नरोत्तम, भूटिया के जयराम, जयन्ती का कुम्हार माधव, मुसलमान के चाँदसायी, कैवर्त के श्रीराम, हरिदास, बनिया के दामोदर, ब्राहमण के भट्टदेव, कारबि के भोलाई, कचारी के रमानन्द आदि

शिष्य गणों को अपना शरण देकर समन्वय का एक विराट उदाहरण दिखाये थे। ऐसा सम्प्रीति का उदाहरण विश्व में ही विरल है।

इस प्रकार हम देखते है कि जन-मानस को स्नेह-सिक्त करके वैष्णव या भक्ति आन्दोलन ने यहाँ एक भातृत्व या मानवता का नया परिवेश तैयार किया, जहाँ सदाचार, सहानुभूति और शुभ कामना का मशाल प्रदीप्त था। ऐसा उदारता और सांस्कृतिक एकता के मनोरम सुत्र भक्ति या वैष्णव आन्दोलन के परिणाम है। भक्ति आन्दोलन ने असम भूमि की भ्रमित जन-समुदाय को नयी दृष्टि, नयी ऊर्जा, नयी चेतना दी थी। अपने उद्देश्य को सम्मुख रखकर भक्ति आन्दोलन के मार्ग से श्रीमतं शंकर देव ने असमीया साहित्य-समाज-संस्कृति को एक नवीन रूप दिया था। जिसकी मिसाल संसार के इतिहास में शायद ही दिखाई पड़ती है।

महापुरूष शंकरदेव ने अपने वरगीत और अंकीया नाटकों को नव प्रचारित भक्ति रस से अभिषिक्त कर सम्पूर्ण असमीया साहित्य को आध्यात्मिकता की उच्च भूमिका में पहुँचा दिया और उसे ईश्वराभिमुखी बनाकर मानव मन को उन्नत बनाने की चेष्टा की। वे जीवन से पलायन नहीं करके तथा उसकी ललकार को स्वीकार करके अध्यात्मिक कार्यो में दत्तचित्त रहना उनके भक्ति आन्दोलन का मुल्य ध्येय है। वर्तमान की परिधि में धर्म की सरल व्याख्या इस भक्ति आन्दोलन की अन्यतम विशेषता है। अन्धविश्वास के चट्टान को तोड़कर जीवनोपयोगी तत्वों के द्वारा भक्ति का उन्मेष करना प्रयास का प्रतिफल है।

शंकरदेव महापुरुषिया या एक शरणिया भागवती धर्म के प्रवर्तक है। मूल कृष्ण भक्ति प्रधान सर्व भारतीय वैष्णव अभ्युत्थान के साथ सम्पर्क रखा करके, स्वकीय देश, काल और पात्र की उपयोगी करके महापुरुष श्रीमंत शंकरदेव तथा श्री माधवदेव ने असम में १६वीं शताब्दी में ही जो बड़ा सामाजिक और धार्मिक आन्दोलन को एक निश्चित दिशा दी थी, उसका सुस्पष्ट प्रभाव आज की असमीया समाज में परिलक्षित है। सर्व भारतीय एकता के लिये यह वैष्णव आन्दोलन का अवदान विशेष रूप से उल्लेख योग्य है।

महापुरूष शंकरदेव के इस भक्ति आन्दोलन ने जीवन को नया और व्यापक दृष्टिकोण दिया और सामाजिक आचरण को स्पष्टत: स्वस्थ रूप प्रदान किया। इसी कारण हम निस्सन्देश बता सकते है कि महापुरुष शंकरदेव भारतीय सभ्यता एवं संस्कृति तथा भक्ति आन्दोलन के एक महान अग्रदूत है। इसीलिए आधुनिक असमीया साहित्य के एक विशिष्ट कवि ने महापुरुष शंकरदेव के महान व्यक्तित्व पर प्रकाश डालते हुए लिखा है-

तोमार जीवनी लिखे देव हेन साध्यकर ?
समग्र असम जुरी जीवनी याहार ।।

(अर्थात - जिसकी जीवनी सम्पूर्ण असम को परिव्याप्त कर फैली हुई है, - हे महा-गुरु श्रीमंत शंकरदेव। ऐसी तुम्हारी जीवनी लिख सके, यह सामर्थ्य भला किसने है ?)

सहायक ग्रंन्थसूची :-

१) महापुरुष शंकरदेव तथा असम का सत्र संस्थान :- डॉ० ताराकान्त झा, दत्त बरूवा एण्ड कं, गुवाहाटी - १९७८

२) शंकरदेव और तुलसी दास की वैचारिक भावभूमि :- डॉ० भूपेन्द्र राय चौधुरी, भारतीय सस्कृति परिषद, गुवाहाटी - १९९७

३) महापुरुष श्रीमंत शंकरदेव कृति और कृतित्व :- चित्र महन्त, असम हिन्दी प्रकाशन, गुवाहाटी - २००८

४) महापुरुष श्रीमंत शंकरदेव (जीवन, कृतित्व एवं संदेश) :- नवारूण वर्मा, बृहत्तर फैन्सीबाजार, साहित्य सभा, गुवाहाटी, २०००

५) असमीया साहित्य की रूप-रेखा :- डॉ० बिरिंचि कुमार बरूवा (अनु - कमल नारायण देव) असम राष्ट्रभाषा प्रचार समिति, गुवाहाटी, १९९४

६) हिन्दी साहित्य का इतिहास :- आचार्य रामचन्द्र शुक्त, अशोक प्रकाशन, दिल्ली - २००२

७) भक्ति आन्दोलन के सामाजिक आधार (निबन्ध, कतार से) :- डॉ० गोपेश्वर सिंह, राजकमल प्रकाशन, पटना

सबक एवं अभ्यास द्वारा जीवन में उन्नति कार्य

सागर छेत्री

स्नातक तृतीय वर्ष

सबक जीवन को प्रगति दिखाने की ऐसी पीड़ा है कि व्यक्ति एक न एक बार जीवन में ठोकर पाकर उस कार्य से सबक सीख लेता है। व्यक्ति अपने जीवन के महत्वपूर्ण कार्य को समय पर नहीं करता, और जब उसका परिणाम बुरा आता है, तो वह सोचने लगता है कि मैंने यह कार्य समय रहते क्यों नहीं किया ? अंत मे जाकर वह व्यक्ति पछतावा करने लगता है।

''अब पछताने से क्या लाभ, चिड़ियाँ चुग गई खेत।'' (- कबीरदास)

लेकिन यह सबक ही व्यक्ति को प्रगति की राह दिखाती है। कबीरदास जी ठीक ही कहते थे -

''कल करे सो आज कर, आज करे सो अब।
पल में परलय ही जाये, बहरि करे सो कब।।''

व्यक्ति कोई भी कार्य करने के लिए उसे अपना तो लेता है, लेकिन वह उस काम को कल के लिए छोड़ देता है। अत: पल भर में ही परलय आकर सब नष्ट हो जाता है, तो करने के लिए कोई भी काम बचा नही होता है। अत: व्यक्ति को समय का काम समय पर ही कर लेना चाहिए।

केशवदास कहते है -

''करत करत अभ्यास के जड़मत हीत सुजाना''

अर्थात् अभ्यास करते रहने से कठिन से कठिन कार्य भी सहज हो जाता है। इसलिए अभ्यास हमेशा करते रहना चाहिए। कोई भी कार्य नामुम्किन नही होती, सभी मुम्किन है। अन्यथा कोई इन्सान आज चाँद पर अपना कदम न रख पाता, कोई आज माउंट एवरेस्ट के उत्तुंग शिखर पर चढ़ न पाता आदि। इस अभ्यास के कारण ही महाकवि कालिदास ने 'शकुंतला', 'मेघदुत' आदि गोस्वामी तुलसीदास ने 'रामचरित मानस', सुरदास ने 'सूरसागर' एवं जयशंकर प्रसाद ने 'कामायनी' आदि महान कृतियों की सृजन कर सके है। अत: जीवन में कुछ करना हो, तो अभ्यास करते रहना चाहिए। और एक बात ध्यान देने की है, हमें हमेशा चलते रहना चाहिए। जिस तरह एक गडर का पानी अस्वच्छ है, क्योंकि वह स्थाई है, अर्थात एक ही जगह ही पड़ा रहता है पर नदी हमेशा बहती है, इसलिए वह स्वच्छ है। कौन कहता है आसमान में सुराख नही हो सकता, एक पत्थर तो तबियत से उछालो यारों। इसलिए हमें रूकना नही चाहिए, हमेशा चलते रहना चाहिए।

मनुष्य जाति जब इन सभी बातों को सीख लेता है और समय का सदुपयोग करना भी जान लेता है, तो उसे सफल होने के लिए कई नही रोक सकता। रोक सकती है, तो एक ही चीज वह है - यदि सबक भूल जाये और अभ्यास करना छोड़ कर फिर से आलिछ भाव जग जाए तो। समय किसी के लिए नही रूकता, आप समय के लिए रुकते है। समय आप के पीछे नही दौड़ती, आप समय के पीछे भागते है। समय एक बहती नदी की तरह है, जो कभी नही रूखती। उसी तरह जीवन में कार्य कीजिये कि आप को सफलता के पीछे न भागना पड़े, देखता सफलता आप की कदमों चूमेगी। यह दो चीजें जो आपके जीवन में रूकावट बनकर हमेशा आपके दो दरवाजे खड़ी रहती है - १. हिंसा और २. क्रोध। हिंसा कभी न करना संसार आपके प्रति हिंसक बनेगी और क्रोध कभी न करना खुद की ही हानि होगी इसलिए मनुष्य को काम, क्रोध, लोभ, मोह अहंकार आदि त्याग दया, ममता, श्रद्धा, करूणा, आदि भाव अपनाना चाहिए, तभी हम मानव कहलायेंगे। अन्यथा मानव और जानवर में अंतर ही क्या रहेगा ?

ए वतन

Mousumi Mallah
B.A 2nd Semester

आज अपाला की प्रसन्नता की सीमा न थी । वो अपने माता-पिता के साथ अपने कॅालेज जा रही थी। कॅालेज में चारों तरफ हर्ष उल्लास फैला था। सारे बच्चों के माता पिता भी उनके साथ आये थे, चारो तरफ पूलिस अपना पहरा दिये खड़े थे। गणतंत्र दिवस में झण्डा पहराने के लिए अतिथि भी आनेवाले थे। जिसके स्वागत की तैयारी में सब लोग लगे हुए थे। अपाला ने भी सजावट में सबकी मदद की उसने बहुत सुंदर रंगोली बनाई। देखने वाले मानो देखते ही रह गये। इन सब कार्यो के बाद वह अपने नृत्य के तैयारी के लिये अन्दर चली गई। आज उसकी माँ भी उसके साथ नृत्य प्रर्दशन करेगी। इतने में अतिथि का आगमन हुआ, एन.सी.सी के बच्चों ने उन्हे झण्डे तक ले गए, अतिथि रामशंकर जी ने झण्डा फहराया और 'जण गण मन' की आवाज गुजी, राम शंकर जी ने बच्चों एवं माता पिता को गणतंत्र दिवस के बारे मे भाषण दिया। उसके बाद बच्चों का प्रर्दशन देखने के लिए वह बैठ गए। एक-एक करके सबने अपना प्रर्दशन दिखाया। अपाला ने भी बहुत अच्छा नृत्य किया जब उसका नृत्य समाप्त हूआ तब सभी ने खड़े होकर तालिया बजाई। जब वह मंच्छ से वापस लौट रही थी तब उसने ए.सी.पी को बाते करते सुना वो बाते कर रहे थे कुछ खतरों के बारे में बाते कर रहे थे कि कुछ आतंकवादियों ने टाइम बम लगा दिया है और वो उसे तब ही बंद करेंगे जब उनकी मांगे पूरी कि जायेगी और जो आतंकवादी पूलिस के गिरफ्त में है उन्हे छोड़ दिया जायेगा, अपाला ये सब बाते सुनकर घबरा गई और उसने अपनी माँ को सब कह सुनाया और उपाय ढुंढने लगी वो दोनो ए.सी.पी के पास गई और कहा सर हम आप लोगो की मदद कर सकते है ए.सी.पी ने कहाँ इसमे आपलोंगो की जान का खतरा है। लेकिन अपाला ने कहाँ सर देश से बढ़कर कुछ कुछ नही हमारी जाने भी नही मुझे गर्व होगा कि मैं देश के लिये, उन लोगो के लिए कुछ करु। करू। अगर मुझे मेरी जान भी देनी पड़े तो मैं दूंगी। ए.सी.पी बच्ची कि साबासी देखकर बहुत खुश हुआ उसने उसे एक अंगूठी दी और उसकी माँ को एक चाबी जिसमे जहर था और कहाँ जब तुमलोग किसी खतार नक इंसान को हथियार के साथ देखोगी तो उनके शरीर पर चालाकी से यह लगा देना और अपाला और उसकी माँ ने ऐसा ही किया। जब दोनो इंसान गिरफत हो गए तो पूलिस ने उनके जरिए बम का पता लगाना चाहा और उनकी पता लगा कि छत पर जो घड़ी टंगी है उसी के टाइम के साथ बम फट जायेगा जब।। 45 मे सूई जायेगी। अपाला तुरंत दौड़ी और छत पर जो बड़ी सी घड़ी टंगी थी उस पर लड़क गई मिनट की सूई पकड़कर अपनी जान की परवाह किये बगैर तभी पूलिस लोगों ने बम डिसमिस किया और अपाला को बचाया सारे लोगों ने उसकी साहस कि साबासी दी और उसे असली हीरो बोलकर स्लयूट किया ।

संगति का प्रभाव

Pinki Chauhan
T.D.C. 2nd Semester

"कबीर संगत साधु की
हरै और की व्याधि
ओछी संगति नीच की
आठों पहर उपाधि ।"

संगति का अर्थ है-साथ सत्संगति का अर्थ है अच्छे लोगों का साथ। हमारे जीवन में संगति का बहुत महत्व है। हम जैसे जैसे लोगों के साथ देगें, हम में वैसे ही गुण आ जायेंगे। इसलिए जीवन में संत्सगति अर्थात सज्जन लोगों का साथ देना अत्यंत महत्वपूर्ण है।

दरअसल हम जिन के साथ रहते हैं उनकी सोच और आचरण का हम पर भी प्रभाव पड़ता है। धीरे-धीरे हम भी अपने साथियों की तरह ही आचरण करने लगते हैं ।

अच्छे लोगों के साथ रहने से सदा अच्छी बातें सुनने को मिलेंगी तथा बुरे लोगों के साथ रहने पर सदा व्यर्थ की बातों में हम अपना समय नष्ट करेगें। अच्छी आदतों को सीखने के लिए भरपूर प्रयास करना पड़ता है ।

सत्संगति से हमारे चरित्र में सत्गुणों का समावेश होता है। ये सतगुण घर, समाज और देश के लिए कल्याणकारी वन जाते है। इन गुणों से हम दूसरों के सम्मानीय और आदरणीय बन जाते है। सिर्फ यही नही भावी पीढ़ियों के लिए हम एक आदर्श रूप बन जाते है । यह ध्यान देने की बात है कि सत्संगति के प्रभाव से बुरे लोग भी सुधर जाते है। जैसे-पारस के स्पर्श से लोहा भी सोना बन जाता है। 'सत्संगति' वह शीतल हवा का झोंका है जो सारे ताप को हर लेता है। बुरे लोग सदा दुख व निंदा के पात्र बनते है ।

हवा का एक झोंका यदि कुड़ेदान से होकर आता है तो अपने साथ बदबू ले आता है। वही हवा यदि बगीचे से आती है तो सुगंध लाती है और हम उसे बार-बार पाना चाहते है।

अ:त हमें कोशिश करनी चाहिए कि सदा अच्छे लोगों के साथ रहा जए तथा स्वयं में भी इतने गुण उत्पन्न किए जाएँ कि लोग हमारे साथ रहना पंसद करें।

किसी ने ठीक ही कहा है -

" अगर तुम फूल से खेलोगे तो सुगन्ध पा जाओगे अगर तुम धूल से खेलोगे तो गंदा बन जाओगे। "

" कौए के यदि साथ रहोगें तो बोलोगे कडूए बोल कोयल के यदि साथ रहोगे तो दोगे मिश्री घोल।"

झोपंडी का मुल्य

Nargis Faruk
B.A 4th Semester

काशीराज की रानी का नाम ता - करुणा। वे सुंदरता में अद्वितीय थी। राजा वंश में पैदा हुई, पली, बढ़ी। दास-दासियाँ हर समय सेवा के लिए तेयार रहते ते। जिस वस्तु की इच्छा होती वही तुरंत मिल जाती थी। उनके सुख की कोई सीमा न थी। वे नही जानती थी कि दुःख क्या है ।

माघ का महीना था। भयंकर ठंड पड़ रही थी। एक दिन रानी ने वरूणा नदी में सनान करने का निश्चय किया। रानी का निश्चय जानकर राजा ने आज्ञा दी कि वरुणा की ओर जाने वाले सभी मार्ग रोक दिया जाए और घाट खाली कर दिए जाएँ। आज्ञा होने ही सभी मार्ग रोक दिए गए और घाटों को खाली करा दिया गया। नदी के तटों पर झोपड़ियों में रहने वाले भी उन्हें छोड़कर चले जाए। अपनी सौ सखियो के साथ रानी स्नान करने घाट पहुँची। नदी-तट पर उनकी हँसी मज़ाक गुँज रही थी। पुरब दिशा में सुर्य निकल रहा था। रानी ने अपनी सखियों के साथ नदी में स्नान किया। ठंडे पानी में स्नान करने से रानी करूणा ठिठुर गई और ठंड से थर-थर कापँने लगी।

उन्होनें अपनी सखियों से कहा, "जल्दी आग जलाओ, मै ठंड से मरी जा रही हुँ।" रानी की आज्ञा पाकर सखियाँ जगंल में लकडियाँ लाने के लिए दौड़ पड़ी। रानी ने चिल्लाकर कहा, "इतनी कहाँ जा रही हो ? सामने जो झोपड़ी दिखाई दे रही है, इसी में आग लगा दो।" एक सखी ने कहा, "ऐसा न करें महारानी ना जाने किस ग़रीब की झोपड़ी होगी। झोपड़ी जल जाने पर वह वेघर हो जाएगा। इस ठंड में वेघर कहा जाएगा ?" यह सुनकर रानी को क्रोध आ गया। वे बोली "तुम्हें फुस की इस झोपड़ी की तो चिंता है, पर मेरी नही। मेरी आज्ञा का तुरंत पालन करो ।"

सखियोंने झोपड़ी में आग लगा दी। झोपड़ी धूँ-धूँ करके जल उठी। आग की चिगांरियाँ दुसरी झोपंड़ियो पर गिरने लगी। थोड़ी ही देर में आग फैल गई और धीरे-धीरे नदी-तट की सभी झोपंड़ियाँ जलकर राख हो गई। ठंड से कापँती हुई रानी को आग बहुत अच्छा लगी।

अगले दिन जब काशीराज रानी करुणा के साथ दरवार में बैठी हुए थे तो जिन लोगों की झोपड़ियाँ रानी ने जलवा दी थी ; वे आ पँहुचे। उन्होनें राजा को अपनी दुःख भरी कहानी सुनाई। सारी बातें सुनकर राजा का सिर लज्जा से झुक गया। रानी की मुर्खता पर उन्हें बहुत क्रोध आया। उन्होंने क्रोध भरे स्वर में रानी से पुछा, "रानी तुमने निर्दोष दीन - दुखियों के घर क्यों जलवा दिए ?"

रानी ने थोड़ा विगड़कर कहा, "घास-फुस की उन पुरानी टूटी-फुटी झोपंड़ियो को आप घर कह रहे हैं ?

राजा वोले, "जब तक तुम रानी हो, तब तक गरीब की झोपंड़ी का मुल्य नही समझ सकती। मै तुम्हें झोपड़ी का मुल्य समझाऊँगा।"

राजा ने दासियों को आदेश दिया कि रानी के राजसी वस्त्र और आभुणष उतार लिए जाएँ और उन्हें साधारण वस्त्र पहना दिए जाएँ। दासियों ने आज्ञा का तुरंत पालन किया। एक वर्ष तक रानी करूणा दीन भिखारिन की तरह रही। उन्होंने गर्मी, सर्दी और वर्षा को सहा। एक वर्ष तक कठोर परिश्रम करने के बाद झोपड़ियाँ वनकर तैयार हुई। अब रानी को झोपंड़ी का वास्तविक मुल्य ज्ञात हो गया था । राजा उन्हें फिर से आदरपुर्वक अपने राजमहल में ले आए ।

सीख

Anjalee Sahu
T.D.C. 2nd Semester

कभी मिठा बोल न सको तो ।
बूरा भी मत बोलो।
किसी को खुसी दे न सको तो ।
दुःख किसी को मत दो ।
क्या पता कब किसकी जरूरत पड़ जाये ।
जब पड़ेगा जरुरत तब कोई तुम्हारा साथ न देगा।
रोओगे अकेले बन्द कमरे में कोई तुम्हारा आँसु भी नहीं पीछेगा ।
सीख लो दुनिया टेढ़ी है यारो।
जो जैसा करता है वो पाता है।
कोइ अकेले रो रहा है तो ।
रुलाने वालो को मत कोसो ।
क्योकि गलती रो रहे इन्सान कि भी होगी ।
क्योकि ताली एक हाथ से नही बजती।
क्या पता वह आँसु नकली हो।
आज हर कोई टेढ़ा है इस दूनिया में।
क्योकि अच्छे लोगों की कोई नही सुनता इस कलियुग में।
दुनियाँ ने ही सबको बदला है ।
और लोगो ने दुनियाँ कों।
कोई एक सुनाता है। तो दुसरा दस ।
दुसरों को निचा गिराना ही इस संसार का नियम है।
कोई किसी को आगे बढ़ने नहीं देता ।
दुसरों को दर्द देकर खुसी मिलता है।
लेकिन कहते है न जो इंसान किसी से नहीं
हारता वह अपनों से हारता है ।

ᘛ⁐ᘚ

'बेटी: देश का मान'

Ankita Paul
B.A 6th Semester

बेटी, तुम तो हो मान हमारी,
सबसे प्यारी सबसे न्यारी।
बेटी, तुम तो हो सम्मान हमारी,
जो जग में प्रचार करें खुशहाली।
सरल मृदुल स्वभाव की तुम नारी हो,
तुम तो शान हमारी हो।
तुम्हें हमें पढाना है,
जग में आगे बढ़ाना है।
लक्ष्मीबाई हो या लता,
हिमा हो या फिर पी.वि. सिंधु।
एक से बढ़कर एक है नाम,
बेटी, तुम हो देश का मान ।।

ᘛ⁐ᘚ

जय जवान

सीमा विश्वास
स्नातक चतुर्थ वर्षा

हम भारत के है, वीर जवान
हम हिन्दुस्तान के है, शान
देश के लिए कर देगें जान कुर्बान
देश मेरा रहेगा जय हिन्द जय जवान
हम भारत के है वीर जवान
मिटा देगें देश से दुशमन की नामों-निशान
यह है हमारे बीरता की पहचान
देश में रहेगें जय हिन्द जय जवान ।

ᘛ⁐ᘚ

हमारा देश

Roshan Chauhan
B.A 4th Semester

भारत हमको जानसे प्यारा है,
सबसे न्यारा गुलसितौं हमारा है ।
सदियों से भारत भूमि दुनिया की शान है,
भारत माँ की रक्षा में जीवन कुर्बान है ।
उजड़े नही अपना चमन,
टुटे नही अपना वतन।
दुनिया भर धरती कोरी बरबाद न कर दे कोई,
हिन्दु हो या मुस्लिम मिलते रहे हम प्यार से।
हिन्दुस्तानी नाम हमारा है,
सबसे प्यरा देश हमारा है ।
जन्मभूमि है हमारी शान से कहेंगें हम,
सभी तो भाई-भाई प्यार से रहेंगें हम।
भाषा अलग सुर एक है,
आवाज दो हम एक है ।

दाता की खौज

Rohan Paul
B.Com. 6th Semester

जब छोड़ा उन्होने साथ मेरा
गुम सा गया था मैं..........
नही पता था जाना कहा
किस जगह पै खड़ा हु मैं
कैसे संघर्ष करू मैं जीवन से ??
मैं उस काविल नही रहा
जब पाल ही नही रहा नाव का
तब भव-सागर में जायेगा कहा ??
ये जग मुझे रास नही आया ....
पर तूने तो मुझे अपने गले से लगाया
मैं घूमता रहा दर-दर तेरी खौज पें
पर नजर नही आया तू
जब विश्राम करने बैठा पैड़ की छाव में
तब सिरहाने के पास था तु
तु मुझ में ही था ....
पर देख न पाया तुझे
तु वह पैड़ बन के आया
जब छाव की जरुरत भी मुझे।

मैं गिनती रह गई दिन

Mousumi Mallah
B.A 2nd Semester

गर्मी की ठंडी रात थी,
कि जाड़े के सुनहरे दिन ?
मैं गिनती रह गई दिन।
बगियों मे खिली तुम फूल थी,
कि तालाब की चंचल मीन ?
भाए और खफा हुए
मै गिनती रह गइ दिन।
मैने न पहचाना तुझे,
कि तुम ही रह गई भिन्न ?
सब्र रकते साथ निभाते
तब हो जाते छिन्न ।
जगाई मुझे खुद सो गई
और कैसे कटेंगे दिन
कैसे अब होड लगाऊ मैं
बोल न तेरे बिन।।
आई और चली गई,
मै गिन रही हूँ दिन ।

ꣻ

जिन्दगी क्या है ?

Nargis Faruk
B.A 4th Semester

जिन्दगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....
कही है खुशियों की खुशनसीबी
कही है बदनसीबों की बदनसीबी
ऐसे कितने तेरे पहलु तु बता दे,
जिन्दगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....
तुझे सुलझाने में खुद उलझी हुँ,
तुझे बदलने की चाह में मै खुद पलझी हुँ
तभी तु हरा दे ....
जिन्देगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....।।
जीना मरना सब तेरे ही हिस्से है ,
मर के भी जिन्दा है ऐसे किससे है ।
थक गयी हुँ भागते इस दौड़ मे,
आ मुझे अपनी गोद मे सुला दे ....
जिन्दगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....
कभी किसी ने जोर से तोड़ा,
तो कभी किसी ने प्यार से जोड़ा
खिलोने के तरह,
मन भरा तो मुझको छोड़ा ......
जिन्दगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....
एक अरसा हु है रोया नहीं ;
आ मुझको भी रुला दे ....।।
सुख धुड़ंती हुई फिर से मुझको
आ मंजिल से मिला दे
जिन्दगी क्या है ?
जिन्दगी तु बता दे ....

ꣻ

NEPALI SECTION

एउटा बगैचाको फूल हामी

श्री जमुना देवी
स्नातक तृतीय वर्ष

एउटा बगैचाको फूल हामी,
किन गर्छौं भूल हामी. ?
रंग अलग भए पनी,
रूप अलग भए पनी,
एउटै बगैचाका फूल हामी।
किन गर्छौं रिस हामी ?
एउटै बारी छ हाम्रो,
एउटै संसार छ हाम्रो,
तर पनि गर्छौं रिस किन हामी ?
एउटै बगैचाका फूल हामी,
नगरो रिस एक अर्कामा,
मिलेर वसौं खुशीले वसौं,
एउटै धागामा, हजार थरीका
फूल भई वस्नौ हामी।

यो जीवन

पूजा पौड़ेल
B.A 4th Sem

यो जीवन कसैलाइ कस्ती
कसैलाइ सस्तो,
यो जीवन कसैलाइ बाटाको धुलो
जसलाइ हावा लागो भने उडार लैजान्छ।
यो जीवन कसैलाइ जुवा र रक्सि को भण्डार
जसले मानिष हरुलाइ भित्र भित्रइ खान्छ,
यो जीवन कसैलाइ त्रिवेनी संगम
जो सान्त भै मिलेका छन
निर्मल भै बगेका छन।
यो जीवन कसैलाइ पैसा को भण्डार
पैसा को लागी रगत का नदी बगेका छव,
यो जीवन मा कसैले सन्यास लेर
अफुले मरेका पाप बाट मुक्ति हुन चाहान्छन।
कसैलाइ त सारैनै सस्तो ।

अर्पण

Nargis Faruk
B.A. 4th Sem

आशउ मात्र भए जीवन
आखाँ बाट खसाई दिन्ये
फुल फए पनि मेरो जीवन
देउतालाई चड़ाई दिन्ये।
दुहुरो भयो मेरो जीवन
आफनो भन्ने कोही छेन्म
मान्छे त धेरै छन याहाँ
मन बुझने कोई छैनन ।
बाँचि रहेको छुम याहाँ
बाँचने सास छैन
आईली सकेछ सारा रहर
अब छुनै मल मास छैन।
थोत्रो लुगा भए जीवन
डडेलोले जलाई दिन्ये
माटोको डल्ला भए जीवन
पानीले गलाई दिन्ये
निमीले देखाऔऐ फुटेको दर्पण
मेरो जीवन निम्तो नाम 'अर्पण।

आमा

Yam Kumari Chetry
B.A. 2nd Sem

हिन्दु हरुले पूजा गर्ने
भगवान एउटा राम हुन ।
संसारको सर्वश्रेष्ट मान्छे
केबल एउटी आमा हुन ।
कस्तो रहेछ संसार भन्दा
ती आमाले देखाइन।
खुसीको योही दिन भनर
भोज-भतेर गराइन।
आमाले त पहिले शब्द
आमा भन्न सिकाइन।
मलाई केही भाएमा
आमा आफे रुन्थिन
गलती गर्दा सम्झएर रामै कुरा
सिकाइन असल बाटोमा हिड़ाएर
ठूलो मान्छे बनाइन।
आमा तिमी दायालु विस्वमा तिम्री नाम छ।
आमा त आमा नै हुन
आमा हजुरलाई मेरो सलाम छ ।

हाम्रो जीवन

वन्दना लिम्बु
B.A. 3rd Sem

हाम्रो जीवन यहाँ मित्र
फुलजस्तै छ
फुलेको केहि दिनमा
औइलेर सर्छ
यती छोतो जिवन लिए
दुक्क भई तिमी नबस
समय छँदै हामी सबैमा
खुशी शान्ति लेऊ
आनन्दले जिऊ।

बादल जस्तै उड़िजाने
घाँस जस्तै औइलिजाने
कस्तो यो मानिस चोला
हेर्दा हेर्दै बितीजाने
धमण्ड नगर मित्र
संसारको धन, मान, इज्जतमा
सबै थौके र्थका छन
लोदैनौ साथैमा
हाम्रो जीवन यहाँ मित्र।

जिवनको पाठ

Sheema Thapa
B.A. 1st Sem

एउटा पाठ जिन्दगीले अर्को सिकायो,
अकसर सिधा बाटो हिड्नेहरु नै भिर
बाट खस्ने गर्दछन।
जिन्दगीमा जस्तोसुकै बाढी आए पनि
धैर्यताको छलाङ लगाउन सक्नुपर्छ।।
संघर्षमा कटछ भने ठिक छ कटोस
जिन्दगी, तर पाइला पाईलामा सम्झौता
मेरी बहसमा छैन।
हर मनुष्य संग कुनै न कुनै सफल काहानी
जरुर हन्छ। तर हामी उस्कै मात्र ध्यान
दन्छौ जुन अपुरा र अधुरा छन।
कसैलाई यति धेरै माया गरि मन मुटुमा
नसजाउ, समयको खेल हो बिछोड़ भयो
भने आँखाबाट आशु बनाई पोखन गाहिँ होला।
निराशावादी हरेक अवसश्मा समस्या देखदछ भने
आशवादी हरेक समस्यामा अवसर देखदछ।
अजीब छ दौड जिन्दगीको जित्यौ भने
आफना पछाड़ी छोइछन।
जिन्दगीमा पाउनु गुमाउन केहि छैन
बस बाँचुन्जेल म जसरी जिउँधु त्यो
नै मेरी खुसी हो।
एउटा सुन्दर सम्बन्ध त्यहा हुन्छ जाहाँ
एक अकी संङ्ग केही कुरा लुकदैन।
थोरै भकुठलें पनि मानछेलाई नाश गर्छ
जसरी एक थोपा विषले गिलास भरिको
दुधलाई बिमार्छ।
मान्छेहरु भन्छन पागलको केहि
भरोसा हुँदैन भनेर। तर मान्छेहरु यो
सौचदैनन कि कसैको भरोसाले नै उसलाई
पागल बनाएको हो भनेर।
खुसि हुनलाई धनि बन्नै पर्ने जरुरी छैन
बस सानोतिनो कुरामा सन्तुष्टि हुन सकनु पर्छ
सपना तब सम्म सपना हुन्छ
जब तिमी साकार गर्न खोजदैनौ।
संघर्षले मानीसलाई मजबुत बनाउँछ
चाहे ऊ जती नै कमजोर किन नहोस।

स्वार्थको दुनिया

मिताली छेत्री
H.S. 1st Yr.

स्वार्थको दुनियामा कोही न तिम्रो साथी
किन लोभ मोह तिरै तिमी जरो मेरो दिन रातो
कुसंगको पथदेखि धेरै दुखः हुन्छ
शोक, चिन्ता रीमसा दिनरात जलिन्छ
कुसंगको पथ त्याग, सुख हुन्छः दिन राती
स्वार्थको दुनियामा कोइ न तिम्रो साथी
हिंसा, चोरी, छलवात दु:ख हुन्छ धेरै
त्यस लागि हिंसा, चोड़ी छल त्याग गर मेरो साथि
स्वार्थको दुनियामा कोइ न तिम्रो साथि।
जसमाथि संसारमा धेरै आसा, माया गरिन्छ
त्यसको स्वार्थ पूरा भए लात मारि चलिदिन्छ
त्यही समय दुनिया कस्तो ? थाह लाग्छ मेरो साथि
स्वार्थको दुनियामा कोही न तिम्रो साथि।
हित, मित, कुतुम्ब, नारी, मायाको बजार
त्यसमा हेर्दा-हर्दै किन समय गुजार
ऋषिकेश विनती गर्छन, सुन मेरो साथि
राम्रो-राम्रो कर्म गर सदा दिन राति
स्वार्थको दुनियामा कोही न तिम्रो साथि।

तिहार

Puja Poudel
B.A. 4th Sem

नेपाली हरूले मनाउने दोसरो ठुलो चाड़ हो तिहार। तिहार कार्तिक कृष्ण पक्ष त्रियोदसि की दिन काग तिहारले सुरू भयेर कार्तिक शक्ल पक्ष को दिन दिन मानाइन्छ। हिन्दु धर्म सात्र मा उेल्लख भए अनुसार सुर्य का छुरा यमराज ले आफनि बूइनि यमुना को निम्तो श्विकार गरि बूइनि को घर मा विताय काले ईपाँच दिनु लाई यमप क भन्निछ। यसरि यमुना को सतकार बात प्रसन्न भै यमराज ले यमुना लाइ बरमाँग भन्दा यमुना हर एक वर्स भेनट आउनु पर्ते दाजु-भाई, दिदि-बइनी को प्रेम सदा अटल रहोस, दाजु भाइको आयु कीती सटा वृधी होस भेनर वरदान ममिन, यमराज ले पनि तथास्तु भनि वरदि आपनि बइनी संग विदा भये। यसै मरि पुर्व दैखि अइले सम्म यो पर्व मनाइ आयोको हमा ।

तिहार को पैली दिन काग तिहार कार्तिक कृष्णत्रयो दसि का दिन काग को पुजा मरिन्छ काग अर्थात चलाक पक्षी को काम ले सर्वलाइ समान दृष्टि ले हेछ अनि यसले अन्न मा लागेका किस कटेए पनि खानछ। काम लाइ यमराज को सन्दस सुनाउने दुत पनि मानिन्छ ।

तिहार को दोसरी दिन कुकुर तिहार यमपंचक को दोसरो दिन कुकुर तिहार मनाईन्छ दो दिन लाइ नरक चुतुर्दसी पनि भनिन्छ। कुकुरलाई पनित यम दुत नै मानिन्छ, कुकुर यमराज को प्रिय भक्त हो । कुकुर ले घर को रेख देख मरेर मानिस लाई सहयोग गर्टइ आयेको छ। कुकुरलाइ भैरव को वाहन पवि भनिन्छ तेसै गरि कुकुर तिहार को दिन कुकुर को मन पसन्द खाना खुवाई पूजा गरि माला लगडन्छि।

विहार को तेश्रो दिन लक्ष्मी पुजार माइ बिहार। नेपालि मनिष लो कुनै पनि धर्मिक क सामाजिक संस्कार गनौ अगि गईको गोवर ले लिप-पीत गरि गऊत सदै तिर छरकैर आफतो घर पवित्र वनाउने संस्कार रहेको छ। हिन्दु हरूले गाई लाइ गौ माता वा लक्ष्मी माता को रूप मा मान्दछन (दो दिन गाई लाई पूजा मरेर मला लमाई रोटि शुवाऊनी पर्छ। कार्तिक कृष्ण अउसि को रात मा लक्ष्मी पुजा गरिन्छ। लक्ष्मी पुजा मरेर औसि को रात लाई दिया ल उज्याली पारि दिपावली मन्ठाइन्च। दिपावली मा चेली बेटी हरू भैली खेलर रमाइली गर्छन। पश का चार महत्वपूर्ण राम भित्र लक्ष्मी पूजा को रात लाई सुरन रात्रि भनिन्छ।

तिहारको चौथो दिन गोवर्धन पूजा अर्थात गोरु तिहार। भलवान कृष्ण को दिन देखि चलि आछे को छ मोवर्धन पूजा। या दिन मा घर घर मा गइको मोवर ले गोवर्धन को प्रति मुर्ति वनाइ पुजा मरिन्छ। यो दिन मा गोरु को पनि पुजा मुर्छव अनि केटा हरल्ले रमाइलो मरि देउसि खेल्छन ।

तिहारको अन्तिम दिन भाइ टिका। कार्तिक शुक्ल दिविया तिथी मा विशेश उस्हा क साथ भाई टिका मनाइन्छ। या पर्व दिदि भाइ, दाजु बईनी को माजमा विसेश मान सम्मान र विधि पुर्वक पुजा अर्चना गर्ने मिस्ठान्न खुवाउने दि बइनी लाई उपहार दिने परम्परा छ। त्योदिन मा दियो कलश, गनेश को पुजा गर्ते, यमराज को अहवानमने सुख सम्पत्ति एवंभ दिर्घायु को कामवा गर्ने नियमं छ ।

ABOUT LANKA MAHAVIDYALAYA

Lanka Mahavidyalaya was **established on 20th July, 1979** in the Northern outskirt of Lanka town which is situated in the southern most part of the Hojai district of Assam. Lanka is situated at the distance of 180 KM from Guwahati, the capital city of Assam and 10 KM from the district Headquarter town Hojai which is well connected by both Train and Bus. The site where the college stands today spread over an area of 17 Acres amid green surrounding on the bank of a big pond covering an area about 9 Acres.

Lanka Mahavidyalaya is an affiliating college of Guwahati University and enlisted under University Grant Commission (UGC) having 2(f) and 12(b) recognitions of UGC, offering Higher Secondary (10+2) and Three Year Degree Courses in Arts and Commerce Stream. The college started its mission with only 130 students at Lanka High School Premises & shifted to present campus in 1982. At present the college is having a total of more than 2000 enrolments which reflect the progress of the institution day by day.

The college has been accredited by **National Assessment and Accreditation Council (NAAC)** for the **First Cycle in February, 2005** with **'B' Grade** and for **Second Cycle in November, 2015** with **'B' Grade** with **CGPA of 2.62.**

সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন

সৰ্বপ্ৰথমে মই লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ সৰ্বাঙ্গীন উন্নতি আৰু বিকাশৰ লগত জড়িত হৈ থকা সকলো ব্যক্তিলৈ মোৰ এই প্ৰতিবেদনৰ দ্বাৰা মোৰ শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিব খুজিছো। আৰু ইয়াৰ লগতে মই লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মোৰ প্ৰতি আস্থা প্ৰদৰ্শন কৰি মোক সভাপতি পদলৈ নিৰ্বাচিত কৰাৰ বাবে অশেষ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো।

লক্ষা মহাবিদ্যালয় সুবৰ্ণ আৰু ইয়াৰ লগত জড়িত হৈ থকা বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ পৰা ওলায় অসম তথা দেশৰ বিভিন্ন ঠাইত থাকি আমাৰ দেশৰ উন্নতি সাধন আৰু সেৱা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আৰু তেওঁলোকৰ কাৰ্যৰ দ্বাৰা আমাৰ মহাবিদ্যালয়খনৰ নাম উজ্জ্বল হৈ আছে। মহাবিদ্যালয়ত নামভৰ্ত্তিৰ পাছৰে পৰা মোৰ মনত এটা তীব্ৰ ইচ্ছা আছিল যে মই লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰণৰ ক্ষেত্ৰত কিবা এটা সহযোগ কৰিম আৰু সেই ইচ্ছাৰ ফলস্বৰূপত মই যোৱা বছৰত ছাত্ৰ একতা সভাৰ নিৰ্বাচনত প্ৰতিদ্বন্দিতা কৰিবলৈ ওলাই আহিছিলো আৰু সেইদৰেই মই মোৰ শুভাকাঙ্খীৰ আশীৰ্বাদ আৰু মহাবিদ্যালয়ত অধ্যয়নৰত শিক্ষাৰ্থীৰ বিশ্বাসৰ ফলত ২০১৮-১৯ বৰ্ষৰ সভাপতি পদত অধিষ্ঠিত হ'ব পাৰিছিলো। মই মোৰ সভাপতিৰ পদত অধিষ্ঠিত থকাৰ সময়ছোৱাত জৰিত থকা কৰ্মসূচীৰ এক খতিয়ান তলত দাঙি ধৰা হ'ল।

১) আমাৰ কাৰ্যকালত আমি প্ৰতি সপ্তাহৰ যুৰত মহাবিদ্যালয় চৌহদ পৰিষ্কাৰ কৰাৰ কাম আৰম্ভ কৰিছিলো। আৰু এই কাৰ্যত এন. এছ. এছ. গ্ৰুপৰ সকলো সদস্যই আমাক সহায় কৰিছিল।

২) আমাৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে কলেজৰ বাহিৰত এটা জিৰণি চ'ৰাৰ বাবে লংকাস্থিত ডালমিয়া কোম্পানীত আবেদন জনাইছিলো।

৩) আমাৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয়ৰ খেলপথাৰখন আৰু ভালকৈ বনোৱা হৈছিল।

৪) আমাৰ কাৰ্যকালত Indoor Stadium খন উদ্বোধন কৰা হৈছিল।

৫) আমাৰ কাৰ্যকালত কাবাডী খেলৰ প্ৰশিক্ষণৰ বাবে প্ৰশিক্ষক অনা হৈছে।

৬) আমাৰ কাৰ্যকালত আন্তঃৰাজ্যিক পৰ্যায়ত হোৱা কাবাডি খেলত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ বাবে আমাৰ কলেজৰ ছাত্ৰক ভালদৰে প্ৰশিক্ষণ দি প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল।

৭) আমাৰ কাৰ্যকালত আন্তঃৰাজ্যিক পৰ্যায়ত হোৱা কাবাডি খেলত অংশগ্ৰহণ কৰা লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰসকলক খেলৰ বাবে পোছাক প্ৰদান কৰা হৈছিল।

৮) আমাৰ কাৰ্যকালত গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত হোৱা 'ব্ৰহ্মপুত্ৰ লিটাৰেৰী ফেষ্টিভেল' (Brahmaputra Literary Festival) ত লক্ষা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰসকলে অংশগ্ৰহণ কৰে।

৯) আমাৰ কাৰ্যকালত এন. এছ. এছ. গ্ৰুপৰ সদস্যসকলৰ বাবে নতুন পোছাকৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছে।

১০) আমাৰ কাৰ্যকালত এন. এছ. এছ. গ্ৰুপক লৈ লস্কৰ পথাৰ নামৰ ঠাইত এটা বিনামূলীয়া চিকিৎসা শিবিৰৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ লগতে হোমপাইপৰো ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল।

১১) আমাৰ কাৰ্যকালত CAT, MAT সন্দৰ্ভত এখন workshop পতা হৈছিল।

১২) আমাৰ কাৰ্যকালত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ত নতুনকৈ 'স্কাউট এণ্ড গাইড' নামৰ সংগঠনটো অনা হৈছে।

১৩) আমাৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয়খন নতুনকৈ ৰং কৰা হৈছে।

১৪) আমাৰ কাৰ্যকালত বিশ্ববিখ্যাত অম্বুবাচী মেলাত নিয়ম শৃংখলা বজাই ৰখাৰ বাবে স্কাউট এণ্ড গাইডৰ তৰফৰ পৰা লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ কিছুমান ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পঠোৱা হৈছিল।

১৫) আমাৰ কাৰ্যকালত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ত 'পথ সুৰক্ষা সজাগতামূলক সংহত মৌলিক অভিযান' নামৰ এটা কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰা হয়।

১৬) আমাৰ কাৰ্যকালত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ত বিশ্ব যোগ দিৱস পালন কৰা হৈছিল।

১৭) আমাৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সুবিধাৰ্থে এখন পানীয় জলৰ Dispensar ৰ বাবে অধ্যক্ষ মহোদয়ক আবেদন জনোৱা হৈছে।

সাধাৰণতে মহাবিদ্যালয়ত কৰিবলগীয়া বহুতো কাম থাকে। আৰু মই মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ সভাপতি হিচাপে ছাত্ৰ একতা সভাৰ সমূহ সদস্যৰ সহযোগত যিমানখিনি কামত নিজকে নিয়োজিত কৰিব পাৰিলো সিমানখিনি কলেজৰ উন্নয়নৰ বাবে সহযোগ কৰাৰ চেষ্টা কৰিলো।

সৰ্বশেষত মই লঙ্কা মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মৰম আৰু স্নেহ তথা ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছো আৰু মোৰ শিক্ষাগুৰুসকলৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰি লঙ্কা মহাবিদ্যালয় তথা ইয়াৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যৎ কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদন ইয়াতেই সমাপ্ত কৰিলো।

ভবেশ দাস
সভাপতি, ছাত্ৰ একতা সভা
বৰ্ষ - ২০১৮-১৯

উপ-সভাপতিৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ পাতনিতেই মই লক্কা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয় ড° অমৰজিত সিং ভূঁই মহোদয়লৈ শ্ৰদ্ধা তথা নমস্কাৰ জ্ঞাপন কৰিছোঁ। তাৰ লগত আমাৰ লক্কা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, বন্ধু-বান্ধৱী, কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু মোৰ শ্ৰদ্ধাস্পদ শিক্ষাগুৰু সকললৈ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা তথা ধন্যবাদ জনাইছো। ২০১৮-১৯ বৰ্ষৰ ছাত্ৰ-একতা সভাৰ উপ-সভাপতিৰ দৰে এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ পদবীত উপবিষ্ট হ'বলৈ সক্ষম হৈছিলোঁ সেই সকল সহপাঠীলৈ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। মই লক্কা মহাবিদ্যালয়ৰ উপ-সভাপতি হিচাপে নিৰ্বাচিত হৈ নিজে গৌৰৱ অনুভৱ কৰো। মোৰ কাৰ্য্যকালত মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ সমাৰোহ, সৰস্বতী পূজা, নৱাগত আদৰণি সভা আদি সুকলমে সম্পন্ন হয়। মই ক্ৰীড়া বিভাগৰ তত্বাৱধায়কৰ দায়িত্বত থকা শ্ৰীযুত বৈদ্যনাথ পাল মহোদয় আৰু বিভাগীয় সম্পাদক ৰাজেশ মজুমদাৰৰ লগতে সাংস্কৃতিক বিভাগৰ তত্বাৱধায়ক শ্ৰীযুত অনিল কুমাৰ শইকীয়া মহোদয় আৰু বিভাগীয় সম্পাদিকা চন্দনা দে লৈ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ। তেওঁলোকৰ অবিহনে সপ্তাহ সমাৰোহৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ন কৰাটো সম্ভৱ নাছিল।

মই মহাবিদ্যালয়ৰ শৈক্ষিক আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিক উন্নতিৰ বাবে সম্ভৱ সকলো চেষ্টাই কৰিছিলো। সফলতা বিফলতাৰ বিচাৰ শিক্ষাগুৰু আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কৰিব বুলি আশা কৰোঁ।

সদৌ শেষত মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ একতা সভাৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যত কামনা কৰাৰ লগতে মোৰ কাৰ্যকালত হোৱা অনিচ্ছাকৃত ভূল-ক্ৰটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ। এই মহাবিদ্যালয়খনৰ কিছু সমস্যা আছে বুলি মই ভাবো। মহাবিদ্যালয়খনৰ উন্নতিৰ বাবে মাত্ৰ আমি কিছু সচেতন হব লাগিব আৰু মহাবিদ্যালয়খনক ভাল পাব লাগিব। বিদায় বেলাত এনে এটা,আশাৰেই লক্কা মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ ইতিৰেখা টানিলোঁ।

জয় আই অসম, জয়তু লক্কা মহাবিদ্যালয়, জয়তু ৰংমহলা জেউতি।

দেবাশিষ দাস
উপ-সভাপতি, ছাত্ৰ একতা সভা
বৰ্ষ - ২০১৮-১৯

২০১৮-১৯ বৰ্ষৰ কলেজ সপ্তাহ সমাৰোহৰ প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ ফলাফল

সাংস্কৃতিক বিভাগ

বৰগীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰঞ্জিত হাজৰিকা

দ্বিতীয় — চিন্ময়ী নাথ

ৰবীন্দ্ৰ সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — মেঘালী দাস

দ্বিতীয় — চিন্ময়ী নাথ

তৃতীয় — মৌমিতা দাস

নজৰুল গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — মেঘালী দাস

দ্বিতীয় — কোয়েল ধৰ

ভজন প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — অমৰ মজুমদাৰ

দ্বিতীয় — ৰাগশ্ৰী দেৱী

তৃতীয় — কোয়েল ধৰ

জ্যোতি সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — চিন্ময়ী নাথ

দ্বিতীয় — মেঘালী দাস

তৃতীয় — সুইটি সূত্ৰধৰ
ৰাগশ্ৰী দেৱী (যুগ্মভাবে)

আকস্মিক প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — লক্ষ্মীৰাম দাস

দ্বিতীয় — মোহিত বৰা

তৃতীয় — অম্পিত দিব্ৰাগ্ৰেডে

ৰাভা সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — পল্লৱ ফুকন

তৃতীয় — চিন্ময়ী নাথ

জয়ন্ত সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — চিন্ময়ী নাথ

তৃতীয় — সুইটি সূত্ৰধৰ
চিন্ময় শইকীয়া (যুগ্মভাবে)

পাৰ্বতী প্ৰসাদ বৰুৱা সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — চিন্ময় শইকীয়া
চিন্ময়ী নাথ (যুগ্মভাবে)

তৃতীয় — মৌমিতা দাস

ভূপেন সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — সুইটি সূত্ৰধৰ

তৃতীয় — পল্লৱ ফুকন

লোক সঙ্গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — চিন্ময়ী নাথ

তৃতীয় — সুইটি সূত্ৰধৰ

আধুনিক গীত প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — ৰাগশ্ৰী দেৱী

দ্বিতীয় — ৰেখা ত্ৰিমুংকী

তৃতীয় — সুইটি সূত্ৰধৰ

বাংলা কবিতা আবৃত্তি প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — মৈত্ৰেয়ী চক্ৰবৰ্ত্তী

দ্বিতীয় — মেঘালী দাস

তৃতীয় — সুদিপ্তা পাল

অসমীয়া কবিতা আবৃত্তি প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — লক্ষীৰাম দাস

দ্বিতীয় — ঋতুৰাজ শইকীয়া

তৃতীয় — সমৰজিত দাস

হিন্দী কবিতা আবৃত্তি প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — নন্দলাল চৌহান

দ্বিতীয় — কানাইয়া যাদৱ

নেপালী কবিতা আবৃত্তি প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — পূজা পোডেল

দ্বিতীয় — তিলোত্তমা ছেত্ৰী

তৃতীয় — সুদিপ্তা পাল

শাস্ত্ৰীয় নৃত্য প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — সুদেষ্ণা চন্দ

দ্বিতীয় — ৰূপা মজুমদাৰ

তৃতীয় — সাব্বা শাহিদ

লোকনৃত্য প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — মৈত্ৰেয়ী চক্ৰবৰ্ত্তী, মনিষা চৌধুৰী, ৰুম্পী দাস, প্ৰতিমা পাল

দ্বিতীয় — মাণ্টি ঘোষ, জয়শ্ৰী বনিক, সুপ্ৰিয়া দেবনাথ, ৰিতিকা দে

নীতিনাট্য নাটিকা (উদ্‌গনি বটা)

চন্দনা দে, অংকিতা পাল, সুস্মিতা ভট্টাচাৰ্যী, মনিকা দে, কোৱেল ধৰ, মণ্টি ঘোষ

সৃষ্টিশীল নৃত্য

প্ৰথম— জুৰি কলিতা
মমি কলিতা (যুটীয়াভাবে)
পৰিস্মিতা হাজৰিকা
পাপৰি বাচা
দ্বিতীয়— সুদেষ্ণা চন্দ
তৃতীয় — সুস্মিতা ভট্টাচাৰ্য্য

ফেচন শ্ব

প্ৰথম — বিবেক দে
দ্বিতীয়— মাম্পি কলিতা

সাহিত্য বিভাগ

গল্প

প্ৰথম— মৃগাঙ্ক বৰা
দ্বিতীয়— মানসপ্ৰতীম চক্ৰবৰ্ত্তী
তৃতীয়— জাকাৰিয়া আহমেদ

প্ৰবন্ধ

প্ৰথম— শ্যামলীনা ভট্টাচাৰ্য
দ্বিতীয়— য়াচমিন বেগম

কবিতা

প্ৰথম— মুফিদা ফিৰদৌচ
দ্বিতীয়— অনামিকা পালিত
তৃতীয়— মনীষা চৌধুৰী

থিতাতে লিখা কবিতা প্ৰতিযোগিতা

প্ৰথম — চিন্ময় শইকীয়া
দ্বিতীয় — মৃগাঙ্ক বৰা
তৃতীয় — অনামিকা পালিত
জয় পাল

ক্ৰীড়া বিভাগ

কেৰম (ছোৱালী)

চেম্পিয়ন— কয়েল ধৰ
প্ৰীতিকা দে
ৰানাৰ্চ-আপ— দিপাঞ্জলি সিংহ
মাম্পি কলিতা

কেৰম (ল'ৰা)

চেম্পিয়ন— বিকি কুমাৰ সাহ
পঞ্চম শৰ্মা
ৰানাৰ্চ-আপ— অমৰদীপ দাস
বিশাল দাস

দাবা (ছোৱালী)

চেম্পিয়ন— শিল্পা দাস
ৰানাৰ্চ-আপ— ইয়াচমিন বেগম

দাবা (ল'ৰা)

চেম্পিয়ন— পঞ্চম শৰ্মা
ৰানাৰ্চ-আপ— তাৰক বনিক

লং জাম্প (ছোৱালী)

প্ৰথম— বৰ্ণালী পাটৰ
দ্বিতীয়— মনিকা হাজং
তৃতীয়— ময়ুৰী কলিতা

হাই জাম্প (ছোৱালী)

প্ৰথম— পূজা ৰায়
দ্বিতীয়— সুস্মিতা দেৱী
তৃতীয়— মঞ্জিতা দেৱী

ডিচকাচ থ্ৰ'

প্ৰথম— কঙ্কনজ্যোতি বৰা
দ্বিতীয়— সন্তোষ বৰদলৈ
তৃতীয়— নন্দলাল চৌহান

বেডমিণ্টন (ছোৱালী)

চেম্পিয়ন— মমতা দাস
সুমী দাস
ৰানাৰ্চ-আপ— কয়েল ধৰ
প্ৰীতিকা দে

বেডমিণ্টন (ল'ৰা)

চেম্পিয়ন— মুহিত বৰা
চাহাব উদ্দিন
ৰানাৰ্চ-আপ— অঙ্কিত ভাট
সৌৰভ সাহা

কাবাডী (ল'ৰা)

চেম্পিয়ন— আতিকুৰ ৰহমান
খাইৰুল হ'ক
খুৰশিদ আলম
ত্ৰৈলোক্য বৰা
কঙ্কনজ্যোতি বৰা
ইব্ৰাহিম আলী
নুৰুল আহমেদ
হিফজুৰ ৰহমান
আফতাৰ হুছেইন
ইমদাদুৰ ৰহমান
ৰানাৰ্চ-আপ— অমপিত দিব্ৰাগেডে

আবু কপি হান্নান
কৃষ্ণপ্ৰসাদ সাহু
তাৰক বনিক
দেবাশীষ দাস
মোহিত বৰা
বিবেক দে
বিৰাজ চক্ৰবৰ্ত্তী

হাই জাম্প (ল'ৰা)

প্ৰথম— কঙ্কনজ্যোতি বৰা
দ্বিতীয়— বিট্টু দত্ত
তৃতীয়— বাসুদেব ৰায়

মিউজিকেল চেয়াৰ (ছোৱালী)

প্ৰথম— শিল্পা দাস
দ্বিতীয়— মাফৰুজা খানম মুফতি
তৃতীয়া— নিলম দাস

ভলীবল

চেম্পিয়ন— আতিকুৰ ৰহমান
খাইৰুল হ'ক
ইব্ৰাহিম আলী
নুৰুল আহমেদ
মিচাইল ডি সাংমা
জ্ঞান প্ৰকাশ শৰ্মা
সম্পু দাস
হিফজুৰ ৰহমান
ছয়েব আখতাৰ

ৰানাৰ্চ-আপ— ৰাজু গন্ধ
ৰাজু চৌহান
মনোজ চৌহান
সঞ্জয় চৌহান
মুন্না চৌহান
বুধৰাম ধানুচা
শ্যামসুন্দৰ ভগত
মিঠুন চৌহান
লালজি ভগত

ডেশচন প্ৰতিযোগিতা

শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিযোগী—অনামিকা পালিত
মমী দাস
সুদেষ্ণা চন্দ
মোহিনী দত্ত মজুমদাৰ
প্ৰিয়তমা দাস

শ্ৰেষ্ঠ স্বেচ্ছাসেৱক— বিৰাজ চক্ৰবৰ্ত্তী
শ্ৰেষ্ঠ সমাজ সেৱা— ৰণি কুণ্ডু
শ্ৰেষ্ঠ খেলুৱৈ (ল'ৰা)— কঙ্কনজ্যোতি বৰা
শ্ৰেষ্ঠ খেলুৱৈ (ছোৱালী)— প্ৰতিমা ৰাজকুমাৰী

ক্ৰিকেট

চেম্পিয়ন— প্ৰীতম মজুমদাৰ
বিকি বৰ্ধন
দীপজ্যোতি ৰয়
বিশ্বজিৎ দাস
মিনতী তালুকদাৰ
প্ৰকাশ দাস
বাবুল মজুমদাৰ
পাৰ্থ মজুমদাৰ
প্ৰসেনজিৎ মজুমদাৰ
স্বপ্নদীপ ধৰ
অম্বুজ দে
ৰাকেশ মজুমদাৰ

ৰানাৰ্চ-আপ— গৌতম দাস
অমনদীপ দাস
অমিত সেন
বিশাল দাস
তুসল দাস
সঞ্জিব সুত্ৰধৰ
ৰাজু ছেত্ৰী
প্ৰাণু ৰায়
প্ৰসেনজিৎ দাস
দেবাশিষ দাস
সাগৰ চৌধুৰী

বিলেৰেস— প্ৰথম— বাহাৰুল ইছলাম
সাজিদ আলম
সুজন দাস
পল্লব দাস

দ্বিতীয়— খাইৰুল হক
কঙ্কনজ্যোতি বৰা
অভিলাষ নাথ
বিশু দাস

তৃতীয়— সঞ্জিব বসুমতাৰী
ৰিতু মজুমদাৰ
বিট্টু দত্ত
সন্তোষ বৰদলৈ

LIST OF EDITOR'S AND PROF. IN-CHARGE OF 'RONGMAHALA JEUTI'

1. 1987-88 Sri Prasanta Chakraborty
   Prof.-in-charge : Sri Ashok Kr. Nandy.
2. 1993-94 Sri Netra Prasad Upadhyaya
   Prof.-in-charge : Md. Saidur Rahman
3. 1994-95 Sri Abhijit Shil
   Prof.-in-charge : Sri Ashok Kr. Nandy
4. 1996-97 Sri Arup Kr. Mudoi
   Prof.-in-charge : Sri Indra Mohan Hazarika
5. 1998-99 Sri Satish Kr. Choubey
   Prof.-in-charge : Sri Indra Mohan Hazarika
6. 2000-01 Sri Raghunath Chetry
   Prof.-in-charge : Md. Saidur Rahman
7. 2001-02 Md. Mehbub Ahmed Barbhuyan
   Prof.-in-charge : Dr. Sagar Barua
8. 2002-03 Miss Memi Devi
   Prof.-in-charge : Dr. Guneswar Saikia
9. 2005-06 Sri Pranjit Debnath
   Prof.-in-charge : Sri Partha Sarathi Kar
10. 2006-07 Sri Subir Mazumder
    Prof.-in-charge : Sri Indra Mohan Hazarika
11. 2008-09 Sri Jyotishmoy Das
    Prof.-in-charge : Dr. Manashi Phukan
12. 2009-10 Sri Bikash Bora
    Prof.-in-charge : Sri Sambhu Ram Sharma
13. 2010-11 Sri Biswajit Das
    Prof.-in-charge : Mrs. Bijaya Lakshmi Paul
14. 2011-12 Sri Trailokya Das
    Prof.-in-charge : Dr. Guneswar Saikia
15. 2012-13 Sri Manoj Kr. Nath
    Prof.-in-charge : Sri Kamaleswar Kalita
16. 2013-14 Sri Prasenjit Roy
    Prof.-in-charge : Sri Anuradha Chaudhuri
17. 2014-15 Sri Dipu Bora
    Prof.-in-charge : Mrs. Urmila Devi
18. 2015-16 Sri Himasish Dey
    Prof.-in-charge : Sri Ashok Kr. Nandy
19. 2016-17 Sri Pallabi Saikia
    Prof.-in-charge : Mrs. Manjula Boro (Barua)
20. 2017-18 Sri Mriganka Bora
    Prof.-in-charge : Dr. Iftikar Hussain
21. 2018-19 Sri Rohan Paul
    Prof.-in-charge : Sri Kamaleswar Kalita

LIST OF SECRETARIES AND PROFS. IN-CHARGE OF VARIOUS OTHER DEPARTMENTS OF STUDENT'S ASSOCIATION (2018-19)

1. President : Bhobesh Das

2. Vice President : Debashish Das

3. General Secretary : Abhijit Mandal
   Asstt. General Secretary : Pompi Kuri
   Prof.-in-charge : Dr. Guneswar Saikia

4. Cultural Secretary : Chandana Dey
   Asstt. Cultural Secretary : Mema Devi
   Prof.-in-charge : Dr. Anil Saikia

5. Sports Secretary : Rajesh Mazumder
   Asstt. Sports Secretary : Satapi Das
   Prof.-in-charge : Sri Baidyanath Paul

6. Magazine & Literary Secretary : Rohan Paul
   Prof.-in-charge : Sri Kamaleswar Kalita

7. Boys Common Room Secretary : Mandip Biswas
   Prof.-in-charge : Dr. Moloy Das

8. Girls Common Room Secretary : Rajashree Das
   Prof.-in-charge : Mrs. Nahim Mazumder

9. Student's welfare Secretary : Roshan Singh Chouhan
   Prof.-in-charge : Sri Amal Bhowmick

10. Debate Secretary : Muhit Bora
    Prof.-in-charge : Sri Dambarudhar Bhattacharya

LIST OF TEACHING STAFF

Principal – Dr. Amarjit Singh Bhui, M.A., Ph.D., L.L.B.
Vice-Principal – Dr. Guneswar Saikia, M.A., Ph.D.

ARTS FACULTY

1. Assamese Deptt.
   Mrs. Manjula Boro (Barua), M.A. (HOD) Associate Professor
   Sri Indra Mohan Hazarika, M.A. Associate Professor
   Sri Kokil Deka (Contractual)
   Miss Rekha Rani Bora (Contractual)
   Miss Dipsikha Bora (Contractual)
   Mrs. Barnali Patar (Contractual)
2. Bengali Deptt.
   Mrs. Nahim Mazumder, M.A. (HOD) Associate Professor
   Dr. Sathi Dey (Contractual)
   Sri Nityananda Das (Contractual)
   Sri Dipankar Saha (Contractual)
   Jhinku Paul (Contractual)
3. Economics Deptt.
   Sri Dimbeswar Kalita, M.A. Associate Professor
   Sri Ram Krishna Paul, M.A. (HOD) Associate Professor
   Sri Dambarudhar Bhattacharyya, M.A. Associate Professor
   Dr. Iftikar Hussain, M.A., M.B.A., Ph.D. Associte Professor
   Dr. Anil Kr. Saikia, M.A., M.Phil, Ph. D. Assistant Professor
   Md. Saddam Hussain (Contractual)
4. Education Deptt.
   Dr. Sirajul Islam, M.A., Ph.D. (HOD) Associate Professor
   Sri Kamaleswar Kalita, M.A., M. Phil. Assistant Professor
   Mrs. Avineeta Sikidar (Contractual)
   Miss Monika Devi (Contractual)
   Miss Rinku Moni Devi (Contractual)
5. English Deptt.
   Sri Partha Sarathi Kar, M.A., M. Phil. Associate Professor
   Dr. Anuradha Chaudhuri, M.A., M. Phil., Ph.D. (HOD) Associate Professor
   Mr. Gobinda Dey (Contractual)
   Miss Susmita Singh (Contractual)
   Miss. Deboshree Dey (Contractual)
6. Hindi Deptt.
   Dr. Guneswar Saikia, M.A., Ph.D. Associate Professor & HOD
   Sri Hitler Singh (Contractual)
   Mrs. Joymati Chouhan (Contractual)
   Sri Kiran Kalita (Contracual)
   Sri Ganesh Sahu (Contractual)

7. History Deptt.
   Mrs. Suparna Nath, M.A. (HOD) Associate Professor
   Sri Guna Kanta Singh (Contractual)
   MRs. Pallabi Bora (Contractual)
8. Manipuri Deptt.
   Sri K. Thabungjaw Meetei, M.A. Assistant Professor
9. Mathematics Deptt.
   Sri Lukendra Kakati, M.Sc., M.Phil Assistant Professor & HOD
   Mrs. Pinki Talukdar (Contractual)
10. Nepali Deptt.
    Mrs. Sabita Pathak, M.A. (Contractual)
11. Philosophy Deptt.
    Dr. Mukul Borthakur, M.A., Ph.D. Assistant Professor & HOD
    Miss Daradi Bora (Contractual)
12. Political Science Deptt.
    Mrs. Kakali Chakraborty, M.A.,(HOD) Associate Professor
    Mrs. Suparna Nandy (Kar), M.A., M. Phil. Assistant Professor
    Md. Taibur Rahman, M.A. (Contractual)
    Sri Surya Newar (Contractual)
    Miss Jyotshna Devi (Contractual)

COMMERCE FACULTY

13. Accountancy Deptt.
    Sri Baidya Nath Paul, M. Com., L.L.B. Associate Professor & HOD
    Sri Kehu Ram Nath, M. Com, Associate Professor
    Dr. Narayan Sharma, M. Com., L.L.B., Ph.D. Assistant Professor
    Dr. Poritosh Sarkar, M. Com. Ph. D. Assistant Professor
14. Commerce Deptt.
    Sri Amal Bhowmick, M. Com., L.L.B. (HOD) Associate Professor
    Sri Hemanta Bora, MCA (Contractual)
15. Management Deptt.
    Sri Montosh Roy, M. Com. Associate Professor
    Sri Manik Chakraborty, M. Com. Associate Professor & HOD
    Dr. Moloy Das, M. Com. Ph. D. Assistant Professor

List of Non-Teaching Staff

Library Staff

Sri Ambika Haloi, M.A., B. Lib. Associate Librarian
Mrs. Basana Paul, Library Assistant
Mrs. Bhadreswari Bordoloi, Library Bearer
Sri Pradip Saikia, Library Bearer (Non Sanctioned)

Health Care

Dr. D. K. Das, Incharge, Health & Sanitation (Contractual)

NCC & SCOUT AND GUIDE

Sri Alok Kumar Nishad, Instractor (Contractual)

OFFICE STAFF

1.	Sri Himangshu Dey	Accountant (Contactual)
2.	Sri Nagendra Kr. Das	UDA (Accounts)
3.	Sri Ashok Roy	UDA (General)
4.	Mrs. Swapna Dey	LDA (Accounts)
5.	Mrs. Anju Moni Sharma	LDA cum Typist
6.	Sri Kaushik Ranjan Deb	LDA cum Typist (Non Sanctioned)
7.	Miss Binata Paul	LDA cum Typist (Non Sanctioned)
8.	Miss Joyshree Boruah	Computer Operator (Contractual)
9.	Sri Mridul Ch. Das	Grade - IV
10.	Sri Numal Ch. Dewri	Grade - IV
11.	Sri Sujit Shome	Lab-Bearer
12.	Mrs. Dipika Shome	Grade - IV
13.	Sri Joy Ram Soren	Grade - IV
14.	Sri Manish Bhattacharjee	Electrician (Non-Sanctioned)
15.	Sri Dibya Jyoti Medhi	Grade - IV (Non-Sanctioned)
16.	Mrs. Sushama Das	Menial (Non-Sanctioned)
17.	Sri Pradip Upadhyaya	Night Guard (Non-Sanctioned)
18.	Sri Agya Bahadur Chetry	Night Guard (Non-Sanctioned)
19.	Silpi Majumder	Bajfor (Contractual)
20.	Krishna Sahu	Gateman (Contractual)
21.	Deba Bajfor	Menial (Contractual)
22.	Mrs. Chardika	Menial (Contractual)

You cannot believe in God until You believe in Yourself.

जब तक आप खुद पर विश्वास नहीं करते, तब तक आप भगवान पर विश्वास नही कर सकते

UNION BODY OF SESSION 2018-19

Bobesh Das *(President)*

Debasish Das
(Vice-President)

Abhijit Mandal
(General Secretary)

Pompi Kuri
(Asstt. G. Secretary)

Chandana Dey
(Cultural Secretary)

Mema Devi
(Asstt. Cultural Secy.)

Rohan Paul
(Magazine & Literary Secy.)

Rajesh Mazumder
(Games & Sports Secy.)

Satapi Das
(Asstt. Games & Sports Secy.)

ndip Biswas
(mmon Room Secy.)

Rajashree Das
(Girls' Common Room Secy.)

Roshan Singh Chauhan
(Students' Welfare Secy.)

Muhit Bora
(Debate Secy.)

LANKA MAHAVIDYALAYA

EDITORIAL BOARD

DR. AMARJIT SINGH BHUI (Principal)
President & Chairman of Editorial Board

DR. GUNESWAR SAIKIA (Vice-Principal)
Vice-Chairman of Editorial Board

Prof. Kamaleswar Kalita
Magazine In-charge

Dr. Anuradha Chaudhuri
Deptt. of English (Member)

Prof. K. T. Meetei
Deptt. of Manipuri (Member)

Prof. Nahim Mazumder
Deptt. of Bengali (Member)

Sri Rohan Paul
Magazine & Literary Secy.

Prof. Indra Mohan Hazarika
Deptt. of Assamese (Member)

Sri Bhobesh Das
Student Memeber

Prof. Sabita Pathak
Deptt. of Nepali (Member)

Sri Abhijit Mandal
Student Member

Teaching Staff of Lanka Mahavidyalaya

Deptt. of Assamese

Prof. Manjula Boro (Baruah) HOD

Prof. Indra Mohan Hazarika

Prof. Kokil Deka

Prof. Rekha Rani Borah

Prof. Dipsikha Bora

Prof. Barnali Patar

Deptt. of Bengali

Prof. Nahim Mazumder (HOD)

Prof. Sathi Dey

Prof. Nityananda Das

Prof. Dipankar Saha

Prof. Jhinku Paul

Deptt. of English

Prof. Partha Sarathi Kar

Dr. Anuradha Chaudhuri (HOD)

Prof. Gobinda Dey

Prof. Susmita Singh

Prof. Deboshree Dey

Deptt. of Hindi

Dr. Guneswar Saikia (HOD)

Prof. Hitlar Singh

Prof. Kiran Kalita

Prof. Jaymati Kumari Chauhan

Prof. Ganesh Sahu

Deptt. of Manipuri

Prof. K. Thabungjaw Meetei

Deptt. of Nepali

Prof. Sabita Pathak

Teaching Staff of Lanka Mahavidyalaya

Deptt. of Economics

Prof. Ram Krishna Paul (HOD)

Prof. Dimbeswar Kalita

Prof. Dambaru Dhar Bhattacharyya

Dr. Iftikhar Hussain

Dr. Anil Kumar Saikia

Prof. Saddam Hussain

Deptt. of Political Science

Prof. Kakali Chakraborty (HOD)

Prof. Suparna Nandy (Kar)

Prof. Taibur Rahman

Prof. Surya Newar

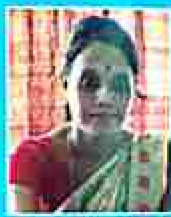
Prof. Jyotshna Devi

Deptt. of Education

Dr. Sirajul Islam (HOD)

Prof. Kamaleswar Kalita

Prof. Avineeta Sikidar

Prof. Monika Devi

Prof. Rinku Moni Devi

Deptt. of Mathematics

Prof. Lukendra Kakati (HOD)

Prof. Pinki Talukdar

Deptt. of Philosophy

Dr. Mukul Borthakur (HOD)

Prof. Daradi Bora

Deptt. of History

Prof. Suparna Nath (HOD)

Prof. Gunakanta Singha

Prof. Pallabi Bora

Teaching Staff of Lanka Mahavidyalaya

Deptt. of Accountancy

Prof. Baidya Nath Paul (HOD)

Prof. Kehu Ram Nath

Dr. Narayan Sharma

Dr. Paritosh Sarkar

Deptt. of Management

Prof. Manik Chakraborty (HOD)

Prof. Montosh Roy

Dr. Moloy Das

Deptt. of Commerce

Prof. Amal Bhowmick (HOD)

Prof. Hemanta Bora

Office Staff of Lanka Mahavidyalaya

Sri Himangshu Dey
countant (Contractual)

Sri Nagendra Kumar Das
UDA (Accounts)

Sri Ashok Kr. Roy
UDA (General)

Mrs. Swapna Dey
UDA (Accounts)

মহাবিদ্যালয়ৰ কিছু দৃশ্যৰ কিয়দংশ

সৰস্বতী পূজা

কাপে পোহৰে বিমল বৈভৱ ...

নিৰ্জন... নিথা

অৰূপ নিৰিবিলি

আশাবাৰীট পোহৰাও

সুন্দৰ সোণাৰুজোপা

নিৰ্জনতাৰ একচেৰেক

প্ৰাণীবিভাগৰ পৰীক্ষাগাৰ

মহাবিদ্যালয় কেন্টিন

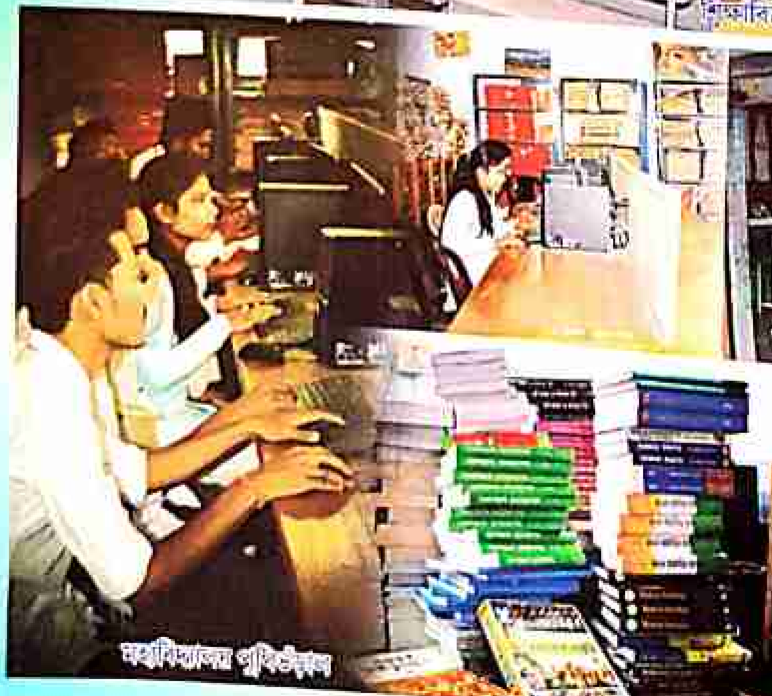
মহাবিদ্যালয় পুথিভঁৰাল

সাহিত্য প্ৰতিযোগিতাৰ একাংশ প্ৰতিযোগী

মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহ সমাৰোহৰ কিছু স্মৰণীয় দৃশ্যৰ কিয়দংশ

নঙলামুখতে লঙ্কা মহাবিদ্যালয় ...

জ্যোতিসৰোবৰত প্ৰতিফলিত লঙ্কা মহাবিদ্যালয়